

საბჭოთა ხელოვნება

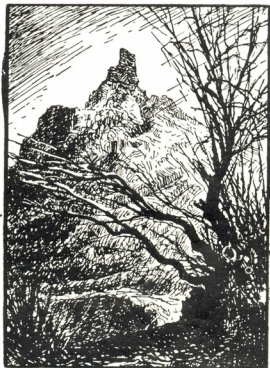
7

1958

საბჭოთა ხელოვნება

საქართველოს სს რესპუბლიკის კულტურის სამინისტროს ორგანო

7

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“

თბილისი

1958 წ.

საქართველოს საბჭოთა მხატვრების IV ყრილობის სხდომათა დარბაზი

რედაქტორი—ოთარ ეგაძე

სარედაქციო კოლეგია: შალვა ამირანა-
შვილი, ვახტანგ ბერიძე, კარლო გოგოძე,
აკაკი დვალისხვილი, ლადო დონაძე, სერგო
ზაქარიაძე, დიმიტრი ჯანელიძე, ვანო
წულუკიძე (პ.მ. მდივანი)

საქართველოს მხატვართა IV ყრილობას

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი მხურვალე, გულთიად საღამს უძღვნის საქართველოს მხატვართა IV ყრილობას.

ქართველი საბჭოთა ინტელიგენციის სახელოვან რაზმს — სახვითი ხელოვნების ოსტატებს თვიანთი ღირსეული წვლილი შეაქვთ სოციალისტური კულტურის საგანძურში.

ავითარებენ რა ქართველი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი მხატვრული კულტურის მდიდარ მემკვიდრეობას და რუსული რეალისტური სახვითი ხელოვნების საუკეთესო ტრადიციებს, ჩვენმა მხატვრებმა, რომლებიც აღფრთოვანებული არიან თანამედროვე ეპოქის მოწინავე იდეებით — მარქსიზმ-ლენინიზმის იდეებით, ბევრი მკაფიო, ნიჭიერი ნაწარმოები შექმნეს.

მხატვართა წარმატებანი საქართველოს სსრ ხელოვნებისა და ლიტერატურის დეკადაზე ქ. მოსკოვში მოწმობენ სახვითი ხელოვნების ოსტატების იდეურ და პროფესიულ ზრდას, იმ ამოცანების ღრმა გაგებას, რომლებიც საბჭოთა კავშირის კომუნისტურმა პარტიამ ხელოვნებისა და ლიტერატურის მოღვაწეებს დაუსახა.

ქართული სახვითი ხელოვნების განვითარებაში ჯერ კიდევ არის ნაკლოვანებანი — ცოტა მნიშვნელოვანი შინაარსის ნაწარმოებნი, რომლებიც დიდი მხატვრული ძალით ასახავენ ჩვენს ხალხის ცხოვრებას, ყოფასა და კულტურას. მოწინავე მუსათა, კოლმეურნეთა, ინტელიგენციის სახეებმა, მათმა სულიერმა სამყარომ ჯერ კიდევ ვერ ჰპოვა ღრმა და ყოველმხრივი ასახვა.

უმნიშვნელოვანესი ამოცანა, რომელიც ქართველ მხატვართა კოლექტივის წინაშე დგას, იყო და კვლავ არის შექმნა მაღალმხატვრული ნაწარმოებებისა საბჭოთა თემატიკაზე, რომლებშიც დიდი საზოგადოებრივი შინაარსი შეხამებული იქნება ფორმების სრულყოფასა და პროფესიულ ოსტატობასთან.

განამტკიცებენ რა თავიანთი შემოქმედებით კომუნიზმის ღია იდეებს, საქართველოს სახვითი ხელოვნების ოსტატები მოწოდებული არიან ეწეოდნენ შეუსუსტებელ ბრძოლას უიდეობის ყოველგვარ გამოვლინებებთან, საბჭოთა ხელოვნებისათვის უცხო ესთეტურ-ფორმალისტური ტენდენციების წინააღმდეგ.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი მტკიცე რწმენას გამოთქვამს, რომ საქართველოს მხატვრები, ღრმად ეუფლებიან რა სოციალისტური რეალიზმის მეთოდს, უფრო მეტი სიმტკიცით იმუშავენ იმ ამოცანების განხორციელებისათვის, რომლებიც ხელოვნების მოწვევებს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის X X ყრილობამ დაუსახა, და შექმნიან კომუნიზმის მშენებლობის ღიალი ეპოქის ღირსეულ ნაწარმოებებს.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის
ცენტრალური კომიტეტი

საქართველოს მხატვართა IV ყრილობა

ამჟოთა სახვითი ხელოვნება ხალხს ემსახურება. ჩვენს მხატვრებს, რომლებსაც კომუნისტური პარტია ხელმძღვანელობს, ძვირფასი წყალობა შეეძინა სახვითი კულტურის განვითარებაში.

ახლა უფრო მეტად, ვიდრე ოდესმე, ჩვენი ხელოვნების შემოქმედებითი ძალები დარაზმდებიან კომუნისტური პარტიის გარშემო. აშხ. 6. ს. ბრუნოვის გამოსვლა ამჟობს ცხოვრებასთან უღრმეს დახურვას და ხელოვნების მჭიდრო კავშირსათვის საღვთარტისა და ხელოვნების განვითარების სფეროებში ლტოლნილობის დღეებში.

სახვითი ხელოვნების შემოქმედება გულმგობრად განხორციელდა მთელ საქმითა. კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დღევანდელმა „ამბიერების“ დიდი შედეგობისა, „ბოგანდ ახმუნდისა“ და „მთელი გულით“ შეფასებამ დაშვებულ მეტადობის განსწავლბის შესახებ. ეს დღემდემდელოვინი პარტიული დღეუმიტე კვლევა ახასიათებს პარტიის დატვირთვით ზრუნვის საქმითა ხელოვნებისა და ლიტერატურის ზრდისათვის.

საქართველოს მხატვართა მეოთხე ყრილობამ, რომელმაც დიდი აშოვლებით ვითარებამ ჩაიარა, ცხლყო, რომ ლტოლნილობის სახვითი ხელოვნების ოსტატები მზად არიან უფრო ბეჯითად და საყვივრიად იმუშაონ იმ ამბიერების განხორციელებას, რომლებიც საქმითა კავშირის კომუნისტური პარტიის XX ყრილობამ დაუსახ ხელოვნების შემოქმედების მიზნების და განზრდობს საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირის განვითარებში მოსწვნიება და თანამოსწვნიება დიდი ქართული სახვითი ხელოვნების, სკულპტურისა და გრაფიკის მდგომარეობისა და ამბიერების შესახებ, ვერაფრე საყვივრი კომპონის მოსწვნიება. მომსწვნიებლები — საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირის განვითარების პრეზდიუმის თავმჯდომარე **უ. ჯავახიძე**, საქართველოს სსრ სახლმ მხატვრები **ა. ჟუიათიანი**, **ვ. თოფურაძე**, რუსეთის ხელოვნების დამსახურებელი მოღვაწე **დ. ვაბაშვილი**, მხატვარი **ბ. მამალაძე** და კამათის მონაწილენი დამამაზადენენ ქართული სახვითი ხელოვნების მიერ შესრულებულ მუშაობებს, შემოღობი საქმიანობის პერსპექტივებსა და უბინმელოვანების შემოქმედებით პროლოგებებს.

საქართველოს, რააკე საქართველოს მხატვართა წარსული შესამა ყრილობის შემდეგ განვლი, ჩვენი ქვეყნის უკუღრული ცხოვრებანი მზადა მთელი რააკე დიდი ამბიერი, რომლებმაც დაშვებუმიტე გაღრენი აქირის ქართული სახვითი ხელოვნების განვითარებაზე, გამართა მხატვართა პირველი სრულიად საქართველო ყრილობა, გაისწავლი ოკუპირების 40 წლისთავისადმი მიძღვნილი სახლმული გამოწვევა. საქართველოს მხატვართა ნაწარმოებებსა, რომლებიც წარმოდგენილი იყო გამოწვევაზე, საზოგადოებრიობისა და პრესის მთლილი შეფასება მიიღო.

საქმითა სოციალისტური კულტურის ნაწილად დღესასწაული იყო ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დიდა და მოსკოვში. ჩვენს მხატვრების მონაწილობა დღესათი დღემდემდელოვინი დებამ განხდა საქართველოს სახვითი ხელოვნების განვითარების ზახზე.

საქართველოს პირილის ასიათაბრეს რუსულთვის მხატვრული ცხოვრების შესწარმნევი გამოცოვლებმა. ამან თაღისი მხატვრულმა მზადავალი გამოწვევა მონაწილენი, რომლებიც ჩვენს საზოგადოების მხატვრულ ცხოვრებაში საქართველოს, ისე მომერე რუსულთვის მხატვრული შემოქმედებას.

მნიშვნელოვანდ გაზარდენენ საქართველოს მხატვართა რიგები. მათი კოლექტივი აქირათობის 400 აკეს. მოსწვნიებლმა და თანამოსწვნიებლმა დასახელებული იყო ოცმეტობის ნაწარმოებნი, რომლებიც თვლსაწარმოა მიწანასითა და იტერატურით, აღინმნეს საყოფიერი დებამ ზეიხარული ენების დარგში.

მთლურელა წარმადებამ ქართულ მექანდიაკთა მუშაობისა. გასოლსა მამ წყლმდებლმ მათ შექმნეს მთელი რიგი შესწარმნევი ნაწარმოებნი. ამასოლ ქართული გრაფიკისათა პრობლემისა დინერ. მათი ნაწარმოები გათირჩევა ათირაობივე სხვადასხვაობით, ზატის მანერის სიბრტით, შესწარმნევი საქართველო თებარტული-დღეყოფილი ხელოვნების მიწვევას.

ყრილობის დღევაგებში განზილადენენ საქართველოს სახვითი ხელოვნების მუშაობების. იმინი აღინმნენ, რომ მიწყოული წარმადებებნი დროთა მის განვითარებაში კიდევ არის სიყვივრილი საყოფიერებანი. ქართული სახვითი ხელოვნება ჯერ კიდევ სასოვბით ვერ ამაყოფილებს გაზრდილ მოსოვრებს, რომლებმაც ხელოვნების უბინმეს კომუნისტის აშენებისათვის საყოფიერათა სახლმლი ბრძოლის მთელი მიმდინარეობა.

რუსულთვის მხატვართა შემოქმედების ძირითადი ნაკლი წინანდებურადვე არის თმსკიტის სიყვივრე, თანამერელოვინის ბეგრამა დასახებ და სახებ, რომლებიც სახვითი აღინმნეს დღეყოფინი, ჯერ კიდევ ვერ მპოვებს სათანადო გამოსახლმება მხატვართა ნაწარმოებებში.

ში, მათ საქმით ვერ შექმნეს ვერგრისი, სკულპტურის, გრაფიკის ნაწარმოები, მიმდებელი კომუნისტური მშენებლობის პრტიისდასახ, სოციალისტური ინდუსტრისა და სოფლის მეურნეობის მოწინავე ამბიანობა სახებისდასახ, ნახობა მეგობრობის, მთელ მსოფლიოში მშენებლობისათვის სახვითა ამაზიანობის ბრძოლის თეიებისდასახ.

ყოლიობაზე დიდაგობამ მხატვრული შემოქმედების დღემდემდელოვანდ შექმნეული საყოფიერებ, გამოწვევას არის, რომ უნდა ვგარეკიდვს ქართული ხელოვნების მიერ აღებული გეზი — მათი დღეური მანარაობის გამსკერული დიდი თმსკიტული სურათების შექმნის გეზი. ყურადღება მიექცა იმას, რომ საქართველო უფრო ვითაროდ განვითარებულ პორტრეტულ და საყოფიერებრივო იქანი.

მთელი რააკე სიყვივრილი ამბიერების უნდა გადამწვიკინენ მოქანდაცეობა. კმდობ, მათ მეტი უნდა იმეწონი მზადავლობის კომპოზიციებზე, რადან გროფიერებანი გამოსახლმული ყვივლოვინი არ ხერხებდა დიდი თმის ჩვენება, უნდა გავუმჯობესდეს დეორატიული სკულპტურის მდგომარეობა. ჩვენს პარტიის, პალეს, მოდერნის ნაწილელი ხელოვნების ნაწარმოებები უნდა აშენებდნენ.

არსებულ საყოფიერებანი აღმოსახეტილად დიდი მუშაობა უნდა შესრულებს რაკავიკობამ. ნაკოვანების გამსკერებობის შესწარმნევი დაზურერ გრაფიკებმა. ჯერ კიდევ საქართველოს არ არის თანამდებრივად თმსკიტე შექმნილი ნაწარმოები, ვერაფრე მთელი რიგი ნაწარმოები უნდა იმეწვივებოდეს. ეს მსოფრენი ოსტატული ნაწარმოებებიც კე დღესათი კოლექტივ სრულყოფილად განვითარებულ, რომლებიც ასახავენ რუსულთვის ქალაქების, სამარწვეული ცენტრების ცხოვრებას.

ყოლიობის დღევაგებებმა თავითინ გამოსვლებში ზახავიკობა აღინმნეს, რომ საქართველო გულმდებრივად დიდაც საქმითა ხელოვნების რიგური სწორნიდა, რამდენავე რომ საქმითა ხელოვნებებმა შეწვნიეს რააკე უფრო ტენდენციამ და გაგანაწილა.

ახლავარდობის შემოქმედებითი ზრდისდასახ არასაკმაო ყვივრების ატმოსფეროში თუ წარმოიშობადა, მავალითა, ისეთი მოვლენები, როგორიც არის ზოგირითი ახლავარდობა ქართველი ფერმწერის უბინაგო გაბაცევა დინერე პუნატივლების სიხრებში, რომლებიც დიდი ხანია დღემდემდელოვანი.

ამავე დროს არ შეიძლება დღეყოფილი ისიც, რომ სოციალისტური რეალისტური მიზნობით მთლიანდ მხატვრული ასახვის საიტი ტიპური იქანი იქნება ნაწარმოების ამ მოვლენისა არსში და არა მათი ზრეკე. ომერე ჩვენების, ეს გასაცემა ზღის მხატვრული ნაწარმოების მუშაობისად ისეთი მიდებლის უსახელოვანობასაც, რათა არსებების მხლოდ ლიტინი მისწავლები — შესაბეჭდობისა მდგომარეობა დიდაც განი მთავრობით, სომარობის მისწავლები, რაც ნაწარმოდ იშვეებს უბრალო ხელოვნების, ხელოვნების ნაწარმოების არმეტივ სასოვრი ახლავარდობისა, აზრებისა და გრანმაბობის სიხრების.

ჩვენ გვესახებრება სხვადასხვა შემოქმედებითი მანერის მხატვრული, რომლებიც ძლიერ უფვარი საქმითა სინამდვილე, შთაგინებით ასახავენ ჩვენს დღევაგებულ დღეს.

საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებელმა მოღვაწემ **ვ. კეწელიძემ** თავის სიტყვებში თქვა:

— ჩვენ უნდა ვებრძოდეთ ქართული სახვითი ხელოვნების დღეური სწორნიდასთან, ჩვენი შემოქმედების პრაქტიკაში სოციალისტური რეალისტური მიზნობის დღეყოფილობისდასათვის. რააკე რაკავიკობა აღინმნეს, რომ საზრდობრივად მოვლენების რეცხობის დროს ზირად კაცს თვალში ეცემა ის ფაქტი, რომ ჩვენ ჯერ კიდევ სკამით მიღებანი არა ვართ თმსკიტული ნაწარმოებობით, ხოლო ზოგირითი ნაწარმოებნი პრეფიერებულად სუსტად არის შესრულებული. აშხ. გ. კეწელიძის მანარისა, რომ სურათის დღესაცხება და შექმნილა, რომელმაც ეს თუ ის ფერმწერი მუშაობს, გარკვეული რააკე უნდა შესწავროს მხატვართა კოლექტივის შემოქმედებითი განზილვის, რაკევა დარბიების, კონსერვაციების გეზი.

ქართული სახვითი თებარტული-დღეყოფილი ხელოვნების წარმადებაზე დიდაგობამ რუსულთვის ხელოვნების დასახელებრივად მოღვაწეობამ და თაგანდ და კ. კეწელიძის თებარტის მხატვრული, ისევე როგორც დაზურერი ფერმწერის მხატვრული, იმბიერების მართობისა, დღევაგებ სრულყოფიანი მხატვრული ნაწარმოებებისა, თებარტის მართობისა. მათი ატმოსფეროში დღეური და მხატვრული სინამდებობა, რაკეტრებმა რუსულთვის მხატვრული იმისა ახლავდა. რაკეტრებმა დასახებ რუსულთვის პრეფიერებული თებარტული მხატვრული მნიშვნელობის შემოქმედებით ზრეკე. უფრო ზირად უნდა ვამართობ დღესკიტის, მათ ნაწარმევათა განზილვა.

დღეყოფილი-გამოწვევებითი ხელოვნების სასიხრით პროლოგებზე შეიხრენ საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებელი მოღვაწე მხატვარი და ციციშვილი, და მოქანდაკე **ბ. შერვაშია**. მათ გაყვივრი ტრეკის საქართველოს მხატვართა კავშირი იმის გამო, რომ ჯეროვანი არ იფხებს ხელოვნების ამ დარგს. მათ გამოსვლებში აღინმნეს, რომ

რესპუბლიკის სამრეწველო სფეროებში ნაგებობა იწყებდა მხატვრებს პროექტის განსაზღვრებად, მაგალითად, ცეკვისა ხალხის ფანარის სავსე წლის მხატვრობაში არ ყოფილა მხატვარი. ამის ის მოპეა, რომ ფანარის უწყებმა მოქველდნენ ხანტაბებისა და უწინა გვერდითების ხანტაბებისა და სხვების.

მოქალაქე და გამოცდილი ხელოვნების მაღალკვალიფიციური ოსტატობა მოწოდების საკითხი, რაც თბილისის სამხატვრო აკადემიის ერთ-ერთი ამოცანაა.

საქართველოს მხატვართა კავშირის კოლექტივისა და განსაკუთრებით მისი ფერწერითი სექციის წინაშე დგას სერიოზული ამოცანა — ხელი შეუწყოს სტრატეგია ქართული ხალხური ხელოვნების აღდგენისა და ათვისების.

მოქალაქე 3. **ოლაკეცემ** ოლაკეცა იმბე, თუ რა მნიშვნელობა აქვს სარ კავშირის მხატვართა კავშირის უწყებებს, რომელიც მხატვრობის პრეტენსიულ სტრუქტურას სავსებით ყრბობდა მითლი, ორბრთისა და კავშირების მოქალაქეების გ. ოთარისთვის და 5. კანტელის ცოცხელი, მისი შეხედულებები, სურდა ნამუშევრები.

დღესდღეობა სერიოზული უკმაყოფილება დაუბრუნა რესპუბლიკაში პლაკატის ხელოვნების განვითარების საკითხებს. პლაკატების შექმნა მჭიდროდ დაკავშირებულია ხალხისა და ჩვენი ქვეყნის სასახლის ინტელექტუალურ, პარტიისა და მთავრობის პოლიტიკასთან. საბჭოთა პოლიტიკურმა პლაკატმა დიდი და სახელოვანი გზა გაწვლია, რომელიც დღეს უწყობს გვერდს ვინაყათ.

მეგობრ, როგორც ყოველთვის აღინიშნება, თბილისის ხელოვნების უწყებებშია და დღეს რესპუბლიკაში არაფერმცოდნეობა, შეგნებლობა და მოქალაქე სულ 15 პლაკატია გამოშვებულია, რაც უკმაყოფილება აჩვენებს მთავრობისათვის — განაცხადს მხატვრობა 6. **მაია** ბარბაქაძე, ბრლი უღებთ როგორც მხატვრებს, ისე გამოქვეყნებებს, რომელიც ქმედით ღონისძიებებს არ ახორცილებდა, რათა ძირეული გაუმჯობესდეს ხელოვნების და სახეობის მდგომარეობა, არ უნდა დაგვიწყონ, რომ პლაკატები არა მარტო სახეობის ხელოვნების სახეობა, არამედ უწინარეს ყოვლისა მისი სახეობის პარტიული პრინციპების უძლიერესი ოპოზიტი.

შემდგომ ოპორტუნა სახეობისთვის სსრ ხელოვნების დამსახურებულმა მოქალაქე 7. **სანაძე** გაყარა ოცნება თანამოსახლენი ფენების შესახებ, აღინიშნა, რომ იგი საკმარისად პრობლემატიკურ არ იყო.

— კომუნისტური პარტია, — თქვა ამა, — მოქალაქე მხატვრებს გაყვნიდა ცხოვრების სიმართლისა. მთავარწინა პლანზე ხალხის თვალუფლები მოქალაქე ჩვენი უნდა გავწინავდეთ, ამოვიღოთ უწყებებისათვის, კოლექტივებისათვის მოქალაქე ათავსებდნენ, უნდა დაეხმარებოდნენ, რომელიც ცხოვრება, სტრატეგია ხშირად მთავრის შემოქმედებითა მიუღწევს, რომელიც სიმბოლურად მხატვრის კავშირის სერიოზული შედეგებია.

ამ, 8. სანაძე ოლაკეცა ცალკეული ქანობის, კერძოდ, ბატალიონის ჩამორჩენაზე.

ქართული სახეობის ხელოვნების ოსტატები დანაშ და პასუხისმგებელი ამოცანების გადაჭრა წინაშე. ისინი სამხრეთში უნდა მოემზადებინათ 1960 წლის სერიოზული სახეობის გამოცემისათვის, რათა სიმბოლური გაახარონ ახალი ნაწარმოებებით, რომლებიც საბჭოთა ხელოვნების, მსოფლიოში ყველაზე მოწინავე ხელოვნების ღონისძიებებია.

მხატვრობა 9. **კახაბერი** აღინიშნა სახეობის ფორტაფიციების შესახებ ხელოვნების ცხოვრების ფორტაფიციულად კვლევაში აშუაგებს მხატვრის სურვილს და აფრთხილებს. დეკორატიული სახეობის მხატვრობაში მათ უნდა დაეხმარებოდნენ, რომ ყოველმა გაცდებულ მისსურვილმა მთლიან მათ არ იყო ამაზე ლაპარაკი, მან სახეობის გამოცემისათვის მხატვრობა კავშირით იმის გამო, რომ იგი ოფიციალურად შეუძლებელია დღესდღეობა, სახეობის ხელოვნების ოსტატობა ხანტაბების განხილვის, საუბრების სოციალისტური რეალისტური ხელოვნებაზე.

ამგორ მათი უნდა აღინიშნოს, რომ ამ, 10. კახაბერი გაითქვა მთლიან რიგ ბუნდოვანი შეხედულებები ხელოვნების თეორიის საკითხებზე.

აქართი მოქალაქე მხატვრობა მოქმედებითა მიღწევებმა ყრბობის მინარქიზების ვაკეთა 11. **შოთა** უწყებებშია. მისი უწყებებშია სახეობის დედაკომისიის უწყებებსა და საჭიროების ოსტატების, აგრეთვე ხელოვნების ოსტატების, რომ ოფიციალური და ოფიციალური მხატვრობის, დამხმარებელი არ უწყებდა ადგილობრივ მხატვრობას.

ყოველთვის გამოილა სარ კავშირის მხატვრობის კავშირის პრეტენსიული შიგნითა 12. **გვარამია**, რომელიც ყრბობის მინარქიზების და სარ კავშირის მხატვრობის, უწყებების დღესდღეობის მხატვრობისა და სარ კავშირის მხატვრობის კავშირის განვითარების სახეობის. თავის სახეობაში ამ აღინიშნა, რომ ქართული მხატვრობის შექმნენ ჩვენი ქვეყნის სახეობის ხელოვნების მოქალაქე დიდ და მჭიდროდ.

ამ, 13. გვარამია აღინიშნა მთლიან რიგ საკითხები, რომლებიც ეხება სახეობის ხელოვნების მოქმედებითა პრეტენსიული. ხელოვნებისა და ოსტატების განვითარების მთავარი ხაზი ის არის, რომ ისინი განუყოფელია ოფიცირ დაკავშირებული ცხოვრებისათვის, რომ სიმართლითა ასახავენ ჩვენი სოციალისტური სიმბოლურ სიმბოლურს და მხატვროვნების.

ამ დღის ამოცანების დღესდღეობა მათ ოფიცირ, საქართველოს მხატვრობაში უნდა შესარჩონო დიდ მუშაობა, ამაღლონ თავისი პრეტენსიული ოსტატობა, ისინი მთავრობებში უნდა ოფიცირ მხატვრობის მოქმედებითა უფლებებისა და ყრბობის ნორმატივების, კოლექტივური გამოცემებისა, იმართონ სახეობის ხელოვნების დღეობა სიმბოლურს.

საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებულმა მოქალაქე

14. **სანაძე** ოლაკეცა ოლაკეცა სამხრეთ რესიონის მხატვრობა მუშაობაზე აღინიშნა, რომ საჭიროა შექმნას მათი შეხედულებებით მიღწევებითა მისი უწყებების პრეტენსიული.

საქართველოს სამხატვრო ოსტატების მთავარი ამოცანებზე ოლაკეცა თავის სახეობის სარ კავშირის სამხატვრო ოსტატების დირექტორობა 15. **ბელა**.

ფეხსიანების მხატვრობა წარმატება ყრბობის ვაკეთა 16. **კუკულაძე**, აფრთხილებს უწყებებში, მოქალაქეების გრაფიკისთვის ნაწარმოებში არაფერმცოდნეობა იყო სახეობის თბილისის, მისსურვილის გამოცემებზე. მეგობრ მათ ცხოვრების საქართველოს მხატვრობის კავშირის, სახეობის ხელოვნების თბილისის ოსტატების დახმარება.

ყოველთვის გამოცდილი აფრთხილებს საქართველოს სსრ სახეობის მხატვრობა 17. **კანტელა**, მხატვრობა 3. **ნარბე**, საქართველოს აკადემიკოსის მუშაობის კავშირის მდგომარეობა 18. **დუნდუბ**, საქართველოს აკადემიკოსის კავშირის მდგომარეობა 19. **მთავრობები**, ამიერკავკასიის სამხრეთ ოლქის წარმომადგენელი მოიხილა 20. **მოხინავა**.

ყოველთვის დღესდღეობის გულბოლოა მისსურვილს სსრ კავშირის მხატვრობა კავშირის განვითარების მდგომარეობა 21. **ახალავა**, მოქალაქე რესპუბლიკის მხატვრობა მოქმედებითა კოლექტივის წარმომადგენლები — ოსტატების 22. **გვარამია** და 23. **იოსებ** სიმბოლურსა 24. **არბე** ჩინი, ამბრობიასთან — 25. **ხალკვა**.

ყოველთვის გამოცდილია საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სტრატეგია.

ყოველთვის გამოცდილია საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდიუმის წევრების კანდიდატა, საქართველოს კომარკის ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდიუმის მდივანა 26. **გვარამია**, რომელიც შეტყობის გულბოლოა შეხედენ. იგი ამბობს, რომ საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის საქართველოს მხატვრობა მთავარი ყრბობისათვის მისსურვილმა დადგინა მათი წესობა კომუნისტური შეხედულებების, რწმენა გამოთქვა, რომ სახეობის ხელოვნების ქართული ოსტატები უფრო მეტი აღფრთხილებით იმართებენ ჩვენი დიდი ენობის ღონისძიებ ნაწარმოებთა შექმნაზე.

ყოველთვის მოქალაქე, მისი მომხილვითა გამოხედვება, თქვა ამ, 27. **გვარამია**, ცხადდება, რომ საქართველოს სახეობის ხელოვნების უწყებები სახეობის გვეყვანება შესინდარება ძალბი, რომელიც უნდა იმსურება გადღობის ჩვენი სოციალისტური კულტურა.

მართა დღესდღეობა აფრთხილებს ხელოვნების მთავრობის ხალხის ცხოვრებაში. ჩვენი ხელოვნების უწყებების, მათს როლს ხალხის განვითარება დღის სერიოზული შემოქმედების ხაზზე დახმარება შენარჩუნებით ხელოვნების გრძელყოფა თავისებურება, მათი მრთობა განაცხადს სახეობისა და ხალხისთვის საჭირო.

ამ, 28. **გვარამია** აღინიშნა დიდ მუშაობას სახეობის ხელოვნების განვითარების, რომელიც საქართველოს გრძელყოფა სახეობის ხელოვნების წლებში. ამან უმოქმედებელი გრძელყოფა კიდრების ზრდა, რესპუბლიკაში შექმნა მხატვრობა მჭიდროდ შეტყობილია და მრავალრიცხოვანი კოლექტივი.

საბჭოთა ხელოვნების წარმომადგენელთა სწინდარება ხალხთან მტკიცე კავშირითა, უწყებებშია სახეობის პარტიულმა დღესდღეობა ხალხის ცხოვრებისათვის ლიტერატურისა და ხელოვნების მჭიდრო კავშირების დღესდღეობა, რომ ხალხის ცხოვრებისათვის მხატვრობის შემოქმედების კავშირის უწყებებშია განსაკუთრებით ბრლივად დიდი რეალისტური ოსტატობისათვის, შეტყობილება საბჭოთა მხატვრობისათვის რეალისტური სწორი განხილვებისათვის — სოციალისტური რეალისტური ვაკეთა და ყოველგვარი ვალდებულებების წარმოადგენს ჩვენი მხატვრობის შემოქმედების გრძელყოფა ხაზს.

საბჭოთა ხელოვნებისა და ოსტატების განვითარებისათვის პარტიის ზრდის, შემოქმედებითა მუშაობისათვის გრძელყოფისათვის ახალი ძალა მჭიდრო გამოცემების წარმოადგენს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დადგინებისა „ოპორტუნა“ დღის მდგომარეობის, „აფრთხი ხელოვნების“ და „მოთლი გულთა“ შესახებში დაუძლებელი შედეგების განვითარების შესახებ ამ პარტიული ლიტერატურის უფლები მინიშნებობა აქვს არა მარტო მისი კომიტეტის, არამედ ხელოვნებისა და ოსტატებისათვის ყველა დარგისათვის დღესდღეობა კვლევა მოქმედების, მოქმედებითა მოქმედებისათვის დღესდღეობა სოციალისტური რეალისტური ხელოვნების დღესდღეობა იყვნენ მისი პრეტენსიების გრძელყოფა დღესდღეობა საბჭოთა ხელოვნების დღესდღეობა სიმბოლურ, დღესდღეობა იგი რაიმე უწყობი ტრენინგებისა და გამოცემის შედეგებისათვის, შექმნა მაღალკვალი და დღესდღეობა რეალისტური ნაწარმოებები.

ამ, 29. **გვარამია** აღინიშნა ქართული საბჭოთა ხელოვნების მოქმედებითა, ქართული ხალხს, თქვა ამა, მდიდარი კულტურული წარსული აქვს. მეგობრ ამ მოთლი სოციალისტური წესობის პრეტენსიული მთავრობა ჩვენი ხაზს თავისი შემოქმედებითა ძალბის ნამდვილად გავფრთხილებს.

საუკუნეთა სიღრმეში აქვს ვალდებულ ფეხები ქართული სახეობის ხელოვნების, რომელიც ვალდებულა შესინდარება ტრადიციებითა. რუსეთის რეალისტური ხელოვნების გამოცემის მიღწევებითა მჭიდროდ დახმარება ხელოვნების უწყებები რეალისტური მხატვრობის სერიოზული შექმნა, მისი სახეობის წარმომადგენლების ოფიცირ 30. **გვარამია**, ა. მრავალკვალი 31. **თბილისი** ნორმატივს და სხვების ფასდაუდებელია თბილისის სამხატვრო აკადემიის დამსახურება, რომელიც ბევრი ნიჭიერი მხატვარი აღზარდა.

სასახელობა, რომ ქართული სახეობის ხელოვნების თბილისი წარმომადგენლები უ. **ჯავახიშვილი**, **ს. ვარსამიძე**, **ს. კანტელა**, **გ. თო**

ფურცელ არჩეული არიან სრულიად საკუთარი სამხატვრო აჯღელვებით, რომ მთელ რიგ ჩვენს ისტატებს, როგორც არიან ის, კარდელავი, ლ. გუდაშვილი, ა. ქუთათილიძე, კ. შერაზიშვილი, მიენიჭებო საქართველოს სსრ სახალხო მხატვრის საპატიო წოდება.

უღბობის წინააღმდეგ მებრძოლები ბრძოლაში მხატვრებმა საერთოდ შეძლეს დაეწაიათ მათს შემოქმედებაში არსებული ნაკლოვანებანი და მტკიცედ დადგარიყვნენ სოციალისტური რეალიზმის პოზიციებზე. ამის დადასტურებელია ქართული მხატვრების ნაწარმოებნი, რომლებიც წინააღმდეგობა იყი დიდი ოტკომპრის 40 წლისათვის საბში მიძღვნილ სრულიად საკუთარი გამოფენაზე და გამოფენაზე, რომელიც მოსკოვში გაიხსნა ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დღეების დღეებში.

მიუხედავად მიაზიებული წარმატებისა, ქართული სახეობი ხელოვნება ჯერ კიდევ ვერ უნახსტებს თანამედროვეობის გაზრდილ მოთხოვნებსა და საჭიროებას. ჩვენს ჰეირ რამ უნდა გავკეთოთ, კრიტიკულად უნდა შევხედოთ ჩვენს მუშაობას, კომუნისტებისათვის ჩვეული მთელი შეტობებლობით, პრინციპობით გამოვავლინოთ ნაკლოვანებნი, კრიტიკა და თვითკრიტიკა ყოველივის უნდა იყოს საკმიათი, ობიექტური, უნდა შეიქმნას მაღალი, უკომპრომისო მომთხოვნლობის ატმოსფერო, რათა ჩვენი ხელოვნება დაიცავდეს უტხო, გამხრწნელი გავლენისაგან. საჭიროა, რომ შემოქმედებით კომუნისტურში დავუღ იქნას მტკიცე დისციპლინა და წესრიგი.

ჩვენი მხატვრები მოვალენი არიან მეტად სრულიადდენ თავის ისტატობას, გაბედულად იჩინდნენ შემოქმედებით ინიციატივას, დაეცნობოდნენ ექვანდნ ახალ გზებსა და სამუშაოებებს მდიდარი და მრავალფეროვანი სინაღდლის მხატვრული ახასიათების.

ყოველ მხატვარს აქვს მოღვაწეობის ფართი ასპარეზი, იგი ღრმად უნდა ჩასწევს ჩვენს მრავალფეროვან ცხოვრებას: ქალბი რუსთავი, რომელიც უღებურ ველზე გაიზარდა, გარდაქმნილი ჭიჭიურა, ჩვენი სოციალისტური სოფელი, ხოლო, რაც მთავარი, საქობით აღმართი—ახალი ცხოვრების მშენებელი და მისი მაღალი გზანბები და მისწრედებანი, მისი მაღალი შრომა და იღვრობა, — რა დაუმრეტელი მასალა მხატვრის შემოქმედებისათვის.

მხატვრთა წინაშე დასდული ამოცანების წარმატებით შესრულებაში

ბაში დიდი როლი უნდა შესრულონ რესპუბლიკის მხატვართა კავშირში და კულტურის სამინისტრომ. მომთხოვნელობასთან ერთად, მხატვრული ყოველდღიური და ზრუნვა უნდა გამოიზიონ შემოქმედებით მუშაების საფორებისათვის. უნდა შეიქმნას პირობები მხატვრებს, ხასსაკუთრებით მერიფერობები მომუშავე მხატვრების შემოქმედებითი მოღვაწეობისათვის, რათა მათ შეძლოთ თავისი ისტატობის ამაღლება, ჰორიზონტის გაფართოება.

ბასესტავები ამოცანა აკისრიათ ხელოვნებამოკიდნებს, კრიტიკოსებს. მათ გარკვეული დღებობით მუშაობა შესრულის მოწვევითაა მოულოდინოებობა, მხატვრული შემოქმედების თიორიისა და პრაქტიკის მთელი რიგი საკითხების შესწავლასა და დამუშავებაში, მაგრამ გაკეთებულ სეკამრისი არ არის. საჭიროა გააღვირვოს ეს მუშაობა.

გაუგებობებსა შიობთვის იღვრა-ღმხრელობითი მუშაობა შემოქმედ მუშაობის შიობის, უნდა ითქვას, რომ მხატვართა კავშირში ჯერ კიდევ სათანადოდ არ გრძობნობა პარტიული ორგანიზაციის ავანგარდული როლი. საჭიროა მთლილად გარდაქმნა მუშაობა ამ მიზნობით. პარტიული ორგანიზაცია მოვალეა ამაღლოს პოლიტიკური-ღმხრელობითი მუშაობის დინამიკა მხატვართა შიობის, უზრუნველყოს მათს კოლექტივში ნამდვილი შემოქმედებითი ატმოსფერო, უფრო ფართოდ გააიღოს კრიტიკა და თვითკრიტიკა.

მხატვართა კავშირისა და მისი პარტიული ორგანიზაციის წინაშე, ამბობს დასარტულ ამხ. ვ. მგავანაძე, დასახეობა დიდი და პასუხსაგები ამოცანები. 1960 წელს რესპუბლიკის სახეობი ხელოვნების მუშაკებმა მინიჭილობა უნდა მიიღონ სრულიად საკუთარი სამხატვრო გამოფენაში, ხოლო 1961 წელს ჩვენი ხალხი ზეობით აღინიშნავს საქართველობში საბჭობთა ხელოსნელების დამყარების 40 წლისათვის. მხატვრები სათანადოდ უნდა მიეზმზდნენ ამ ობრუმესანიშნავი ამბობისათვის, წინასწარ გააზრონ ინტენსიური შემოქმედებითი მუშაობა.

ყოლობამ საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირის გაგებობის მუშაობა დამამყოფებულად სტრა, დასახეობა ლინისობინი რომელია მზნაინა ქართული სახეობი ხელოვნების შემდგომი აყვავება. არჩეული არიან საქართველოს სსრ მხატვართა კავშირის გაგებობა და პრეზიდენტმა, გამგებობის პრეზიდენტის ოავტდომარედ არჩეულია უ. ჯაფარიძე.

ყროლობის დელეგატები და სტერები შესვენების დროს

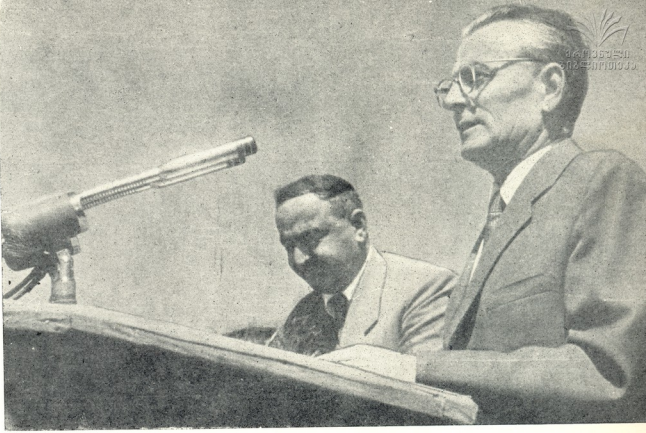

ჩეხოსლოვაკიის პრეზიდენტი,
ჩეხოსლოვაკიის კომუნისტური პარტიის
სკ პირველი მდივანი აშხანაგი

ანტონინ ნოვოტნი

თბილისში

აშხანაგი ანტონინ ნოვოტნი ტრიბუნაზე

აშხანაგები ა. ნოვოტნი, ვ. მყავანაძე, მ. ჩუბინიძე თბილისის აეროდრომზე

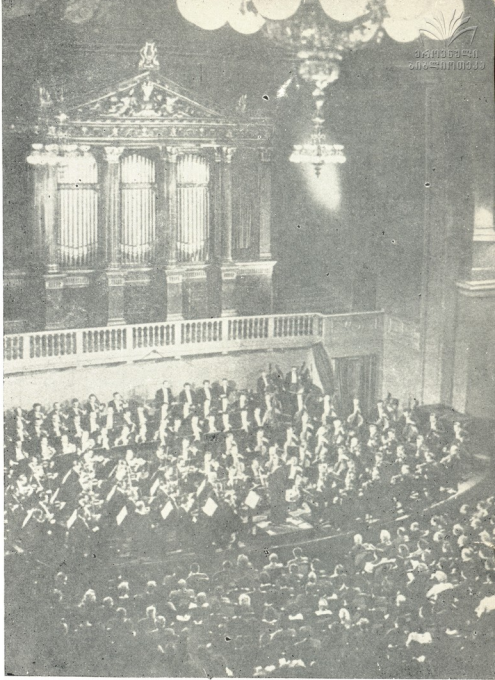
ბრალა — ქველი კელტურის კერა, მსოფლიოს ერთ-ერთი უღამაზესი ქალაქი.

აკადემიკოს ზდენეკ ნეედლის პორტრეტი. ქანდაკება იანო ლაუდის

სენა სლოვაკელი კომპოზიტორის ციკერის ოპერიდან „ზეგ ბაიაზად“

პრადის ფილარმონის სიმფონიური ორკესტრის გამოსვლა პრადის
ხელოვნების მუშაკთა სახლში

პრემისლ ოტაკარი II შორავის ველზე ბრძოლის დაწყების წინ. იაროსლავ ჩერმაკის ლიტოგრაფია (XIX საუკუნე)

სცენა სპექტაკლიდან „ოპტიმისტური ტრაგედია“.
(ბრატისლავას ნაციონალური თეატრის დადგმა.)

კალრი ჩეხური ფილმიდან „მამაცი ჯარისკაცი“ შვეიცის თეატრის დადგმა.
ლი. შვეიცის როლი მსახიობი რედოლფ გრუშინსკი (შუაში)

პრატის ახალი თეატრი

ბენ აგაზარებულ მშობიოს" და "ჩვეულ გულში" (მარკინშვილის დადგენი), მე არასრულად მიმაჩნია კიდე მარკინშვილის შემოქმედებას არაჩვეულოვან მართა კომ დადგენას, ჩემი აზრით, ის სპექტაკლი მართლმად მერა ვაჟუნებ არ კარგ მარკინშვილის იმ დღე იმას რომელიც ასე მსავლად გამოსახდა, თუ გენეზისა, უძრავი აკრძალა.

ჩემი თეატრული მიზან დატყვევებული არიან სპექტაკლების მოცულობით, რის გამოც უძრავი თეატრის იმ ანგეზ თემი შედარდ დადგანებ სკრიპის გრძელზე, არაიკონის მიხედვით, "დაში" და სხვა). რაც შეეხება, გვირა ურდებულ "მოცულობით" დადგენები თეატრული ხელოვნების განვლილი გზისა და ამით გატაცება ჩემი რეჟისორებისა და მხატვრის ჩამოიჩენილობაზე შეტყვევებული. უფრო სწორად რომ ვთქვათ, მათ არა იმდენ ახლს ძიების სურვილი, თემც კარგად იციან, რომ თუ ხელოვნად დარტყვას ახლს ძიების სურვილი, მაშინ სამი გვეყვან ხელოვნებისა, რასაც ხელოვნება ვერ თმის.

არ შემოილა აქვე არ ვიღობარავი იმ გულწრფილობაზე, რომელსაც ადვილად აქვს ჩვენი თეატრები წლების მანძილზე. არიან რეჟისორები, მსახიობები, რომლებიც არაერთხელ შემოქმედებით მუშაობას ან მწევაბლ თეატრში, სამხატვრო ერთეულებს იო იყავებენ. მათის ნიჭიერი ახალგაზრდობა, ჩემი იმდენ, ჩემი მომავალი და ჩვენ შესაძლებლობა არაჩვეულოვან დაუბრუნებლად ჩავაბათ ისინი შემოქმედებით მუშაობაზე.

ჩვენ გვაქვს თეატრული ინსტიტუტი, რომელიც კარგს და სანდოვანს საქმის აკეთებს ქართული თეატრისთვის ხელშეწყობისათვის. მაგრამ სამუშაოები ინსტიტუტის ვერსიონარებთან სპეციალისტების მხოლოდ დარჩენილი არიან გამოყენებულნი თავის სპეციალობის მიხედვით, მაგრამ ჩემი კი არ უმეცობიან, ან კიდევ თავის სპეციალობის მიხედვით არ მუშაობს. ხშირად ამაში თვეს კერძოდ დატყვევებული არიან დამნაშავეები. საქმე იმაშია, რომ ზოგიერთი ახალგაზრდა სპეციალისტი თბილისად გასვლა არ სურს, ყველა ცდილობს თბილისის თეატრში მოუყოს, და ეს მიუყვება, ეტყობა ეთნოგენეზი, რუსთაველი ან მარკინშვილის თეატრში სცენის თანამშრომლობის ნიშნად. უფრო მეტიც: ხშირად ისინი მუშაობენ თანამშრომლობად კი თუ არა, და ეს მათში, როდესაც სიბუძის, ბაიუმის, ქუთაისის და მუხრანის სხვა თეატრები მსახიობთა ნაკლებობას განიცდიან. ეს არის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იმისა, რომ თეატრული მუშაობები კი არ უმბება, არამედ აკლდება. ესეც, აკლდება კონსერვატორებულად არ თქვამს ეს მათში ის ახალგაზრდა მსახიობები, რომლებიც სამთავრობო მიზანს არჩეულები სხვა ქალაქებში სამუშაოდ, მტკუნულ იძულებული ხდებიან უკან გაიბრუნებინან, რადან ამ დრო აღიბრუნებ თეატრის ხელმძღვანელობა მუშაობის არაერთხელ პირობებს არ უქმნის, ეს კი დიდ თანხას იწვევს. ჩემისთვის საკითხი არჩეულები თეატრებში მუშაობის დროგაერთიანება. ჩემს თეატრებში 96 რეჟისორი მუშაობს, მათ შორის უმრავლესობის უმცირესი სპეციალისტი განთავსდა აქვს. მაგრამ ცალ-ცალ კ სურთ თბილისად ნაბიჯის გადგმა. აკვირდა მთავარი მთავარი მოუყოს თბილისის თეატრებში, სადაც ისეთი მდგომარეობა შეიქმნა, რომ შტაბში ჩამოვიტოვე ზოგიერთი რეჟისორი კი უწოდებ წლები არც ერთ დადგანას არ ამხროვლებს.

ასეთი მდგომარეობის მიზეზი იმაზე უნდა ვეძებთ, რომ უკანასკნელი წლების მანძილზე თეატრების ხელმძღვანელობა რეჟისორის როლი უკლებს უკლებს. ჩემი თეატრული საქმეა უმცირესობებზე ვადავიწყოს. მთელი რიგი თეატრებში სპექტაკლებს დავიწყ სივით დამანებ, რომელიც ამისათვის არ არიან მოწოდებულნი და არც სპეციალისტი განთავსდა გააჩნით. მაგალითად, უკრაინის თეატრებში აქვდა დადგმის ამხროვლები მსახიობი, რუსთაველის თეატრში იგივე დროებში, თუმცა რეჟისორის ვაკელები იყავი, მაგრამ ეს იმ დროს, როცა თეატრის რეჟისორებს სამუშაო არა აქვს.

მარკინშვილის თეატრში აქტიური მუშაობის დადგმაზე, ბაიუმის თეატრში დარტყვით სისტემატიურად დავსმ პიესებს, კითხვარში აქტივობები დავიწყ პიესებს, სიბუძის თეატრში აქტიური დავსმ პიესა. ფოთის თეატრში ინტენტიური წერს სიბუძის, დავსმ და თანამშრომლებს სპექტაკლებს. ხოლო როგორ წერს და როგორ დავსმ — ეს უნდა სხვა საკითხია. როგორ უნდა გავიყოთ კვირეულს ეს, როცა კარგად ვიცით, რომ ჩვენსებულთა 96 რეჟისორი გვეყვან? მაგნი თუ არა ასეთი ექსპერიმენტები, როდესაც ის მსახიობი მოვლენ იმდენად? არ თქმა უნდა, შეიძლება დაეუწყებ განთავსალი, რომ აქტიურის მიყვას დავსმა, მაგრამ შეუწყნარებელია, რომ ეს მათობრივ მოვლენად ვაქციოთ, რადან ამას ვაჩი რეჟისორების მთელი არნა უსაქმოდ ჩნება.

რუსთაველის თეატრში მუშაობდა შემდეგი რეჟისორები: მ. თომინი-შვილი, არჩ. ჩხარტიშვილი, და. ალექსიძე, პ. პატარიაძე, ით. ზუტაძე-გიგია, დ. ვარსიანიშვილი, კ. ლომიძე, ამ შვიდი რეჟისორისა დადგმებზე შეტყვევა დატვირთული მისეთი თომინიშვილი, და. ანაძე და არჩ. ჩხარტიშვილი მუშაობენ აგაზარებულ მშობიოს" არადადგნაზე და. ალექსიძე არ მუშაობს, პ. პატარიაძის მარხნილის აქიო არადადგმად დადგმს. ით. ზუტაძე-გიგია, დ. ვარსიანიშვილი გვიგის გარემო დადგმებს სპექტაკლებს. აქვე უნდა ითქვას რამდენიმე სიტყვა ამ გზით ურდებულნი გარემო გვიგის მუშაობის შესახებ. სიბუძის, ჩემის შეყვანაში ასეთი გაგება — გვიგის გარემო — არ არსებობს, გვიგის ზეგით ეს ჩემი სტილია და მთელი, რადან არსებობს ჩემი მუხრანობა გვიგინობით ვანასაზრუნებზე. მაგრამ ჩემი წარმოდგენა გვიგის გარემო მუშაობა, რაც ჩემი თეატრული შემოქმედებულს აქვს ერთი, არა სავარაო გვიგის გარემო მიმდინა-

რეზოლუცი მუშაობა, რადგან გვიგის სათიბი და სამუშაო დრო გაიკლებული რჩება; მაშინ ურდებულსა და რეჟისორებზე უსაქმოდ არიან, თუ გვიგის ზეგით მუშაობაზე დასაჯი, მაშინ არ შეიძლება გვიგია არ იყოს მურხრანობა და ისე შემოაბოძო გვიგის ზეგით. მაშინ ჩას ნიშნებს ეს გვიგის გარემო დადგენები ეს არის შენიღბული კვანძების ურდებულნი მუშაობა მართლმად დასაქმონ და დასაქმონ რეზოლუცი თეატრების ხელმძღვანელებსათვის, ანუ გვიგია-მარკინშვილი რეჟისორებისათვის, ცნობილად არ არის თუ სხვაგვარად, ვინაიდან, რეჟისორები ჩაიკავებენ, თუ არა და ეს არსებულზე ურდებულნი მუშაობა ამ საკითხში მასუს რეჟისორები გვიგის, პირობები ასეთი მუშაობის საწინააღმდეგე არაფერი აკვდება, მაგრამ ეს მისილები მხოლოდ და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ თეატრის თავისი სამუშაო დრო მთლიანად დატვირთული აქვს და თავისუფალი ახალგაზრდა მსახიობები გვიგის გარემო დასაქმებით იწვეიან შემოქმედებით მუშაობას.

ამყავს კი რუსთაველის თეატრში გვიგინთ ვაივალისწინებულ დადგმებ მუშაობს ერთი რეჟისორი — მ. თუმანიშვილი, ხოლო დანარჩენი რეჟისორები თავისუფალნი არიან, და მათელი რიგს მსახიობებიც არაფერი აკვებენ.

არ არ მარკინშვილის სახელობის თეატრის აქვს უკეთესი მდგომარეობა. ამ მუშაობა თბილი რეჟისორთაგან უმცირესობის მ. ლობიანი-გიგია, დ. იოსელიანი, ა. კუთათიანი, ა. კუთათიანი, ა. ახალაიანი და მდგომარეობასან აქვს საქმე. იოსელიანი გვიგის გარემო ახალგაზრდა გვიგის "პირობებსა ქალბებს", თეატრს კი მუშაობის პირობებს ჰქონდა მხოლოდ ერთი ხელა "ადგილი არაფერი" და "სამხატვრო, არასრული დატვირთვა — აკაკო გულში", "ადგილი არაფერი" მუშაობდა მოცულებული რეჟისორი, ხოლო პიესაზე "აკაკო გულში" მსახიობი კ. გუბაძე-გიგია, მაგონის, რომ დატვირთვად მხოლოდ ერთი შტაბის რეჟისორი მუშაობს დადგმაზე (ლ. იოსელიანი) და ისიც გვიგის გარემო. დანარჩენი რეჟისორები და დისის ნაწილი თავისუფალია. დასრულებულად ლაჩაიანი და მონიშხუბა იმისა, რომ ლეკოსათვის ვეზა-ბეზობითი და ამის გამო დადგმები ჩემ ავაქციე მუშაობა, ყუვეჯიანი საფუძველს მოკლებულია და მას არაერთხელ გამოაბოძოს არა აქვს; ამ მუშაობე სანდოვანად აკლდება და თეატრის დადგმის მუშაობა უნდა სამი ახალი სპექტაკლი აჩვენოს.

ჩემი მუშაობის ერთი ფიზიკად შევხვითი შექმნილ მდგომარეობას, იმ გამართობის შემდეგ, რომელიც დაკავალ გვხვდა ჩემი მკურნეული უფრო მტკ პირობების წარმოქმნისთვის, ჩემი კი მეტიც საკვალური ფიქვის წინაშე დევაგირი, — ახალი სპექტაკლებს, გერ გამოყვავით და თეატრების მთელი დატვირთვა არ მიმდინარეობს მუშაობა. 2-3 პიესის ნაკლებ თითო პიესა მუშაობდა და ისიც არა დადამყვავებულნი ტექსტები. მამაკალი რეჟისორები სურსთათა მიყვლი და, რაც მთავარია, თანამდროვე პიესების არ არის, ყველაფერი ეს საგანადა მდგომარეობას ქმნის და, თუ თეატრებში დროითად არ გამავლს მუშაობა, ჩემ ურდებულნი თეატრული სცენის მოწმენი გახდებიან.

თუ აქვეყნებ არ ვიღობებ, ასეთივე მდგომარეობა გვიგინა ჩემს ზეგობებში სხვა თეატრებშიც. მამაკალი, ისინი დაკავალისთვის არ უნდა დადგნებზე, მაგრამ მეტივე მამაკალიის გარდა, მათ სურინი უნდა მიყვებულნი დამამოგერ გარემო რეჟისორების მხრივ, ასეთი დასაქმონად, მიტყვევად იმისა, რომ მაგონად ამხროვლებინან ცვრთ ურდებულ "სალარში" კ. ი. შუმისალთან პიესებს. საქართველოს თეატრებში 1957 წლის საშემოსავლო გაგმა 4.352 ათ. მანეთის დაწავლისთვის შესარტულს. 1956 წელთან შედარებით 1957 წლის ივლი მყურებელია დასრულებ, დმბითიოელი დაწავლიანა სავარძნობლად გაზარდა. სამეურნეო წელი თეატრებმა დამამოგერ სამრუნევა თანხის 2.901 ათასი მანეთის გარკვევით. უკრაინათობი და თანამართლი დისკონტინის დარტყვით ვინაყოებიანი ისახლები იყავი სომხური ღრამის, თელავის, ფოთის, ჭავჭავაძის, გორის თეატრებმა და სხვ.

საქართველოს რბამის თეატრი, კ. ამაშისხია მას. მუსიკალური კომპოზიტორი და მხატვარ მკურნეულები ქართული თეატრი — არ ის თეატრები, რომელთა მიზანთა მასკავრობითი წინა დაგმებლის ჩემი უსადალდება. რამდენიმე ათეული წლის მანძილზე სომხური თეატრი ვერ არსებობს საერთაშორისო-საფინანსო გვიგის. მიხედვად იმისა, რომ ამ რამდენიმე წლის წინათ თეატრის ხელმძღვანელობა შეიცვალა და მრავალი მინდობიდან დასხვა თეატრის მუშაობის გამო-სასურებლად, თეატრი ღრამ საკვალური მდგომარეობაში, ამის პი-ზეხი ის არის, რომ თეატრმა ვერ შესძლო მკურნეულის მხილვა.

ქ. თბილისში საკვალოდ დიდი პარკეტარა სომხის მისახლელისა, მაგრამ სომხურ თეატრს მანც არა პიესა მკურნეულები. ამის მთავარი მიზეზი ისეთი თეატრის მუშაობაში უნდა ვეძებოთ, რადან მას ვერ შესძლო ისეთი პარკეტარები შექმნა, რომლებიც განხორციელო მთლიანად, ასე მკვალელად ვაქცილ სურინი თეატრის განხორციელო მთლიანად, ასე მკვალელად, სადაც უკრებენ "ფიჩხაზი და შირინი", კლდეებიან აკლბას ნაშაობა" და არც ერთი თანამდროვე პიესა. კულტურის სამინისტროს ამ თეატრის მუშაობას ჯერავინ უსადალდება უნდა მიავლიოს.

რაც შეეხება ქართული მუსიკალური კომპოზიტორის თეატრის შექმნელს იქვეს, რომ ძირითადი ის ცდილად არ მუშაობს, თუმცა შემოქმედებითი თვალსაზრისით, ამ თეატრში ბევრი არც არის საბუნ-გი. მაგრამ თუ პირობებიში სავარაო, რომ ასეთი თეატრი

არსებულ, მისთვის უნდა შექმნას სათანადო პირობები, როგორც შემოქმედებით, ასევე ტექნიკური, და თვარის კი არც ერთი და არც მეორე არ გახანია ეს თვარის სახელმწიფო დღეობაზე კი არ უნდა იყოს, იგი შემოსავლის ერთ-ერთი წყარო უნდა გახდეს ჩვენი მოქალაქეებისთვის. იმის გამო, რომ თვარის არ გახანია მუშაობის ნორმატიური პირობები, ყველა ჩვენი მსჯელობა ახალი დადგენების გათვალისწინებით, იქცევა ხოლმე ამ მიზნების შენახვა, რომლებიც ხელს უწყობს თვარის ამის თანხების მიხედვით, და ჩვენი იძულებული გავითქვამს ეს თანხების გამო კომპიონენტის წყვილით და მხატვრულად ახასიათებელი სპეციალური გადუმეო, კულტურის სამინისტრო საფუძვლიანად უნდა ჩაერთოს ამ საქმეში, უნდა გაითვალისწინოს, რომ თვარის მუშაობა მთლიანად გარდაკარგულია. მესოქმედის თვარის ყოველმხრივ საინტერესო თვარის უნდა გახდეს.

თუ თვარის ვადავლებში მოხარა მაყურებელთა ქართული თვარის უკანასკნელი წლები რეპრეზენტის, ვხედავ, რომ მასში არ არის არც ერთი სერიოზული იდეა, რომ მხატვრული ღირებულების მქონე ქართული ირონიული პიესა, რომელიც დასწესდა და გადმოვიტოვო იყოს რომელიმე მნიშვნელოვანი პირობების ჩვენი ახალგაზრდობის (ქობავანი). ამის მიხედვით რეპრეზენტის სილამაძე, ამჟამინათ მართლაც თვარის კი არ მივიღებ, არამედ უკუტრის სამინისტროს და განსაკუთრებით კი ამ უკუტრის კავშირის დრამატურისთვის, რომელიც საოცარ კულტურულად იქნის ჩვენი მხატვრული ნიჭის მიხედვით. ჩვენი მოწყვეტილი წყაროს წინაშე უფროსი საინტერესო, მნიშვნელოვან ან წარზე ჩვენი მაყურებლისთვის, ჩვენი ახალგაზრდობისთვის. მოხარა მაყურებელთა ქართული თვარის რეპრეზენტის შერჩევების არ უკლებლივ მათი გარდაცვალება და მხოლოდ (კლასიკის), ამ მხოლოდ თანხმად დრამატურისა. უკანასკნელ ხანებში კი არც თუ ისე მეთვალად არასამაგრი პიესებისა, ან კიდევ პარათული ავტორების მებრ 20—25 წლის წინათ დაწერილი საბავშვო პიესები.

ასე, მაგალითად, 1955 წელს თვარში დადგა ე. გელვანის ადრე გამოქვეყნებული, ა. კაცკაიშვილის "ამბიბი თვისა" პ. ხავეცის ერთი სკოლაში. ე. გელვანის სახელმწიფო თვარის მსახიობია და მასთანავე, მისი ძირითადი პირობების მიხედვით, რომელიც მოხარა მაყურებელთა ქართული თვარის მსახიობია, რომელიც ძალიან უფროსი მაყურებლის, როგორც მსახიობი, რომელიც სამინისტროს ინსტრუქტორია. არც ერთი მათგანი არ არის პირობისმართალი მწერალი.

აღბო უღრესად ყველამდობის მიხედვით და სტრეგიები ამოქმედდება და ავტორებს, როცა საბავშვო პიესები წერდნენ და თვარში მისიქნდა. მაგრამ ესენი მაინც შეუძლებელი ხალხია ლიტერატურაში და მათი ნაწარმოებებიც ვერ არის მდლი მხატვრული ღირსებისა. ამ პიესების ძირითადი ხალხი ის არის, რომ მათში ასახულია (ქობავანში) დანახული პატარა ამბები ყოველგვარი მხატვრული განმარტების გარეშე, ამბები ამ პიესებში დანახული ვერ დატყვევებს თვარის მიხედვით, რომელიც უნდა, რაც მათგანია, ვერც ბავშვთა ფსიქოლოგი, ამავდროულად თვარის მნიშვნელოვან ამბებს — ახალგაზრდობის კომუნისტურად აღზრდის ამბებს.

მასთანავე, ერთის მხრივ თვარის დანახული არაბრუნების ნაწარმოებები, ხოლო მეორეს მხრივ — კლასიკის და ახალგაზრდობის პიესები.

რადიოშიც თვის წინათ ჩატარდა საბავშვო თვარების საკავშირო დამოუკიდებლობა. მოხარა მაყურებელთა ქართული თვარის ამ დამოუკიდებლობის ბრუნვით ტრენებ ამით რეპრეზენტის წარსდება: 1. ი. უკუკაიშვილის "გოგონის ნაბაობი", 2. ა. წერეთლის "პაპი აჩიკი", 3. დ. მდორის პირობის ნაწარმოებები, 4. რ. ბობინის "პაპი", 5. ა. პირობის "უკანა", 6. ა. წერეთლის "პირობის მხარეში", 7. ა. ბერბერიძის "პაპი მისიქნდა", ამბობს და დამოუკიდებლობე წარადგინო შვიდი სპექტაკლად იოხი კლასიკის იტყვის და მხოლოდ იოხი თანამედროვე ქართული ავტორის ნაწარმოებები და ისიც ერთი ისტორიული-რეალისტური თემატიკაზე, თვარის ყოველი სამხატვრო ხელმძღვანელი სურთა უკლებლივ საინტერესო, კარგი რეჟისორი, მაგრამ თვარის შემოქმედებითი ხალხი მისი ხელი არ დასცემია. საქმე იმისა, რომ ამ რადიოშიც წლის წინ, ე. კლავის სახეობის თვარში მუშაობდა. 1954 წლის გადამდგა მოხარა მაყურებელთა თვარის მთავარი რეჟისორია, ვიპოვებო, ხ. კლავის კარგი რეჟისორია და ერთი შეხედვით, მისი ამ თვარის დანიშნავა თითქმის მუხად სასურველი შედეგია იყო. მაგრამ იმისა მოხარა მაყურებელთა თვარის იმედიები და მხოლოდნი ვერ ვამარტობ. მას ვაკვირებო კმნიშობა რეჟისორი ტენიშვილი მინარა მაყურებელთა თვარის რეპრეზენტის უფროსისა, პირობის რეჟისორი დავიძლიერებო (მაგ. კლასიკის ნაბაობი), პირობის ტრენებში და სხვა) ისეთი თემატიკისა ექმნება, თითქმის უკლებლივ ეკვირბება სხვა დიდ თვარებს.

მოხარა მაყურებელთა რუსულ თვარებში, რეპრეზენტის მხრივ, შედარებით უკეთესი მდომარეობა, რადგან აქ უღრესად რუსი დამოუკიდებლობის ნაწარმოებები იტყვის.

დასაბრუნო, მინდა უკრადგანა შევიტარო ირ სახეობაზე; ჩვენი თვარების სპექტაკლების ხარისხსა და ხელმძღვანელის საქმიან სამართლებელ მუშაობაზე.

სპექტაკლების ხარისხს ჩვენი თვარებშიც ვერ არის დამაკმაყოფილებელი. ხშირია შემხვევა, როდესაც კარგი სპექტაკლები ირთი-

დავ სტრინის შემდეგ ხალხურად მიღს და მის განსაკუთრებული აზრით ფორმის, აქ საქმე ვაკვირ მთავრებულად დაუფარებლობაზე, დამოუკიდებლობაზე მოვედგებო, საბავშვო განათვა, დარწმუნებული ვართ იტყვიან ავტორები ვერაობაში ტექსტის და მეტრულად თვარის ბერი ამბობიხეობით ირობინდ თვის სურხება და ა. თვარის შემოქმედებით კომიტეტის ავტორები, რომ მას ყოველმხრივად ახას მაყურებელთა აქვს საქმე და არ ვაკვირებო პასუხისმგებლობის მუშაობა. თვარის ხელმძღვანელები კი ამ მხრივ ხალხებ ყურადღების აჩვენებ.

ასე, რაც შეეძება თვით ხელმძღვანელების საქმიან სამართლებელ მუშაობას. მინდა ითქვას, რომ მის საქმიანობა ბევრი ნაკარს ჰქონდა. მთავარი ხალხი ის არის, რომ თვარების მუშაობის ვერ ვუწვევებო სათანადო ხელმძღვანელები, რომლებიც მუშაობის ვერ ვუწვევებო დიდილოდ მუშაობაში, არც ესწრაფებიან სამხატვრო თვარების ყურადღების და საწარმოო თანობების. იმსპექტაკლები იმეთიად დადიდნენ მიმდინარე სპექტაკლებზე, პერფორმების თვარებში, რა ხალხი მდლივ ჩვენი ყურადღების გარეშე იყვენ დაჩინებულ და აღსაყვებელ მუშაობდნენ. სასწესებო სამართლებლობა ამიტომ ამ თვარების ხელმძღვანელების საყვედურები ჩვენი მიმართ.

საქმიანობა ავიტოვო ერთი მტელი მნიშვნელოვანი ირანონ თვარში — სამხატვრო საბავშვო, რომელთა მუშაობა ხელმძღვანელების მუშაობაში მოხლოდ ყურადღების ცენტრში უნდა იყოს (და ნათესაბზე შედეგები). სწორად ამის გამო იყო, რომ ვასწავლო სმინის დადიდნის სახარა ჩვენი თვარის ხელმძღვანელები მტელი არამადამოუკიდებლობა ჩაიკარა ჩვენი თვარის ვერ ვუწვევებო რის შედეგად ზოგ თვარის წესით ჩატარებინათ საბავშვო თვარის ვერ ვუწვევებო რის შედეგად ზოგ თვარის ხელმძღვანელების საბავშვო თვარების რადიოების და თვისი უარყოფითი შედეგები დატოვა. ზოგ თვარის იმისთვის, რომ არაბრუნის იწყებინებინათ, სამხატვრო თვარის 26 და კიდევ მეტი წყარო იქნა ამოღული. აქედან 12—14 კაცი თვარის გარეშე ხალხია, რომლებიც მხოლოდ საბავშვო საბავშვო წყარებზე იტყვიან და სტრატეგია არც ესწრაფებიან სმინის სმინებს. ხალხი ძალიან პირობის მოწყვეტა, რადგან მტელი ძნელია ამ ნიშნის თანობა. ის არის ძირითადი მიუწყვეტა და თვარის შემოქმედებითი წლის საბავშვო რეჟისორი ეგვიტის სამხატვრო საბავშვო ვახსოვდება მთელივ. თვარების ხელმძღვანელებმა ასეთი ვერგების, თავდასწავლის მხინთი, საინტერესო რეჟისორები უწყვეტ.

ქობავანის სამინისტრო ძირითად უნდა გარდაქმნას სამართლებელ მუშაობა, უნდა გარტყვიან ის, რომ საბავშვო თვარების რეჟისორები გამომდინარე სამართლებლობის დახმარებასა და ხელმძღვანელობას.

ბოლოს, იროლი სიტყვით უნდა შევხები ჩვენი თვარების ერთ-ერთი მტელი მნიშვნელოვანი საკითხი.

ჩვენი ძალიან ხშირად ვკამათობო ხოლმე თანამედროვე დრამატურების კი კამათი იმითა ვამარტობო, რომ ჩვენი თვარების მნიშვნელოვანი რეგების კარგი თანამედროვე პიესა. ხშირად ჩვენი დავა იქნება მდლი, რომ ვეღობინო დავაწერებო ვერ არის დანიშნავი: დრამატურების, რომლებიც ვერ ვხედავო იმისთვის, ამასვე თანამედროვე პიესები, თუ თვარების, რომლებიც ხელს არ უწყობენ დრამატურების და არ იბრუნებო თანამედროვე სპექტაკლების შესასწავლად. დრამატურული შემოქმედება ხელმძღვანელების სპექტაკლები შექმნილებო, ან კმარა დანიშნავი ვახსოვდება საერთო მხატვრული ნიჭი, რომ გახდეს კარგი დრამატურები ამას დასტურების თვისები ის თვარში, რომ ბერი გამომდინარე მწერლის ცდას — შევხები დრამატურ ნაწარმოებში, ამბო ნაწარმოებია. რა თქმა უნდა, აქ გამომდინარე წარმოადგინებ ისეთი ნაწარმოებები, რომლებიც არანა მწერალი, იმსენი, გარკვევა, ჩხვივი, შოუ და სხვა, რომელთა დრამატურული წარმოდგენა მდლით გამოცდილ გავალს. დრამატურების ტენიშვილი მიმართა, რომ სახელმძღვანელოდ დაწერილი, მაგრამ საკმარისი იყო როგორ უნდა იტყვიან პიესები.

თვარში, რომ ჩვენი ძალიან ცოტადა ისეთი თანამედროვე პიესა, რომელიც ჩვენი კვიციის მიწვევებსა და წარბაზების სრულიყოფილად ასახავდნენ. მაგრამ ისიც უკრადგანა, რომ ჩვენი კვიციის წარმატებები, მისი რიგები და მაჯისხილა იმეთიად მძლავრი და შეუწყვეტილია, რომ ეკლავებო მთელი მტელი ძნელი ჰდება. სწორად ამიტომ ჩვენი ვალდებულება ვართ პატარა მთავრობასაც კი, რომელიც ჩასახება ჩვენი თანამედროვე დრამატურების, ფიზიკური და ფორმალური მიუყვებო, ვიზუალური მასზე, რომ კარგი საყოფი გამოიღოს. ცოცხა ვახსოვდება მთელი ჯიბია: ჩვენი ხშირად ისეთ ახარბარის ავტორები ხოლმე დრამატურებს, მტელივ თუ ის ახალგაზრდა, ან ასახლმდინარელოვარ რიტყვი ჯერ არ იტყვიან, რომ მას ყოველგვარი სტრატეგია და ხალხის ვაკვირება ვახარბარ მუშაობა. მტელი მწერალი ხელმძღვანელი უნდა მოეპყვართ სასწესებო დრამატურების და, მით უმეტეს, ახალგაზრდა.

საკე (ინტერლუდი კომიტეტი 1958 წლის 28 მაისის დადგენილება) ძალიან დაგვიხანდა, თუ რა დიდ ზრუნებს იჩენს ჩვენი პატარა საბავშვო ხელმძღვანელების განვითარებისაში. ის დამუშავებული მოვეწოდნენ მთელი ქნებობა და შეუარებელი პრიციპალითი გინამართლობა კულტურის შემდგომი განვითარება ადამიკალითა თვის.

ფურსლები მოძრა ხალხსა დრამატული თეატრის ურთიანობიდან

ნაღვქა შალუტაშვილი

ართული ხალხის მოწინავე წარმომადგენლებმა ჯერ კიდევ შორეულ წარსულს დაძაბურ კავშირი რუს, უკრაინულ, სომხ, აზერბაიჯანულ და სხვა ხალხთა კულტურის მოღვაწეობას. კულტურული ურთიერთობა განსაკუთრებით ინტენსიური გახდა მეცხრამეტე საუკუნეში, როდესაც დამინებელ ხალხებში სულ უფრო და უფრო იღვიძრება ეროვნული თვითშეგნება, როდესაც ოქტომბრის რევოლუციის წართავზე ისინი რუსეთის პროლეტარატის გვერდით სარბიანად ებრძოდნენ სამშობულო და გამოსავლენ.

მიუხედავად ამისა, რომ მუდმივ შიშვარსს უკუეგვიპარ დაბრკოლებას ქმნიდა „მკითხველებს“ უკულტურის განვითარებასთვის, იგი მაინც ვითარდებოდა და ძლიერდებოდა. განსაკუთრებით მკითხველთა კავშირი ქართულ თეატრის მოღვაწეობას აზერბაიჯანის, სომხეთის, უკრაინის თეატრული მოღვაწეობას.

თბილისში დაიწყო მოღვაწეობა აზერბაიჯანული ლიტერატურისა და თეატრის ერთ-ერთმა უდიდესმა წარმომადგენელმა მირზა ფატილა ახუნდევმა. თბილისშივე დაწერა მან მთავარი საბრძოლო ტიპოები — მოლბის, ვაჭრისა და მმართველი კლასების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ მმართველი.

აქაი წერილობა, რომელიც დიდად მეგობრობდა მოძრა ერების სახლთან შვილებს — ტარა, შეგერისა, გაბრიელ სუნდუკიანს, აპოჩინელ პოეტებსა და თეატრის მოღვაწეებს, პირველმა თარგმნა ქართულ ენაზე მირზა ფატილა ახუნდევის პიესა „ასანის ვაჩივი“, რომელიც მისთვის „კრებულში“ 1898 წ. დაბეჭდა. იმავე წელს ეს პიესა დიდეს წარმატებით დაიდგა მასხიოს ულაბეგვიძლის საბუნდოვანოდ.

გა. ცენობის ლურჯულში“ (1899 წ. № 44) აკაძე გამოაქვეყნა წერილი, სადაც მალაღ აფხაზეას აძლევდა მირზა ახუნდევის ნიქს და აღნიშნავდა, რომ იგი იყო დროს გამოვიდა საწერლო საბიუროზე ზეგნს გაიჭრა ქრისთთან და დიდა ნიქს გამოიჩინა“.

სომხებ და ქართველ ხალხებს მეგობრობას დიდა ისტორია აქვს. ამ მეგობრობის მატიკაცებს ხელს უწყობდნენ მეცხრამეტე საუკუნის გამოჩენილ მოღვაწეები: ი. ჭავჭავაძე, ა. წერეთელი, რ. გრიშთაძე, გ. სუნდუკიანი, ი. თუმანიანი, გ. ბაზენგალიანი და სხვანი.

კანობელი ქართველი პოეტის ი. გრიშთაძის სიტყვით: „გაბრიელ სუნდუკიანი ერთი პირველია ამათ იყო, რომელმაც თეატრი აირჩია შემოქმედების მთავარ საბიუროდ, იგი ცარაშის უსატყვეს პარობლემს ერთნაირი ვადაცხობით და სიყვარულით ემსახურებოდა, როგორც ნომხურ, ისე ქართულ ხელოვნების. სუნდუკიანმა მიჩინებთი შვილი ქართული თეატრის აღაყვინის კარები და მკვათე უსაყვარულო სახელები: ვასო ახაშიძე, ნატო გაბუნია, კოტე ყიფიანი“...

გ. სუნდუკიანის რამდამტრეგის მარგალიტი „უკო“ თბილისის სურნეულობითა და კოლორითაა გამსჭვალული.

პირველად „უკო“ ქართულ ენაზე კალაქ ქუთაისში დაიდგა (1874 წ. 21 ოქტომბერს), თბილისში იგი 1875 წ. 27 ნოემბერს წარმოადგინა.

გ. სუნდუკიანის წარმოდგენები ვაკავაძე იუნგენე ქართველი მსახიობებისათვის, მათში აღწერილი ცხოვრება ნაცნობი და ახლოდელი იყო მათთვის.

გა. „უკალი“ განსაკუთრებით მნიშვნელობას ანიჭებდა გ. სუნდუკიანის დრამატურგიას ორი ხალხის დამკვიდრების საქმეში, იგი წერდა, რომ სუნდუკიანის პიესებში „შეატრია ორი მუხრობილი ერთი ხელოვნების ნიღაზზე“ (1901 წ. № 2).

განაკურდასდები არ არის ის ფაქტი, რომ გ. სუნდუკიანის პიესაში („უკალი ერთი მსხვერპლი“), პროფესიონალ მსახიობების ურთიერთობა, „იფრადგანული“ მხატვლის როლი და სურნეულობის, „უკალი“ იგი „თბილი მარგალიტი“ უწოდებდა ი. ჭავჭავაძემ გ. ჩიშვიანთან კამათა აღიარა, რომ ქართულ რეპერტუარში სუნდუკიანის პიესები საუკეთესო იუნგენე.

გ. სუნდუკიანის პიესები მკითხველ დამკვიდრებელ ქართულ სუნდუკიან. მათ შემარბულლებდა ქართველ სცენის ისეთი დიდო ისტორიტი მოგვევლინენ, როგორც: ა. ახაშიძე, კ. ყიფიანი, მ. გაბუნია, მ. სახოგრაძე და სხვანი იუნგენე.

კ. მესხის სამაყის გრძნობით უცხადებდა: „ჩვენ, ქართველ არტისტებს თავი მოგვეწონს, რომ დღეს ვაგარუნა სუნდუკიანის გმირების მსახიობად უცხად ჩვენს ხელდასაყვამი“, ბოლო, რაც შეუძლება თვითონ გ. სუნდუკიანს, იგი ქართველი მსახიობების და,

კერძოდ, ნატო გაბუნის და ვასო ახაშიძის თამაშს მის პიესებში მალაღ შეფასების აძლევდა: „სურათოდ უნდა შეგინებდა... წერდა იგი... რომ ჩემი პიესები ქართველ თეატრში მზირად უტყობდა მიდოდა, ვიდრე ნატოს სცენაზე“.

ცნობილია, თუ რა მძიმე და სისლონი მორწმუნო ისტორიული წარსული აქვს სუნდუკიანს, თუკი დამკვირდობთან კულტურული ბრძოლებში და დიდა ისტორიის მქონე ხალხის მრავალი გასულიყო მათგან უმეტრია თუკი, თბილისის იყო ერთი იმ უცნაურად, საქარეულობები ქულტურა არა მარტო განავარცხნა არსებობას, ახადვე ვითარდებოდა და წინ მიდოდა.

XII სულ, 20-იან წლებში თბილისში ერუხობდა სცენისმოყვარეთა პირველი წარმოდგენები სომხურ ენაზე.

1862-63 წლებში იყო ცდები თბილისში მუშევი სომხური დასის შექმნისა, ბოლო 1879 წლის შემდეგ, თბილისის სომხურ დასს შეემატნენ კონსტანტინოპოლიდან ჩასული ისეთი ნიჭიერი მსახიობები, როგორც იუნგენე პეტროს ადამიანი, სირანუში, ასტეი, აზნე ვარჩია, დავით ტურანიანი და სხვ.

წოდება წამოდნ თბილისში მომუშავე სომხური დასი, მიუხედავად მრავალი დაბრკოლებისა, რომელთა დაძლევაში მას ქართველ მოღვაწეებს ემხრობოდნენ, მწიგნობად და მტკიცდებოდა. მისი უმეტრები აუგებდა იმ მხლოდ საბჭოთა ხელოვნების დამკვირდების უწყვეტ დაწყა.

1921 წ. თბილისში ჩამოყალიბებულ იქნა სომხური თეატრი, რომლის ხელმძღვანელმა დედისრა ახალაზრდა რეჟისორმა და მსახიობს დიდა ქალნათარა, რეპერტუარის შექმნის შემდეგ, 1921 წ. ივლისში დიდა საგარეოლოდ ვაგნაზარა საბჭოთა სომხების დედდაცაქი ტრავანში. ახალაზრდა დამსა გამოდგა ბრწინავალიდ ჩაადება. მაუკურდებელი ადატებელი ხელოვნო მის უკველ სექსტუალს. სწორად მუშე, ქალნათარა დედდა სომხების სახელმწიფო თეატრის შექმნა, რომლის ძირითადი ბირთვი თბილისის სომხური თეატრის მსახიობთაგან უნდა შემდგარიყო, ამგვარი სომხეთში ჩამოყალიბდა ერუხობელი თეატრი, თეატრი, რომელიც ამჟამად გ. ვალარჩიანის, გ. წერსისიანის, ა. აფგულისიანის, მ. მანგულიანის, ი. კულუზაინის, ფ. სულხანიანის, ასმიქის (კაპანიან) და სხვათა სახელებით.

ერეკლევი გ. სუნდუკიანის სახელობის დრამატული თეატრის შექმნის შემდეგაც არ განწყვეტილა კავშირი სომხ და ქართველ მსახიობთა შორის.

სომხური თეატრი სხვა წარმოდგებთან ერთად ახორციელებდა ქართულ პიესებსაც, მაგალითად 1931-32 წ. სტუმონი ტრავანში სომხურ ენაზე დაიდგა კ. კალაძის „ახალი“ (რეჟისორი: კ. ვარგაშვილი, მხატვარი: ი. აბეკიანი და კომპოზიტორი ა. ბაღანიკაძე). სექსტუალს დიდა წარმატებდა ზღა წოდდა. გარდა ამისა მხატვარ თამარ აბეკიანას იყო ერთი წარმოდგენა გაულოვრებთა ერეკლე თეატრში 1927-1928 წ. წ. 1938-37 წლებს სტუმონი სცენიზული თეატრის კოლექტივმა განავარცხნა და წინამართლის ცნობილი პიესა „არსენი“ სექსტუალს დედგმა ეკუთვნოდა გ. ფურულს, მუსიკა კომპ. კ. მღვიმერ-უხუტუტის.

ამ სექსტუალს გ. ფურულმა სურნეობის ცენტრი სციკალიტრ რიკეტივზე დააფუძნა. როგორც სომხური გაზეთი „ყოშონისტი“ (1937 წ. № 5) წერდა, ამ სექსტუალში „არსენს პირადი ტრავალი მასების ტრავალიდ იქცა და პირუტყვად. არსენა ვაგნარა, მარგამ იგი ვინაოდ როდი დამაბედებულა, იგი ხალხს გამოამჩმედდა და თაქის მირის ხელმძღვანელი აირჩია“.

ს. მულეტიკიანის სიტყვით: „ამ გზით მიმავალმა გ. ფურულმა, სციკალიტრ მნიშვნელობის მალაღმდევინი (ცოცხალი სექსტუალ შექმნა, მათშია მას რამდამტრეგული მნიშვნელობა. ეს სექსტუალს ვადაცხობა იყო მომძეველებლის ხელოვნებათა დაბეჭდვითა და თანამართლობის მაგალითად“.

გ. სუნდუკიანის სახელობის თეატრი არარსებობდ ვეცნა თბილისს, მისი გატარებლობა წარმატებით ჩაადგა 1926, 1930 და 1932 წლებში. თბილისელი მაუკურდებელი უკულოვების უფლობილოდ, მეგობრულის გრძნობით ეგებებოდა ერეკლე ახაზავებს.

„თავისი ზოგი წლის არსებობის მანძილზე ერეკლის სახელმწიფო დრამა, როგორც დღეს ვხედავთ, ვაგარუნა და დიდა წარმატებში გამოამჯავდა... წერდა გაზეთი „ზარია ზოსკაი“ (1926 წ. № 1195) დედნარსიკის პიესის „შახის“ დადების გათ.

კიდევ მრავალდგამა ქალაქში ქართულ თეატრთან ერთად, ჯერ კიდევ ერეკლეუკამდე რუსული, სომხური, აზერბაიჯანული, უკრაინული, ისრინი და სხვა პროფესიული და სცენისმოყვარეთა

დასხვი მოღვაწეობდნენ. მრავალრიცხოვანი იყო სახალხო თეატრის დასები საქართველოში. მრავალი ხელისუფლების დასაყრდენი შედგებოდა, ჩვენი რესპუბლიკის კულტურული ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია მ. შაურიაძის სახელობის სიმსრუტე თეატრს.

1922 წლის 23 აგვისტოს თბილისში არსებულ მრავალრიცხოვან დრამატულ წრე თეატრად გადაკეთდა, რომელი შავიანი წლის დრამატული დასი და სასაზღვრო მოღვაწეობას ეწეოდა. დღლიდელ შეიცვალა მართალი კართული, სიმსრუტე და აზერ-მაჯაღულ თეატრად შირაქის რეზიდენციის სახელობის თეატრად გადასწავლდა წარმატებით მაქსიმ. გრუზინი. განა შეგვიძლია შე-არსებოთ მაგალითი არ არის არსებულის სახელობის თეატრის ცენტრზე დღემდე სხვადასხვა „მე“-ში სხვა მსახიობთა თანაშემწეა. მ. შაურიანის სახელობის თეატრის ცენტრზე დადგმულ „გვიგის-გვიგის“ და „ვავაში“ კართულ მსახიობთა მონაწილეობით 1927-სა და 58 წ. წ. ჩატარებული ამერიკისაკენ „თეატრული გა-ზაზღვრებით“ საუცხოო მაგალითი ამ მტკიცე და ურღვევი შემოქმედებითი კავშირისა.

* * *

არასაქვლეს საინტერესოა ქართული თეატრის ურთიერთობა ურდინის თეატრული ხელოვნებასთან. ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 60-იან წლებში, როდესაც ურდინის დიდ პოეტს ძარას შეეჩინეს ახალგაზრდა აკადემიკოსი, რეჟისორი ვიქტორ და საქართველოს პირველი რეალური უწყისი განყოფილება დასაჯდა წყევლითა და წარმოსტეგით: „არამდინა საბერიო თქვენსა და ჩვენს ხალხს შორის“.

ურდინი დღემდე დამატურების ქართველ მაყურებელთა XIX საუკუნის 40-იან წლებში რუსული თეატრის შემოქმედით ვიცნობ. 1845 წელს შეიხსენიეს მ. ვორონოვის განკარგულებით შექმნილი რუსულ დასში ურდინი მსახიობები შედიოდნენ. რეჟისორ-დრამურ ურდინი სესხებიც იყო შეტანილი („შედიდნენ-დენ-ჩივი“, „ხალკა პოლიტაკა“, „მოსალ-ჩარინგია“).

ურდინი წარმოადგენდა საზოგადოების ურდინის იქცავენ და წარმატებით ხელისუფლებდნენ.

შემდეგ წლებშიც რუსული დასები არაერთხელ დაუდგამთ ურდინი სესხები ურდინი წარმოდგენები ქართველ მაყურებელს ხალხმდენ ცეცხლურად, ტემპერამდენი ცეცხლით, რეჟისორები. 1883 წ. საგარეო დიპლომატიის მიხედვით დასი, ცნობილი ურდინი თეატრული მოღვაწის მ. ლ. კრაივიციუს ხელმძღვანელობით. დასმა სექტატორები ბაჟურშიც გამართა. შემდგომ, ოქტომბრის რევოლუციამდე, ურდინი დღემდე არაერთხელ წვენი თბილისს, მაგალითად საქართველოში ჩამოვიდნენ დასები სტრასბურგს, ჰაერისკის, სუხოდელისკა და სუს-ლოვის, მ. სადოვისკის და სხვათა ხელმძღვანელობით. გარდა ამისა, გასტროლებს აწუხებდნენ ურდინი და რუს მსახიობთაგან შედიოდნენ ამხანაგებნი, რომლებიც პატიარაკა სესხები და ვიდეოებშიც დაგვიჩვენა.

ურდინი თეატრის სიტყვითაც გასტროლებს საქართველოში ხელს უწყობდნენ მთლიანი მტკიცებით ურდინი, რომლებიც თეატრის გარეშე ურდინი ჩინენ და შირად მართავენ სენიონიუარია სექტატორები.

1922 წლიდან ურდინი დრამატული სიმსრუტე მუშაობდა და ამ კულტურით 1927 წ. ურდინი ენაზე ურდინიან საუ-ჩინო-ლოვისკის დრამა „თამარ მეფე“.

1931 წელს საქართველოში მოეწყო ურდინის კულტურის დე-კადი და ღონისძიებები დიდი მნიშვნელობა ქონდა ურდინი და ქართული ხალხების მეგობრები კავშირის განმტკიცების საქმეში. დღევანდანი დაკავშირების თბილისს ცენტრთა თეატრ „ბერგზონ-ლი“ (რეჟისორის შემდგომ ამ თეატრს კ. შვიგინის სახე-ლობის თეატრად ეწოდა). ურდინიან მსახიობებმა ქართველ მაყურებელს დიდის წარმატებით უჩვენეს ტ. შევინეტი კოშკი „გა-დაპატივი“, „მინა მახალი“, „ქაღალდი“, „პროლოგი“ და „დი-ტატურა“.

საქართველოს თეატრული ცხოვრებაში მნიშვნელოვან მო-ღვაწეს წარმოადგენს 1936 წ. ივნისში ფ. ფრანკის სახელობის კიევის სახელმწიფო თეატრის გასტროლები. დასი ჩამოვიდა სრუ-ლი შეხვედრებით, მაშინ იყვნენ ცნობილი მსახიობები: ბარგინ-სკია, ვალიკია, შორისოვლებსკია, არსკისკია, შვიდლიცკია, შუსტი, პოლინკო, ვატალია, იურა და სხვანი.

მ. ივნისის რუსთაველის სახელობის თეატრში დაიწყო საგას-ტროლო წარმოდგენები. მ. ფრანკის თეატრმა ჩვენს მაყურებელს გააჩინა საუკეთესო დაგვიჩვენა: „ისპირისი დავის“, „მარსია შურია“, „მეობრობა“ და სხვანი.

ამ სეზონში მეგობრული შეხვედრის შესახებ, რომელიც მო-წყო ურდინი მსახიობთა და ქართველ მწერართა შორის, გავხე-დო „ლტერატურული საქართველო“ წერდა: „ეს შეხვედრა წარ-მოადგინა დი ფაქტის დემონსტრაციას, რომ ურდინისა და ქარ-თული ხალხის კულტურული დამოკიდებულება უკვე ავიდა ახალ, უფრო მაღალ საფეხურზე. ამ შემთხვევაში, რომელიც ამ ხუთი წლის წინაა დაიწყო (იგულისხმება 1931 წ. რუსეთს საქართვე-ლოში ურდინის კულტურის დეკად მოეწყო, მ. შ.) ქართველ კულ-ტურის პოპულარიზაციასთან ურდინიან, ხოლო ურდინის სა-ქართველოში, უკვე გამოიკვლია შესაფერისი ნაყოფი. ურდინი სტრუქტურის და ქართველ მწერლებს მიერ წარმოქმნილი სიტ-ყვები ცხადყოფდნენ, რომ ირანულ უკვე გარკვეული წარმოდგენ-აქვთ მომე ხალხების კულტურული მწყობრდობაზე, ახლანდელ

დად კულტურულ მნიშვნელობაზე და ახლა დგას ურდინიანობის კიდევ უფრო გარღვევისა და ვაფორმების საკითხი... არაერთხელ ამ შემოქმედებითი კავშირის გარღვევის და მამოქმედებითი გახდა 1939 წ. თბილისში ზარკის კ. შვიგინის სახელობის თეატრის გასტროლები. ზარკიანებმა რუსთაველის სახელობის თეატრის ცენტრზე წარმოადგინა მ. კრაივიციუს „სინთალო“, კ. შვიგინის „ნაზარ სტოლია“, მ. კრაივიციუს „გული ნებას მიეპყ“ — ტრეპიანის ჩაგაგებებს და სხვა. განსაკუთრებულ წარმატება ხედავოდა მ. კრაივიციუს პიესის „ოგონად ხმელ-ნიციუს“ ამ წარმოდგენით ქართველ მაყურებელთა ინტერესთა ინ-ტერესებშიცაა, გმირი ურდინიან ხალხს, უკლებსე და ცრუხელო დამოკიდებულების პატივრცხული უფრო განსაკუთრე-ბით გაუთავდა ახლის მიხედვას.

ურდინიანობა და ქართველ თეატრის მოღვაწეებს შეხვედრების დროს მონაწილეს გაუზარეს თავიანი შემოქმედებითი გეგმები, შეხვედრებით ხელმძღვანელებ, თავიანი გამოვიდნენ.

გ.პ. კომინტის“ დიდ ადგილს უთმობდა ურდინის ცრუ-ტრია წამყვანი თეატრის გასტროლები, 12 ივლისს (N 15) ნომ-რის მონაწილე წარმოდგენა ხაგვანი იყო აღნიშნული ამ გასტრო-ლების მნიშვნელობა: „თბილისის მაყურებელი შეეჩინეს თეატრის სექტატორებს ჩაწავდა ამ მაღალ მძებრს, რომლებიც ამ თეატრის დადგენას ახასიათებს, „ოგონად ხმელნიციუს“ ნაწავს ის ავანზურ სპირიტუბისა და ხალხთა მეგობრების სეზონი გრძელდებოდა, „სინთალომ“ მაყურებელთა მძებრს რეგულარული შეხვედრის ჩამოყალიბებული დღემდე... „ნაზარ სტოლია“: „ესელი მიწვევ ნებას“ და სხვა. მას წარმოადგინეს ის დუბირი „არასული, რე-მედიტე გმინავდა მუცის თეიმპორიზმობის დროს ჩარული ურდინიანობა ხალხი“.

დღეს მასაჟული ომმა დროებით შესწვევით ტრადიციული კავშირი ურდინიან და ქართველ ხელოვნება შორის. მისი დამო-კიდების შემდგომ ქ ურდინიან მეგობრები კვლავ იწვევიან სა-კრთველობის, 1948 წლის ზაფხულში ზაპორიკიდან საგასტრო-ლები ჩამოვიდა შირისის სახელობის ურდინიან მუსიკალური დრამის თეატრით ერთ. სსრ სს. არტისტის კ. შავიის ხელმძღვანელო-ბით. თბილისში თეატრმა 24 წარმოდგენა გამართა, შედიდა კი გასტროლები განკარგული ქუთაისის, სოხუმისა და ტყვარჩელის. 1954 წელს ურდინიან ურდინის გაერთიანების 300 წლისთავი მიიღეს საქეთა ხალხმა დიდის ზეობით აღნიშნა. საბჭოთა ვიარ-ტების ჩატარება უფრო დიდი მნიშვნელობით — დიდება სტეკა-ნიანი წარმოდგენები, მიეწყო სამეცნიერო სესხები, საზოგადო-სხეობები, გამოვიდნენ.

წარმატებით ჩაიარა ამ თარიღსამდე მიმდინელმა საქართვე-ლოს თეატრალური საზოგადოების სამეცნიერო სესხა.

ამვე თარიღის აღნიშვნაზე თბილისს ცენტრთა ლივის მ. ზა-ქრევიციას სახელობის სახელმწიფო ურდინიან თეატრის, რე-მედიტე წარმოდგენა როგორც ურდინიან კლასიკოსა, ისე საქეთა დრამატურების პიესები. განსაკუთრებულ წარმატება ხედავო ურდინ-ის „ტეის დავას“, ი. რაბინის „დაბნევი კაიო“-ს, კ. კრევიცი-უს „ნონაინგის“, „შედიდნენ-დენ-ჩივი“, მ. კრაივიციუს „სამა მტე ავივა“ და სხვ.

* * *

ქართველი და მომე ხალხების ურდინიანობაზე მკვე-ლიანვე ხელს უწყობდნენ ჩვენი მოწინავე მოღვაწეები, ამ კავში-რის განვითარების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ეტაპად უნდა ჩაითა-ლოს დიდი ქართველი რეჟისორი კ. შავიანიანობის მოღვაწეობა კიევის, მისი მერი 1919 წ. დადგმული ლოკი დე-კადეას „ფუნტე მთავარი“ თეატრის ისტორიაში პირველ საქეთა სექტატორულ-ლიანობაში. სექტატორ ბრძოლისაგან მოუწოდებდა კიევის მშრო-მელობებს, რაზედა ქართული წარმოდგენა სპირიტუალური: ამის შემდგომ, საქეთა ქართული თეატრის მოღვაწეები არ ერთხელ სესხებიან ურდინის 1930 წლის აპრილს და ივნისში მ. ხარ-კოშვიტის წარმოდგენა ჩატარდა ქუთაისის თეატრის (რომელ-ცა ხელმძღვანელობდა კ. შავიანიანობით) და შ. რუსთაველის სახელობის თეატრის გასტროლები.

1930 წელს შ. არსხიანობის სახელობის თეატრმა მონაწილე-ობა მიიღო ნაციონალური თეატრების ოლიმპიადში. ქართული თე-ატრის ისტორიაში ეს იყო პირველი შემთხვევა, როდესაც ქართუ-ლი თეატრალური კულტურის მიღწევები ისტონდ ვაფიოდ იყო ჩამყვანი საქართველოს საზღვრებს იქით.

გაზეთი „ჩრად“ ოლიმპიანზე ნაწილებს რუსთაველის სახე-ლობის თეატრის წარმოდგენებ წერდა: „საქართველოს პირვე-ლი სახელმწიფო თეატრის საქეთა რეგულარული თეატრალური კულტურის უდავოდ განსაკუთრებულ მოვლენას. რუსთაველის სახელობის თეატრის შემთქალი მტკიცეობა გაუჩინა მოსკოვის და ლენინგრადის სესხების თეატრებს“.

1935 წლის 10 ივნისიდან დაიწყო რუსთაველის სახელობის თეატრის გასტროლები კ. შავიის. ბაქის მშრომლები ატყობდნენ შეხვედრებს ქართული სცენის ოსტატებს. ატყობდნენ გაზეთები მხად შეხვედრას ატყობდნენ ქართველ მსახიობთა, რეჟისორთა მხად ოსტატობას.

დაიწყო მოძღვრობა მომთავა ქართველ დამამტურება — შ. დავიანის „ნაპირსკლადანი“, ზ. ნახუციანობის „ოგონად“, კ. ქელხაშვილის „ახალგაზრდა მასწავლებელი“, კ. ბაჟანიის „მე-გობი კალმუშობის“, ზ. ბერძენიანობის „ლენინკა პირა“ წარმა-ტებით დიდება მოსკოვის, ლენინგრადის და სხვა ქალაქების თეატ-

საგვტოთა არქიტექტურის კლასიკოსი

რუმენ ავაბიანი არქიტექტურის დოქტორი

თხოვიც წელი შესრულდა არქიტექტურის აკადემიკოსი, სტალინური პრემიის ლაურეატი, სომხეთის სსრ სახალხო ხელომძღვანის ალექსანდრე ივანეს ძე თაბანიანის დაბადებულს. თაბანიანი დაიბადა 1878 წელს ურამალ ქალაქ ეკატერინოდარს, რიგითი მოსახლურის ოჯახში, საშუალო კლასა წილს უყვანის ჩაღვრის სასწავლებელში. ჯერ კიდევ სასკოლო წლებში თაბანიანმა გამოავლინა თავისი ნიჭი და მიღრეკილბა სახატატო დისციპლინებში. საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ სწავლა განაგრძო პეტერბურგის სამატატო აკადემიასთან არსებულ უმაღლეს სახატატო სკოლაში არქიტექტურული განხრით. 1904 წელს ბრწყინვალედ დაიცვა თავისი სადოლოში პროექტი და არქიტექტორ-მატატრის წოდება მიიღო.

პეტერბურგის სამატატო აკადემიის წლებსა ა. თაბანიანი მიეგრეკო მონივრედ სტუდენტობა ამ ჯგუფს, რძელვლ აქტიურად იბრუნებოდა დოქტორანტის წინააღმდეგ არქიტექტურული ხელოვნებში. მან მნიშვნელოვანი დრო მონივრდა რუსული კლასიციზმის ხელომძღვარული ძეგლების შესწავლის, რამაც დიდი კვალი დაამჩინა მთელ მის შემდეგში შემოქმედებას.

1911-13 წლებში თაბანიანმა დაამრეკტა და ააწრა რიო საცხოვრებელი სახლი: ვ. პ. კარბუხისა ცარსკოე სელიში (ახლა ქ. შუშეჩინი) და ა. ხ. შერბატოვისა მოსკოვში, ნოვოვისკი ბულვარზე (ახლა მოსკოვის ქუჩის). ეს ორივე შენობა გვიგრეკო განაწყოებობითა და მითლოლოგიური კომპოზიციური უწყვე მოწოდებული ხელოვანის შემოქმედებითი შრომის ნაყოფი იყო.

თაბანიანის მიერ აგებულ შენობათა შორის შერბატოვის ყოფილი საცხოვრებელი სახლის აკეთებულობა ადვილი უყვია, ამ შენობამ თაბანიანის სახელი ცნობილი გახადა რუსეთის არქიტექტურულ წრეებში. მოსკოვის საქალაქო მმართველობის მიერ გამოცხადებულ კონკურსში ა. თაბანიანს იქარის დიდი მიგნება.

არქიტექტურულ შემოქმედებაში მნიშვნელოვანი მიღწევების გეგმა 1914 წელს აკადემიკოსების ა. შურუბის, რ. ბერსზეიანისა და ლ. გუნდის მიერ თაბანიანი წამოყენებულ იქნა სახატატო აკადემიის წევრობის კანდიდატად. იმავე წელს მს წელი სახატატო თაბანიანი არჩეულ იქნა არქიტექტურის აკადემიისა და საბატო ადგილი დიდაც იმდროინდელი მონივრე ხელოვანთა ა. შურუბის, ვ. შუხის, ი. ფომინისა და ი. უილიკოვის აგვრად.

თაბანიანის შემოქმედების ამ პერიოდში აღსანიშნავია ქალაქ იანოპოლისში თავისი სახლის აკეთებულობა და აგებული სახატატო მთელნი არქიტექტურა, ამ წარმოებით ფართოდ იყო გამოყენებული რუსული ხელომძღვარული ფორმები, და რაც მთავარია, არა მქეცხილდა, არამედ ახალი და თავისებური ინტერპრეტაცია. გარდა აღნიშნული მშენებელი სამუშაოებისა, თაბანიანმა ააგო მთელი რიგი შენობები რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებში, მაგარ მთელად აღნიშნა ამის, მისი შემოქმედებითი მისწრაფება მთავრ შეზღუდული იყო მიგნის რუსეთის პერიოდში.

დღე იქტომბის რევოლუციის დღეებში თაბანიანი პეტერბურგში იმყოფებოდა. ამ დროს იგი სახატატო აკადემიის სამუშაოებში დაეწყო მუშაო. 1918 წლიდან ა. თაბანიანის პრინციპების პოსტი ეკავა. თაბანიანის შემოქმედებითი ნიჭის ფართო განვითარებისათვის ახალი იმპერია განიხსნა ქალაქ ერევანში, სადაც იგი 1923 წელს ჩავიდა სახტოთა სომხეთის დეპარტამენტში. ახალგაზრდა რუსულიკაში ყველაფერი თავიდან უწყდა დაწყებულიყო — შერწყმების აღდგენა, ახალის შექმნა, კადრების აღწერა.

ალექსანდრე თაბანიანი დაიწყო სახტოების სსრ სახალხო კომისართა საბჭოს მთავარ ინჟინრად. მისი დაოდაცაა შრომითი შექმნა, სამშენებლო წარმოების პირველი დარსტებულებები; მისი ხელომძღვარულიობა აღდგა და მავალ საცხოვრებელი აიდა სომხური ტიპის ხელომძღვარეობა, თაბანიანისა და მისი მოწოდების მიერ ფართო გამოყენება პირველი მრავალფეროვანება სამშენებლო კვამ, რომელიც ძირითად სამშენებლო მასალად გადაიქცა ითა მარტო რესპუბლიკის ფარგლებში, არამედ მის გარეთაც.

ერევანში ალ. თაბანიანის მიერ აგებული პირველი შენობები დაშეკლებული იყო ევროპული კლასიციზმის არქიტექტურის ფორმებში. ამ შენობადაც აღსანიშნავია ფოთოლოგიკურული ისტორიკობის, ანტიკობის, იმპერიკობის, საჯარო ბიბლიოთეკის შენობები. თაბანიანმა დაიწყო ნაციონალური არქიტექტურული მეტოდობითის შესწავლა, რომლის შედეგადიც არა ახალი შემოქმედებითი პერსპექტივები გამოიწყო.

აღსანიშნავია, რომ ჯერ კიდევ იმყოფებობის დროს, თაბანიანი არქიტექტორმა ა. კალანდარს (ახლანდელი საჯარო ბიბლიოთეკის შენობის ავტორმა) და ბაქოში არქიტექტორმა ვ. ტერ-მეიკელემა (ატატრისა საცხოვრებელი სახლის ახლანდელი კომპოზიტორ ქუჩაზე),

ჩაატარეს ცდები ნაციონალური არქიტექტურული ფორმების ასაღრ. ძინებლად. მარამ ამ შენობებმა მთავრ ვერ გადაწყვიტეს ეს პრობლემა.

ამ მხრივ პირველმა ალ. თაბანიანს ეკუთვნის. 1924-25 წლებში თაბანიანი პროექტირებდა სახტოთა კლასიციზმის პირველი პილოტულიკლასიციზმის შენობები. ამ შენობის არქიტექტურაში ატატრმა პირველად გამოიყენა სომხური ხელომძღვარული ფორმები, თაბანიანის ეს ცდა წარმატებით დაგვიგრეკა, ვინც ყოფილი ერევნის მიღამობები, მდინარე პრატვისის მახლობლად, უწყველად ნახავდა ნახატის დიდი ლლბებით მიმარკებულ ამ მონუმენტურ შენობას, ისტატურად შემეკლებულობდა ხეობის მრისხანე პუნქტსა თან.

ამ პირველი ცდის შემდეგ თაბანიანისათვის ნათელი გახდა, რომ სახტოთა სომხეთის ახალი ხელომძღვარების განვითარების გზა ერთოვნული მეტოდობის ახალი ხელომძღვარული ათვისების საფუძველზე უნდა გამართა, თაბანიანმა დროს რწმინთა და გაბეჭუდებით პირველმა მონუმენტული ალექსანდრე მეტოდობითი მეთოდს.

ცნობილია ალექსანდრე თაბანიანის დავრული სახტოთა ქალაქთმშენებლობის დარსტები, მის ეკუთვნის კერძოების პირველი გენერალური პროექტი, ჩვენი ქვეყნის ერთოვნული კლასიციზმის რეკონსტრუქცია დაიწყო და ახლაც მიმდინარეობს თაბანიანის პროექტით. ამ პირველი პროექტის საფუძველზე ქალაქის განვითარების უფრო ფართო და დეტალური პროექტები დაშეკვდა.

თაბანიანის მიერ დაწყებულ საქმეს ამჟამად დიდი წარმატებით განაგრეკობენ მისი მოწოდები, ერევნის დღითი დღე აკვლბის სახეს და სახტოთა კავშირის ერთ-ერთი აღმასწავლებელი ეკუთვნილობა ქალაქი ხდება.

სამშენებლო შემოქმედებასთან ერთად თაბანიანი მუდამ ატატორ მინაწილობა მისი ლებდა რუსულიკის სახატატოებში ცხოვრებაში. მისი ადგილი უნდა იქნას ცენტრალური აღმასწავლებელი კომიტეტის წევრი, და ალ. თაბანიანი დაეკლბილია სათავითი ეკავა ისტორიული ძეგლების დაცვის კომიტეტში.

დღე კვლავითი და შემოქმედებითი შრომის შედეგად არა ქალაქ ერევანში შექმნილი არი არქიტექტურული შედეგები მის მიერ ქალაქის სახლი და ა. სახატატოების სახტოების ოპერების და ბალეტის სახტელწყო აკადემიური თეატრის შენობა, რომლებიც დამსახურებულად შეიან სახტოთა არქიტექტურის საყარებელი. მთავრობის სახლის ხელომძღვარებისათვის თაბანიანს 1941 წელს (სოცდლის შემდეგ) მიენიჭა სატატორი პრემია. ოპერისა და ბალეტის თეატრის პროექტი იგი 1936 წელს პირის საერთაშორისო გამოცხადებულ დაჯილდოებულ იქნა ოქრის დიდი მელოთი.

მთავრობის სახლი ერევნის ლინინის სახტოების ცენტრალური მოედნის არქიტექტურული ანსამბლის დომინანტი გახდა; ხოლო ოპერისა და ბალეტის თეატრის შენობამ თავისი მოცულობითი კომპოზიციული ქალაქის ახალი არქიტექტურული კლასიციზმის ადგილი.

მთავრობის სახლისა და ბარბოშის სახტოების აგებულებაც დიდაც მოწოდებულყოფილი დეტალებით, დიდ შთაბეჭდილებას სტეპებს მყარებულზე.

ოპერისა და ბალეტის თეატრის შენობა თავისი სოლდებით უფოლედ ვაკვანობს სომხური ისტორიული არქიტექტურის მონუმენტურ ნაგებობათა — ზგარბოშისა და ამინის გავიკაშენის ფორმებს, მარამ ამ ადგილს იგი სოციალისტური რეალისმის მეთოდის საფუძველზე აგებული თანამდროვე შენობა.

დღეა ალექსანდრე თაბანიანის დავრული სომხეთის ახალი არქიტექტურული კლასიციზმის ნამუშაობლები. მისი შემოქმედება წარმოადგენს ახალ ეტაპს სახტოთა არქიტექტურის განვითარებაში, ერთოვნული მეტოდობის კრიტიკულ გამოყენებულყოფილ თაბანიანის დღეი დამსახურებელი.

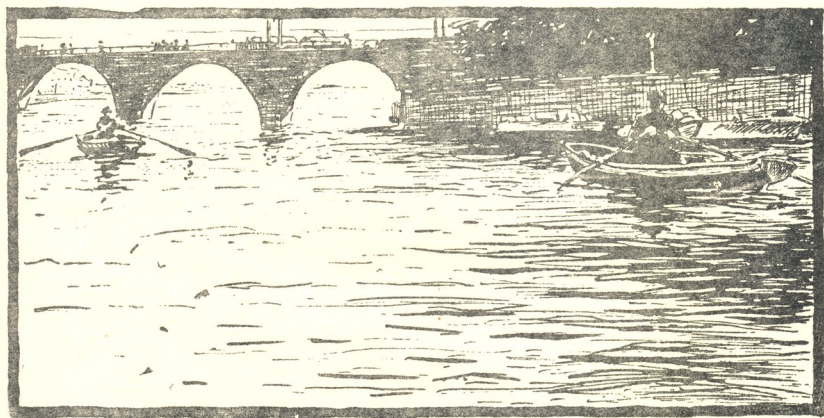
სეს ქმნავდა თაბანიანი სწორედ მაშინ, როდესაც რუსეთში უხარო არქიტექტურის ბატონობა, როდესაც ერევნის ქვეყნებში კონსტრუქციზმი მძინერებოდა.

თაბანიანი უწყველად დღეი პროგრესული მოვლენა სახტოთა კლასიციზმის განვითარების გზაზე. ამ მხრივ საუარებლბათა თანამდროვე უხუცესი არქიტექტორის აკადემიკოსი ი. ვ. უილიკოვის სიტყვები: „აკადემიკოსი თაბანიანის სახტოების ობილბო დაღეს ჩვენი მადლობის გრძობითი მოვიკონებო მის დიდ ნამუშაობებს, ალექსანდრე ივანეს ძე თაბანიანს, ახალი არქიტექტურის შექმნის, სოციალისტური დავიკის და შთაგრეობით განვითარება სომხეთის მშენებური ხელომძღვარების საყარებელი ტრადიციები. ვუსურვებ სომხეთის არქიტექტურებს, თაბანიანის ნაყოფის მიმართ, მთავარად შექმნან ხალხისათვის ნამდვილი ხელოვნების საყარებელი ნაწარმოებები“.

უ. ჯიგალოვი

მედიუმი

ბ. კარაშვილი

თბილისის სანაპირო

გარწმობი, რომ მასზე, მართლაც, მოახლდა გავლენა პროცედურებმა, მაგრამ ეს ამას კარგად ნიშნავს, თითქმის მკაფიოდ იმეორებს, და ბრალს მისცემს პროცედურებს. არაფერია აღნიშნა აგრეთვე სექტა-ლის უღირსი მხარეული მითითებით.

ორატორმა განიხილა გამოცემული ამხანაგების შიშით თორბისი იუ-რაი, მართლაც კომპრომის შექმნა. ამ თეზისზე არ არის შე-ჯახება, კონკრეტულად, ის, რაც ბიჭის ახლეს განვითარებას, ამასვე იგი. მე ძალიან მოწონებს რეკვირები, საინტერესო არის სენსიტივობა. მაგრამ კრიტიკისთვის სახე შემიღებ. უფრო ძლიერია ნინო ჯაფარიძის კონკრეტული მითითებები.

სიმთავრის გამოცხადებასთან დაკავშირებით ორატორმა გამოყოფის ბალანსიდან სიმთავრის, სიმთავრის აღნიშვნაზე ამ გა-რკვევით, რომ ეს ნაწარმი, რომელიც დიდ ხნის წინ დაიწყო, დღესაც ადგილზე მსმენელს თავისი, სათვლი, რომანტიკული მისიონი, დაბალის, სურვილის გამოხატვის, რომ სექტაზე, ატლანტიკის ნივთის საშუალო მართვის არის მართვით მოსალოდნელი, ამოღებ უნდა გარდასა და სხვა ქალებისთვის მისთვის მოყვარულს.

კომპრომის ო. ტუხია თავისი გამოცემის დასაწყისში მიაღი-ბინა მამარიაზე დამწერებს გულბერილი სიტყვებისთვის. იგი მითო-ბით ამ ახალზე, რაც ამის ქართული სიტყვების შიშით დაკავშირ-ებოდა, რომელიც, რომელიც განიცავდა ქართულმა შექმნილი კულტურამ ამ უცხოეთში 20 წლის მანძილზე, განსაკუთრებით გა-მოყოფის, როგორც დღესაც ნაწილად კლასიციზმის, ბაღდატზე, რომელიც, ამავდროულად ორატორმა გამოთქმის სინანული იმის გამო, რომ მიიღო პირველი მნიშვნელოვანი ნაწარმოებები დღესაც შექმნილ-და, ეს პირველი რიგში შეეხება კომპრომის ო. ტუხიას უნდა გარდასა იტყვიან არაფერს. ორატორი უბრაუდნა ამ საქმითა საკითხებს, რომლებიც წამოიჭრა მსჯელობის პროცესში. მას ბიჭის, რომ ქარ-თული მუსიკის განვითარებას ამ ეტაპზე შემოქმედებით ორატორს აქვს სრული უფლება, გაფართობის თაობაზე შემოქმედების პირიზონ-ტების, ათავისთვის მსჯელობის მუსიკალური კულტურის საუკეთესო მო-დელზე. ამ თვალსაზრისით გაფართობული იქნებოდა საკუთარი გამოცემები კომპრომის მკაფიოდ ნიშნავს, რომ მან ათავისთვის პროცედურის მუსიკის ტრადიციები. გაფართობული იქნება, თუ ქართული კომპრომის ორატორმა ამ გამოცემებზე ამ დიდ გამოცემებზე, რომელიც დაგრავდა მუსიკალური ხელნაწილის განვითარების ისტო-რიისა.

შეიძლება აქ ისტორიული მკვლევარები მივიყვანოთ, ამოვიზო, მაგალითად, რომ შეიძლება პროცესი ნაწარმოებები ახდენდნენ მსჯელობის მოცულობის მუსიკისთვის. ამავდროულად მითითებები და ბუთო-ვენი ორ სრულიად სხვადასხვა ეტაპი არის. ასეთი თვალსაზრისით უნდა მივიყვანო სპეციალად, და კერძოდ, ქართული მუსიკის საკომპო-ზიტორი სკოლაზე.

კამათი გამოვიდა სხვა მუსიკალური გამოცემების მოთვარი რედაქტორი მუსიკის კონსერვატორიაში. საკავ. დღესაც ყველაზე სისხარული მოვლად იგი მიიჩნევა მისი საერთო, მეტად მაღალ მხარეზე და დღესაც, როგორც კომპრომის ორატორმა შემოქმედებით, ის საშუა-რული კულტურაში, განსაკუთრებით კარგად აღიქვამს მუსიკა-ლურ ხელნაწილებს.

ჩემს ბრითა—ამბობს ქ. საკავ.—ეს არის ყველაზე მაღალი დანი, რომელიც კარგად განიხილა უცანსელო ხანებში გამოყოფილ დეკა-დებზე. მე ვფიქრობ, რომ ისეთი სექტა, როგორც არის მავ, —დასისა, დაამყვანებდა თვით მისთვის დიდ თვარსაზე. განსაკუ-თრებით ის თემის გუნდზე, რომელიც ამოიჭრა მუსიკალურის აზა-ჩვეულებრივი სიმბოლოთა და სიმბოლოთა. საკავი, რა თავისი უფ-ლეა მღერის თვით მითითებით.

გვერდის მუსიკალური კულტურის მიაღი-ბინა. თანისთვის საო-პერო თვარს ჰყავს მრავალი შესაძლებელი მომართული. მეტად მაღალ საბერძნული კულტურაში, ამ მხარე საკავისთვის დასისა, რომელიც ოსტატურად არის გამოყვანილი და შეზღუდული არის მოტივი—სიყვარული საშუალებად და ლირიკული მხარე. შეიძლე-ბით სურსთა ორატორი, როგორც ფილანტროპის (მე დავსაქმი-ბილი დრო სიმღერის კონცერტს, რომელსაც გ. ჯორჯიანი დარბ-იზონად) ის, თემის თვარისა. კერძოდ, სასული ინტერპრეტა-ციის დაჯარის ავტო სიმბოლო და სხვა სექტა. საკავი ბიჭის მოწოდება საბერძნული დასისთანზე, როგორც ჩანს, სკავიანა შემხრებულ-ბით მიიქმედ ახალი ინსტრუმენტები.

თავის დასისზე მე არავი ელოდებიან. ეს კლასიკური ნაწარმო-ებია. რაც შეეხება ჩარბილითის პატარადას, მე ვფიქრობ, საკავი-

ლანი იყო ის კრიტიკული შენიშვნები. რომლებიც აქ გამოთქა-ვა. ნაყოფიანებები არის ლირიკული და აქედან მუსიკაზე. მე შემიქნა შთაბეჭდილება, რომ სტრიაზული ნაყოფიანებები არის ორატორის მუსი-კალური დამატებითი. აგრეთვე მე შესწავლია მოსკოვში აგრეთ-და სწორი მუსიკალური დასასაბუნების. მაგალითად, მისმენით გეჩე-ნება, რომ მისი მუსიკალური სახე უფრო რუსულია, ვიდრე თვით განვითარების. მისი მუსიკალური სახე დაფუძნებულია უფრო გან-საკუთრებით ზეპირად მანერ, როგორც აგრეთვე მუსიკალური დასასაბუნება მღერობდ არის დაკავშირებული ქართულ ქალაქში სო-ციალურად.

მე ვსაუბრობდები აგრეთვე, რომ მათ ორატორმა გამოთქმის მრავალი ისტორიული პერსონაჟი. საშუალოდ მხოლოდ ის არის, რომ ეს პირები იგი იქნენ ცოდებ და ბევრად ნათელ მუსიკალური სა-ხეებზე. ყველაზე უსუსტო ორატორს პირველი არის აქტი, რომელშიც სრულიად ვერ არის გამოხატული სკავი მუსიკალური დასასაბუნ-ებები. კერძოდ, ხანტურისთვის „მასკარადის“ მუსიკის ტემის ინტერპრე-ტი, რომელსაც აქ ვხვდებით, არ შეიძლება ჩათვალოს ამ ეტაპის მუსიკალურ, დამატებულ მუსიკალურ გაერთიანებულზე. მეივად არა-დამატებულზე არის დაფუძნებული აგრეთვე სპარსული სიტყვები, სადაც იგრძნობა ხანტურისათვის ძლიერი გავლენა.

ხალციხე ორატორმა შექმნილია მის რამდენიმე მიწვევებზე, რად-გან ეს ძალიან რთული ნაწარმოებები და მხოლოდ ერთობა განსა-ზარებდა, რომელიც ნაწარმოებები ნაყოფიანების ნაწარმოებების ორატორ, მაგრამ მე არ ვთვლი, რომ ეს არის მკაფიოდ განვითარების სექტა მხარე. მათი მოთვარი, მკაფიოდან მუსიკაში, პროცედურის განვითარებას დამატებულზე. ნათლად და ორატორმა აგრეთვე არის და-ფუძნებული მოთვარი დამატებულ იდეა. მოთვარი თემის ორატორის მასა-ლის დამატებულზე და ისტორიული განვითარება ამ ბოლოში მუსიკის ყველაზე მოტივი უნდა იქნება. რაც შეეხება მკაფიოდან სკავი ნაწარმოებზე, მე დიდ ხანია ვიწინა მის ორატორის ჩემი სამოწი-ბის დღეს. მასში ბევრია ლამაზი, პოეტური და თვითმოდებული მუსიკა. ამავდროულად, მიზეზები იმისა, რომ ორატორიაში არის კონტრას-ტები, მე ვფიქრობ, იგი მხოლოდ იმისა ნაწილად კონსერვაციონისა. მასში არ არის სხვადასხვა მასალის ნათელი, ძლიერი და მკვეთრი და-პარტიკულური. ამას ვხეი ორატორის ერთგვარად განვითარებულ შთაბეჭდილებას სექტაზე.

დაბალში, ორატორი ეტემა რამდენიმე სხვა ნაწარმოებზე, რომელ-თა შორის განსაკუთრებით გამოყოფის რ. ლაღისა, „სპეციალის“ და გამოთქმის სურსება, რომ ეს უცანსელო უფრო ხშირად და უფრო ფართოდ სრულდებოდა.

კომპოზიტორი ნოვიკოვი შეუერთდა ამ მხარე შეფასებას, რომე-ლიც მთლიან ქართული ხელნაწილის დეკადი, კერძოდ, მისმა მუსიკა-ლურმა ნაწილმა. ამავდროულად გამოთქმა სურსება, რომ ქართული კომპოზიტორის შემოქმედებით შემუშავდა მეტი ადგილი დღემოს საშუაო თემებისა.

დამსწრეთა სამართლიან აღმთვინება გამოიწვია ნოვიკოვის უტკ-ეტი განცხადებით იმის შესახებ, თითქმის შექმნილი ნაწარმოებები-საში მითითებები შეიძლება შექმნას არასაკუთრული პრეცედენტი—კომპოზიტორის გადართობა. შიშველი არასაკუთრული სიმბოლო. „ხა-ტიანობისა კომპოზიტორებზე შეიძლება ვთვარან. ჩვენს დაჯარის ხელ მოვიდეთ შექმნის, დატეს. ასეთი ტენდენციები მართლაც არის. ბიჭი ამხანაგ შორს მიდის, იგი-16 საუკუნეში, შემდეგ კი 12-ეტი გადავლინა“.

სიღმის დასასაბუნების გამოვიდა დ. შხტაკოვი, რომელიც გან-ცხადება: მე ვფიქრობ, რომ გამოცხადებ ყველა აქ მითითებს და აგრ-ეთვე ჩემი შეფასების მუსიკალურ-არტიტული საზოგადოების სურ-ვილთ, თუ მხოლოდ მხოლოდ ჩემს ქართულ ამხანაგებ დეკა-დის დამატებებს და ვთვლივებ მათ წარმტყობის შემდგომ შე-ნაშუაზე.

გარდა ამისა, მე ვფიქრობდი, რომ ქართული კომპოზიტორთა ნა-წარმოებები უფრო ხშირად ვეფიქრობ და სექტორები გერბადებ მოს-კოვში, არ მართკ იზიდანება და დეკადების დღემოს, ამავდ უკ-ვედლოდ ცხოვრებაში, რადგან მრავალი მოთვარი ამას იმსახ-რებს.

კიდევ ერთხელ გილოცავთ დიდ წარმატებას და გისურვებთ კი-დედ უფრო დიდ მიწვევებს. იმე დასაბუნების კომპოზიტორის ამ გულწრფელ სიტყვებს აღტკე-ბით შეხვდა დამსწრე საზოგადოებამ.

მეც უნდა აღვლანდებ მეგობრულ ვითარებაში ჩიარა.

პეკინი. ტიანანმინის მოედანზე

სახალხო დემოკრატიის ქვეყნებში

ახალ ჩინეთში

ოთარ ეგაძე

(ფოტოსურათები ავტორისა)

— საინტერესო ხალხი ხართ ქართველებო... ისე მოგწონთ საკუთარი ქვეყანა, რომ მწვად ღვთი გასწვდით, — მიმართა ჩემსა თანამებარემა, ინჟინერმა კორნოლოვმა, რომელიც მოსკოვიდან პეკინს მივგზავნივოდა.

— თუმცა, ამას შეიძლება გამართლებაც ჰქონდეს, — განაგრძო მან და ბაიკოსის სივრცეში მოცურავე თვლები ახლა ვაგონის კერს მიაპყრო, — იმდენად ლამაზია თქვენი მთაბარი, რომ მცდე კი გამოვირდებოდი მისი შესვლარის მოძებნა. პატარა მიწაწაული გავანთით, მაგრამ იდელი სიღრმე და სიმაღლე დაკოვლია მას. ლამაზია თქვენი ქვეყანა. უფრო მეტად კი ადამიანებით არის იგი მდიდარი. მე გე კარგად ვიცოი. თქვენებურ ცისქვეშ ბევრი სიბრწყინე მიაოვია და ბევრი მზარბუღებაც მიგჩვენა.

— მაგრამ... — მიმიღე წარბოსთქვა ეს სიტყვა მოსკოველმა თანამებარემა, — მაგრამ, როგორცადაც არ უნდა გეუვარდეთ თქვენ მშვენიერი მზარბუღე, სხვისიც უნდა მოინახულოთ. მაშინ კიდევ უფრო მეტად დაფასებთ საკუთარ სამშობლოს, უფრო ხელნიერად იგრძნობთ თავს. მატარებელი ბაიკოსის ტბის ნაპირზე მიჩქიოდა. მე ჩემი თანამებარეის სიტყვებზე ჩამავიქირეს, მარბუღე, რატომ არის, რომ ასე ცოტას ვმოგზაურობთ, უფრო სწორად, ვმოგზაურობდით, ბევრ ჩვენგანს საკუთარი ქვეყნაც კი არ მოგვივლია, იცხბა მისი გაღაღაბა. ხომ რაღაც სასაღარო საქმედ მიგვიჩანდა.

ამ ფიქრში ვიყვით გართული, როცა ჩვენს კუბეში ლაშათიანად ჩასმული ინდონეზიელი მოგზაურები მურტადლო და სუკატრო შემოვიდნენ. მათ სახეზე საბუთო აკუმირის მოგზაურებით გამოწვეული ისეთი კმაყოფილება ჩანდა, რომ მიხვდებოდი, ინდონეზიის მზეს ხელახლა აშლილი ღრემლები ევიდარ გადგეფარებინან.

ქართველმა ტურისტებმა „სულკოკი“ წამოიწყეს, ჩვენმა ინდონეზიელმა მეგობრებმა არაჩვეულებრივი მუსიკალობა გამოავლინეს. ქართველ მშობლებს მორითმულად მიეშველნენ და ხმაშეწყობილი ღდატები გავაგვიკვირეს.

— ეჩენე სწორად არა ვმდარბო? — დიმილით შევიკითხნენ ინდონეზიელები პოეტ ლიოი მირცხულავას, რომელიც ძალზე უკმაყოფილო იყო, რადგან ერთ-ერთ ჩვენგანს სენმა საოცრად დალტობდა, მაგრამ სიმღერას მაინც არ იშლიდა.

შემდეგ ტურისტებმა ა. მირცხულავას მიერ სახელდახელოდ დაწერილი ლექსი იძიბობის გზა, „ყო ნანას“ მელიდოიზე ააწყეს. ჩვენს

გაყვირვებს სასაღარო არ ჰქონდა, როცა ორი უცხოელი უშალ ჩვენს სიმღერას აუვა.

„სულკოკი“ რადიოთი მივისმინე გვაკრატბო, მომეწონა და დავიხსოვებოდი. — წინასწარ თავს იმართლებდა სუკატრო იმ მოსალოდნელი შემთხვევისათვის, თუ რომელიმე ჩვენგანი მას „სულკოკის“ შესრულებას დაუწყებდა. მაგრამ ჩვენ რა გვექონდა საუკმელი, პირაქით, მათი მოზილიშბა ერთგვარ გადმოკრულ სიტყვადაც კი მოვეჩვენე, რადგან შეწყობილ სიმღერას ისევე ერთ-ერთი ჩვენგანი არღვევდა.

„სულკოკით“ და „ყო ნანათი“ წახალსებულმა ინდონეზიელებმა რუსული სიმღერა წამოიწყეს, ამას ინდური აუვარა“ მოაკოლეს, კოლნეზიც გაიხსენეს, რუმენულს უნგრული გაღაბეს და ბოლოს ეგვიპტური მელიდოით დაამთავრეს.

— ამას სუეცის არხის სიმღერას ეძახიან. ასე მღეროდნენ ეგვიპტელები მანამდე, სანამ პირუტყვით ნასერი სუეცის არხის ნაიკონალიზაციას მოახდინდა, — გავიხმარბა სუკატრომ.

— „სუეცის არხი ეგვიპტელების სრემლებით არის სახე და მას

პეკინი. ხელოვნების მუზეუმი „გუგონი“

გაერის შვილი მებრძოლი კი ჯგერტის უნივერსიტეტის დამფუძნებელი მატური ფაქულტეტის სტუდენტი და მოსკოვში იმითი იყო ჩამოსული, რომ ფსიქოლოგი იღონებულა მონაწილეობის საკითხი მოეცინება.

რამა ინდონეზიაში სამხედრო მომსახურებას მართავდა მთელი მსოფლიოს და თვიური კიდევ ერთხელ შეასრულეს ამერიკელი წარმომადგენლის სიმღერა, იტალიური პარტიზანული სიმღერა ტელმანზე და დანებდა. კის ილიდი ხარ ჩემო ქვეყანაზე. შენდევ მოსულარული კინდონეზიაზე წამოიწიეს. ჩვენ ვუსწივით და გავცვირდა, რომ ასე მდურის მზოლოდ ის, ვისაც მთიერ უფარს საშობლო. უნებლიდ გამახსენდა, რომ ბერძენი კომპოზიტორმა უკვე შექმნა სიმღერა საქუთარ ხაზზე და მსოფლიო მღერის ინდონეზიაზე, აღბანთურ, ბულგარეთზე, აზერბაიჯანზე, მღერის მოსკოვზე და პარსზე, ვარშავაზე და ბუდაპეშტზე. მღერის პოლანდიაზე და ერევანზე, მაგრამ ქართველმა კომპოზიტორებმა დღემდე ვერ შექმნეს პოპულარული სიმღერა საქართველოზე. მთელმან ახალ თბილისზე, ჩვენი ინდონეზია თანამშრომლები ხომ მასაც დიდ გრძნობებში ირეგულდენ, თბილისსა და საქართველოსაც ისევე უგალობდენ, როგორც სხვა ლამაზ ქვეყნებსა და სხვა მშვიდობიან ხალხებს.

7 სექტემბერს სადგურ ოტარში გავერძით, ეს იყო საბჭოთა კავშირის უკანაფილო დასახლებული ადგილი, რომლის იქით იწყებოდა ახალი სახელმწიფო — ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა. ჩვენი მატარებელი აწვევებზე შეაგროვებ, დემონსტრაციები გამოუცვლავს, რადგან ჩინეთის რეინგზეა ბევრად უფრო ვიროლოგიკური დასაფუძვლები რგებდა სპარსეთში. ეს დრო პატარა დაბა ოტარის დასათავისუფლებელი იყო. შენდევ პირველი ჩინური საბავტურ გავერძით.

— მანქალი მანქალი — ვაგონური რაიონი სადგურ მანქურის ჩინური სახელმწიფო.

მოულოდნელად ვეითი შესაზღვრების ამოსვლას, გავიკრესებს მათი პირველი შემოგებება. ჩვენ ხომ ბევრი ადგილი დოქუმენტების შემოწმების ცესსა და ოციკალიერ პრეტეფურაზე.

ვაგონის კართი ორი ჩინელი ქეთი გამჩინდა.

— ნიხა, (გამარჯობა) — მოგაგებებს მათ და გავკიდებს.

— ნიხა, ნიხა! — მოგაგებებელი სიხარულით ვუბნის ქვეყნის ჩვენს.

— თვის რაგორი გრძინაზე — უწოდებ და თავაზიანად შეგვიკითხვენ. ჩვენი პასუხი მათთვის უსიტყვოდ გასაგებ იყო.

— ნიხა, ხაი! მუდგე (სასაბუნო, ნახამდის) — გამოგაგვიკიდებენ და მუდგე კუბე კუბე შეუდს.

მაღე მუდგე უკვე უკვე ამოვიდნენ. მათ სახეზე რწიული მეგობრობის გრძინა აღმართული, ვეული მოხლოდ იმან გავტინა, რომ პირველი ვერ მუდგე უკვე, ვეული მათ იხა იხა, ეს მოხლოდ იმითი, რომ მათ პირველმა შემოიღეს ჩვენი, ესევე კარი, სახავიეროდ სხვადასხვად უკვე შევიდით, „ნიხაი!“, უკვე კარი, სახავიეროდ სხვადასხვად, ნელ მეგობრობის ძალიან ახარებდა ჩვენი ხალხი.

რაცა დაღუპებულის შემოწმება დამოკავდა, ინტერისტის მანქურის განყოფილების გავემ იან იანოცნა სადგურის დარბაზში მივევირა. მან მდღეობა სიტყვით მოგვამართა და სიხარულით გამოიტყა, რომ ქართველ საბჭოთა მოქალაქეებს შეუცდა.

ჩვენს ბუთობილი საუბარს მზიხაე იმსოდა სიტყვით, „მეგობრობა“, „მოსკვა“, „აგითი“, „თბილისი“. თქმს ვერ ვაგვიკითხებ და ბუთობილად ვუდრდა ჩინურ ენაზე სიტყვა საქართველო — „ჩინეთი“.

დაღამდა, კვლავ ვაგონში ავეითი და გზა განვაგრძეთ, ორი დღის შემდეგ ქვეყნი უდა, ვუფრულეთ.

8 სექტემბერს, დღითი ვაგონის რუსეთის უწინარი სურათი შევინახე. ჩვენი მატარებელი მოსკოვში მიქარდა, წულის უნდა პირველ ტელეგრაფის ბოქმით მზამდნენ.

— სურგარი ადგილმდე! — გვიბარა ფანჯარასთან მიმდგარმა ჩინელმა და წაუშლევ მოქცული ბირჯისა და პურის მიწინებს მწებარედ გაყოლა თვლი.

რეინგების ლიანდავ რამდენიმე მებრძოლი მალა იყო აწიული და აიტირდ იტყო შთაბეჭდილება რეინგზე, თითქმის ჩვენს ქვეყნზე იყო დაქცული. დრო და დრო უნდა შევინახე კონსტრუქციული სიტყვები მომანდენ. საუკუნეების მანძილზე გრძელდება ასეთი წყალობისა, აიტირდ რეინგზე სასახლო ადგილებს წინაწარ აწაღებენ და მინარსათვის მიუწოდებელს ხდიან. ვინც ასე არ ირეგულდა, სტიკის მწვერული ხდებოდა.

— ეს რუსულად ნაგები ქალაქია, — ამხსნა ჩინელმა მუშამ იან ხუნი, რომელიც მოსკოვში გადიდა საწარმოო პრაქტიკას და ახლა მშობლიური ტაძარში ბრუნდებოდა.

პართალი, მაღე გამოჩნდა მევის რუსეთის სახმედრო ტაძრის სილუეტი, — მრავალი, მსქანი, განწე ვაგონული და ვაგონული უკუბითი. ვიროვად ამძარბოლი ჯგერა უცხოელ და ზღმდებლ მიიჩნდა ჩინური უწინარი პეიზაჟის ფონზე, მაგრამ ეს შეუხამებლობა, როგორც ჩანს, ოდნავადაც არ ადლებდა მის პირველ მწებრებლებს.

დაღუპული და ვაგონული გამოყოფილება ხარბინის ყოფილი სამხედრო ტაძარი, რომელიც წლის მანძილზე იგი მახეზარა ემიგრანტებისა და სტიკონების მოღვინის ოცნებებისა და უფრო და-განუბრებული სულდამდებლობა, ახლა, — ახლა კი, ისიც განთავისუფლდა განუბრებული ოცნებისა და, — ახლა კი, ისიც განთავისუფლდა სილუეტისა და „იხეთ ცარია ხრინი“ ორთავან არწივს ვეიარ ცალკელებს.

მანქურის დაბლობი. აღიღებელი სურგარი

სხვას არ მივყვით! — ნათქვამია კოლნოისტრატების წინააღმდეგ მიმართულ ან სიმღერაში.

სტუდენტო და მებრძოლი მღეროდნენ რიტმისა და მელოდის დიდი გრძინით. რაცა ერთი მელოდური ხაზს ავითარებდა, მეორე ლექსად აწყობდა საპროტესტო სიტყვებს რეინგითები ამბობდა და თან სიტყვების ტაკტებს აუღლებდა.

— ინდონეზიაში ვეული მღერის ან მელოდია, — ჩაუთო სტუდენტო, — ერთი სიტყვით, ვისაც როგორ შეგვიძლია ისე ვუბნებოთ ცეკვის წინააღმდეგობის დასაფუძვლების მოპოვება! — დღითი დღითი ამან.

„კონცერტი“ გრძელდებოდა. სტუდენტო ატობის ომის საწინააღმდეგო სიმღერა გაიხსნა. მასში მოიხსილდა იპონელი მშრომელი ადამიანების ცესსა და ქეთინი, კონცერტი ხიროსიმაზე ჩამოვიდებელი ამერიკული უკუბარის შვინი.

ჩვენ აღუდგებელი შევყურებოთ ვუწინდელ მონას, ახლა კი თავისუფალი ინდონეზიის. იგი უდავდ მდგროდა. მის ყოველი მელოდი მის საუბარი ვულისოქმას გამოხატავდა, მის შობილური ხალხის სურნების ვადოგვეცემდა.

მონასიანად განთავისუფლებული სტუდენტო ახლა თვითონ ქადაგებდა სხვა ჩავგროვებ ერების დამოუკიდებლობას. იგი სიმღერით ამბობდა:

„ერთი ერთი მებრძოლი რად უნდა ჩავრავდეს? დიდი ქვეყანა პატარას რად უნდა ძარცვავდეს?“

— თქვენ იცით რა არის კოლნოისტრატის მონაბა, ნაციონალური ჩავგრა? ალბათ არ იცით ინდონეზიელმა კი მწიფად განვითავებო მისი სული. ამბობს ვიროლოგიკური შენიგებლობა ნაციონალური განთავისუფლებისათვის და ამ ბრძოლაში სიმღერაც ვოვეულებდა. ჩვენი სიმღერა სეფლიანია იმითი, რომ ხალხს წართმეული ქონდა სიხარულით უფრდა.

სტუდენტო მშობლიური მელოდია წამოიწიო.

— რაცა ეს სიმღერა? ინდონეზიელმა სიტყვით მომბინა და ჩამოთავადა:

— „რაჟი... იმაზე, რომ ჩვენს ლამაზ სასაბოთებზე უცხოელები დასახლდნენ, კიდევ იმაზე, რომ საუბარი დღეობის გვაიროვდნენ, გაღატაკებულბს დამამიტირებელ მოწყობებს გვიპრდებოდნენ, მშობლიური ენა ავგოქმედეს და სხვისი შეგასწავლეს, თავისუფლება წაგვართვის, მაგრამ სხვებისაგან ჩვენი ქვეყნის დასაცავად თავისი ჯგერა დაღუპეს“.

ჩვენივე საბჭოთა ადამიანებისათვის, ვასაგები იყო, თუ რაიმე მღეროდნენ ინდონეზიაში ან სეფლიანად.

სტუდენტი ჩარგროლი ახავჯარბდა, რომელიც ორი საშარბის მიჯნაზე აღმართული იყო მუშა, ჯგერარბი ცხოვრობს. მას მშობლიურ საუბარს სასწავლებელი აქვს დამთარბებელი და როგორც კომუნისტები და ინდონეზიის პარლამენტის წევრი, ქვეყნის სიკეთესა და სიმშვედეს ემსახურება.

პეკინის სადგური

ხარბინი შევიწერდი. სადღურის მოედანზე საბჭოთა მეომრების დიდი ობელისკი ვნახეთ. ქალაქში სიმშვიდე სუფევდა, მაგრამ სტალინთან შეხვის მწაფიდან მაინც იგრძნობოდა. ავგისტოში აღიდეგლი სუნგარი ქალაქზე სამი მეტრით მაღლა მიაქანებდა თავის ზვიგის და მისიხანე ტალღებს, წელით შემორტყვით ქალაქს მხოლოდ დიდი ჯვრები იფარავდა. როცა სუნგარი ხარბინი წაუღო, დამუქრა 100.000 კაცი ვეზზე დადგა. დიდი თავდადება და გამობრა კაპიტოლის ხარბინელებმა აქ ქუჩაზე რკინიგზის ლინადგილი დააგეს. დიდი ჯვრების მშენებლებისათვის ქვა და მწიფი ხავზე ტანები მიემუდობინა. ხალხისა და ჩინეთის არმიის ერისხლებთან შეტევამ ბოლო დროში ადამიანს 26 კილომეტრის სიგრძის ჯვრები, რომელიც ბოლო დროში მალდებოდა, რაც უფრო მატულობდა სუნგარის დონი შედეგს კი სუნგარზე უფრო აღდებულნი და გროზი მდინარე ზემოთ ვნახეთ.

ეს მდინარე 1.100 კილომეტრზეა გაქმნილი. მის ნოყიერ ნაპირებზე 180 მილიონამდე ჩინელი სახლობს. თითქოს ვანგებ ორდავს ზემოთ თავისკენ ამდენ ხალხს, რომ შედეგს ერთი მოვარდნით მზაქრულად წალტვის ყველაფერი. ხანებმ შეიდეგურ შეიცვალა თავისი კლასიტი. იგი ხან ჩრდილოეთისკენ გავარდებოდა, ხან სამხრეთის მამართლებით გაიქრებოდა, 800 კილომეტრის სიგრძე-მეგანეზე აგებდა და სობდა სივრცელებს.

„შუნგარების მდინარე“ უწოდეს ხუანხეს ჩინელებმა. ვინ მოსვლია ჩამდენი მილიონი სიცოცხლე მოუტანა, ჩამდენი მილიონი სიცოცხლე დაუტოვებია უსახლკაროდ.

„სხევი იტყვოდა გოლიათი მდინარე იანგუო, რომლის ხეობაშიც 200 მილიონი ჩინელი ცხოვრობს. ყოველი მათგანი წყალდობლის მშენებელს დატოვებდა და ორითდა.“

წელი ჩინეთის მაცოცხლებელია, წყალდიდობა კი მისი ისტორიული და განუყოფელი მტერი. ახლა, ამ დაუნდობელ სტიქიას შემოორაკვი თოხა წამოგზარდა: „დედ, მთებმაც დახარონ თავები და გზა მისცენ მდინარეებს.“ — გაისმა ჩინეთის კომუნისტური პარტიის წმა.

„აგლამოთ ხუანხე“ — მიუწოდა მათ ძე-დეუნმა და „შუნგარების მდინარე“ ნაპირებს მილიონობით ადამიანი შეესია. მათ გვერდში უღვაწან საბჭოთა სექციონისტებიც. ხუანხეზე უკვე წამოიშობენ, ერთობლივად, რომლებიც უსარაზარა წყალსაცვებს წამოიშობენ, ერთობლივად მათი მათგანი მორი სამს უვადდებოდა კილომეტრს გადაკარახებულს. იგი ხუანხეს ერთმესამედს შეისრტყავს ხალხს წყალდიდობისადადრე. კუანჩანს ასა ამ მილიარდზე მეტ კილოვანტ ელექტროენერჯიას მისცემს და ზეო მილიონ მეტარს გადამხმარ მინახს მორჩავს.

ქვისა და ცემენტის არტაზემი შეკრავენ სუნგარსა და იანგუოსაც. ყოველი ბორიკებამ ყოფილი სოფლების წაღვება და ხალხის აურა!

* * *

ს მქეტემბრის ჩინეთის დედაქალაქი პეკინში შევიდით. რა მოულოდნელი იყო თვითეული ჩვეუენისათვის, როდესაც სადღურში ჩინელი მასინილებთან ერთად ქართული ქალიც შეგვეგება, გვარად სხარბოლები, ჩინეთში მომუშავე საბჭოთა სექციონისტის ბერიშვილის მეგობარი.

გავედი სადღურის მოედანზე, რომელზედაც აღმართულია ძველი დროის უშველებელი ტროსკისფორი თავადები, შემდეგ კი ვიწრო ქუჩით გავემოხვეოთ იქითკენ, სადაც მოთავსებულია უცხო სახელწოდების საფაროები. მათ შორის საბჭოთა საფაროცა.

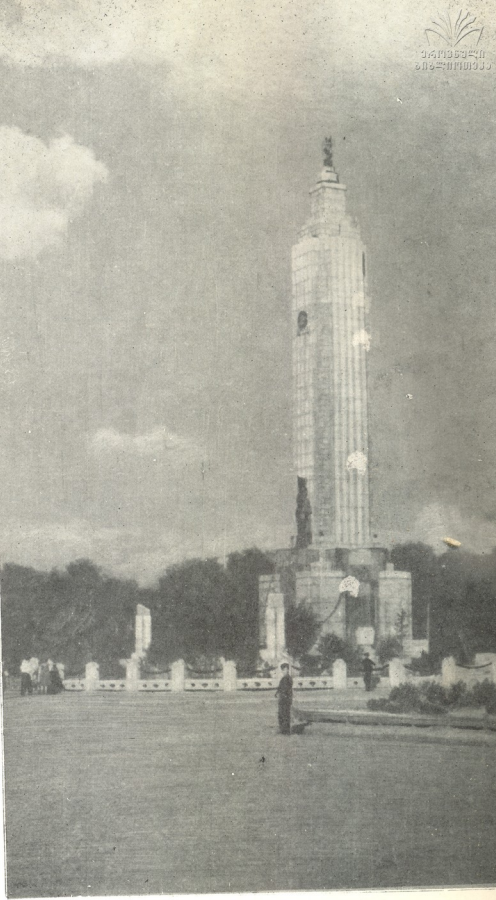
პეკინს გავწინა დავიწყეთ გრანდიოზული ტიანმინის მოედანიდან, სადაც იმპერატორთა ყოფილი წამთრის სასახლე „გუდუნი“ დგას, ტრადიციული დღესასწაულების დროს „გუდუნის“ აივანზე დგან ჩინეთის კომუნისტური პარტიისა და მთავრობის ხელმძღვანელები.

შვედილი პეკინის დახურული ქალაქის გაღვანში. გავაიეთ ცხრა ალგაფის კარი და დავათვალიერეთ მიდრეულად ნაწიხი სახალისი ამდენივე დარბაზი. ახლა აქ, ამ სასახლეში ხელოვნების მუზეუმი მოწყობილი. იმავე დღეს დავათვალიერეთ სუნ იატ-სინის სახელობის პარკი და მისიის ბაღი მისი ცნობილი ბები.

პეკინში ძალიან გავავიწყებ და სავუქრულიცა. ჩინეთში „ციურმა სასახლე“, „სახაფიურის სასახლე“ და ვინ მოსვლით, კიდევ რამდენა მერგანდმა არტისტურული სახეობა და მისიის რამდენიმე აგებულება შეიქმნა ჩინეთისათვის ჩინელი ვლზეების ხელო.

ქვი დღეს პეკინიდან ქალაქგაიეთ გავვეგზავნეთ. ირა სახის ავადილი დაქმნეული ვერობებზე, რომ დიდი ჩინეთის ზღადაუკედელი კვებნა, მონას და დრებებებს შუა მასლის ბიბლიოსავით გაქმნოდა კონგრებოლი ჩინური კედელი. კედლის სიმაღლე 10 მეტრის აღმუქს, სიგრძე მ-დან მ-დე. კედლის ორივე მხარის სათოფრებში და მისაფრებელი კონგრები აქვს დათმობული, კონგრების შუა კი ირა ეტლის ასპექტზე მშენებელი გზატკეცილი მისდევს. ყოველ ორას მეტრზე სავაყოფობია, თითოეულიც ოცამდე მეომარი მოთავსდება. ახე დღეს ეს კედელი ირა ათასი ხელის განგებლობაში და, თუცა ზოგან ჩამოშრებულა, მაინც ვერაფრის აკლებს მას დროში, წეზა და ქარი.

პეკინი ჯერ კიდევ ჩვენს საბჭოთაარსიცხვემდე მეომარებზე საუკუნეში ოსტინებდა. „ხანა ხალკის“ ნაჯიფიური. ასე ოსტინებდა მას ცნობილი მოსკოვი მარტო პოლოც. სახელწოდება პეკინი ქალაქს მიიღო უფროდელი საუკუნის დასაწყისში, როცა მინთა დანდისტი რუხდენი დღეს იქაც ქალაქში ამგავად სამხანებო მილიონამდე მოხალეა. აქ არის აგებული, ურენკისტიტტი, მრავალი თეატრი, სამცნობრო დაუწყებულებული, ძველი და ახალი ფარკი-პარკნები. ქალაქში ადამიარულია მაღალი შენობები, გავრლითა ვანიერი ქუჩები. არის წმინდა

ხარბინი. ობელისკი საბჭოთა მეომრების პატივსაცემად

ჩინური უხებზეც დაბალი, ფარდალალა დუქნებით, ფერად-ფერადი იეროგოლებით მორთულ-მოკაშნული.

პეკინის ქუჩებში ისევე როგორც შანხაში, დიდი მოძრაობაა. ქალაქი სახევა ხალხით, უმოაფრსად კი ველისობაზეც მოსართულებით. ველისობაზედებით აქ უფელა საჩვეულებები. რჩენა მგავრებსა და ტვირის უხედაზ. მოსახლეობა კი სამხარული, სულებით, თვარებში, კონგრებში, მიოდენებზე ველისობალებით მიიქარის. სარავდობებრივი დაწებებულებებსა და ბარკების წინ მოწყობილია სიტყავილი ხარბიები, რომლებზედაც მყოფდებოდა ველისობალები. ასე ყოფილი შენობებს, რომ ქუჩაში მიოდებულ ათას ველისობაზე ერთი მიატ დავარტულები. სირთულეს მხოლოდ ველისობალები მოძებნა წამოადგენს.

* * *

პატიონებს ჩინელი შორიშობი ხალხის განურებელი თვისება. ჩინეთის სასტრონომში კარი არ იტებია, ნომრები ღია, ჩემოდნები გახსნილია. ბევრი კონგრებულის დუქნის კოლბი არ ადებს, ამ უფუქსილ და არაზებზე გამწეული ვიწრო მაწარა ასრულებს. ამით გამაიფველი ატკინებენ უშუაწანს, რომ იგი შესვენებზეა ვახალი. დამოთი კი უზარული ხან ფიცრებს აჯარებენ. სახალხო მთავრობამ მოაწერა იმას, რომ ქალაქში ადგილი არა აქვს

ტანინი. ამ ევლოსადების პატრონები კინოთეატრში არიან

სახელმწიფო და კერძო პირის ქონების გადაცემა-მოციგების, მილიციის მუშაობა იქნა მიზართული, რომ მოძინოს ქუჩაში ნაკონი ნივთის პატრონი და დატბაროს იგი. აქაუნში ხანძლის პირველ დღეს საბჭოთა ინტრისტის წარმომადგენელმა ახსავამ ჩუკოვმა გავცხადებოდა:

— ცხადყო არაფერი დაგრეო მატარებელში, მანქანებში, საკრეპო

ჩინური ცეკლო არა მარტო გრძელია, არამედ ციკაბოც.

და თატარებში, რადგან ამით თქვენ დიდ სირთულეს შეუქმნით ჩინელ ამხანაგებს. მათ ბევრი დრო და ენერჯია ეხარჯებათ და ვერცაყო ნივთების პატრონის მოსაქენდელი.

მაგრამ ჩვენ მანერ უნებრივად შევაჩვენეთ ჩინელი მეკარბე. ერთ ტურისტს შანხაის სასტუმროში სასანე დარჩა. ჩვენ შანხაიდან ხანკოუმ მივემგზავრებდით და რკინიგზის სადგურზე მივეჩქაროდით. მოულოდნელად ატომანქანა დაგვიტო, გავაჩერა და შავ მკლდომს სასტუმროს მსახურმა ზრდილობიანად მოგვამარა:

— დეო ხე ცან, — (მბატეო), მაგრამ მკონს სასანე დარჩარო. ხშირა შენებოვგა, როდესაც მილიციის ორგანოები სადამის გარე-თებში ახსადებენ, ქრამში ნაკონ ნივთებს, საქმარისა სწორი ნი-შანი აცნობდენ, რომ ნივთი უნად დაინტრინდებო. ამასთან მილი-ცია მალომასაც გეტყვით, თუ თქვენ თვის დროზე გაცოცხად-ლებით.

მრავალი ქალკე მოვიანეთ ჩინეთში მოგზაურობის დროს, ბერე მატარებელი გამოვიცვალეთ, მაგრამ სიციულტების ნატაბალი ბერ-შენიშნეთ ვერსად, ვაკონებში უსურალებდო ცეკვებდით ხელ-ბარგს, ქალის საფულებს, ფოტოაპარატებს, დღეში სამეგრ ყველანი ერთდროულად გადიოდით ვაკონ-რესტორანში, მაგრამ რაიხებ და-კარგის ფიტრეო კარ მოვდიოდია.

თუ გინდაო ჩინელს შეუწიოთ, სობეგო მას ურადლებდო მოქციოს თქვენს წყნობს, ეს იოვლება უდიდეს უზრდელობად. ამიტომ იყო, რომ ჩვენ სწორედ დახადებეს, ქალკეობებს და ქოლგის თავისუფლად მტრეგდით ატომანქანა, არა მარტო მამის, რადიო რამე იოხიქ-ქის სახანად მანქანადან სააბოთო ძირს ჩამოვდიოდით, არამედ დღეობო, როცა სასტუმროში გბრუნდებოდით, მარტოვე, ზემდეთ იყო ჩვენი ნივთების ნიშნეში ტანჩანგანა. ჩვენ დარწმუნებული ვეყავით, რომ სასტუმროს ცნოში ან გარკვეო, მიუდახეო ან ქრამო ბაჩერეფულ ატომანქანაში ხელს არავინ შეუცდია.

როგორ ვიქე, წესიბიე და პატრონება ჩინელი მშობელი ხალ-ხის თვისებაა, მაგრამ უცხოელი კოლონიზატორების და გომინად-ნელთა ბატონობის დროს, მოლოდულის პირობანიოთ მოწვეულად ახალგაზრდობის ნაწილს მანეც მოედო ბოროტმოქმედების ობი. გო-მინდნის ბატონობის წლებში შანხაიში და ტანძინში შეიქმნა განეს-ტერული ორგანიზაციები, მანდებებს ქონდით საკუთარი თეატრები, სკოლები, კაბარევე, რესტორნები, ბანკოს სათამაშო და სიონსკოო სასლები. აქ იწებოდა კოლონიკური საკუალაციები, განესტერები აშკარად და უნებრივად ადგენდენ გელსახანად მისახლებობს ვაჭრებს, მოსახლეობებს და რეკუმებს კო ამობებენ, თვით ჩან კაი-შეც მითობი ხელი ამ საქმეში. იგი განესტერებს გაფუცლო მუშების წინააღმდეგ იყენებდა და ამიტომ აღბად უბრუნულად მანანდა მათი აღამა.

მარტო შანხაიში მოქმედო ორი განესტერული ორგანიზაცია ცინ-ზანი და ხუნ-ზანი, ესე იგი ციხფერი და წითელი ბანდები, 10,000 კაცს ითვლიდენ.

1925 წელს პარილის შუადამეს ერთი ხელის მოსმით მოედო ბოლო ვეკლო ბოროტმოქმედს. ხალხმა მოედნებზე საჯაროდ გასამართლა ისინი, და ახალ საზოგადოებას ბოროტების მუწეკი მოქციოა.

* * *

პეკინიდან გავემგზავრეთ ნანკინში, რომელიც მდინარე იანციის ნაპირზე მდებარეობს, მატარებელი ბორანზე შეგარეთ, ყველაზე ვერო, ორი კილომეტრის სიგანის ფონით მარჯვენა მხარეს გადავიცუ-რეთ. ნანკინი გომინდანელთა სატაბო ქალკეი იყო. აქ ქონდა რევი-დენცია ჩან კაი-შის.

განსაკუთრებით მღელვარე იყო ჩვენი შეხვედრა ნანკინის უნივერ-სიტეტის სტუდენტებთან. ქალკეი ცენტრში, მწკანად დაბურთო პარკში ოთხი უმჯველელი შენობა დგას, რომლებსაც ჩინური უი-ლის სახურავები ამშვენებს. უნივერსიტეტის სტუდენტობა ატაცი-ბული თეატრებით ვცხვდებოდა.

— ნიხო, სულენინ, — გამარჯობათ, საბჭოთა ადამიანებო! — გაიმა-ზოდენ ისინი.

— ნიხო გელცვია, გამარჯობათ ქართველებო!.. ისინი და სკან-დირებელი შუამხილები და ტამი.

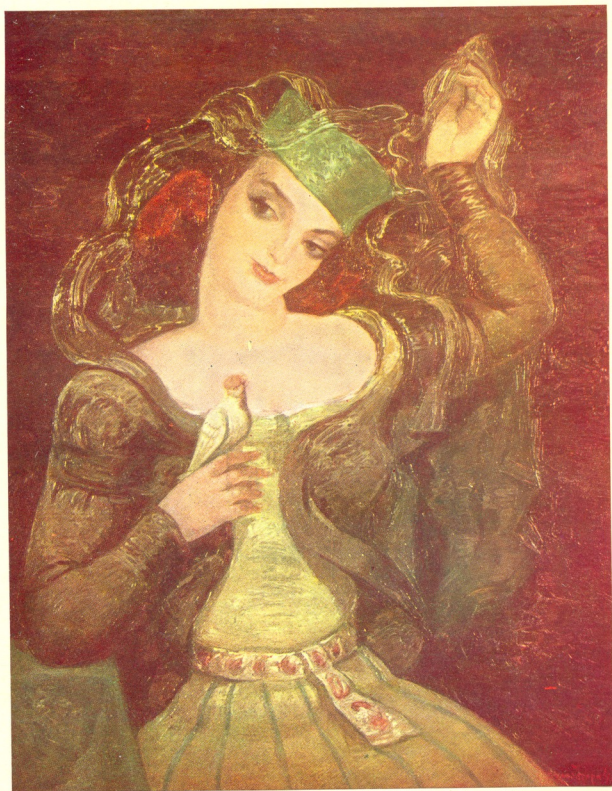
მასინდელმა გულობილად დაგვათავილებინეს უნივერსიტეტის პიროფსორ-მასწავლებელთა მიერ შტრულებული მუსიკა, ვაკევენს-რების მიერ დატბარული პიროფსორმა.

— ჩინური ხელოვნების პროფესორმა, — 01 წლის ცან ძი ფუმ თვისი და სტუდენტების ნახატები ხანოქრად გახასაც ჩვენს თინა-მგზავრს მოქანდაცე თეიმოზა ასათიანს. მე უნივერსიტეტის მიერ გამოცემული ფერადი ნახატების აღბომი მერგო.

ჩვენ, სტუდენტების სწავლითა და საყოფაცხოვრებო პირობებით დაინტერესდით. მათი უმჯველესობა სახელმწიფო სტიპენდიას იღობს. თვეში ემღევით ოცდაათი ოფანი. სტუდენტი სამურეყო სალოაროს ახარებს 13 ოფანს, რაც სრულიად საქმარისია იმისათვის, რომ უზრუნ-ველუოს თვი ბარკაიანი საუშით, სელითია და ეახშობი მთელი თვის განმავლობაში. დარჩენილი თანხა მას შეუძლია დახარჯოს ტან-სამოსზე, წიგნებზე, გათობაზე და მურენლობაზე. უბრალო ხარის-ხის შალის კოსტიუმის შეძენა 11 ოფანი უნდებდა.

ასევე ცხოვრობენ ძველიანის უნივერსიტეტის სტუდენტებიც. ჩვენ გვესაუბრა პიროფსორი, პიროფსორი იუნ გო-სენი, რომლის ქა-

ლ. გუდიაშვილი

ნათელა ახვლედიანის პორტრეტი

ბ. ჟარაშვილი

ძველი თბილისის კუთხე

ლოშილიც უნივერსიტეტში სწავლობს და იქვე სავარიო საცხოვრებელი უცხოვრობს.

— განა სახლი არ ერიოა თქვენს ქალიშვილს? — ვითხებთ ჩვენ.
— რად უნდა გამოვირიოს, დავ სხვებისათვის იცხოვრობს, — გვიპასუხა მან.

წინწინ, ტყით დაბურულ მაღალ მთაზე, დიდი ჩინელი პატარიოტი სუნ იატ-სენის მავზოლეუმში დას. ქვედან წვიმიანი შუპ ფხვრითანი განიერი კიბე ახდევს, რომელსაც უ ადგლობს უ დიდი მივიანს ჰევიოს. მარცხნივ და მარჯვნივ კიდევ გამოიხილი ჩირაღდები დას. მაღალკურანს შარბინილის ალფანაში სუნ იატ-სენის ნუნებრიანი ქვედაკაზა უკანა კუთხეში და მარცხენა კუთხეში სუს იატ-სენი, მაგრამ იამინელ ოკუპანტებს დამარბული კოფოდა სუს იატ-სენის კედლებს მარბაროლის გამოსახულება ასვენია.

მუზეუმის კედლებზე ამოკეთილია სუნ იატ-სენის ცნობილი სამი პირსიკა, რომელიც მან ჩინელ ხალხს უანდრძა: „ნაციონალიზმი“, „სოციალიზმი“ და სამი სხვალი პოლიტიკური დებულება, — „სახპოთა კავშირთან მეგობრობა, კომუნისტებთან კავშირი და მუშებისა და გლეხების მოხიზვნათა მხარდაქერა“.

მარკსიზმ-ლენინიზმის მოძღვრებით შეიარაღებულმა ჩინეთის კომუნისტებმა პარტიამ მტკიცედ დაიცვა და განავითარა სუნ იატ-სენის ეს სამი პრინციპი. შეიკრიბო ჩინელი ხალხის ერთიანი ფორმი, რომელსაც კომუნისტური პარტია ხელმძღვანელობს.

სუნ იატ-სენმა პირველმა დამარტო მემბრებელი კავშირი საპტიკეთის ქვეყანასთან. 1925 წელს 11 მარტს, ვანდაცვალის წინ, თავისი იანმარტობის მიხედვით და საპტიკო კავშირის ხელმძღვანელებთან წერილ უკრანა.

„ჩემი დეკრეტები მოუპორობლია თქვენსკენ, ჩემი პარტიისა და ჩემი ქვეყნის ზედსაღმ. მე მტკიცედ ფიქრობ, რომ მთლან იქნება ის მხარდაქერა, რომელსაც თქვენ დღემდე ირჩებთ ჩემი ქვეყნისადმი.

გვიხიზვითი არა თქვენ, ძვირფასო მემბრობო, მე მაინც გამოვუქვამ ჩრწენს, რომ მალე დადგება დრო, როცა საპტიკო კავშირი მიესალმება უძლიველსა და თავისუფალ ჩინეთს, როგორც მეგობარსა და მოყვნიზებს, რომ ირთვე მოყვნიზი ხელისუფლებული წავა დად ბრძოლაში, ყველა ქვეყნის ჩაგრობების განსახიზველდება“.

სიკიდობის წინ სუნ იატ-სენმა ურედ წარმოხატა:— დამარბერი ისევე, როგორც მარბია ლენინი, რათა მულან ხალხის მასების გვერდით ვიყო“.

ეს ამბობო აუწენა ჩინელმა ხალხმა მას ასეთი გრანდიოზული მავზოლეუმები. აქ, ურედელედ მოდიან ნაჩვენა კომ ქვედა მოიხაწილი დიდი რეკლუციონირისა და პატრიოტის, საპტიკო კავშირის მეგობარის წინაშე.

საკაბოველიდან მოსულლებაც თავი დაგზებთი, პოვიტა ალიო მიჩველავამ და მეცნიერებთა დეკრეტებთა ეტენე ნაიხაშვილმა ძვირფასი უკავილების გვირგვინი დადეს მის საფლავს.

ჩვენს დიდხანს ვფიქრობდით ოდესღაც უძლიერ, ახლა კი გოლიათ სახალი ჩინეთს.

ჩვენს დიდხანს ვფიქრობდით საყუთარ სამშობლოზე. ერთ დროს საპტიკო კავშირი ხომ მხოლოდ კეთის ქვეყანა იყო. ახლა კი იგი ატომის რეპტორის უძლიველ სახელწოდება მიდის წინ ერთთან.

ახლა ირთვე ქვეყანა ხელისუფლებული მიდის წინ ერთთან ბრძოლაში მშვიდობისა და ხალხის კეთილდღეობის განსამტკიცებლად.

* * *

ჩინელები ძალზე თავმდაბლები და თავზიანები არიან. სადაღ და მსუბუქად აცვიან. ზაფხულში ატარებენ ფერად პერანგებს და ტილის შარავლებს. ფეხზე იცვიენ ფაჩურებს, რომლებზედაც გამოკრებულია შვიდპირად ერთი მეორეზე დაწნეხული და გვირისხად დალაშხული ტილის ძირები, ერთი სანტიმეტრის სისქის დანჩენები. ჩინური ფაჩურები ზაფხულში თბილია და ზაფხულში გრილი, წყალს არ ატარებს და თან იფიქა.

შემდგომა-ზამთარში შალის მატერიისაგან შეკერილ ორუბიან კიტლებსა და მოთილილი ქოთილის ქუდებს ატარებენ. სოფლად კი, თოქისს ყველა ჩინელი ხმარობს ქოლასაგან დაწნულ წიწვითა თავსაფარს, რომელიც მზისაგანაც, წვიმისაგანაც მოზრბებულად ფეხად და იცვიან მინდორში. ვასლო ვლუბებს ბრძრჯის დერისაგან ამსახმელ ქალამებს ირებენ და, როგორც წესია, ან მოკლე შარავლებში ან ჩაწეხულ შარავლებს მუხუბამად იკარწებენ და ისე წეშობენ.

ჩინელები იწვიათად იცვიენ ფეხსაცმლებს. ეს ერთის მხრეც ტავულის სიმცირითაც აიხსნება. მიწის სიმცირის და მოსახლეობის სპრავლის გამო ჩინელებს ადგილი ადარა რჩებათ საძვრებისთვის. ეს მდგომარეობა ხელს უშლის მესქაწილობის განვითარებას ცენტრალურ, აღმოსავლეთ და სამხრეთის მკიდრად დასახლებულ პოვიტოციებში. მეორეს მხრივ შალუელის ტანისამოსი პრაქტიკული არ არის ჩინეთის თბილი და ნესტიანი ჰაერის პირობებში. შალის კოსტუმებს იცვიენ უმთავრესად ზემოხობისა და ოფიციალური თავყურის დროს.

თოქისს ერთნაირი ტანისამოსი იმდენად უარათიანად და სადაღ აცვიან, რომ მწელია გარჩიით ქარხნის დირექტორი და მუშა, მინტირა და კანტორის მოსახსურე, სტუდენტი და აქტიორი. ჩინელს სასახურებრივ მდგომარეობას მხოლოდ ტანსაცმლის ფერიც გამოიკრნობ. შავი ფერის ოთხზიბიანი ფრჩხენბი აცვიან პარტიული ხელმძღვანელ მუშაებს; ლურჯი ფერის კიტლებს ატარებენ სახელმწიფო დაწესებულებების მოხელეები, ხოლო მწვანე ფერის ტანისა-

ასე გამოიყურება ჰაიკენის ძველი კვთბე

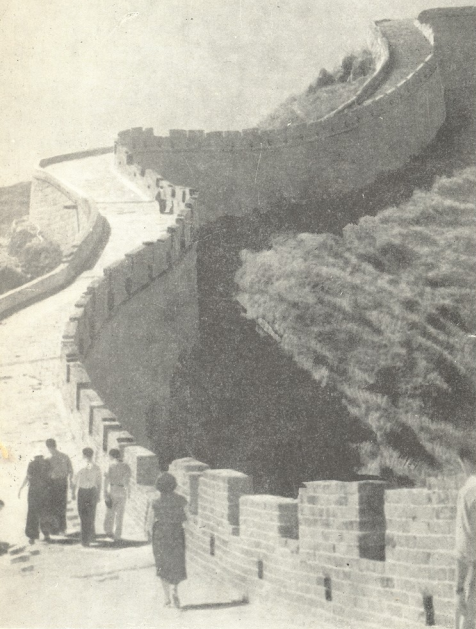
მოს სახმებრად და ნახვრად გასახმდრობეული სახელწოდო უწყების მოწყობი.

შინიად შეხვდებით საყვირე ნიშნის ახალგაზრდებს, რომლებსაც გულზე მუხუბდით ატარებენ სატარა ნაქვერ უკრითა თუ რომელ სკოლაში, ან ინსტიტუტში სწავლობენ, რომელ ქვეყანაში ან დამრტყმა მუშაობენ. ასეთი საყვირე ნიშნები ფიქტორად ფორმის ფუნქციას ასრულებენ და სახრადლობრივ ადგილებში გამოხილ ახალგაზრდებს მტა თავდერისა და წყების დაცვის ასევეენ. ზოგიერთი საყვირე ნიშნზე იმასაც ამოკითხავთ, რომ იგი წარბების მოწინავე აღმინია.

ჩინეთში ფართოდ არის გავრცელებული ფერად-ფერადი ქოლები. წვიმიან ამინდში ზემოსართლებს რომ გადმოიხილდ, ქუნიში მხოლოდ პირებულე მოძირა ქოლებიც დაინახათ. ქოლად-ფერებულები მიდიან სკოლაში ბავშვები, კოლდის ქვეშ მუშობის გუნდის მინდორში. ქოლც სისიევი პირველობისთვის საცანია, როგორც ცხელი ჩაის შეწნახა ოთხისი. ყოველ ოჯახში იმდენი ქოლცა და თერმოსი, რამდენიც თემბის წყერია.

ძველი ჩინური კედლის ქონებრზე დაყრდნობილი პოეტის ხტა ბერტლავა ახალი ჩინეთისადმი მიმდენილ ლექსს წესს

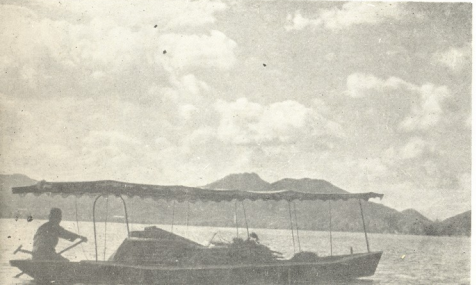

ასე იკლავება დიდი ჩინური კედელი

ჩაი ჩინეთში პირდაპირ სათაყვანო კულტურაა. ჩაის სეამენ ოჯახში, ქარხანაში, მინეროში, ოფიციალურ მიწებზე, სახელო კაბინეტებში, რკინიგზებზე, ჩვენ სხვადასხვა ავადკურებ, როცა ჩინურ ვაგონებში მაგდებულ ოთხ-ოთხი ფაღალ და გვერდზე ქაღალდის პატარა პარკში ჩაყრული სურნელოვანი ჩაი აღვიხებთ. უკვე 15-20 წელიწად ვაგონში შემიღის ტიფრი წარმოქმნილი მსახური ჩაიდან ზელში, და თუ გსურთ ცხელი წაუღს ჩაისსამი ფილაში, ჩაის სავსეური ძალზე უმნიშვნელოა, სამაგიეროდ მგზავის წუწვილი ადარ აწებებს.

ხანჯლო. ჩარდახიანი ნავი სიხუს ტბაზე

ჩაით უმანიძელებიან მიღებზე, ბანკეტებზე, თაობირებზე კი ჩაიდები დას მაგიდებზე, ამ წესს იცავენ უმაღლესი და ძირითადი ორგანიზაციების მუშაკებიც.

ჩით აისნება ამ სასწელის ასეთი გავრცელება? იმით, ჩაი სახალხო შთავრებამ მოუწოდა მოსახლეობას ხელი შეუწერს საქართველოში დასვას. აუღუღარი წყალი კი ცხილებას აწედა. ხალხმა ყურად იღო შთავრების მოწოდება და ჩინელები ახლა აუღუღარ წყალს ადარ სვამენ, ჩვენ ისე მოვიარეთ ჩინეთი, რომ ბუნებრივი წყლის გემო ვერ გამოვიყოლოთ, თუმცა ისიც უნდა გავსა, რომ ჩინურ წყალს არც თუ ისე საშური გემო აქვს. იშვიათია გამოწვლილია მთავით ჩაიონები.

ამიტომ აისს ასე გავრცელებული ჩაი ჩინეთში, სრულიად მიგდებულ უბნებშიც კი ნახავთ ქუჩაზე მოვაკრე შეჩავის ისე, როგორც ჩვენში პაპაროსის გამყიდველებს. თამაჯოს წვევა კი, პირიქით, ძალიან ათავაღწუნებულა. ალკოჰოლიანი სასმელები ხომ სრულიად ვერ სარგებლობენ პოპულარობით ჩინელებში, იტაურ ღვინოსა და კონიაკს დარბევ ბატარი არა აქვს. ეს იმითაც აისნება, რომ ჩინური ყურძენი ჩვენებური „ოდესსავით“ გზას ვერ იტანს.

სამაგიეროდ გემრიელი ღვინოს დაყენება სცილდით ჩინელებს. ჩვენ ვნახეთ შანხაის ღვინოს ქარხანა. იქ ჩამოსხმულ ღვინოს 8 თვის განმავლობაში სრადფებში ინახავენ, ამაგრებენ და ამის შემდეგ გაკეპო გაყვდიად. ჩინეთი, თბილისში კი 28 დღესაც არ აცლიან ამიტომაც ჩინური ღვინო უსებოთში გაის, ხოლო, უფრო კარგი მანკლსაგან მისხმული ღვინოსური ღვინო ავქაოთში ჩატანასაც ვერ უძლებს. მაგრამ არც ამ კარგ ღვინოს უწავთბან ჩინელები. ამიტომ აისი, რომ ვერსად ვერ ნახავთ შთავრებს, მოჩხუბარს, ავიტრებულ ან ახარებულ ადამიანს.

ჩვენ განვაცვიფრა იმანაც, რომ ყველაზე კარგიველი მომენტებშიც კი ჩინელი ჩინელს არ უყვარის, მიმართავს პროტყული მომენტებშიც მისისხანე შემავარებული სიტყვებით, რომლებიც გარშეხასათვის შეუშინევილია, მაგრამ ძალზე დამაფრთხილებლა იმისთვის, ვის მისამართიათაც აისი წარმოქმული.

ჩინეთში ბევრი უტარაღელი მოედინებზე, სკოლებში და სახავში ბავუბში ათასობით შეყრილი ბავუბებს, მაგრამ ვერ შევიხმინეთ, რომ ჩინელებს მათგანს შორისათვის ხელი ცერას, ან ჩაგრტყას. ჩვენ ავიხსენს რომ ჩინეთში იშვიათია ბავუბმა ბავუბზე წაყრისი. აღწერებულებს თავადვე უხერგავენ ბავუბებს ერთა ძმობისა და მეკობრობის გრძობის. და ვიცე არ უნდა იყოს იგი; ჩინელი თუ ნაციონალური უმცირესობის წარმომადგენელი, იგი პირველ ყოვლისა თავი-სუფული ჩინეთის უღებამისილი მოკალაქა და თანაწროობით სარგებლობს.

დიდი სახალხო ჩინეთი უწინდელად წავეს ეროვნულ საკითხს. დაუნდობლად ებრძვიან ნაციონალისტურ გამოვლინებს და გახურებული შანიით სწავენ დიდმპრობულერ შოვინიზმს.

— რა უფრო საშიშია ჩინეთის პირობებში, დიდმპრობულერი შოვინიზმი, თუ ადგილობრივი ნაციონალიზმი? — ვკითხე მე კომუნისტ გო იუ-ჩენს.

— უფრო საშიშია ის, რომლის წინააღმდეგაც შენდებდა ბრძოლა — შინგო მან. ჩინელი კომუნისტის პასუხმა კიდევ უფრო მეტად მაკრწმობინს რეალურ წაკითხილი და სიტყვების მთელი ცხოველყოფილება, მათ სიბრძნე და ქვეშაირებება.

* * *

ჩინელებს ძალიან უყვართ ბავუბები. მთელი ჩინეთი შემოვიარეთ დეით წელზე ნაყლები წლოვანებას ბავუბი ვერ ვნახეთ. ბავუბის დაბადებას თურქი და დღეს ითვლიან, როცა მისი სიცოცხლე ჩოსება. ჩინელები გაკვირდებიან არან, რომ ჩვენ ასე უსამართლოდ ვავებთ წლოვანებას საკუთარ ბავუბებს. შათობის ის არის პატავისგმი, ვინც მუდამს ციცილობს, თანაგზონობა და ზრდილებუბა იმას მოიბოვებს, რომ სტუბნას ან მასსამაგის წლოვანებას მოუშაობს. რაჯი ხანაშეშულობს და სიკამარე კომპლიმენტის თემა, ჩინელებს არა სურთ, რომ წყვილად გაბარებული ცხრა თვე ბავუბის წლოვანებას დაალოდ.

— ბავუბებშია, მომავალი თაობისადმი სიყვარულს რიტუალური წყვილებშიც ვავლენ.

ბავუბის დაბადებას სიხარული მოაკვს ოჯახში. ამ დღეს მშობლები წითელი კვერცხებს ურიგებენ ნაიწვევებს. ახლობლებს კი წითელი ფერის შაქარი მოაკვთ, რომ ახალშობილს სისხლი მოეკატოს. მშობლებს ახლად დადებულ კვერცხებსა და წიყურს ნივთავებაც მართებენ, რომ დღესაც ვანზე მოვდეს. ეს ტრადიცია დღემდე შემინახულია როგორც სოფლიად, ისე ქალაქად. ძალიად ახლადშობილის კარის წინ წითელ ზონრებზე ასხმულ ვერცხლის ფულებს, ატმის ტრეტებსა და შეიღისარს ჰკიდებდნენ, რათა ვამეულელებს ბავუბის დაბადება გავიოთ, წითელ ფერს თითქოს გარეული მტეცობისაგან უნდა დევიცა ბავუბი, ატმის ტრეტებს ბავუბის დებრთი მოეხმოს, ხოლო მშვიდისარის ზეციერი ძალები გაეყრკა, რომლებიც ძველი ვადმიცემით, თითქოს ახლადშობილ ბავუბს შობაცებით ემტყერებია.

სამი დღის შემდეგ მშობლები მართებენ წვეულებას. სტუმრებს მართებენ გარეულ ფურცებს სიმიზორ ღაფებს, რაც მრავალი წინს სიცოცხლის სურველს განაბრტყავს. სტუმრები მოვლილი არიან თვა-ზინად ისუბარენ და ყველდმხობი. სტუმრები შეასხან ახლადშობილს. ამავე დღეს მშობლები ბავუბის სწულიან მჭირთან ქვის ნეტრირების ნაქერს სდებენ და ღვინის წვეთებს აკურებენ. თუ ბავუბი გოგონაა

მაშინ ნინოვიტის მაგიერ კრამიტის ნაჭრითაც კმაყოფილებიან, როგორც ჩანს, ქალის დღესტრინადაც და უფლებებიც კვლავ მიწით-
ში დაიკავეს მისამ დღედაცვე იყვნებოდა.

ერთი წლის თავზე კვლავ ეწყობა წვეულებაც. გამზრდლები წითელ
ზონარზე ასხმულ ლითონის ფურცლებს აძლევენ შეიღობილის და
ასე იმერტებენ კოველილოურად. წლის თავზე მშობლები გეოგრაფიის
ცენტრშიასაც მართავენ, რომ წინასწარ შეიტყვენ თუ ვინ იქნება
მათი შვილი. მაგადაც დაწერილია მრავალი საყოველთაოებო წიფის,
საქრეკალბის, მკარტელის, საფეფის, ნაწაოს, ჩაქუნის, ბანქის ქა-
ნაღვლის, საფურცელის კოლოფების და სხვ. ყველა ამთავან ბავშვმა
მხოლოდ ერთი უნდა აიღოს, რასაც ხელს წაატანს იმით გამოცნობა
მისი მშობალი ხელნაძე. კარგია, თუ ბავშვმა კალამი იატაცა, —
მას მწერლობას უწინასწარმეტყველებენ. კარგია, თუ მკარტელს
წაწვდა, — მკარტე გამოვა. მაგრამ ვი იმ მშობლებს, ვისი
ბავშვი ბანქის წაავლებს ხელს, ამ ბავშვის საქმე ხელდასა და
სულთ. არც პარფუმერიის კოლოფების არჩევაც ახარებს მშობლებს.
ასეთ ბავშვს არაყისა და ფუქსავატი ღარიანის რეპეტაცია უწყე-
ბოდა.

ცხადია, ეს ჩვეულება ძალშია იყო მხოლოდ ძველად. ახლა ჩინეთ-
ში კი გეოგრაფიის არაერთი მწესობარა არ ცდილება. იგი მხოლოდ
ღრმტარების სახებაა.

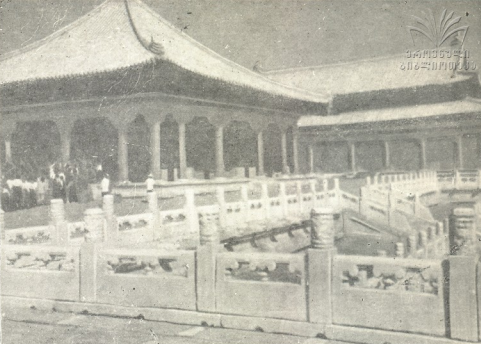
12 წლის შემდეგ მშობლები კიდევ ერთხელ და უკანასკნელ წვეუ-
ლებას გამზრდლებან. მუშაობენ მიოყრის და შუბიით იატაცს შეე-
ტება. ამით მშობლებას უხდის გამზრდლებს, ისინიც ბავშვს კისრდან
ლოინის ან მატერის თასმას ხსნიან და ამ დღიდან იგი სრულწო-
ვანად ითვლება. შემდეგ ამ თასმას სხეკოალურ კასრში ჩაავადებენ, შავ
ჩაქირან 12 წლის მანძილზე თორმეტჯერ ნაწიქარ ფულს, ამას
ტსურმრტებ უმატებენ თავიანთ ხანუქარს. ყველაფერი ეს ბავშვის სა-
კუთრებას წარმოადგენს, რაც მშობალი სიმდიდრისა და დოღვათიან-
ნობის სიმბოლოა. დახადების დღეს მხოლოდ ვაჭებს უხდიდნენ, გო-
კუბი ამ სიამოვნებას მოკლებულნი იყვნენ.

ძველად, ფეოდალურ ჩინეთში ქალების მდგომარეობა სავალალო
იყო. თუ იჯახში პირველად ქალიშვილი განიღებოდა მას აკაცოვ-
დად სხვაზე გასცილებდნენ, ან უზარაოდ ახირებდნენ, რადგან მიტვიდ-
რების უფლება მხოლოდ პირველ შვილს ჰქონდა და ამიტომ მეტე-
ვადრ აკაცოვებულად ვერ უნდა ყოფილიყო. მხოლოდ მეორე შვილად დაბა-
დებულ გოგონას ჰქონდა სიცოცხლის უფლება, ან რა სიცოცხლე იყო
ეს სიცოცხლე. როგორც კი გოგონა ფეხს აიღვდა მას ფეხებს ხის
კალაბოში ჩაუდგამდნენ. ასე აყოფებდნენ 12 წლამდე. განა აწვე-
რად დაავადმყოფულ და დაახინჯებულ ქალს შეეძლო ხმა აემაღ-
ლებინა მამაკაცის ძალიმრების წინააღმდეგ? იგი ორპირ ჩაჭრას
გაცილიდა, — ფეოდალისა და ქმრის ომია იყო. სხვაა ახლა. ქალი
ახალ ჩინეთში სათავანო არსება. იგი ახალი, სოციალისტური ცხოვ-
რების აქტიურ შემოქმედ ძალად იქცა.

* * *

ძველ ჩინეთში დიდი წინააღმდეგობა არსებობდა ნაციონალური
ბურჟუაზიისა და იმპერიალისტების ინტერესებს შორის. ბურჟუაზი-
დემოკრატიულ რევოლუციამ ნაციონალურ ბურჟუაზიას ორკო-
ლა ბუნება ახასიათებდა. ერთის მხრივ, რასაკვირველია, გარკვეულ
პირობებში, იგი თანახმა იყო მონაწილეობა მიეღო იმპერიალისმისა
და რეპუბლიკო გომინდანის ბატონობის წინააღმდეგ ბრძოლაში. მეო-
რე მხრივ, სწორად მერყეობდა, შემთანხმებლობის ტენდენციებს ავ-
ლენდა, მუშათა კლასს განუწ უღებოდა და იმათი მანაქსიკენ
აბრბობდა, ვის წინააღმდეგაც გუშინ ილაშქრებდა.

სხვა სურათი შეიქმნა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ჩამოყალი-
ბების შემდეგ. ახალ ვითარებებში ნაციონალურმა ბურჟუაზიამ მხარე
დაუჭირა ხალხის დემოკრატიულ დიქტატურას. მიიღო ბრძოლის საერ-
თო პროგრამა და კონსტიტუცია. ახლა ბურჟუაზია ამ ფრკტულში გა-
ნაგრბობს ბრძოლას იმპერიალისმის წინააღმდეგ და ოწინებს ქვეყნის
აგრარული გარდაქმნის გეგმას. მაგრამ ჩინეთის ნაციონალური ბურ-
ჟუაზია მაინც ბურჟუაზიულ რჩებობდა და ოწინებს ქვეყნის
სახალხო რევოლუციის შემდეგ მიეცა ჩინეთის ნაციონალურ ბურჟუა-
ზიას მოღვეურების საშუალება. იგი ხომ წარსულში დიდი დროის
მანძილზე მოწურებულყო იყო აქტიურ მოქმედებას. ოდესაც ნახე-
რად კოლნორ მშობლიურ ქვეყანაში იგი ოცნებობდა სიმდიდრისა
და დოღვათის დაგროვებაზე, ჩინელი მესაკუთრეების ასეთი სულს-
ტებობა და მისწრაფება ბუნებრივი და კანონზომიერი იყო, იგი ად-
ვილად ახასხნელი და გასახება, მაგრამ ამ გზით წასლა დაბეჩავ-
ბულსა და წელში მოღვულ ჩინეთს ეკონომიურ და სულიერ აღორ-
ძინებას ვერ მოუტანდა, ქვეყნის გამარჯვებასა და თავისუფლებას
ვერ უზრუნველყოფდა, თუ ერთობლებს ფრტობს გაუშლიდა, საზა-
გერიოდ მილიონებს გაუყრიდა ბოკატლებს, ხალხის კეთილდღეობის
მისამოყებლად სხვა გზა იყო მოსანანი.

შეკინი. ხელოვნების მუზეუმი იმპერატორთა ყოფილ სასახლეში

ამისათვის საქართველო იყო ბრძნული და წინადახედული, მრავლის
დაპირარბული და მიმეტი, წარმატებისა და გამარჯვებისა მო-
სივებული პოლიტიკური კურსის შემდეგ. ჩინეთის კომუნისტური მშ-
პარტია მუშელთა გამოემუშავებინა ასეთი კურსი. ეს იყო ნაციონა-
ლური ბურჟუაზიის შემეღირების, დარაზებისა და ამასთან ერთად
ნაციონალური ბურჟუაზიის წინააღმდეგ თანმიმდევრული ბრძოლის
კურსი, ეკონომიურ და პოლიტიკურ ბრძოლის საშუალებით,
პარტის ინტერესების გარშემო ბურჟუაზიის დარაზების ბრძნული

ჩინური არქიტექტურის ძეგლი

ხანჯალ, შუქურა სიხს ტაზე

შანხის ერთი კუთხე

პოლიტიკა, ჩინეთის კომუნისტურმა პარტიამ შექმნა ახალი სახალხო დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომელიც დაფუძნებულია მუშებისა და საციონალო ბურჟუაზიასთანაც.

შეშა და ვლადიმერ სხელმწიფის ასეთი კურსი ნაციონალიზმ ბურჟუაზიის მიმართ ადვილი ახსენდება. ეკონომიკურ დარგში კაპიტალიზმური მრეწველობა და ვაჭრობა ორნარს როლს თამაშობს. ერთი მხრივ ამრავლებს ნაციონალურ დოკლიმენტებს და ხელს უწყობს ხალხის კეთილდღეობას, მაგრამ მეორეს მხრივ, ხელს უშლის მის ზრდასა და გაძლიერებას. ამან აიძულა მთავრობა გამოეყენებინა ისეთი პოლიტიკა, რომელიც ხელს შეუწყობდა ბურჟუაზიის შემოქმედებითი ძალების გამოსასა და აღორძინებას, მაგრამ, რომელიც წარმართებოდა მხოლოდ ხალხისა და ქვეყნის სასარგებლოდ. ამის მისაღწევად კი საქართველო, რომ მთავრობას მოეპარებინა კაპიტალიზმური წარმოებისა და ვაჭრობის უზღუდუდობა და გარდაქმნის პოლიტიკა, რაზეც საშუალება მისცა მუშათა კლასს ეკონომიკის სფეროში დემოკრატია კავშირი ნაციონალურ ბურჟუაზიასთან, მიუღწია იმისათვის, რომ ეკონომიკის სახელმწიფო სექტორის წარმოება კაპიტალიზმური სექტორის მუშაობაზე, თანდათანობით გარდაქმნა კაპიტალიზმის მიდევნება სოციალისტური ყოფილება, სახელმწიფო კაპიტალიზმის სხვადასხვა ფორმის საშუალებით გარდაქმნა კაპიტალიზმური მრეწველობა და ვაჭრობა, კაპიტალიზმური კერძო საკუთრება შეეცალა სოციალისტური, სახალხო საკუთრებით.

აი, ამ საკითხებზე ვესაუბრე ჩინელ კომუნისტებს. მე მაინტერესება, როგორ შეუძლებს ჩინელმა მფობრებმა ფაბრიკა-ქარხნების მებატონეთა ინტერესები სოციალისტური საზოგადოების ინტერესებს. თუმცა, რაც საკუთარი თვალით ვნახე, ისიც საკმარისი იყო იმის ნათესაყოფად, რომ ჩინეთის კომუნისტური პარტია მართლაც მაქსიმალურად იყენებს ყველა ძალას, ვისთანაც შეიძლება საერთო ინტერესების გათანაბრება, სოციალიზმის ასაშენებლად, მაქსიმალურ-ღირსეული ნაშრომების განსახორციელებლად.

ჯერ კიდევ ხანკინში ყოფილი დროს, მდინარე იანგის მარჯვენა ნაპირზე კომუნური ქარხანა დაგეგმილიყო, რომელიც უწინ მთლიანად და ეკრძა საწარმოების შერეული კომპანიების პრაქტიკა შემოიღო, ხუ დღემ სურვილი გამოთქვა, რომ იგივე ვახდარიყო ერთ-ერთი ასეთი კომპანიის წევრი: მან ქარხანა შეიტანა საბაოდ, მთავრობამ კი სასწრაფო და წელდებული. დირექტორად დაინიშნა მთავრობის წარმომადგენელი სი ლო-ლუ, მოადგილედ კი, მებატონის სურვილით, მისი უმცროსი ძმა ხუ ძინ-სუნი. არც სხვა თანამეამივე კაპიტალიზტი დარჩა უსაქმოდ. ერთი მათგანი დაინიშნა მთავარ ინჟინრად, დანარჩენები სააქროს უფროსებად.

დირექტორის დავალი საერთო კონტროლის გაწევა, მოადგილის წარმოადგენელი საკმარისი საქმეების გაძღვა. პირველი ხანებში მუშები ახსნად იღებდნენ კერძო მესაკუთრებს, მაგრამ დირექტორმა ვაწარმარა, რომ ის ახლა საერთო საქმეს ეხსენებოდა და მისი ყოველი სიტყვა უნდა შესრულდებოდა. დირექტორი და პარტიული ორგანიზაცია თავის მხრივ ემარტობდნენ ყოველ კაპიტალიზტს, რომ მიეშალა ძველი, მესაკუთრული ჩვევები.

ყოფილი მესაკუთრე, ახლა დირექტორის მოადგილედ დაინიშნული ხუ ძინ-სუნი, თვითრად იღებს 250 იუანს, რაც სრულიად ხაკმარისია, რომ ოჯახი ემყოფეთ აცხოვროს. მის ყოფილი კომპანიონებსაც მიღებული თანამდებობისა და დავალიზებული პასუხისმგებლობის მიხედვით ეძლევათ ხელფასი. მესაკუთრე დანატერხებულითა კარგად იმუშავს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მის ადგილს დაიკავებს უფრო ენერგიული და საქმიანი სხვა რომელიმე კერძო კომპანიონი. ამასთან მას მუშაობაში ემარტება საზოგადოებრივი ზეგავლენა და პარტიული კამპანია, რომ ჩინეთში თავი დაიდება უცხოელთა მიზანის და ხუ ძინ-სუნსაც ამ ახალი ცხოვრების შექმნის მიზანწილად, რომელსაც აშენებს ჩინეთის კომუნისტური პარტია.

ქარხნის შუქისავალი შემდგენილია ნაწილდება. მს პროცენტი მთავრობას მიჰყვას სასურსათო დავასახადის სახით. 30% საწარმოს ხმარდება. 15% ჯილდოების და პრემიების ფორმით გადაის, დანარჩენს ინაწილებენ შერეული კომპანიის წევრები, — მთავრობისა და ეკრძობების წარმომადგენლები. საბოლოო ჯამში ყოფილი მესაკუთრე ასე იგივე დირექტორის მოადგილე თვეში ასეთ თანას იღებს, რაც ჩინეთში არსებული ყველაზე მაღალი თანამდებობის პირის ხელფასს უდრის, მაგრამ იგი მაინც არა აღემატება 300 იუანს.

ისიც ხდება, რომ კერძო პირი მთავრობას მიჰყვას წარმოებს. ამ შემთხვევაში ყოფილი კერძო მესაკუთრე მანვე ინიშნება დირექტორის მოადგილედ და ეძლევა ხელფასი 300 იუანის რაოდენობით, სამაგვირდ შემოსავალი წელი არ უდევს.

ასეთი გზით შესლო მთავრობამ სოციალისტური რეალბზზე გადაეყვანა ყოფილი კერძო მესაკუთრების საქმიანობა. სახელმწიფო და კერძო წარმოების შერეული სისტემა ეხმარება ყოველ მესაკუთრე კლასებს სასარგებლო მიზანწილობა მიიღონ ახალი საზოგადოების მშენებლობაში, და ამ ისტორიულ პროცესში გარდაქმნან საკუთარი ბუნებაც, გამოიშუშონ სოციალისტური მსოფლმხედველობა.

ასევე იქცევა სახალხო მთავრობა კერძო სავაკრო ქსელის სოციალისტური რეალბზზე გადასაყვანად, იგი კმენის სახელმწიფო და კერძო შერეული კომპანიებს და მათი შემუშავების საზოგადოებრივსარგებლო საქმიანობაში ახას ყოველ მსოფლიობებს, ყველა იმათ, ვინც ხელს იღებს პირკამპიონობის მუშაობაზე და თანამხა მშედილიანად

ეტიკოსი. ერთ კამბინაში ერთიანდება 10-15 მაღაზიის მესაკუთრე ექვსი მავანი რჩება მაღაზიის დირექტორად, ნოქრება ნოქრებად, სახლიწყოფი აპარატებს საქონლით. ამასთან სახელმწიფოსაგან შესყიდული საქონლის ფასი უფრო ნაკლებია, ვიდრე გასაყიდად დაწესებული ფასი. მოგება იმდენად უმნიშვნელოა, რომ იმითი შეიძლება მხოლოდ მომსახურე პარსონალის ხელფასის გასტუმრება, მაღაზიების წესრიგში მოყვანა და მცირედი სპარემო ფონდის შექმნა. მაგრამ კერძო მესაკუთრე მაინც დეზულოებს ვაკაცულ პროცენტებს ამ მოგებაზე.

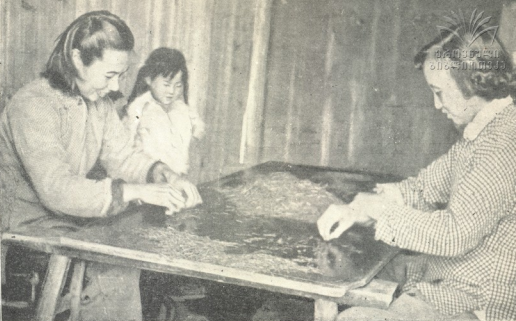
მრავალრიცხოვანი წერილი სავაჭროები, რომლებიც გაერთიანდნენ სახელმწიფო-კერძო შერეულ კომპანიებში, ფაქტურად საკომისიო პირობებში აწარმოებენ ვაჭრობას. ისინი სახელმწიფოს საქონელს ასაღებუნ და ამ შრომშია დაბუღობენ სათანადო გასამრჯელოს, როგორც ხელფასს ისე მოგების ნაწილის სახით. დღეს ყველა მოვაჭრე მეფორენე ვაჭრობიანებელია სახელმწიფო-კერძო კომპანიებში, გამონაკლისს შეადგენენ ქალაქებსა და სოფლებში გაფარული ხელზე მოვაჭრენი. მაგრამამ გათვალისწინა, რომ მათი საქმიანობა დიდად უწყობს ხელს მოსახლეობას, რაკი ისინი მოქმედებენ როგორც სახელმწიფო საქონლის კერძო გამსაღებლები, მთელი განსხვავება სახელმწიფოსაგან მიღებულ და გასაღებულ საქონელს შორის ხელზე მოვაჭრეს რჩება. ეს არის მისი ხელფასის მაგიერი. მაგრამ მას უფლება არა აქვს საქონელი სახელმწიფოს მიერ დაწესებულ ფასზე მაღლა გაასაღოს.

პარტიის ასეთმა პოლიტიკამ კერძო მეწარმეებისა და ვაჭრების მიმართ ჩინეთის პირობებში შეფენიერი ნაყოფი გამოიღო. პირველი ყოველისა, მოაგრობას არ დასჭირდა ახალი სავაჭრო ქსელის შექმნა, ახალი კადრების მოზადება. მან გამსაღებელი, მოქმედი აპარატი მიიღო და თავიდანვე წარმართა მოსახლეობის მოსამსახურეობისათვის.

ჩინელმა კომუნისტებმა სწორად იხელმძღვანელეს ვ. ი. ლენინის მიძღვრებით, რომელიც ამოიხდა: აუცილებელია ვისარგებლოთ მზა-მზარეული აპარატით. სოციალიზმის ამენება არ შეიძლება თუ არ გამოვიყენო კაპიტალიზმის დანატოვარი. აუცილებელია გამოვიყენო ის, რაც ჩვენს წინააღმდეგ შეუქმნია კაპიტალიზმს კულტურულ ღირებულებათა აზრით, სოციალიზმის სიმწლე ის არის, რომ იგი უნდა ვაშენოთ უცხო ადამიანთა მიერ შექმნილი მასალისაგან" (ტ. 28, გვ. 56).

ჩინეთის კომუნისტურმა პარტიამ ძალზე ბრძნულად გადაჭრა კაპიტალისტური წარმოების სოციალისტურად გარდაქმნის საკითხი. ამ პირნული პოლიტიკის წვალობით ჩინელმა კაპიტალისტებმა და ვაჭრებმა ხალხით მიიღეს კერძო საკუთრების სოციალისტური გარდაქმნის სურბი, ნაციონალური ბურჟუაზიის ბურჟუაზია, მეწარმეები და ვაჭრები ფაუნაწაოდ დატყუნდნენ, რომ კაპიტალისტური საკუთრების დეკლარაციის შემდეგ მათ არ წაერთმევათ არსებობის წყარო, რომ არა თუ არ წაერთვათ საარჩევნო უფლებები, არამედ პარტია აქტიურადაა დაინტერესებული მათი იდეოლოგიური აღზრდიოც.

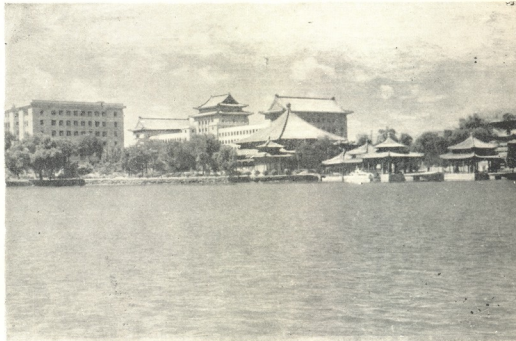
ჩინეთის კომუნისტურმა პარტიამ ამით იმას მიადნია, რომ მტაკებ-ლური ბურჟუაზიული კლასი გადააქცია ისეთ შეგნებულ ძალად, რომელც, რაც დრო გადის, კომუნისტური პარტიის ზემოქმედების შედეგად, სულ უფრო მეტად ივიწყებს ძველ, ბურჟუაზიულ ჩვევებს და მშრომელთა რიგებში დგება. მაქსიმუმი-ლენინიშმა დიდი ხანია დაამტკიცა, რომ თუ ძალაუფ-

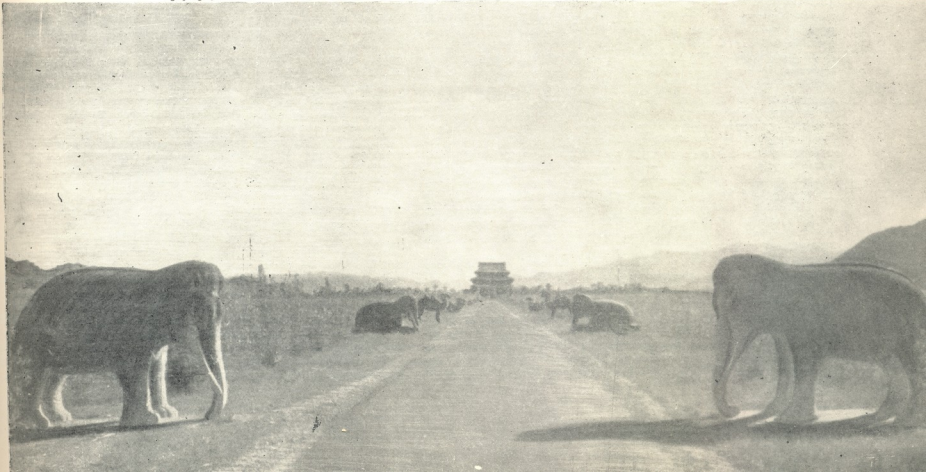
ხანჯელ. საწარმოო კოოპერატივის წევრები მწვენე ჩაის არჩევენ

ლებს სათავეში მუშათა კლასი დგას, ვაკცეულ პირობებში, კაპიტალისტური წყობიდან სოციალისტურ წყობაზე გადასლა მშეიდობიანი გზითაც შეიძლება. ჩინელი ხალხის პრაქტიკა ამის ნათელი დადასტურებაა.

პეკინი. ბეიხაის ბაღის ტბა

ხელოვნების ძეირფასი ქმნილებები ამშვენებენ მინთა დინასტიის ავლადმისაყენ მიმავალ გზას

წუბილება. დრამატულად დაძაბული მანეთს და ზაალის დედატი. შეუკრებულ ზაალი სიყვარულს უსწინ შეტრუნულ მანეთს. მისი უფრო ახლები თვალს ირწყვებენ მოუყვანად ვედრს მისი ლიტერატურა, „მშაბრებელი“ მწერებმა საწერო ინტენსია, იგი კარავს გარკვეულ უდაბლო ხაზითა, თავად იძულებულია ვეცალოს მანეთს. ირწყვებენ უფრო მანეთს და ჯარჯის თემები, ეს სახე იზიდავს მანეთს, ეძახის მას მთებისაგან, სატრფიალს. ამიჯად, II მოქმედება გამოირჩევა განწყობილების მერე დაძაბონით, მძვარე კონტრასტებით თვით სასიყვარულო საქმის გადმოცემისა. ინტენსიური განვითარების პირობებში მძვინვარე მესაკლერი დრამატურების მოლონობა, თუმცა ერთმანეთს უპირისპირდება სხვადასხვა ხასიათის სცენებს, და ჯერჯერობით აბა მიღწეული სოციალური და ლირიკული საქმის სინთეზი; ლირიკულიდან თავისუფლად ეხამებინა აბა მასალას და ხელს უწყობენ მასალის სიმთონიზაციას. ღრმავდება მანეთს სახე (ჩნდება სველის, მწებრების განწყობილება, ესპოლოგური სიღრმე), გლუბითა სწავის. ხაზს უსვამს მათ ცაქვას, კომპოზიციური ამავე დროს გაფრთხილებს მათ არა მარტო როგორც დაბრუნებულ მასას; გლუბითა თემებზე უზენაესი, სოციალური პრობლემა. შინაგანი ეტრიალა. ამიტომაც უზენაესი პრობლემა II მოქმედებაში ვიკრავდება პირქვეში ენერჯული მარშით.

ბოლოები III მოქმედება ეყვარება მოკლედ და ამავე დროს მნიშვნელოვანი დრამატურული ფუნქციის მიხედვით: აქ ხდება გარდაცვალება სოციალური დრამის განვითარების. დაბრუნებული მასიდან გლუბითა გადასცილვან მრისხნე მამობიდან; განწყობილება ლირიკული კონფლიქტი: აქვე შეიძლება დაჯთოთ მთლი აქტი ორ ეპიზოდად: ლირიკული განცდების საშუალო და ძირითადი ფინალი — აფრთხილები გლუბითა გადაწყვეტენ შური იძიონ ირისთავად. ლირიკული საშუალო დახასიათების ნაწილის თემების მტკიცებით. აქვს დასაქრისებო შროვანობა ჩელის მუღლია მორე მოქმედების ინტერმედიად. აქ მისი იმპროვიზაციული, თავისუფალი, ვარიუთ და მღერად მუღლია ადოქვება როგორც სწრწადა, — იგი ვაუწყებს ჯარჯის გრძინებზე მინთხადა. მანეთს და ჯარჯის შუაგედრა აფრთხილია როგორც დედალი, ჯარჯის ვარიაციები და მანეთის ობრბა. ადგილობა, რომელიც შეეყვარებულა ატაცებსა გამოსახავს, ჩნდება ქართული ხალხური სიმღერა „ნეკავა გოგო მე და შენ“. ჯარჯის თემსთან ერთად, იგი ვიკრავდება ლირიკული გრძინების ადამილობას. ხალხური ვარიანტისაგან განსხვავებით, აქ იგი რიტმული სიმყვირობი გამოირჩევა. აქ სცენის კულმინაცია ქორეოს ვარიაციები, აფრთხილი მისი ლიტერატურის ინტენსიუბზე (ქორეოსაფიული თვალსაზრისით იგი ურთულესი ეპიზოდია და მართონებს მოცუკვანიდან ვირტუოზულ, ატლტერ მომენტებს). ვარიაციებში კომპოზიციონა ხაზი გაუსვა სწორედ გმირულ საქმის. იგი გადმოცემის შეხატებულს სინთაზოს, მაგრამ ამავე დროს მისს მის ვეყვარებულ სახაბადაც. სწორედ ვარიაციებში მოცუკვლი ჯარჯის პირტრები აქ გამოხატულია მისი უბეჭდო სწრწადა, გრძინების ძალა. აქვე უნდა აღნიშნოს, რომ მთელი ბოლოები მანძილზე ჯარჯის და მანეთის სიყვარული გამოირჩევა განსაკუთრებით კლემამობილებით. შეიძლება მას ხაზინადა აკლია ვენება დღედა, სამაგიეროდ ვაქინა და წინადა. აქედან უფრო ნათელი საღებებში, მეფთხობა და მანეთ ხანდახან სასურველია მეფთხობის ხაზის განვითარება, ბოლოები წინადა ინსტრუმენტული ლირიკისგან განსხვავებით. აქ სცენის ბოლო ეპიზოდი მანეთის ობრბა და შეეყვარებულა განმარტობება. ნაღვლიან, ადამილებზე ორტიკაციებში კომპოზიციური კვლეა იყენებს „იკრანანას“, მეფთხობიერ ორმისცენკებს „ინშინობის სცენიდან“. მაგრამ, ჩემის აზრით, აქ სცენის კომპოზიციონა ვერ მაღალა სასურველ დაძაბულობას. განვითარების ჩელს უზღოს ფრამენტული, III აქტის ფინალი ისევე, როგორც I აქტის ვითარდება სოციალური საქმით: ხაზის ცაქვას უნა შერიკია; ლაბებით აღდგენის შერის სინთაზო. სიმთონიზაციის განვითარებულ გლუბითა თემს ვადადის პირქვე და მისივე ბანაშინა. მისი მოწყობილობა ინტენსიური (აქტიური სცენული სუბები ზეითი) ვიკრავდება წინადა წესს, გმირულ სწრწადაც. ლაგორითი თემის გმირი რიტმი მთელ სცენას ანიჭებს მკვერი დაქვიმულ ხასიათს. III მოქმედებას აფერხვინებს მრისხნე და ვეცაქვიური ხორეით: იგი ბაუტების I კულმინაცია. ჩნდება ხორეში ნაგვრავად ხაზის ოქრწინა განაქვებუნა. მასში გამოხატა მებრძოლობა თავდადება და მეორეული სული; არამყვინებრავად დინამიური ხორეში თავისებური რიტმული ნახატი მხრავად (ნ/ს ოსტინტური ფურტა). მისი სახებობიერ შინაარსი, უპირველეს ყოვლისა, ვლწინდება მკვერი რიტმის საშუა-

ლებით. მაგრამ კომპოზიციური აძლიერებს მის გამომხატებლობას დრამატულად დაძაბული მეფთხობიერი ფიგურით. მთელი სცენა ვითარდება აბი სუბეყვარა. მძვარე უღრად ვრთავს ჯარჯის — ხაზის წინაწამილობის თემს, იგი ერწყმის ხორეის რიტმს. მისი სწრწადადი ინტენსიური შეეპყვებებს ცუკვის სწრწადა ხასიათს. მასალა, სიმთონიზაციის ხაზის — მერიკული სოციალისტის და რომანტიკლის ცემითი განსაკუთრების ნათლად შევადგინება IV მოქმედებაში. მასში მოცუკვლია კულმინაცია და კანაძის განხა. IV აქტივე შეიძლება ვაგვირო არ წაწილად; პირველი გადმოცემულია საქმირული ზეითი, მორეში ბრძოლის კაქვას. ქორეოს სცენა უმთავრად შედგება ქართული ნაციონალიური ცუკვისაგან („ქართული“, „სახაია“, „სიმღერა“ და „მთლიანობა“). თუმცა აქ ფრადიდან კომედა წინ უძღვის საქმირული ზეითის საქვად განვითარებული სცენა, სადაც ზაალის, ერისთავის „მრავალმობის“ უწყე ნაწილის თემები ისევ ჩნდებიან და იღებენ ბრწყინებულ სახეობა საღვთისწამული ხასიათს. საზოგადო მორე აქტში მოქმედების განვითარება მხოლოდ ნაციონალი თემების საშუალებით ხდება. თემიკური სიახლოე შეეყვარება მხოლოდ შენობა ჩამოვლილი ცუკვის. ყველა ეს ცუკვა ფარობდა ვარცხლებული საქრავალებში, ამათგანდებს ნაციონალიურ ჩვევებს, საღვთისწამული ვარცხლებილობას, გამსკლავობის თლდი. მხარეული, სოციალისტის დამაქვებრებელი სულისკუთებითა და გამოირჩევა ერთეული თავისებურებით. რომანტიკულად ადლებულია „ქართული“ ვარიაციებს ქორეოსაფიული ნახევიკრის ადამილებული ლირიკა. ცუკვის კორანტლები (მათ განსაკუთრებული სინსწავდა მახარებდა) გადმოცემულია პატივისცემა ქალისად, ვეცაქვად და აბიკრავება, გრძინობის სინსწავდა, ტრავილობის აღი. „სიმღერა“ კომპოზიციონა იყენებს ხაზობს ფარობად ვარცხლებული მეფთხობის, კომედა ანვიარების მას ბოლო თავისებურად. თემის პირველი ორი ტაქტი ემუღვინა მას, მთლი შეზღუდნა ორგანოვანად ჩართული ხალხური ცუკვლია. იგი გამოირჩევა მავებო ქართული, თავისებური ოპორით, მეფთხობიერ ხაზის სიმყვირობით. რიტმული ხალხური ქორეოსაფიის სინდლის ვაგომოცემი ცუკვის სერობა განსაკუთრებით მზავრებულ ღერსებში გამოირჩევა. „სახაია“ მას ახსიათებს ღრმა ლირიზმს, სინატივზე, სულტურულიად პლასტიკური მეფთხობა იგი ფრას მთელი ცუკვის მანძილზე და ვაგომოცემულია ხაზ უნაღვრად მხარავლობას, ხან აღდა ვრძინება; მასში ვარცხლებულია ქალთა ცუკვის სერობა. სტილია მავრავდება ცუკვლებში ტემპერამენტული მთავრების. აქ უწყე კომპოზიციური ფარობა იყენებს სიმყვირობი მასტრატებს. თვით ორი თემის (ზაალის და ჯარჯის ცუკვის) დაპირისპირება დრამატული განვითარების მღერად შესაძლებლობას ქმნის. მითილურში გამოყენებულია სიმფთხობიერი ორტიკლის კოლორიტული შესაძლებლობანი. ინტენსიურობის გარდა, იგი ვითარდება ტემპერატურა-პარმონიულიად. განსაკუთრებულ სიმთხვლეს აძლევს მას სინორიბებული მეფთხობა, ხმოვანების დინამიური ზრდა. დამაძაბობის განწყვეტებულ განვითარებას ნივეყარი კულმინაციასთან (პარტიკურში იგი დასა-თავრებულია როგორც „ჯგირიბუნა“, ეს ქვესათარი შესაშინაზე ვაგომოცემის მას ხასიათს).

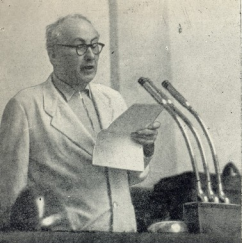
IV აქტის აქ სერობით მხოლოდ ვრისხლად ჩნდება მუსიკალური მახალა, რომელიც დრამატული ხასიათს განვითარების ვაგომოცემული აძლევს; ერისთავის სახსლები მღერად ჯარჯე და მისი მანაზები ვადაცულები სუბეყვარად. სამაგიეროდ IV აქტის მორე მხვავარში, ფინალი დრამატული მოქმედება დაძაბულად ვითარდება. ბრძოლის სცენა აფრთხილება გლუბითა და ერისთავის თემების დაპირისპირებებზე. მითილური ურუხლოდ ვადადის ცხარე ბრძოლის მუსიკაში. ადგილი (მანეთს სიციფილი) მთელ ფინალს ორ ანწილად მყოფს. ადგილი ბოლოები ლირიკული კულმინაცია. იგი აწვლავს III აქტის ადგილი მასალაზე და იკრანანას სცენაზეც. ეს ადგილიც გამოირჩევა თავისი პოეტურებით ნაწი, სცენიანი ლირიკით; განსაკუთრებული სიახლოე გამოიკვეთს მისი მეფთხობის მეჭრინობაზე ინტენსიუბში. ბრძოლის სერობის მორე ნახევიკრის მეყვარება მერიკული საწრეა (მოცუკვლია მისი კულმინაცია). იგი აფრთხილება გლუბითა მღერად მართის ინტენსიუბზე, რომელიც დინამიკური და ცუკვლოვან ხორეში შეადგინებს. აქ კომპოზიციური ჯარჯის თემს კვლეა აქსენს ხორე მის ტემპერამენტული რიტმის ნაჯადზე.

ასეთია, ზოგადად, „მთების ველის“ დრამატული აღდგენა. როდესაც ქართულმა მუსიკამ განვითარების უფრავება შინაარსითი და ხანტერესს ჯგ ვანგლი, ქართული სახალტო ეხლებების პირში ინარჩუნებს თავის ინტენსიუბობას როგორც თავისი მუსიკალური, ისე ქორეოსაფიული დღისცემებით.

კესოს როლის შემსრულებელი კინოფილმში „ოთარანთ კერიე“ კინომსახიობი დინარა ჟორჯოლიანი

ერლის სსს-ის უბნის ქართველი მატეარა გრეგორ მესხე

ერლის მელაბეზის დარბაზი

საქართველოს მხატვართა
ტრიბუნაზე

საქართველოს საბჭოთა მატეარების კენჭის გამოცემის პრეზიდენტი იუვენტილიანი. საქართველოს საბჭოთა მატეარის სსს-ის მატეარო იუვენტილის ნაწილი წყვილი ესა დაფარავს

მომთხმე ყრილობა
არაინა:

მატეარა დ. ვახუშვილი

სსს-ის კენჭის სსს-მატეარა იუვენტილის პრეზიდენტი ს. ვახუშვილი

მელაბეზის და სტეპანის გავიფი

საქართველოს საბჭოთა მატეარა აბილიონ კვიციანი

საქართველოს სსს-ის საბჭოთა მატეარა ვ. იუვენტილიანი

ქეთევანის როლის შემსრულებელი კინოფილმში „მე ვიტყვი სიმართლეს“ კინომსახიობი მარინე ახვლედიანი

სამხატვრო განათლების კერა და მისი ალფრდილი

ანა აგლაძე

ილი ხნის წინათ, მე-19 საუკუნის 20-იან წლებში, იქნა აგებული ქ. დიდი, სარსულე სკოლის შენობა გრიბოედვის ქუჩაზე. მოხატული ვესტიბულიში, ვარისფერი მარმარილოს კიბეების ფარულ საფეხურებზე მშენებელმა და თავმჯდომარემ ამოდიოდნენ გამოკვთავებული, მორთულ-მოკაშხილი სტუმრები. იხსენივდა მომუშაობის უფრო მაკრებელი მამაკაცი. სარკების ელვარება, კედლების მოზაიკა, ფიგურებიანი ფრადი აპიკტი, მოხატული ოთახების სივრცე, უცნაურად ჩასვლი სარსული ხალიჩები, ჭურჭლეული, ბრინჯაო და ვერცხლი ხიზლავდა მრავალრიცხოვან სტუმრებს. მაგრამ მხოლოდ ახეთ სტუმრებზე რაღა იცნებოდა სახლის პატრონი, როცა და სახლს ავებდა.

სარსულიდან გადმოსახლებული, რუსების იმპერატორმა კაიკაფლი სიმეონი არაუკნელ თავის მილონებში სასახლის მშენებლობის ამხარს მხოლოდ ერთი მამრთი — მიოლის იქ იმპერატორის სავერცხულის მაგიდა თანამდებობის პირი, რომელსაც, კეიბეების რჩევით, სმარტის ჰაეც ესპირობოდა. მაგრამ, ვეჯახ... ფრთები არ შესვხა მილონების პატრონოვანე იცნებდა. მაღლა თანამდებობის პირმა არ ისურვა მიეღო არაშუქის მიწვევა, ვადამევეფულოდა მის სახალში. გაბანავეწეწეწე წიხის... სახლის კიბის ფართე საფეხურებზე სულ უფრო იშვიათად აღიდინენ სტუმრები. მისარსებებს და დროსტარებს ხალხი ეღებოდა. ამ უზარმაზარ სახლში დაასრულა თავისი სიცოცხლე იმედაცნებულმა მარტოებამ მომუცა. ნარეკებმა არაშუქნი იქვე თავისი სასახლის მახლობლად, სიმეონის სასახლაზე მისაჩვენებლად, მშენებ არ არსებობდა არც გრიბოედვის ქუჩა და არც ბრინჯაოების პრისპექტი. არაშუქისეული სახლი პირდაპირ შეიკრას გადაწყურებდა.

მეგან ვაიკრის წლებში...
1911 წელს უილისის თავზე აღისფრად აფრიალდა საბჭოთა აღმართი.

დაიწერა ძველი წესწიგნობა. ახალმა ცხოვრებამ ახალი სული შეიკრას და გამოაცხილვა სახალისი ძველი კედლებიც. ფართოდ გაიღო მამაკაცი და ამ სახლის წყურთის პირველად გადაბიჯებს ფეხს საბჭოთა ქვეყნის მოქალაქეებმა. აწრიალდა ახალაწრული ხმები, ოთახები გაიკის მოღებრებდითა და დაბალი საყმენი. ოთახების სარკეები დაიკრულ კედლებზე არაუკნელ ფერწერული ტილოები. საბჭოთა ხელოვნების ოსტატებმა — გ. ვაგაშვილმა, ე. ლანსკომ, ი. შარლენამ, ი. ნიკოლაძემ, ჰ. გრანფესკამ, ე. თაყეიასანმა, არქიტექტორებმა ი. კალგინმა და ნ. სევერდინმა აკადემის რეკტორის ცნობილი შენიჭების პროფესორი, რომელსაც შემდგომში ხელმძღვანელობდა, ჩაუყარა საძირკველი, რომელსაც შემდგომში აღმოცენდა და გაიფრინა ქართული საბჭოთა საბჭოთა ხელოვნება. ასე შეიქმნა ობოლის სამხატვრო აკადემია 1922 წელს.

ახალი ქართული რეალისტური ხელოვნების ფორმდებელი გვიკავახული იფიონი იტებდა, ავღენდა ნიქიერ მხატვრებს, უყოფლიანად ხელს უწყობდა სწავლაში, უდიდესი ფულისმხიერიებით და სიყვარულით მუშაობდა მათთან. ასეთივე შრომითელ დამოკიდებულებას იჩენდა გრაფიკული ფეხუტეტის ხელმძღვანელი, დიდი მხატვრული კულტურის ხელოვანი ოსტად ადოლფის ძე შარლენი, რომელი ხალისით ასწავლიდა ახალგაზრდა მხატვრებს გრაფიკული გამოხატვის სხვადასხვა ხერხებს.

ამვე დროს მუშაობას იწყებს ქართული ქანდაკების ფეხმდებელმა იაკობ ნიკოლაძის შვირ დაარსებულ ქანდაკების ფეხუტეტში. იაკობ ნიკოლაძის გვირ კიდევ ახალგაზრდა, აკურბიეთ შვირ წყურბი და აფელოფიის გაქმეფებე მავალით თვალბიობი, გულისხური არჩევი მოგილო მოქანდაკეთა კადრებს.

აკადემიაში მოწვეული იქნენ ცნობილი მხატვრები: მისე თოძე, დავით კახაბაძე და ვალერიან სიღამინ-ერისთავი, ხელოვნებამცოდნე მალეა ამირანაშვილი, ლენინგრადიდან ჩამოღის მხატვრის მოწვევი, მოქანდაკე ნიკო ანდელიკი, მალე და შედგაგვიერ მოღვაწეობას იწყებს პეიჯაფის ცნობილი ქართველი ოსტატი აღეჩანდრე ციმაუკიერი.

1925 წელს, იაკობ ნიკოლაძის ინიციატივით, ქანდაკების ფეხუტეტთან შეიქმნა კერამიკის განყოფილება. მხატვრული კერამიკის განყოფილებამ მუშაობა დაიწყო კერამიკის ოსტატების შვირე, მაგრამ ყველფიფიფი შვირით, კერამიკის ფეხუტეტის კათედრის ვამეცს,

ტექნოლოგ ალ. ფიცხელაურის, ქართული საბჭოთა კერამიკული ხელოვნების პიონერის ოსტატ-მხატვრის ბორის შუბუეთის, მოქანდაკე გვირეკე სესიაშვილის ხელმძღვანელობით.

სამხატვრო გამოფენები თანდათან იცნებოდა და მიღრდებოდა ახალი ნაწარმოებებით, რომლებშიც ასახვას მკაფიოდნენ თანამედროვე ცხოვრების სურათები, დაგრილოწული გარდაქმნა, საბჭოთა აღმართების სახეები.

თუ მისე თობიხა და ლალონ ველო თაბილისი ფერწერული ტილოებში შვირ კიდევ ტრიალებდა, მალე თაბილისის სურინგმა, ახალი თაბილისის სივრცულ ფეხე მკერდრდებოდა ვახტანგ ჯაფარიძის და ნიკოლოზ ჩერიაშვილის ავერცხულები ნამუშევრებით და ჩანახატებით. ახალი საქართველო სწრაფავდა კიდევ გრძელხეობის, შალეა და ორამ მამალაქების მიერ ასახული სურათებით, თამარ აბაკელიის მიერ შექმნილი ქანდაკებებით...

თავისუფლებისათვის, უცხოელ დამპყრობთა წინააღმდეგ მებრძოლი ქართველი ხალხის გმირული სული გამოჩნდა აპოლონ ქუთათის, სევერიან მისასვილის და სხვების ისტორიულ-მხატვრული ტილოებით, ისტორიული პარტიის რეგულიციურ მოღვაწეობას, მის გმირული ბიოგრაფიის მომდენე თაბიანი ტილოები მხატვრებმა უნაჯფარებში, იფიწ ვეფხულებში, კრეტი ხეიკეშვილმა და სხვებმა. შვილმა, შალეა მავაშვილმა, ნინო თამაშვილმა და სხვებმა.

ქართველი მხატვრები ოსტატებთან სხვადასხვა ფინებში, იაკობ ნიკოლაძის სკულპტურული პორტრეტებთან ერთად გამოფენებზე უწარბლებას იტყებენ ქეთევან მაღალაშვილის ფერწერული პორტრეტები. ხერეო კონსტანტინ ნადივი ოსტატობით შერწერული გრაფიკული ნამუშევრები, ჰ. შლოტირის, კ. სანაძის ფერწერული სურათები, ქართული აკადემიური შრომების შემქმნელის თ. გრიგოლის ლითოგრაფიები, თ. ქუთათელის გრაფიკები, თ. ლომოვების პარტიის ნაწარმოებები, ს. მისასვილის მინიატურები, ზ. მისუხიანის კერამიკული ნაყოფიანობა...

ქართველი მხატვართა რიგები სულ უფრო და უფრო იცნება და უფრო მალბობი, სხვადასხვა პროფილსა და ინიციატივობას შეიკრის მოქმენდი ამდღებრე და წინ წყვეენ ქართული ხელოვნებას. სახელს იხევენი მხატვრები დავით ვაგაშვილი, ვალენტინ შერიბოვი, ალექსი ვეგელაშვილი, გვირეკე ჯანი, საბავშვო ოლუსტრაციების დარგში იოსებ ვაგაშვილი.

იაკობ ნიკოლაძე, რომელიც იმთავითვე სათავეში ჩაუდგინა მოქანდაკე კადრების აღზრდას საქმეს, თავის მოწვევებს მოწონებდა და მრბე შექმწავალი მხატვრა, დავიკრებები გემუშავით არა მარტო ვა-

კერამიკის განყოფილების ასპირანტი ი. ვანგილიძე მუშაობს ქალაშვილის პორტრეტზე.

კვამიყის განყოფილების სტუდენტები მეცადინეობენ საქ. ხელოვნების დამსახურებელი მოღვაწის დ. ციციავლის (მარჯვნივ) ხელმძღვანელობით

რეგნული მკვაცხების მისაწვდომად, არამდე გაეხსნა ადამიანის ინტელექტი, ფაქტი, დამახასიათებელი შტრიხებით ცხოველბუნებად დაუბნა სხე, ასეთია თვით მისი უსასრულა წარსოვლები, ე. ი. ოდინი — სიკრის დამარცხებელი და „ჩაბრუნებელი“, მოქანდაკის შემოქმედების მწვერვალი.

მოქანდაკე-მომწვინებლისტი ნიკო კანდელაკი მოწვევებს მუდამ ურჩევდა არიდებოდენ ყაღბ ათოსს, გარეწულ ფიქტურობას თუ ახალგაზრდა თაობის მხატვართა შემოქმედებაში. ჯერ კიდევ იმის და ხელოვნობის, ასწავლიდა გამოყენებას სხე მუნებრივ, მარტბო ჯოჯაბში, თვით კანდელაკი ადამიანის სხვის ინდივიდუალური თავისებურებების გადმოცემისას მუდამ ცდილობს მოვეყოს ვაზუგადადებული სხე, რომელშიც ჩვენი გუპკის ადამიანისთავის დამახასიათებელი სურათი ნიშნები იქნება გასწილი.

ამ ორი დღის მოქანდაკის დანერგული რეალისტური ხელოვნების საუკეთესო ტრადიციებზე აღიზარდენ მოქანდაკეები სიღრმე კვახბა, კოტე მერაბიშვილი, გიორგი სესიაშვილი, რეზან ავაძე, შოთა მოქაძე, ვლადიმერ თოფჩუაძე, დედ მანაგოლი, შედგომის თაობის მოქანდაკეები — ტატე სხიარულიძე, ირაკლი იქორამიძე, თეიმურაზ ასათიანი, ბ. ავალიშვილი და სხვები, რომლებიც თავიანი წარწარმოებში გვევლინებიან მოწვინებელი, ზრდადასრულებული ისტატბამად.

ოქსმუნდები წლებში ჩვენი სამშობლოში განაღებულა გრანდიოზული შემწვებლობანი, გმირი საბჭოთა ხალხის სხე აღიბედა ძველი პერიოდის ქართველმა მხატვრებმა და მოქანდაკეებმა შექმნეს ძლიერი წარწარმოები, რომლებშიც ჩვენი ადამიანების გმირული სული, სამშობლოსძმი მისი თავდადება განსახიფდა, ასეთი იყო მოქანდაკეების შოთა მოქაძის „სამშობლო ვეახის“, თამარ ახალაიას „ურჩის ვიდიბა“, ონი თაბის ფერწერული ტლო „სახალხო შურის-მამიებლები“, კოტე გრძელშვილის „მშობლიური კერის დაცვა“ და სხვ.

მარტვი მხატვრულ-ტექნიკური ამოცანებამდე და დიდ რთულ მხატვრულ ამოცანებამდე — ასეთია ქართული საბჭოთა კერამიკული ხელოვნების აღმაჯალი განვითარების გზა.

ფაფურის უზრალე მოხატულობას თანდათან ცვლის ინტერესი წარწარმოების დიდური გადაწყვეტისამდე. შემოქმედებითად გადამოცნებული სახით იყენებენ მხატვრები ქართულ ორნამენტს, ნაკეთობებზე წინდება ხაზობრ გმირთა სახეები და ეპიკურების დახურვი ზარბრებიდან, იქნება პირველი ვაჭები, ქართული ხალხის დარწკები, ჩინი, ყვავი, ლიბორის სურათები, გვეყვებული ქართული ფაფურებიდან, რომელიც აღმოჩნდა იქნა ვერაში, მირიხლოში და ძაფურში საბჭოთა ხელოვნულების დამკარების შემდეგ.

საბჭოთა თეატრალური და კინოხელოვნების განვითარებას ორგანულად უკავშირდება ქართული დეკორატიული ხელოვნების აღმაჯალი დახურვი საბჭოთა თეატრალური მხატვრების მამული მუთადის წარმომადგენლებს ირაკლი ვარძიშვილი, სიდამონკარბაძე, დავით კაკაბაძე სულ მალე გარეწნი ამოღდენენ მხატვრები — სილომინ ვირსალაძე, კარლო კუკუაძე, დიმიტრი ავაძე, ნიკო ყუბანიკი სერგი კობულაძე და სხვები, ხოლო უფრო მოგვიანებით დრამატული თუ საბიგრო სექტორების მაღალმნიშვნელო გავითრებით სახელი მოიხვეტეს ვირანოზ ლავიანიშვილი, იოსებ სუმბაშვილი, ვანო ასყუარაძე.

მხატვრების ახალი თაობა დიდი სამამული ომის შემდეგ გამოიღის. უფრო მრავალეროვანი ხდება ქართული სახვითი ხელოვნება. ქართველ მხატვართა ბევრი წარწარმოები ცნობილი გახდა რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთაც, და ამში მკირე წყლოლი რიადი აქვს ახალგაზრდობის, რომელიც ნიჭიერ და მრავალრიცხოვან წყადად. შემოქმედა ქართული ხელოვნება, თან მოიტაცა ახალგაზრდული გავლენით.

სამხატვრო აკადემიის კურსდამთავრებულნი, რომელთა შემოქმედებითი გზა ომისშემდეგ წლებში დაიწყო, დღეს უკვე ჩამოყალიბებული, სახელმწიფოული მხატვრები არიან. მათ უკვე იმდენი ჭეჭი გაკეთებულნი, რომ თვითმოდ მათგანვე უკვე ცალკე შემოქმედებითი პირტრების დარწკა შეიძლება. ჩვენი საზოგადოება კარგად იცნობს მხატვრებს: რ. სტურაძის, ე. ბაღდაძის, ე. ანდრონიკაშვილის, ნ. ავალიშვილის, შ. ცხადავის, ბ. ავალიშვილის, ნ. გომიკაიას, ი. იქორამიძის, თ. ასათიანის, გ. რიონიშვილის, გ. ვულსაშვილის, ბ. ტორბაქაძის, გ. ჩორიანიშვილის, ა. ვუხუცაძის, დ. ვაბიანიშვილის, ბ. ბიბიანიშვილის, ნ. კრავაშვილის და მრავალ სხვას.

მაღალმხატვრული წარწარმოების საზოგადოებრივი ყურადღების და აღიარების დასახიფების მხატვრებმა და მოქანდაკეებმა აუღესსიქმედი, ე. კაკაბაძის, ი. და გ. ორაბერაძის, ნ. სარაშვილის, ა. გუგუაძის, რ. თარხან-მოწვევას, დ. გრიბოვიანი, ი. ვაჩიანიშვილი, ს. სულხანიშვილი, დ. ნიდალი, თ. ვერტიკანიანი და სხვებისა.

საუფრადღობა ონი ფაქტორი სამხატვრო აკადემიის კლდეებში ძლიანი მხირად თვით საბიბლიოწი ნაწუფერების სახით აღწევა მნიშვნელოვანი მხატვრული წარწარმოებით, რომლებიც ფართოდ საზოგადოებრივ ხედიან და უსაგადობების ერთსულად მოწვინებს ინსპირირებენ. ასეთი ნაწუფერების რიცხვშია კვეთში შემოქმედებული წარწარმოებიც, რომლებიც უკანასკნელ წლებში შექმნა გ. კობახიძის „მთავრობის“, კ. მანათიის „სუბურცი და ბავარტორი აღბეწმა“, დ. ხაჭურავის „რუსული ქართული მხატვრები“, ი. ონიანიანი, ავა და ფაფურა“ და ონიანიანი „ავაწერებელი აღბეწმა 1905 წელს“, ნ. ბერძენიშვილის „შოთა რუსულიანი“, მ. მერაბიშვილის „ლექსიანდერი გომიკაიანი“, გ. თაბიანიანი „ახალ სამგროს მიწაზე“, ე. მამუკელის „პეტრე ბავარტორი“, მრავალი ფერწერული და გრაფიკული ნაწუფერები, რომელთა ჩამოთვლა შორს წვაგეყვანდა.

ჩვენს წინ ფერწერული ტლო.

„ახალ კლდეებს შორის, ქართუ და ყინვაში, თოვლიში მუხლებამდე ჩადუნლი და თოვლის ტბებში გარეწვისკენ მიდიან უმზირა და შეუბოლონი ადამიანები, რომელთაცხვეს არ არსებობს არავითარი დაბრკოლება მათე ვაგნობადა უმუხუცე რუსული არმის საბიგროული ვადავლის ებრად და ახალგაზრდა მხატვრებს კოტე მანათიანი. ამ დღე რეალისტური ტლოზე ნაიწულ ვაგნში და ზარბრინულ მთლიანობაში მოქმედული მწარანდა ოვლითი დაფრული მკაცრი ასებები, ქარაგინული მამაცი მებრძოლების ფაფურები, ჩვენიების კარგად ცნობილი დიდი მხედრობითარების სურვილობისა და ბავარტორის ძლიერი ნებისყოფიანი ადბეჭეული სახეები.

ხალისის ფერადგან ვაგნში დაწერილი გიორგი თოთბიბის სურათი „ახალ სამგროს მიწაზე“. აქ გასურებულა ზაფხულიანი ცხობი-ვერსხატული ტანსაცმლებში მიდიან ჩამოხდა სუსებრები, რათა სამგროს განახლებული მიწაზე დაიწყონ ახალი ცხოვრება. ცნობისმოყვარებითი ავაგაობრებში იმანი სამგროს ვეღის გასული სიკვდილს, სადაც ვაგნებრებში შექმნილია „საქართველის რუსუცი მხატვრები“ დიმიტრი ხაბაშვილითი ობოლად და უზრალე ადბეჭე და სახვითი ხელოვნების ისტატბები, რუსუცი მხატვრების მ. ოიისის, ი. შრლენიანის, ი. ნიკოაიანი, ა. ციკლაურიძის და ნ. კანდელაკის სახეები. ამ ფერწერული ტლოში ცოცხალი და მტკიცეულია თვითიული დტკობი.

ცხოვრების ხალისიანი აქვმა გამოქვივის რეგვ ცუციობისის სურათში „კოლმუნებ ბიჭები“. მდინარის წყნეწი ნაბირო. შიით ვაგნწერებულთა კოხედმა, იქორსდერი თვის წყნეწი და ბიჭები, რომლებიც სხეებენ ნაბიროს შემდეგ, მხატვრის მიერ ვაგნებობილებითა ახალული.

თბილი, მწარანი დღვა თბილისის ზღვის ნაბიბრები გურამ გელი-ვანის სურათში „თბილისის ზღვაზე“. მხატვარი მტკიცედ ვაგნწერულიად და დამაჯერებელიად ვაგნბავს მოწვეულ ვოცინების სახეებს, რომლებსაც ახალი პოეტური გარემო შეურთებიათ სამკედიანოდ.

კვიანი, ნებისყოფიანი ელახეს სურათი, მტკიცე და თავისუფალი პოპა. მკრეღა ლაშისი ბოლი ქარს აუფრადღობა და ფეხებს შემოტანსია. ქარი სახეზე სეგებს, სქელ თმებს უწეწავს. იმდენი შინაგანი ძალა ადბეჭეული ამ ადამიანის სახეზე, რომ გრძობს მას არ ემინა არავა-თარი სტიკიანი. ისეთია გურამ კობახიას მიერ გამოძენილი მთავოცების სულტლბრული მონუმენტი, რომელიც მოსკოვში მთავოცის ხახლ-მუხუბის წინ დადგა 1955 წელს.

დახვეწილი გემოვნებითაა შესრულებული ზაქარია ფლიაშვილის ოპერა „აქესალმა და ფიერის“ დეკორაციებისა და კოსტუმების ესკიზები ელვუა ბერძენიშვილის მიერ. ეს ნამუშევრები მხატვრის მაღალ მხატვრულ კულტურასა და თეატრალური მხატვრობის დარგში მის დიდ შემოქმედებით შესაძლებლობებზე მეტყველებენ.

ფერწერის სხვადასხვა ენაში მუშაობის კარგ უნარს იჩენს ედმუნდ კაიანაძე. ის ფაქიზად გმინობს ფერს, კოლორტს. მისი ფერწერული ტილოები „კარლ მარქსის სახელობის ხილი“, „საქურაო აუზი“, ნატურმოტივები და პორტრეტები სავსენი არიან ცოცხლი და ზეიჯარა ფერებით.

სიბერეულ ენაში სანატრესოდ წყვეტს ამოცანებს ზურაბ ნიგაიძე. მის მიერ შესრულებულ პორტრეტებში ჩანს დაკარგვეული და სერიოზული მხატვარი, რომელიც არასოდეს არ გამოყოფილდეს მიღწეულით. ყველა ახალ ნაწარმოებში ძებნს ახალ, გამოსახველ კომპოზიციურ და ტექნიკურ ხერხებს.

მიხეილ ხვიციას, ჩვენი საზოგადოება უკვე იცნობს როგორც ნიჭიერ პეიზაჟისტს, მრავალი სურათისა და პოეტური ეტიუდის ავტორს. როგორც პეიზაჟისტი თავისებური და სანატრესოა გურამ ქუთათელიძე.

საგრძნობს სიმადლებს მიღწეა ბოლო წლებში ქართულმა გრაფიკულმა ხელოვნებამ. გაიზარდნენ და ჩამოყალიბდნენ სხვადასხვა შემოქმედებით ინდივიდუალობის გრავიუსი მხატვრები. ამაზე ნათესავე მეტყველებს ჩვენი გამოფენები და მრავალფეროვნად გაფორმებული წიგნები, რომელთა გამოცემა დღითიდღე იზარდება.

ამაღლა შრომებისა და ნახატის კულტურა; გაიზარდა შემოქმედებითი ნაწარმი, უფრო ორიგინალური, რთული და სანატრესო გახდა გაფორმების კომპოზიციური გადაწყვეტანი, მეტი ყურადღება ეთმობა ფერის პრობლემას. ეს იგრძნობა როგორც გამოცდილი მხატვრების, ისე ახალგაზრდების შემოქმედებაში, რომელთაც სულ ახლახანს ადათათერს სსსრტგო აკადემია.

ახალგაზრდა მხატვრებს შორის გრავიუსში განსაკუთრებით ნაყოფიერად მუშაობს ალ. მანძელიძე — ფერწერა და გრავიუსი. დიდ გამოჩენებას მოაწია მანძელიძეს სულ ბოლოდროინდელ ნამუშევარში „არსენის ტაძარი“ ილუსტრაციებში. აქ ის დასრულებულ ოსტატად შეგუივნება, მისი ნაწარმებები, რომლებიც ვაჭედული, თავისუფალი ფერწერული მანერითაა გამოირკველებული, მბავდალა გდომოხვევენ ექსპრესიული და მინიმალისტური კოლორატულ სხებებს, ლიტერატურული ნაწარმივების ხასიათს. სხვადასხვაგვარაა ნაწარმოებისათვის ის ძებნს და პოულობს ნაინარი მხატვრულ ენას, სტილს.

გრავიუსში, განსაკუთრებით, სხვაგვარი წიგნებისა და ეურნალების ილუსტრაციებზე ბევრს მუშაობს ფერმაინ გ. რიონიშვილი, რომელი მრავალი გამოსახველი ილუსტრაციის ავტორია.

სხვაგვარი წიგნებისა და ეურნალების ილუსტრაციის დარგში მრავალსანატრესოა ნაწარმოები აკვი შექმნილი ტ. ცხაძემს. ე. ბაღდაძემს; გ. ფიცხელიძეს, გ. თოთიაშვილს, კ. მანაძემს და სხვებს.

საკუთარი დარგში განსაკუთრებით ნაყოფიერად მუშაობენ მხატვრები გ. კორჭიაშვილი შ. კუპრაშვილი, ს. კახიანი, რ. თაყაიშვილი, ლ. კეკელიძე, ვლასარაგოზი, არ. შვიდილება არ აღენაშინო შენაძინანი და მეტყველი ლაპატიანი ე. მალაზინიანი, რომელიც მკაცრად სადა და ლაოიფური ხერხებით ბევრის თქმს ახერხებს.

წინის გრავიუსი ახლახან გამართულ გამოფენაზე კარგად გამოჩენილ წიგნებს შორის გამოირჩევა, გ. ბულნაძისა ილუსტრაციები ანდრესენის „შაბრებისათვის“, გ. ვარლამაძის მიერ გემოვნებით გაფორმებული ტ. სადულის წიგნი „ჩიორლის ცხოვრება“, ახალგაზრდა მხატვრის დ. დუნდუას — გონარობის „ხიზმას“, ი. გიგორიანის — კუპრინის „რობაობისა“, თ. უწყანისთვის — ე. ჰევიამის „ოთარანი ქვერის“ ილუსტრაციები, დ. ნოდის მიერ გაფორმებული — შ.

ჭელიძის „ლიქიებისა და გ. ბულნაძის „ქელოვისა და გ. ტორიაძის ნამუშევრები წიგნის გრავიუსის დარგში ფერწერისა და გრაფიკის ნ. ანაქიშვილის ნაწარმოებები, განსაკუთრებით სუპრის ყდა დ. ავალიანის რომანტიკის „ახალი მოქარაობის“, რომელიც ნაყოფიერად გემოვნებითაა შესრულებული ქართული გრავიუსის წინსვლაში, რასაკვირველია, მთავარი დამსახურება მიუძღვის თბილისის სახატვრო აკადემიას, სადაც წლების მანძელზე გრავიუსის განყოფილებას ხელმძღვანელობენ ისეთი

ფერწერის განყოფილების სტუდენტები მუშაობენ ესკიზებზე

ოსტატები, როგორც არიან ღალი გრიგოლია, ღალი ქუთათელიძე, ვლადიმერ კუშუაია, ადათი და იოსებ განაშვილი და განცენებული ი. შარლოკი.

თეატრალურ-დეკორაციული ხელოვნების დარგში თავი ისახეებს ახალგაზრდა მხატვრები, რომლებსაც სულ რამდენიმე წელია, დამატებითი თეატრალურ-დეკორაციული მხატვრობის განხილი, (ხელმძღვანელი ცნობილი გრავიუსი და თეატრის მხატვარი სერგი კობულაძე) დღეს ასიან ნაყოფიერად მუშაობენ როგორც თბილისში, ისე რესპუბლიკის სხვადასხვა ქალაქში და ეროსტკლადია.

გრიბოიედის სახ. რუსულ დრამატულ თეატრში მუშაობს უდავო მხატვრული კულტურის მხატვარი ე. დონდუა, სულ მოკლე ხანაში მან მაიაშვიტაძეზე გადაფორმა ისეთი სხვადასხვა ხასიათის სექტაქული, როგორც არის კასინას „მეები ზღუადა კვდებიან“, ვ. დარასილის „კიკვიძე“, ი. ოლესკვის „მფლანგველი“, ა. ეგრის „მეებიც სარაული“ და სხვ.

გემოვნებით გაფორმა ნუნუ ცაგარელმა რუსთაველის სახელობის თეატრში შ. ვაგინიანის „ჩვენივენი“ და გ. ბერძენიშვილის „ღერწანი ქარში“.

ქუთაისის დ. მესხიშვილის დრამატულ თეატრში დადგმულ მრავალსაკტაკული გაფორმების ავტორია დმიტრი თაყაიშვილი. მდიდარი ფანტაზიის მხატვარი, ხოლო ბათუმის თეატრში ნაყოფიერად მუშაობს ანტონ ფლიაშვილი.

კონში წარმართული მუშაობენ ტ. კრიშკოვსკაია, შ. მემბარიაშვილი, გ. ვაგარია, კ. ბუციშვილი და სხვ. ნათელი პორტრეტობა ვადალდო ჩვენი ახალგაზრდა მხატვრების წინაშე. მათი შემოქმედებითი გზა მხოლოდ ახლახანს დაიწყო და მათ ძიებენ ცხადია, გამოჩნდება სადაც და საკამოც, მაგრამ ერთი ცხადია — ყველა ისინი, ასე განსხვავებული გრომანტიკისაგან თავიანთი შემოქმედებით სახით, გატყვებითა და სიყვარულით ენახუბრებიან ჩვენი დიდთ ნაშუთა ნაწარმოებს, ხალხს ინტერესების გამოხმობადაც, სოციალისტური რეალისზმის დიდ ხელოვნებას.

სებრი მუხამბდი — ქალიშვილი მარკოლან

არის შემდეგ, მათი ტანსაცმელი, ეტლები და მორთულობანი; ძველი ეგვიპტის საოჯახო ნივთები, კრამიკული და ძეღის ფორფერებზე შესრულებული იერარაფიული და ლურსნული წარწერები, 2-ა თასი წლის წინ მხარბული სასოფლო-სამეურნეო აბაჯანები, ასტრონომიული ხელსაწყოები, მშისა და წლის საათები და სხვ. კაიროს ეგვიპტური მუზეუმის თანამშრომლთა სამეცნიერო ხაზრამები დიდ ბაზელშია მოთავსებული სხვადასხვა ქვეყნების აღმოსავლეთ-მცოდნეთა ფართო წრეებში.

ქალიშვილი სარწმუნოების პერიოდის ეგვიპტის ხელოვნების ნიმუშები წარმოადგენდა, ძირითადად, კაიროს ეგვიპტურ მუზეუმში მუსლიმანური საყარის წარმომადგენელი განსაკუთრებული ინტერესის ობიექტი. კაიროს მუსლიმანური ხელოვნების მუზეუმი, სადაც დღემდე ექსპონირებული არის ადგილი. კაიროს სამეცნიერო მუზეუმში თეთრფერული მრავალნაირი იარაღი და სამხედრო საკურგელის ნიმუშები უძველესი დროიდან დღემდე. ეგვიპტის სხვა მუზეუმებში დაცული ექსპონატები ასახავენ ქვეყნის თანამედროვე ცხოვრებას; მაგალითად, კაიროს მებაზრობის მუზეუმში მხაველი ეცნობა სხვადასხვა ხარისხის ეგვიპტურ ბამბას, მისი ზრდის სტილიებსა და მოყვანის წესებს. ბოლო ხანებში მხაველთა ყურადღებას იმყარებს ეგვიპტის უკანასკნელ მემფთა სხაფხული სასახლე „რას ათ-თინი“ აღუქმანდ-რამბი, რომელიც აქამდე მუზეუმად არის გადაკეთებული. სხვა ექსპონატებს შორის აქ გამოფენილია 1952 წელს დაზიანებული და ქვეყნის ფარგლებიდან საბოლოოდ განდევნილი უკანასკნელი წელის ფარეკის მრავალრიცხოვანი სამხედრო მუხატები, მათ შორის — ინგლისის, საფრანგეთისა და იტალიის არმიების გუნდების მუხატები, რომელთა წოდებაც თავის დროზე ფარეს ენობა იმპერიალისტურ სახელმწიფოთათვის კვილა სამსახურის გაყვასავალს.

კაიროში მდებარე ეგვიპტის ახალი ხელოვნების მუზეუმში გამოფენილია თანამედროვე ეგვიპტელი მხატვრების, ხურათომოდერნებისა და ოქრომკვლელთა ნაწარმოებები.

ნივიტი და შრომისმთავარე ხალხის მიერ შექმნილი ძველი ეგვიპტის ხელოვნება ყველაზე მოწინავე და სრულყოფილი იყო შიგლის ძველ აღმოსავლეთში; მრავალი საუკუნის მანძილზე იგი დიდ გავლენას ახდენდა მქლოაშუა ზღვის აუზის, აღმოსავლეთ აფრიკისა და წინა აზიის ხალხთა კულტურისა და ხელოვნების განვითარებაზე. ძველი ეგვიპტის ხელოვნება გენიალური შემოქმედების წყალობით მსოფლიოში პირველად იყო შექმნილი ჭაის არაქველურულ მონუმენტური არქიტექტურული ძეგლები, რელიეფური სკულპტურული რელიეფები და პირატეტი, რომელთა ნიმუშები დღემდე შემორჩენილია კარნის, ლეკსოისა და სხვა ცაბრების ფრაგმენტების სახით. დღეს მრავალრიცხოვან მხაველთა ყურადღების ობიექტს წარმოადგენენ კაიროს გათვებან გიზან მდებარე ძველი ეგვიპტის ფარაონთა სამარხები, — ცნობილი ეგვიპტური სამარხები, რომელთა შორის თავის მნიშვნელობით გამოირჩევა ფარაონ ზეფის პირა-

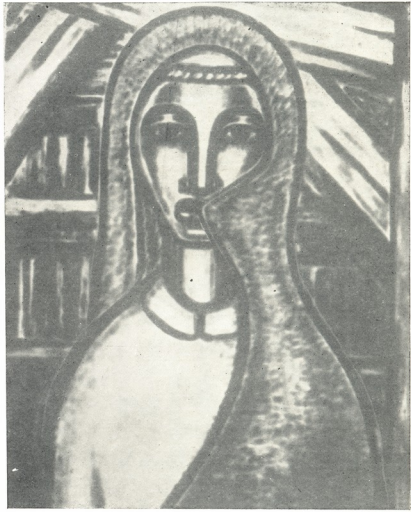
ეგვიპტეში არსებობს 4 უნივერსიტეტი, 2 ჰედაგადიური და რამდენიმე სპეციალური ინსტიტუტი. უახლეს ხანებში განზაბეული ახალი უნივერსიტეტის გახსნა „აო-თარისის“ პრივიციის ცენტრი, ქალაქ „ახსარში“. არსებული უმაღლესი სასწავლებლებიდან უნდა აღინიშნოს კაიროსა და ალექსანდრიის კრივერული უნივერსიტეტები და 972 წელს დაარსებული უძველესი მუსლიმანური უმაღლესი სასწავლებელი — „ალ-აზჰარი“. სულ ეგვიპტის უმაღლესი სასწავლებლებში 65 ათასი სტუდენტი სწავლობს; აქედან მართკ კაიროში 46 ათასზე მეტი სტუდენტი. „ალ-აზჰარის“ უნივერსიტეტი მთელი მუსლიმანური სამყაროს ტრადიციული ცენტრია. მის კიდევ 6 ფილიალი აქვს ეგვიპტის სხვა ქალაქებში, ამ უნივერსიტეტში განათლებას მიხაღებდა ჩამოდიან ინფოთიდან, პეიესტინიდან, ჩინთიდან, ბარნიან, ინფონეზიიდან, ირანთან, ავღანეთთან, შაირიოთან და სხვა მუსლიმანური ქვეყნებთან.

1925 წელს დაარსებული კაიროს პირველი უნივერსიტეტი ყველაზე დიდი ეგვიპტის უნივერსიტეტებს შორის აქ სხვადასხვა დიპლომატზე სწავლობს 27 ათასი სტუდენტი. უნივერსიტეტში მუშაობს 1.500-ზე მეტი პროფესორ-მასწავლებელი. აღსანიშნავია, რომ კაიროს უნივერსიტეტის შთავარ კობაქსში, 1957 წლის 26 დეკემბერს, გაიხსნა აზიისა და აფრიკის ხალხთა სოლოდარობის ისტორიული კონფერენცია.

არაბულ სახელმწიფოთა ლეგისთან, რომლის მდებრე ადგილსამთველი ქ. კაიროს, შექმნილია არაბული ენის აფადშია, არაბული კულტურის შემსწავლელი ინსტიტუტი და არაბული აღმოსავლეთის სოციალკონომიური პრიბლეგემის სამეცნიერო-საკვლევო ინსტიტუტი. აღნიშნული სამეცნიერო დარეხებულებანი მალაქვალ-ფიციურ კდრებს აწაბებენ მთელი არაბული აღმოსავლეთისათვის.

ეგვიპტის ბიბლიოთეკებსა და მუზეუმებში მრავალი ოშიკია აღმოსავლური ხელონაწერი და მატერიალური კულტურის ძეგლი არის დაცული. კაიროს ეგვიპტურ ბიბლიოთეკაში 600 ათასზე მეტი წიგნი და ხელონაწერი ინახება; „ალ-აზჰარის“ უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში 200 ათასამდე და სხვ.

განსაკუთრებით მეტ მხაველს იზიდავს გასულ საუკუნეში დაარსებული კაიროს ეგვიპტური მუზეუმი, სადაც თამოყრითი ძველი ეგვიპტის ისტორიისა და კულტურის შესახებ მრავალი ექსპონატი. აქ ინახება ეგვიპტელ ფარაონთა მუმები (მათ შორის რამსეს დიდის — სეზოსტ-

პიზანტ კოიამანიანე — გლუხის ქალი

ერთ ალ ბაშკური — სუეცის არხი ჩვენი

მიღა ე. წ. აბაჯუღი და ორიგინალური სერვისი, რომელიც დამაინის თავით დეკორირებული სფეროვარ ლამაზ გამოსახვას.

კაიხოს ბიჯინის სწავლის წინ მდებარე ფართო მიწაზე ამდროინდელი ამჟამად სკულპტურული მონუმენტი: — გრანიტის მალე პოსტამენტზე გამოსახული სერვისი, მარცხ, თავისი მრავალსაუკუნოვანი უნიკალური დისკავა განსვავებით, იგი შვიდდა რძილი წაშროლოლი, არამედ წინა კიბურებზე წაშროული. მის ფეხის ცალი ხელი დაპრანსილია ეგვიპტელი ძალი, რომელიც, მორე ხელი, სანიხან ჩაერს იტყობს. თანამედროვე ეგვიპტელმა ხელოვნმადრებელმა აბაჯადა, ძველ ეგვიპტის ხელოვნების ტრადიციებზე დაყრდნობით, გამოსახეს ხალხის სწრაფი თავისუფლებისა და ერთგული დამოუკიდებლობისკენ; ამ სკულპტურის იგვიპტელი განვითარება — უძლიერეს ეგვიპტელმა ხელოვნმადრებელმა იგი შექმნა პირველი მსოფლიო ომის შემდეგველი წლებში, როდესაც დიდი ოქტობრის განმათავისუფლებელი რევოლუციის ეგვიპტელი ეგვიპტელმა ხალხმა ინგლისური დამპყრობა წინააღმდეგ ანტიიმპერიალისტური ბრძოლის ბრძოლაში ააღიარა.

მუსლიმანური სარწმუნოება, რომელიც სასტიკად კრძალავდა აღმნიანის გამოხატვას, ძლიერ აუფრთხება ეგვიპტელი მსახიობი ხელოვნების განვითარებას. ერთადერთი სახეობის, სადაც მუსლიმანური სარწმუნოება არა კრძალავდა აღმნიანის გამოხატვას, აღმოსავლური მინიატურა იყო. ამიტომ შუა საუკუნეების ეგვიპტეში სასიამოვნო განვითარდა აღმოსავლური მინიატურა. ვითარდობდა აგრეთვე დეკორატიული და ორნამენტული ხელოვნება. ზოგიერთი თანამედროვე ეგვიპტელი მხატვარი ამჟამად მუსაუკუნეებში გაბატონებული აღმოსავლური მინიატურის ტრადიციებს ეყრდნობა თავის შემქმნელობაში, რასაც ნათლად შეტყუვებულნი, მგალითად, ხანძი ამჟამ ისინი შერსრულებული ხალხური სურათები.

XX საუკუნის დასაწყისი ხელოვნმადრებელი მხატვრების, პიუ-არისტების ახლ მისი საბაზისა და მასშტაბის, აგრეთვე პორტრეტის სანად მინისტრ შესანიშნავი ნაწარმოებებმა სპეციფიკული ჩაუყარეს სახეობი ხელოვნების ეგვიპტური ეროვნული სკოლის ჩამოყალიბებისას.

1952 წლის ანტიიმპერიალისტური და ანტიფეოდალური რევოლუციის შემდეგ ეგვიპტის მთავრობა დიდ ყურადღებით ყოძობს ეროვნული კულტურისა და ხელოვნების განვითარების საკითხებს; შექმნილია არაბული კულტურის ეროვნული კომიტეტი, ამავედენი ენისა და ხელოვნების ინსტიტუტი, არაბული მუსიკის ინსტიტუტი და სხვა. კარგად სამხატვრო აჯანყების ამჟამად 500 სტუდენტი სწავლობს. აქ არსებობს აგრეთვე ქალთა და ვაჟთა სამხატვრო სასწავლებლები, რომლებიც ხატვის მასწავლებლებს მზადებენ საშუალო სკოლებისათვის.

დასავლური იმპერიალისტური ხელოვნების გავლენების გერც ზოგ ეგვიპტელი მხატვრის დაღწევაშია თვით, რაზედაც აშკარად მტკიცებულა მასად აღმნიანის ნაწარმოებები: ექსპრესიონისტული სკულპტურა და „ქალიშვილი“. ზოგიერთი ორმოსტრუქტურული ხელოვნების მიმდევარი ცდილობენ თავიანთი ნაწარმოებების შესაქონელი ძველი ეგვიპტური არქიტექტურული ნიმუშების შუამდგომლობით; ასეთი სახისათვისა, მაგალითად, გვიმალ-ას-სალიდის ნაწარმოები „გულში“ და სიდა აბდელ არ-რასულის „ახალმწავალი ქეთა“. ზოლი, ზოგი მთავრის ნაწარმოები სტილიზებულია კრისტალიზული ეგვიპტის ხელოვნების მიმად.

გით, რის ნიმუშად წარმოადგენენ ბოზანი კოამინანტის სურათები „გულის ქალი“ და მუჰამედ ალი სუბის „მკვილობა“; ის უკანასკნელი პლაკეტისა და ხატურის შემხიველი შენეობის აშკარა ნიმუშს წარმოადგენს.

ეგვიპტელი მხატვრების უკანასკნელი წლების შემოქმედებმა თავს იჩინეს ფორმალისა და გრაფიკის პირველადი მქვეყნის სკოლის გავლენა და მხივრედასახიობებელია დამბი სიონის მხატვრ. „მადრი“, რომელიც ერთგვარად მოვარგებეს გამარჩილი მქვეყნელი ხელოვნების დივიკი რიგიერის შემოქმედებით სერს.

ამასთან ერთად თიანთან ძლიერდება ეგვიპტეში სახეობი ხელოვნების ეროვნული სკოლა; ამ მხრივ თვალსაჩინო როლს ასრულებს წარმოადგენს ენა აილის სურათი „ფორმალის გამეფიცილი ქალი“. ამავ ეგვიპტეში შეიკეთებენ სანად ბაზის — „ხანგი ქალი“ და მუჰამედ ზაიის — „მაროკული ქალიშვილი“, რომლებიც კარგად არის გადმოცემული ხანგი და მაროკული ქალების ეთნიკური ტიპები. ეგვიპტელი მხატვართა და სკულპტორთა შემოქმედებისათვის დამახასიათებელია მისწავლება შორეული აღმნიანის გამოხატვების. პიუ-არისტები თავიანთი ნაწარმოებში მასხავერ ქვეყნის თავისებურ ბუნებას — ნილოსის სანაპიროს, სოფლის, ქალისა და უდაბნოს სე-ღებს, ამ რიგის ტიპობრივად აღსანიშნავი მუჰამედ ზაიის „სოფლის ხედი“ და აბდ ალ-გამბაზ ფურის „სახლი ზღვის პირას“. მტკიცე ტიპობრივი სკულპტორი ქვემლ ფიხრი ფრადის „ქამბე ჰედის ინტერტიკტი“. თავისებური ეროვნული კოლორიტის გამოთრეობის ნიშნები ეგვიპტელი მხატვრების ნაწარმოებები: ე. წ. ლაბის „ხანგი“ და „მე-ჩეილი“, ასად მამაჩის „მეოცეხები“, ფატიმა ას-სალიდის „მამაჩი“, მუჰამედ აუვის „გულის თაჯანი“, ისა მასინის „სალმურების გან-ვიცილი“ და სხვ. მხატვარი ტაჰსუნისა და რაბიბ აილის სურათების სურთა „ხალხი მხიარულობს“ და „ცხენების ციხა“ ეგვიპტური ხატურის დღესწავლების სკენებს ასახავენ.

უკანასკნელ წლებში ეგვიპტეში განსაკუთრებით განვითარდა კარიკატურის ხელოვნება. ეგვიპტური კარიკატურისათვის დამახასიათებელია უშუალო მიმართულება ხალხის ანტიიმპერიალისტური, ეროვნულ-დემოკრატიული ბრძოლისათვის და ქვეყნის სასოფლიოებრივი ამბიანის პოპულარული საზოგადოებრივ ეგვიპტული კარიკატურისადმი: სარუჰ-ხანი, რაბა, აბდ ას-სალიდი, ზაიდი, ერუკ ალ-ბაშკური და სხვანი.

გამოუმცვლელა დრა აღ-ღიბებმა ამასწინათ ცდილ აღმნიანის სახით გათვალა ერთ ალ-ბაშკურის კარიკატურების სურთა „პორტალიტი“, რომელშიც მცხოვრე არის გადმოცემული ატექტურული პოლიტიკური პრინციპები და სასტიკად დამამილია ინგლის-საფრანგო-იტალიის იმპერიალისტთა აგრესია ეგვიპტეში. ეროვნულ კოლორიტზე დაყრდნობით მხატვრის მშვენივრად მოუხერხებია გათვალა ეგვიპტელი ხალხის გრძობა და მისი მალეობრივი ამ ხალხების მიმართ, რომელთა დიდი ძალისა და აგრესიის წინააღმდეგ და ხელი შეუწევს მწვაობების განაგრძობას ინგლისის ბრძოლაში.

სახეობი ხელოვნების პირველ ადგილს იკავებს კარიკატურის უკავია. ეგვიპტის ამ ენის თავისი დამახასიათებელი ერთგვარი ელემენტი რიგობდა პოლიტიკა და ექვალზე მეტად პოპულარული ხალხში. ამ რაოდენობი წლის განმავლობაში საერთაშორისო მნიშვნელობისა გახდა. „კარიკატურის ხელოვნების მალა უტორას, უყუარებოდ მი-აქვს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის აღიმი, იგი მტკიცად იბრძვის იმპერიალისტის წინააღმდეგ, სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისთვის; ჩანს სწორედ ეს ელემენტი განსაზღვრავს ეგვიპტური კარიკატურის ეროვნულ ხასიათს“, — აღნიშნავს ეგვიპტელი მხატვარი და კრიტიკოსი მასან ფიჯაი.

ეგვიპტელი მხატვრის შემოქმედებში განსაკუთრებულ ადგილს უჭირავს პოლიტიკური პლაკეტი და ხალხის ნაწარმოებების სკოლა. პოლიტიკული ბრძოლის თემებზე ეგვიპტელი მხატვრებისა და ხელოვნების უმრავლესობა ასახავს ეგვიპტელი ხალხის ეროვნული ბრძოლის ეთნობრების 1956 წლის ინგლის-საფრანგ-იტალიის ინტერესთა დაპყრობის წინააღმდეგ; აქ უნდა აღინიშნოს მუსან ფიჯაიერის „პორტალიდის სახლი ადგილზე“, ხეინდა ას-სალიდის „პორტალიტი“, ამინ ხანგი აბუნისის „აღმის მღვიგები“, მუჰამედ ფაის „თავისუფლების ნიშანი“, სეინ მუჰამედ ალის „ბრძოლა პორტალიდისათვის“, შაქირ ხაჯის „ბრძოლის მღვიგები“, მუსტიფა ქეჰალის „ჩაძირული ხალხი“, მამდ ამბა ქამალის „თავდასხმის მღვიგები“ და „გჯარისთვის სავალი“, იბრაჰიმ მუჰამედ ქეუბის — „მსხვერპლი“, მამდ ამინის „ღრულობა“, ამანდ ფიჯაის პლაკეტი „პორტალიდის აღწევა“ და სხვ. აღნიშნულ თემებზე ეგვიპტელი მხატვრების ნაწარმოებები მსხვერპლი ხალხის ეროვნულ-დემოკრატიული ბრძოლისათვის საჯაროდ გადიდა და მისიველი შემოქალაქთა ქალაქ პორტალიდის ადგილზე ფიქსირდა ჩირაქისა.

აღმნიანელი ხელოვნმადრებელი მხატვრის სკულპტურული ანსამბლი, სადაც ყურადღებით იტყობის პირველი ეგვიპტელი მწვალობა სურათი, რომელშიაც პ. მამდის ეროვნული ხელოვნების ტრადიციებზე დაყრდნობით შესანიშნავად აუხასია ეგვიპტელი ხალხის მისწავლებელი მშვიდობისა და ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის. იგივე თემის ასახვენ გვიმალ-ას-სალიდის ნაწარმოებები — ბრძინჯიერე აოქცილებელი რელიეფები — „თავისუფლება“, „ეგვიპტის“, „მშვიდობა და ბრძოლა ცასა და დღემართის მიმართ“, და პეიუნდენტ ნასირის მონუმენტური სკულპტურა და სხვ.

ეროვნულ-განმათავისუფლებლობა ბრძოლად ხელ შეუწყო ეგვიპტელი ხელოვნების დღესწავლება ხალხის ფართო მასებთან. უცხო-ბოლო ხელოვნებისა — წერს მამდ აბდ ფიდი, — ეგვიპტელი მხატვრები აბიძალ რეალისტურად აგხასილ სუეცის არხის ნაციონალიზაციის

მედიდ გაშლილი პოლიტიკური ბრძოლა; ისინი ჩაებნენ ამ ბრძოლაში, მესერის მას უყვალდნენ, რაც კი ებოდათ. ეროვნულმა ხელისუფლებამ შეუერთ ხელი ეგვიპტელს და სხვა არაბი ხალხების დარჩენას პრინციპულად ეწინააღმდეგებოდა, რომელიც ესოდენ სახმა მოეპოვებოდა ერთმისთვის ინსა ქვეყანაში.

თანამედროვე თეორიული სიმბოლამ ეგვიპტელ ჩახსა მე-19 საუკუნის დასასრულს, როდესაც გარემოებამ ეგვიპტელს თვითრეზონანსი მიიწვეს ჩამოაყალიბა პრივილეგირებული დიპლომატიის, რომლის მეშვენიერებით არის დასაბრუნებული ეგვიპტელ ხალხს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის განვითარებასთან. სანდის თვითრი მართავდა წარმოდგენის არაბულ ენაზე და თავის დამდებში მხირად მიმართავდა რა პოლიტიკურ თემებს, კერძოდ კარბელებს აბრებდა ინგლისის იმპერიალისტთა კოლონიზატორულ პოლიტიკას ეგვიპტეტში. თვითრის წარმოდგენები დიდი წარმატებით სარგებლობდნენ. ხალხმა სანდის ეგვიპტელ მოღვაწეობა უწყობდა. მისმა პარტიკულურმა მოღვაწეობამ ირისული იუპუნტობა რიგგარეშე; თვითრი დასუტვის, მისი დამართებულთა კი სამშობლოსად განაწილდა.

მეგრული მშრომელთა ისმბოლა ვასილ საუკუნის სანდოინ წლებში, კერძოში ამშვენივს საბიჭრო თვითრი, რომელიც გახსნა 1869 წელს ჯ. ვერდის ოპერა „არგოლიტის“ დადებით, ჯ. ვერდის ისმბოლა დაღვევა კართის თვითრისთვის სასტიკლური ოპერა, სწორად ამის მეშვენიერ მფლობლის საბიჭრო ხელეგობრის სავანების წესდება ვერდის მესამეშივე ხანძარშივე აიღო, რომლის პრივილეგირებულად გახსნარს და 1871 წელს კართის საბიჭრო თვითრი, ბოლო დრომდე კართის საბიჭრო თვითრის არა მყოფად სასუტობა დს; ამ წარმოდგენებს მართავდნენ უცხოეთის მოქალაქეები დასები და ცალკეულ მსახიობები.

ეგვიპტელს ოპერის ვასილთი ეგვიპტეში მე-20 საუკუნის დასაწყის რეჟის გაერთიანების შესიკლური თვითრი, პრივილეგირებული დასები ეგვიპტეში უწყობდა, რომლის მიხედვით არაბებმა სულში ანაბეგობა, თესულ ალ-ხაიბობა და იმსაგა, ხალო ალ-ქაიბობი და ისაგურდ ფრანკობი; განსაკუთრებულად წარმატებით სარგებლობდა ისაგურდ ფრანკის დასი, რომელშიც მინამედილობებს გათმინებულ ეგვიპტელ მსახიობი, კომპოზიტორი და მომღვებელი სალამა ჰაჯაბი და ნიჭიერი კომპოზიტორი საიდ დაფრეხი; დასი დამად ეგვიპტური, ვინაგულ და ინგლისურ ოპერებებს, რომლებშიც ჩართული იყო ხალხი არაბული სიმღერები და ლექსები. იგივე ხასიათის იყო იმ ხანებში მებეი ალ-მამბეხისა და ცნობილი მოღვაწეობა ჰალის მუხრისა ალ-მადისის ინიკატებით ჩამოყალიბებულ დასები. კარბების ზეგრობილი ეგვიპტის თვითრული ხელეგობრული თანდათანობით აფრთხილება ეროვნული მუსიკალური ფორმირი და ვასილბოდა თავისებური სიმღერების თვითრული ოპერის.

1912 წელს სასულეგამოქმულ ეგვიპტელ მსახიობი, წარმოშობით სირიული დასი, გროვ არაბობა, ქაის პრივილეგირებულ დასს, სასულე, მართლაც დასიკურე პიესების (არტული), „არობის მფეი“, დე სკა დაღვემა ხორციელდებოდა. ამავე დროს ვასილბოდა აგრეთვე ანდრეასან ბრუნდის დამატებული დასი, რომელშიც დიდი გავლენა მოახდინა ქვეყნის თეატრული ხელეგობრის განვითარებაზე.

დრამატული დასების ვასილბოდა მალე ეგვიპტეში ჩნდება კომედიისა და სატირის თვითრები. ამ ქანის განვითარების საფუძველი ჩაუყარეს ამის სიდიდი, ალი ალ-ქაიბობი და ხაბიბ არ-რეჟისობი, პრივილეგირებულ სიბი თვითრებიდნენ და არაბულ ენაზე დამდნენ უცხოური, უცხოურსადა, ფრანგულ ვოდევილბსა და კომედებს; „არ-რეჟისობის“ დსი დაღვემა არსებობს. იგი ხშირად დგამდა სატირულადი ვიუჯის პიესებს, რომლებშიც პერიტიკებს ეგვიპტის სატირულადი ვიუჯის ურთიერთი მხარეებს. ხაბიბ არ-რეჟისობის ეგვიპტეში იმგარავედ აფრთხიბენ და პერიტიკებს, როდითი ჩეხობი კ სტანისლავსკისა და კობე მარკსინისა.

1923 წელს დაიწდა თეატრალური დასი „არამისის“, სადაც მოღვაწეობდნენ ნიჭიერი მსახიობი და რეჟისორი არაბი აბდი, ცნობილი მსახიობი ქალბი ვატიბა რეჟიმი, როზა ალ-ოუსუნი, ზეინა სიდა და ამინა რუჟი. „არამისის“ დასში აიღვა ფეხი ეგვიპტელ მსახიობთა იუფიკლსობამ, რომლებმაც დღისათვის სასტიკლი გაითქვეს ეროვნული თვითრისა და ენის ასაბრუნებზე. 1935 წელს განათლების საინისტრისობამ დაარსა „ეროვნული თვითრი“. მის რეჟისორებად დაინიშნენ არაბი აბდი და ზაჟი თულიმბია. თვითრი გახსნა თათვიც ალ-ქაიბობის პიესით „გამოქვეყნებულთა მიზანიდობები“.

ამაჟიად, რესპუბლიკური თვითრების მსარგებლობის შედეგად შექმნილია რამდენიმე ახალი თვითრული დასი (სახლური ხელეგობრის თვითრი, „სასახლო თვითრი“ და აფაიესფელთა თეატრალური დასი); სადაც კლასიკური პიესებთან ერთად ხშირად დგვიმა ეგვიპტეში დრამატული ნაწარმოებებიც, მათ შორის, იესულ დროისათვის პიესა; „ფარაჰიდის რესპუბლიკა“ და „ამამის ეგვიპტე“. ეგვიპტელი კრიტიკოსის აჟაბ აბას სალუბის აზრით, ეს პიესები გამოირჩევიან იმით, რომ სიყვანა პრივილეგირებულ ეგვიპტელი ფელაჰის (ვლენის) კეშმარბიბი ხაზე.

„სახლური ხელეგობრის თვითრი“ ისწრაფის განახორციელოს და დაგვიბა არაბული ფოლკლორის სიუჟეტებზე; ასეთია, მაგალითად, კომპოზიტორ აბდულ ჰალიმ ნუვეირის მუსიკალური დრამა, დაწერილი

ლი ხალხური თქმულების „თელია და აინის“ სიუჟეტზე, რომელსაც ეგვიპტელი ას-საჟიდა ალ-ვაჯიბანის“ ცნობით, დიდი წარმატება ზღადა

წინადა, ეს სპექტაკლი ნაჩვენებია იყო ასალავრებობის მე-6 მსოფლიო ფესტივალზე და მისიკურად მაყურებელთა მორჩინება დამახასიათებელია. 1956 წლის შემოდგომაზე, რომელსაც ეგვიპტის რესპუბლიკის თავის დაესხნენ ინგლის-საფრანგეთ-სირიელთა იმპერიალისტური, ეგვიპტის თეატრალური ხელეგობრის ისტაბილური უსუსილოდ მართავდნენ ქვეყნის ისტორიულ წარსილბობას ადგებულ სიუჟეტებში განმარტებულ სპექტაკლებს, რომელთა შორის დიდი წარმატება მქონდათ პიესები: „სახლური ბრძოლა“, სადაც ნაჩვენებია ეგვიპტელი ხალხის შეუპოვარი ბრძოლა ნაპოლეონის ჯარების წინააღმდეგ მე-18 საუკუნის დასაწყის და „სისლხადის დენსებია“, რომელშიც გაფხვიერულია ინგლისელ კოლონიზატორთა მართარისული მოქმედებანი სოცულ დენსებებში 1906 წელს.

რესპუბლიკური მოღვაწეობა დიდ ყურადღებას აქცევს ეროვნული დრამატურგისა და თეატრალური ხელეგობრის განვითარებას. ეურხალი ალ-აბიდი“ ტიტულმენბა, რომ მოთარბობის გაღმავებობის თანახმად ეგვიპტეში შექმნილია არაბული თვითრის განვითარების ხელშემწყობი კომისია“, რომელსაც ხელმძღვანლობს არაბულ სახელმწიფოთა ლივის სოციალური საქმეთა სამმართველოს მფარვერი და ჰასან ალ-კასაბეი. კომისიში შედიან ცნობილი არაბი მწერლები და თეატრალური მოღვაწეები მამულ თემდინი, ზაჟი თულიმბია, თათვიც ვაფი, ქამალ ჰაჟი და სხვ. მათგანვედ მართლაც სიწველბობაშია, ეგვიპტელი ხელეგობრის ისტაბილური ისწრაფობა თავი აბილი დასაუღლებელი ხელეგობრისადმი ბრძა მიზანის ტენდენციის და შექმნა საყვარელი ეროვნული თეატრალური სკოლა.

ყვესულე სპირიტუორობა და რთულ პრობლემას, რომელიც ამჟამად არაბ დრამატურგებს ადგვდება, წარმოადგენს დრამატულ ნაწარმოებთა ენის სატირის, საქმე იმისა, რომ არაბული ენის ადგილობრივი დაღვემა, რომლებზედაც მეტყველებს ხალხი ამო თო არაბულ ქვეყანაში (ეგვიპტეში, სირიაში, ირანში, ალბანია და სხვ.), ერთგვარად განსხვავდება არა მარტო ერთმისთვისაგან, არამედ სალიტერატურო არაბულ ენისაგანაც, რომელიც საერთოა მთელ არაბული აღმოსავლეთისათვის.

ამას ლიტერატურათა ერთი ნაწილის არბით, დრამატულ ნაწარმოებში, გათვალისწინებული უნდა იყოს არაბული ენის ადგილობრივი დაღვემა; რადგანაც, მათი არბით, ნაწარმოების განვითარების, რომელიც მწარმოებელი ხალხის წარმოდგენილებს ანახატობენ, სალიტერატურო არაბულზე მეტყველებს არაბუნებრივად ექვსი.

არაბ მწერალთა და დრამატურგთა უმრავლესობა სამართლიანად ურთიუტეს ამგვარ მოსზრებებს; მათი არბით, დრამატულ ნაწარმოებში, დაწერილი ერთერთი საიტყველი დაღვემაზე, მაგალითად სირიული არაბულზე, გაფხვიერბი იყვანება ეგვიპტელ, ერაჟულ, ალბერულ და სხვა არაბ მაყურებელთათვის.

ეურხალი „არ-რეჟისობის ალ-ვაჯიბიდას“ ცნობით, ცნობილმა ეგვიპტელმა მწერალმა და დრამატურგმა თათვიც ალ-ქაიბობა ამას წინასადა გაავრცეა ეს მეტოდ თვისიბური და რთული პრობლემის თავისა ახალი პიესა „არაბობა“ თათვიც ალ-ქაიბობის დაწერილ მე-6 მარტოველ „სალიტერატურო არაბულ ენაზე, რომელიც სასადად აკლბობს სამრეტყველი არაბულ დაღვემაზე და სალიტერატურო ენას, ვასილებს ხელს პიესის მიზანარის გასაფხვიერებელა ფართო წრეებისათვის ყველი არაბულ ქვეყანაში. პრივილეგირული არაბული პიესა და-

ერთი ალ ზაჟიკური — ერთი ავანტიურის დასასრული

ღებოდად აფესებს ეგვიპტელი დრამატურგის ამ გაბედულ ნაივებს და თავივე აღკვეთს მისს „გაჩივებას“ მგრძვას შენაწინად მიიწნეს არაბული აღმსავლეთის ხალხთათვის.

თანამედროვე ეგვიპტის ხალხური ხელოვნება მკიდრად უკავშირდება ხელე ვიგვარს და არაბულ ხალხურ შემოქმედებას. ეგვიპტე ეგვიპტე უკვეცის ახასიათებს ერთგვარი სტილისათვის, რაც ჯერ კიდევ ფართოდაა ეროვნად მომთხრობის. ეგვიპტულ ქალთა ცუცკვიანობა დამახასიათებელია, მავალითა, მთელი ტნის, განსაკუთრებით კი, უკუაბნის მოზაიკისა. ე. წ. აქტიული ცუცკვა, რაც თანამედროვე ეგვიპტის უმთხრობილია ფეხლი ეგვიპტის ქორეუ ქალთა რიტუალური ცუცკვიანად და ქორთორაფიული ხელოვნების ერთ-ერთი უძველესი ნიმუში წარმოადგენს. ამიტომ, თანამედროვე ეგვიპტის თანამედროვე ეგვიპტური ქორთორაფიული ხელოვნების და არაბული ცუცკვის სინთეზს წარმოადგენს; ისინი გამოირჩევიან პლასტიკურობითა და სიმეტრიით. მგაწმ მათ საერთო ანატივიტი აქვთ იმ „მეცლისა“ და „სოქოქისა“ პორთორაფიული რეპრესიას, რასაც ინტელსე ინტერაქტიული ბატონობის პერიოდში ერთდენ სწრაფ უკუაღმდენდნ ადელსმდობად და კიორის აჯანყებუბას და კანაბრების მვლობობის ამობასაფორი ეგვიპტის“ მუყავითი უტვრეობის.

ეგვიპტული არსებობს მხოლოდ რამდენიმე კვირი ქორთორაფიული სკოლას ცნობილ ეგვიპტულ მიუკუვიცი ქალბის ნელი მანოულისა და მადა საიამს კვირი ქორთორაფიული სკოლაში მისწავლითა რიტუბი 30 — 40-ს არ აღემატება. უახლესი ხანები მთავარბის განხრახული აქვს სახელმწიფო ქორთორაფიული სასწავლებლის განხრახი კიორბის, რომლის ხელმძღვანელები და ორგანიზებელი განხრახულია ეთიორპი საბჭოთა დაღმეობებტრის მიწვევა.

თავისი უძველესი ქორთორაფიული ხელოვნებით ეგვიპტელთა სოფარეული დამსახრების მიუკუვიცი ქალბის ტანა კიორაფი, ნაფილი დღ-ღამებში, სიდიდ საფრანგბას, სკოლა აჯანობა, ნელი მანოულისა, ნამა აჯანობა და სხვა ეგვიპტული მიუკუვიცი ნამა აჯანობის ქორთორაფიული ხელოვნებად მადლო შეყვანება მილით ახალგაზრდობის მე-რ მოთლით ფესტივალზე მოსყვები; ფესტივალზე გამართული კონკურსების ში ოქობს მდობა მიწება. ნამა აჯანობს სასაფრანგბობა-დო ფლობს პლასტიკურ ხელოვნებას მისი ცუცკვის დობს მონაობა-ბის ჩართული სხუტელის ეგვლა ნაკობს თავი, მხრები, ხელები, კისერი, მუცელი, თეფები... ნამაას საერთო რისტატობა მარბოლუ რომ ხელოვნდებ არის აჯანობი და უადრეს აღფრთხილებას იწვევის მადურ ხელოვნდებ. ნამა აჯანობს შესხანმეავი ცუცკვი მოზაიკისა მიუკუვიცი ით-სებ ნონეგული ნამასაღმი მიდგნლი ლესში წერს:

— როცა შენ ცუცკვი, მუხთეებმა ცეცხლის აღვირი, ეგვიპტის ხალხი შენ წაქეზა ცუცკვი მართა, ეგვიპტის ხალხი ცეცხლში ამოწვდივარ, მინას აქცეველ ფართანდ, მონად — ფართანს.

სამუსო ქროლოვა და სინფონები ძალი ეგვიპტის მუსიკის მიზიზებრია, მუნს დობობში ჩივის რაობენ. როცა შენ ცუცკვი, უღბანობი ფრთის შლის ფინესის და მუხთეობს საოთფობობს დობს ლამაზენ.

ეგვიპტეს ქართულ მამულეთა ხმლა უქია, ეგვიპტე მთავრის მატყლისა და თვეწინდ დსრეოლბ. ნიჭურ შენ შაბი შორეული თვალი შეჭი ხარ, მშე რამ მგრანდს საქართველოს ლამბს ახლსთა.

ნოლოს ლობობს, მუწანა ბობას უკადგებობის ვილარ დამკვანბს, ქობიზული ვილარ მთობრის, განა ცუცკვა?.. ჰიბინი არის განსაკუთრებული, თავისფული, ეგვიპტური სულის ამბობი.

ხალხური სარევიებიდან ეგვიპტული აქროლები გავრცელებულია სალომურის მავარი ჩასაბერი საკრავი ახმობა“, სიმბინთი ინსტიტუტ-მენტრ „ელა“ და დარბის მსგავსი — „ბაბლა“.

ეგვიპტური სიმღერები, როგორც საერთო არაბული სიმღერები, მიგვაგონებენ ჩვენთვის კარგად ნაჩინო მარბაბიანული სიმღერებსა და მთეფიბს. მავალითა ანაბითი რეპობს“, „შორის“ და სხვა.

მეტი პოპულარული არამდ ეგვიპტური ხალხური სიმღერების მსგავსებია, რომელიც თეთრანდ სიმღერების ტუტებსა და მუსიკას (ე. წ. „მადლის“ და სხვა) და თეთრანდ ასრელებენ; ამ რიგის მუსიკის შემსრულებლობად მთელს არაბულ აღმსავლეთში დიდი სპირაულობის და პოპულარული საოტეობლის ეგვიპტული კომპოზიტორი და მოწარმელი მუხამად აღ-ღალგაბობი.

ეგვიპტური და არაბული ხალხური მუსიკისათვის დამახასიათებელია მითაბეღმდნობი სისტემა. გამოჩინული პირობარეული ეგვიპტული კომპოზიტორების აზხ ამ-შარასისა და აბუ ბუტერ ხარბათის აზობი აღნიშნული გარემოებად აფერხებს ეგვიპტის რიგობულ მუსიკაში მსოფლიოს მუსიკალური კულტურის მიწვევითა დანერგვას, რამდენაც, მათა აზობით, ახალბული მუსიკისათვის დამახასიათებელი მითაბეღმდნობი სისტემა უნა ეგვიპტე რეკლამირებას, კონტრპუნქტსა და ჰარმონიას. აღნიშნული გარემოებათ არამაგად დაპირ ეგვიპტული მუსიკოსები. მუსიკოსთა ერთი აჯერ უმ არაბული ხელოვნებისა და

დასავლური მუსიკის მეგანიკური შეხავების მომზად, თუქტა-მარბაბული ხელოვნების შემსრულებლას სიმფონიური ორკესტრის მიერ მრავალ ტემპურად დამოუკიდებლად აყვება.

ეგვიპტული მუსიკისა მთავრ, პირობარეული აჯდუფის წარმომადგენელი — კომპოზიტორბის მთავრ, პირობარეული ინსტიტუტი-მარბაბიანული, აზხ ამ-შარასი, ოსრეუ მუსიკის, რომელი მარბაბი და სხვისი, ცილობრედ აღმსავლეთისა და დაღმეობის სოფარეული მუსიკალური ტრადიციებზე დაფუძნებულ შექმნას ხალხისათვის საკავშირეობულ მუსიკას, რომელიც უნდა გამოხატებოდეს ხალხის ცხოვრებაში მისი ბრუნებისა და მისწრებების. სიმფონიული მუსიკა ეგვიპტულში მხოლოდ ამ უსასიყდელ ხანებში დაიწყო განვითარება. ამ რიგის ნაწარმოებებთან უნდა აღინიშნოს კომპოზიტორ აბუ ბუტერ ხარბათის სიმფონიური უკვრეობა „ახინდა“, დაწერილი მუწარბი თანამედროვე აღ-შარასის დარბის მიხედვით, კონკრეტი ფორტიპილისა და ორკესტრისათვის, მე-2 (ე. წ. „ახალხური“) სიმფონია და სხვა, კომპოზიტორ აზხ ამ-შარასის ოქობა „ახინდა“ და აბობა“, ბალეტი „რამანდა“ და სიმფონიური პოემა „ორკესტრისათვის“.

კიორბის არსებობს არამდლო მუსიკის ინსტიტუტი, კონსერვატორია და რამდენიმე მუსიკალური სასწავლებელი. ეგვიპტული მოწვეული ობი სიმფონიური ორკესტრა — კიორბის სასწავლებელი ხალხური სიმფონიური ორკესტრი და აღმსავლეთის სასწავლებელი ხალხური ორკესტრი, რომლებს ხელმძღვანელებს ცნობილი დირიჟორი ორკესტრი. ბოლი დრომდ ორბე ორკესტრის შემდგენლობის 70 პირობებს უტვრელი მუსიკოსები მდამდგინდნ. 1927 წლიდან არამდლო ეგვიპტის მუსიკალური სასწავლებლბა“. მისი პირველიცია კომპოზიტორი აბუ ბუტერ ხარბათი. მთავარბის ინსტიტუტისა, ამ ცოტა ხნის წინ ეგვიპტის რიგობულ ორკესტრის სამინისტრომ შექმნა ეგვიპტული ახალგაზრდობის მუსიკალური განალობის გავრცელების მუსიკალური.

მუსიკის სწავლება შეიძლებულია ამჟამად თითქმის ყველა დამეყვბით სასწავლო და უბაღლო სასწავლებლებში. უბაღლო სკოლებში ისწავლება პარბობისა, პოლოფინია, ორკესტრბობისა და მუსიკის ინსტიტორია. კიორბის ყოლბობდა მუსიკალური აჯდობის ამის წარბად დღ-ღამე ქალბის შექმნას აგრეუდებ მთავრ სიმფონიური ორკესტრის. 1933 წლის ჩამოყალიბდა „უბაღლო მუსიკალური საბჭო“; იგი რეგულარული მეცხედებს პირობებს მუსიკალური ცხოვრების განალობისა და შემქმნელების საოთფობება და უსასიყდელ აგრეუდებს მისხალხობისა, აყობს მუსიკალური კონკურსებს და სხვა. 1955 წლიდან ეგვიპტეში არსებობს მუსიკოსთა და ხელოვნების სხვა დარბის მუშაობა პირობულით კავშირი.

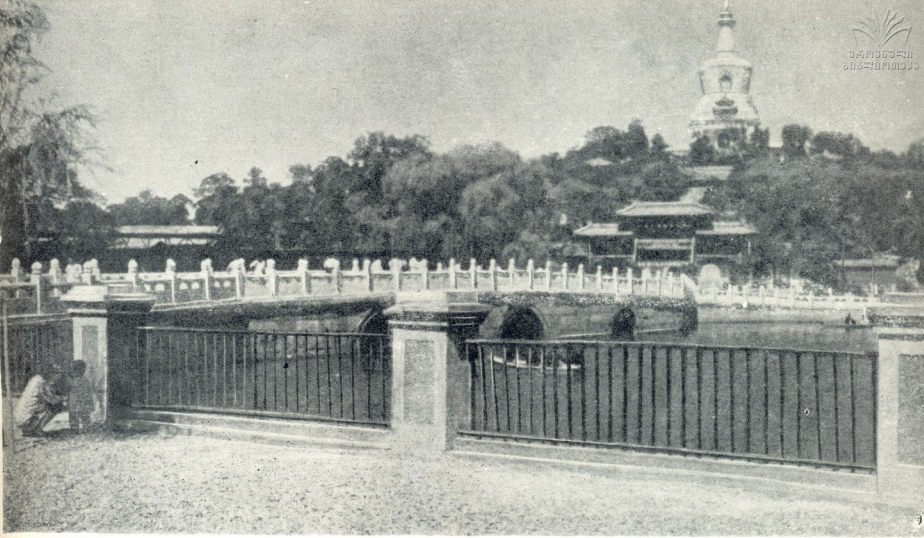
უსასიყდელ წლების მამილზე ეგვიპტისა და სსრ კავშირის შობის მუწარბი კავშირი და ურთიერთობის დასაყრდ ხელოვნების სფერობის ჩვენს დღეებში უკვეცის განსახილვება შეიძლება. „პრობლემა“ „მუსიკის რიტუბის“ „სიხარული და ცუცკვი“, „საოთხის რიტუბის“ და „სოქოლუ თუ სიხარული“. საბჭოთა კავშირში კომპოზიტორბისა და კონკრეტული ანაბის განმეგნილობა ეგვიპტელმა კომპოზიტორბამს აბუ ბუტერ ხარბათისა და აზხ ამ-შარასის, მიუკუვიცი ქალბა ნამა აჯანობს, ეგვიპტის კინოხელოვნების მუშაყვება; მუსიკური მიწვევა ეგვიპტის საბჭოთა ხელოვნების ინსტიტუტი ნაწარმოებების გამოყვება და სხვა.

თავის მხრივ 1955 წელს ეგვიპტული კონკრეტები გამართეს საბჭოთა მამიბობებს: სსრ კავშირის სახალხო ორბობებსა კ. პირბიფობს, უტვრეობის სსრ სახალხო ორბობებსა კ. მხამაბობდ, სსრ კავშირის დღ-ღამე ორბობის ბალეტის სილობობებსა კ. ტხომბირობდ ამ. მ. ლიონებამ, ურთიანულ მავალითა მარბობის ო. პარბიფობს, ჰიანისტემა თ. გუნიკამა, სსრ კავშირის სახალხო ორბობებსა კ. მარეკობდ და სხვა. 1956 წელს სსრებში კონკრეტი მარბობის ქალთა ქორთორაფიული და კოლექტივბა „ახალი რიტუბის“ და წაღმეობის ხელმძღვანელობის, სსრ კავშირის ხალხური ცუცკვის დამსრულებელბა ანამბობა კ. მობსევის ხელმძღვანელობითა. ეგვიპტის კონსერვატორბა რეგულარულ ურეგნიბებს საზოგადოებრივ ცხოვრებას, რომელიც განსაკუთრებულ წარბობებს ზედა გამოყვება. „არტისტი“, „არტისტი“, „მეღმარბი მთავარ სანდლებრებს“, „ხელოვნის დღეებსა“, „არამიკამეგნიობს“, „რეგბს“, „სადეკის“ და სხვა. ეგვიპტული ორბობების საბჭოთა მხატვრბობის ო. ვერესიბისა კ. რუდენკისა კ. ფინფინიბისა კ. ლეობრბობისა, ო. რომანბისა, ზ. რამანდინბისა და ს. სარბათისა ამის წინამდ უკვეცის მიწვევა აღნიშნული მხატვრბობის მიერ ეგვიპტული შექმნილი ნაწარმოებ-წარბობებს, რომელიც მრავალ მხატვრული მიზნობა.

მინიმალური წელს კონკრეტული „მართალი ფილოს“ ამთავრებს ხორცერილი ფილოს „ამილუტის“ ვაღაბობას. ფილოს ვაღაბობს მხატვრულიც ურთიანობის ცილობისა და მისივე ხალხური მსგავსების მსახრბობის მსახრბობის მიხედვით, რომელიც ეგვიპტული მე-18 სუტობის დასასრულს ითვლება, რომ მართალი კონსერვების შემეფიქს ახალი ნაწარმოები სათანადო წველოს მთავრს ეგვიპტისა და სსრ კავშირის ხალხის შობის დამყარებულ თანამშრომლობით ხელოვნებისა და კულტურის სფერობაში.

თავისუფალი ეგვიპტისა და სხვა არაბული ქვეყნების ხელოვნებისა და კულტურის განვითარების ხელს უწყობს არაბული აღმსავლეთის ხალხის მეგობრობის განმტყობება საბჭოთა კავშირის ხალხებთან, რომლებიც მუდამ ფიხობდ დანამს მშვიდობისა და ხალხთა ერთობის დამყარებლობის სადარბობებს.

1

ხელები შორს ჩინეთისაკენ!

1949 წელს ჩინეთის მშრომლებმა, კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით, სამუდამოდ დაამხეს უცხოელი იმპერიალისტებისა და შინაური მჩაგვრელების ბატონობა. უჩვეულო გარდაქმნები მოხდა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში, სახე შეიცვალა ჩამორჩენილმა სოფლის მეურნეობამ. ოდესღაც უმოწყალო გლეხობა კომუნებში გაერთიანდა. აიგო და აშუშავდა ახალი ფაბრიკა-ქარხნები. ქვეყანა მოიფინა კულტურისა და მეცნიერების, ხელოვნებისა და ლიტერატურის დაწესებულებებით. ბოლო მოეღო ჩინეთის სისუსტეს, კომუნისტური მშენებლობის დიდი მიზნით გაერთიანებული სახალხო რესპუბლიკის არმია და მშრომლები საცადირის პასუხს აძლევენ იმთ, ვისაც სურს კვლავ დაეხმოს კოლონიალიზმის უღელი თავისუფალ ჩინელებს.

— ხელები შორს ჩინეთისაკენ! — ამბობენ საბჭოთა აღზარდები, ჩინეთის ერთგული მეგობრები, ისინი, ვინც ჩინეთზე აგრესორის თავდასხმა საბჭოთა კავშირზე მახვილს აღმართავდნენ მიაჩნია.

2

1. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის დედაქალაქ პეკინს ფაშარავი ბაღი აშუშუნებს. განსაკუთრებით ამაყობენ ჩინელები ბუჩხის პარკით. აი, ერთი კუთხე: პირდაპირ მოჩინს ძველი „თეთრი პაკოლა“, მარმარილოთი ნაგები ზილი. აქ ისვენებენ ბეიერლები, რომ ახალი ძაღლით აღვსილებმა მშვილობიანი შრომა განაგრძონ.

2. ეს კი დიდი სამრეწველო ქალაქის ტიანჯინის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ალაკაფია. ამ უძველეს უნივერსიტეტში სწავლობს ახალი ჩინეთის მრავალი თაის ახალგაზრდა, რომ მეცნიერებას დაუფლებულენება, კიდევ უფრო მდიდარი გახადონ სამშობლო. ტიანჯინელები იმითაც ამაყობენ, რომ მათ უნივერსიტეტში სწავლობდა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის პრემიერი ჩიუ ჯუ ენ-ლაი.

3. უმეცნიერების შრომას სამოღ დასვენებაც უხდება! — ამბობენ ჩინელები. აი, ამიტომ ააგეს ძუჯიანის პროვინციის რკინიგზულგზაზე ახალი მშენიერი დასასვენებელი სახლები. აქ უოუნა, მართლაც, გულსაც არგებს და სულსაც.

3

4

4. მხიარული და ხმაურიანა შანხაი. და თუმცა სასტუმროს ოცდამეოთხე სართულიდან პატარად შოჩანს ქალაქი, მასში მაინც თავისუფლად ცხოვრობს 7 მილიონი შანხაელი.

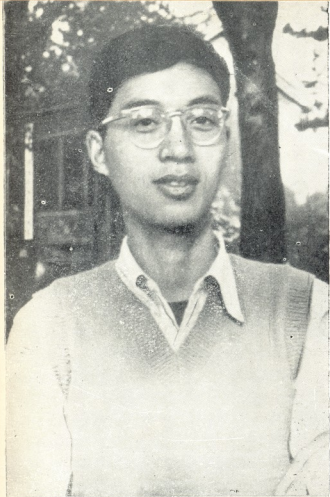
5

5. დიდი მოძრაობაა შანხაის ქუჩებში; უმძორაოდ დგანან მხოლოდ კედელთან უყურადღებოდ მიუღებელი ველოსიპედები, რომლებიც საათობით ელიან პატრონებს და რაკი გამვლილები ხმას არ სცემენ, მოწყენილნი თვდებიან.

6

6. შანხაის კომფორტაბელური ავტობუსები უცხოელ სტუმრებს ელიან. მათზე რა მოგახსენოთ, მაგრამ ჩინელი ავტომძღოლები არასოდეს არ იგვიანებენ.

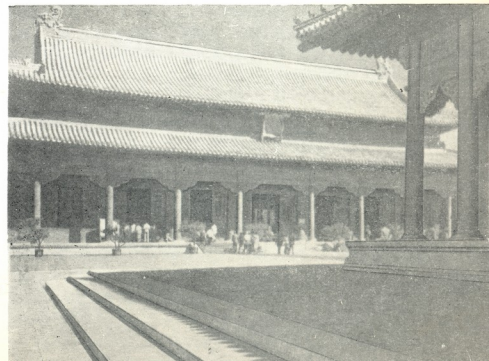
7

7. ჭკვიანი, კეთილი, მშვიდობისმოყვარე და გამრჯე ახალგაზრდაა შანხაელი ლან ცუე-ჩუნი. იგი და მისი თაობა ერთგულად იღწვიან ახალი ცხოვრების გასამტკიცებლად, წარსულში ჩაგრული სამშობლოს ასაუვავეზლად. მათ კარგად ახსოვთ ძველთაგან თქმული სიბრძნე: „ვინც ჭარს დათესავს, ჭარიშხალს მოიშენის!“

8

8.—„ცაში სამოხეა, ზოლო დედამიწაზე ხანჯოუ“—ამ ძველ თქმას, ჩენის მხრით შეგვიძლია დავუმატოთ: „ხანჯოუ ქალაქია ლამაზებისა, ზოლო ღამაშა შორის პირველია ვან მეი-სუნი“.— ასე წერს პოეტი ზუტა ბერუღავა სამედიცინო ინსტიტუტის მეზუეი კურსის სტუდენტ გოგონაზე.
ამ სურათზე ხანჯოუც მოიანს და ვან მეი-სუნიც. სიტყვა მნახველზეა..

9

9. ჭკვიანის უფილი სამშენებლოროს სასახლე გუგუნში მრავალი მუზეუმი გახსნილი. ოდესღაც კარნაკტალ მის დარბაზებს ახლა მრავალი თავისუფალი ჩინლის ხმა ახალინებს და ამზიარულებს.

10

11

10. ჩინელებს უყვართ ადამიანები და ბუნება. მათ აკუებთ მზე და ჩრდილი, მწვანე და წყალი. პეკინელი ახალგაზრდები ლამაზად ისვენებენ სუნ იატ-სენის სახელობის პარკში. ფუკი იმედია, რომ ეს ლაღი თაობა კვლავ გახდეს კოლმინიზატორების მორჩილი.

12

12. მშვიდად ლივლივებენ ჩინეთის ზღვები და მდინარეები. ნაწიკელი მენავე ცოტას როლი ირჯება, რომ აინცვრე კეთილი სურვილით გასეირნებულ ადამიანებს მომხიბველი მიღამოები გააცნოს. შავრამ მისი ბრალი არ იქნება, თუ ამ გოლიათი მდინარის ტალღები განარისხებით აიშლებიან და ზღვიდან ჩინეთში შემოკრილ ცივილიზებულ მეკობრებს, ქანისირავენ და დაახრობენ.

წარსულის ხედვების ძებნათნ

პროფ. დავით გვრიტიშვილი

ავტოკლამოდ ცნობილია, რომ თვითონ ნანახი გავიწინებულ მეტია. ამიტომ ჩვენს სიზარულ საზღვარს არ ჰქონდა, როცა ქართული მეცნიერების პროფ. პ. ზეგინაძის დიდი ავტორიტეტით, დიდა კ. შერეიელის, დიდა. მ. ჭავჭავაძის და 1957 წლის შემოდგომაზე საქართველოში გამგზავრების საშუალება მოგვცა. მოგზაობის შობამეტილებმა ვადაცხადეს ერთ-ერთი საცდეთისა ღირსად მსოფლიო ლიტერატურაში მნიშვნელოვანი დოკუმენტი, ჩვენც ამ წესს მივმართეთ.

სტუმრება საქმე ზომ არ არის, უცხო ქვეყანაში მიღობარ, ვინ იცის, როგორ დაგვხვდნენ იქ. ერთი ცნობა, რაც არ უნდა იყოს, საბერძნეთი პირველი კულტურის ქვეყანაა. იქ ჩვენი წინაპრები დიდი ხალხით მიდიოდნენ, იქ, ამ დევილი კულტურის ხალხისაგან ბერძნულ სწავლობდნენ და თავის მხრივ თავიანთ კულტურულ მნიშვნელოვან ურთიერთბუნენ. უცხოელი კულტურის ამ არ ხალხს დიდი კულტურულ-მეცნიერებითა ურთიერთობა ჰქონდათ მათთან წარსულში. ფიქრობენ მოწინავე, რომ მუხანა საცდეთში ამ, საქართველოში, ფიქრობენ ახლანდელი ფილოსოფიური საქმელებული საცდეთი თვისებების მნიშვნელოვანი განაღობების მისაღებად. X-XI საცდეთებში საქართველოში არსებობდა ქართული კულტურის ცენტრები, საქართველოში სწავლულება თარგმნიდნენ უცხოელ ბერძნულად ქართულად და ქართულად ბერძნულად, ბერძნული ენის შემუშავება საცდეთში ცენტრის ხილდნენ ქართული კულტურის მიმდევრები. ეს დიდი კულტურული ურთიერთობა საცდეთში ამასწავლუბ არ შეწყვეტილა.

ბუნებრივ მეცნიერობისდმი ინტერესი დღესაც დიდა ჩვენს ქვეყანაში. ქართული მეცნიერების ნაშრომები მიგვჩვენს მათთვის საჭიროება.

16 სექტემბრის საღამოს ჩვენი გემი ბაღისა ნავსადგომში დაჩნდა, სამარხუ გავმდვიდით, ტკეპი დავიტრიავეთ და ქალბის დიან-სუსანიშვიანთან დავთავალოვით. ვნახეთ იუსტეციის და კორინთოვინ-სუსანი სასახლეები — მუნიციპალიტეტი, სადაც იალბრის ცნობილი კონფერენციის მიმდინარეობდა.

17 სექტემბრის დღისათვის მივიდეთ, და 17 სექტემბრის შობამეტი დავიბრით. ქალბის სასახლეში დავსვენებულეთ. შესანიშნავი შენობებია, დიდობის ხეობით გაშენებული ფართო პარკსტეკები და ქუჩები, კეთილმოწყობილი ბულვარები, მოხდანი პრესტეკები, მაგლობის საცხებ-ბაგეტი და მოძღვრები ჩვენზე წარბეჭდულ შობამეტილებს სტუდენტობა. მათი რეგის მუშეგნება მიანე იარსება და ბუნების თაფართია. იგი XIX საცდეთის ბოლოსა ამრეგნებდა და პირველი ნახვისთახავ ისეთი შობამეტილებს სტუდენტობის, მათთვის ამ თაფართილოს ყველაფერი, რაც ეს მსოფლიო არქიტექტურული მეცნიერების შექმნაში. თაფართი კიდევ უფრო მომავალდებულ შობამეტილებს ახლდნენ, როცა ესი შინაგან-მობატლებს ნახავი. ეს მართლაც ზობარტული რამ არის. 18 სექტემბრის თაფართი იყიყიეთ და ვნახეთ უცხოინოლი ბაღები — ამდღინდებრის ზეგონები.

21 სექტემბრის ჩვენების ვ. წ. სარაგინაძის დიდი იყო. საზღვარ-გარეთული ვასპარტებია დავიბრებულ და რამის 11 საათზე დავიბრინდეს ცხატოლი ბუნებრივ, ვაგინებთ ჩვენი თანმგზავრები. ჩვენს ქვეყნის ცხატოლი ვასპარტებია 53 ტროსტოლი თანმგზავრები სამარხმეტიში, მათ შორის, სახელმთხოველი მეცნიერები, მწერლები, ხელოვნების მუშეგნები, ლამის დიდი საათზე გემში "პრობიტი" ჩვენი საცდეთილი სამშობლოს სახლგარეშები დავტოვეთ. როცა 22 სექტემბერი გათიანდა, უკვირებო ზეგონები იყიყიეთ. გემის უფროსი თანამგზავრ ქართული შტურმანი — ანდრო მხატვარი აღმოჩნდა. იგი დავიბრებობრდა და გემის მთელი მოწყობილობა დავადავალდებინებინა.

ნამუშაოდეს პორტოპორტე კუნძული გამობრდა. რამდინეტი შენობა და გველია დავინახეთ. საღამოს რუბინეთის საზღვაო ქალბეტი ქონსტანტინე მივედით, დამე იქ გათავდებინა.

დღის 7 საათი იყო, როცა კონსტანტინე დავტოვეთ და გზა გაენაგებეთ. დღის 2 საათი იყო, როცა თურქული გემები გემში ვაგინებთ მივიდეთ. ნამარხუ გავმდვიდეთ და სასურველი გავმეტილებს ქალბის დასადავალდებულეთ. ვარსა მიგვჩვენებინა ფართო ქუჩები, კარგი სკვრები და ბაღები. ბულვარებში გვიანდ ქართულებს, გულწრფელად აგვასაგებობდნენ. ჩვენზე წარბეჭდული შობამეტილებმა დავტოვა ვაგინებინა. ამ ნამდვილი თეგზობა საშუაროა. ვნახეთ თეგტრი, ღვთის-მშობლის ეკლესია, სწავი ღირსშესანიშნავანი. საღამოს შვიდი საათზე გვიბრდა გავდეთ. საათები ვადავავიყინეთ დიდიბობრებ დარბეჭდვარებით, თურქეთი და სახეობიყიეთი არი საათები უკან არის თბილისთან შედარებით.

24 სექტემბრის დღის 8 საათზე ბოსფორში შევიდით. გემის კაიუტები მივტოვეთ და გემბანზე ავიდით. არჩვეულებრივად ღამაზია

ბოსფორი. ირავე ნამარხუ სოფლები მოსწინან, აქ-იქ სოფლების შუა აუღუნებელი ისლამის სიმბოლო — მეჩეთის კოქსასწავლულები, ამ ღამას კუთხებს ვადავითილი თურქები XV საცდეთში დავაპტოვებინა.

ვაგინებთ ცენტრ და სტამბოლის განაზობა ბუნებრივად მიწის კემშირებია, როცა ამბობენ — ნანახი გავიწინებულ უკეთესობა. ვერცერთი მონაპობრების მიხედვით ნანახი გავიწინებულ ვერ წარბეჭდნენ ამ სახით, როგორც არის, თუ შენი თვალით არ ნახე.

ბოსფორის ირავე მხარეს მივყავთ სტამბოლის შესანიშნავი სახელები და ქალბეს დასარბული არ უნანს.

თვალის წარბეჭდვა მთელი ისტორია. რამდინეტი რამ გვაგავმირებდა და ვგავამოგვებდა ამ ქალბეთან ჩვენი დიდი წინაპრები ამ მოძლიოდნენ სწავლა-ვადავითლების მისაღებად. საწინდრო დასმარების დამოსამხმელ ნიანბრების მისაღებად მოწინავე კერძობისსაარის, ქართულებს ამ ქალბეთს დაცვისათვის იქმნებოდა ხალხს. ბიზანტიის დღესათვის — კონსტანტინოპოლი — ზეგონება საქართველობისაგანის სამხედრო, პოლიტიკური და კულტურულ-ეკონომიური ურთიერთობის ხელშეწყობისათვის ვაგინებინა.

1453 წლის 29 მაისს კონსტანტინოპოლი თურქებმა დაიბატონებინა, ამ ბრძოლაში დაიღობა ბიზანტიის უკანასკნელი იუსთინი კონსტანტინე, რომელიც საქართველოს მეფის, ვიზიგე VIII ასულზე იყო დანიშნული.

კონსტანტინოპოლი სტამბოლად ვადავითა და საქართველოსათვის ურთიერთობა მირეგნობინად შეიცვალა. მართალია, სტამბოლის ქუჩებზე თუ ზარხუ ქართულს კვლავ შეხვდებოდა, მაგრამ ის ამ ქონსული იყო არა კულტურის მისაღებად, არ სტატიკურ, პირველ მოყვანილი იყო ვასასვლად, როგორც ტყვე-მანა. ჩვენი ქვეყნის საცდეთილი ასოგნობრების სტამბოლის ბანახუ იყიდებოდა.

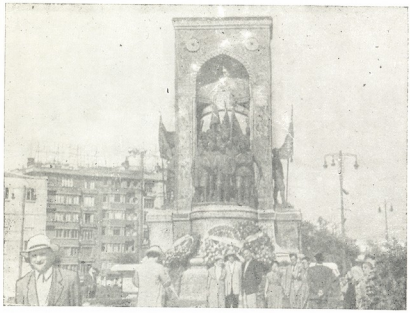
სტამბოლის ერთ-ერთი ციხის ბანახუ საცდეთი დაიბა სოფლი ვიღვამე ქართულს პატრიარქსა სიმონ პირველს, რომელიც 1600 წელს ფორესიანთა ომში დაატყვევებინა თურქებმა.

ნავსადგომში შევიდით. გემი გაჩნდა. აქ სწავი ქვეყნების გემები იყო, მაგრამ ყველა ჩვენს მოგზავრებდა. აუთარება ხალხი მოგავყვანდა. გემზე ჩამოვინებო მთელი ამოვიდა, მათ შორის ერთი გემში საცდენო სოფლის უფროსი ბაღეტი იყო. რუსული იციდა, ბევრი რამ სანარტურის მოგვიბიბო, ციხა რამ ისტორიიდანაც იციდა, ღიონდ ნამარხმეტილი ვაგინებთ. გვიმტყუნებდა ბიზანტია თურქებს რომ არ დავტოვით. ეს მხარე დალიტობრება და ამასთავით დღეს დანარტული იქნებოდა. თურქეთში ვასაკუთრებულა შეხედულა ვიცილია დღესაც ქართველებზე. ქართველებს ბევრნი არიბო თურქებში. მათ თქვენს თვანებში ძველი სარწმუნოება დავრცავს და ისლამი დაიბარეს, არ დღესდღის შენარტურებულა აქეთ და სახლში ქართველად ღვთისაგანობა. ბევრი სოფელი ქართულია, რომელიც მუხანაშავი ბაღ-ენახები აგებო; ძალბან სტუმბრამოგზავრები არიან და თურქეთში უღამაზეს ხალხს იცილებინა. ყველა თურქი ციდილობს, თუ მოიხარება ცოლად შეირთოს ქართველი არ ჩერებულ ქალი.

მას ისიც ვაგინებთ, რომ თურქთა სახელმთხოვით ბევრი მეცნიერი წარმოიშობა ქართველია თუ ამოლ არ ვაგინებთ, არ ვაგინებთ თავისი წარბეჭდობის ისტორია, რადგან არ ვაგინებთ ის გვიტყვიდნენ: სარწმუნოების ქართველი იყო, მე ეს ძალიან არავად ვიცი, 4 წლის

ქალბარის თეატრი

თავისუფლების მოედანი სტამბოლში

წინაა გარდაიცვალა. თურმე დღესაც თურქეთის არმიამა ქართული წარმომადგენელი განაჩინა ვენერაში.

უკან დაბრუნების სტამბოლში სადგურთანად (დავით აღმაშენებლის) წინაშე ათასობით, სულთანის მეჩეთი (მამუდ II მეჩეთი, სულთანის სასახლე, თავისუფლების მოედანი, სტადიონი და სხვ.

სტამბოლში, სადაც თი მთლიანად მცხოვრებია, მთლიანად მოელოდა გადამხრება გადამხრული და მარბაილის ზვიის ნაპირებს სწვდება. ქალაქის ევროპული ნაწილი შედარებით სუფთაა, აზიურ ნაწილში კი თურქული სიღამაა სუფთა.

სტამბოლს ეტეობენ და მარბაილის ზღვაში შეედვიართ. აქ ახლანა შესანიშნავი ქალაქი სანსტეფანი. გათავიერ დარბანულს სრუტეც, შეუდისნე გეგოსის ზღვაში.

25 სექტემბერს დღის სამი საათი იწინებდა, როცა პირისა და ათენის საზღვარს გაიშალა. პირველად, როცა ამ ქალაქებს შორისდნ ეუცდებოდა, გულს გაფრთხილდა ისე მოგვიწერა, რომ ქალაქი დასადევი ხროდა, გადარტყმულ ავილის მდებარეობენ. არც ერთი ხე, არც ერთი მინიაზი, ყველგან ბინიანი სახლები. მთელ ლექსიშვილს გაუღწევიათ მოხსნა— ჩვენ თუ ხევისურადი დავემარებოდა, რომ-მედიც ერეკლე უბრა: მივედ ნენებია აქ მინებდა. ბესურს ერეკლე წარმოადგენილ ჰყავდა გოლიათია, ის კი საშავლო ტანის ცაცი აღმოჩნდა. ჩვენი საბერძნეთი — პომერონისა და პლტონისს ქვეყანა რილც დღესი პალაე წარმოადგენია, ახლა კი, აი თურმე არ ყოფილა.

ჩვენი საბერძნეთი ჩვენი პირველი შობადეილობა არ გამოართლდა. როცა პირივენი ჩავედით და ქალაქი ახლოს ვხსებო, პირველი შეხვედრელობა გარკნა პირის წავსადგურში შევსოლსთინია ჩვენი ვაჭრე ამოვიდნენ საბჭოთა სავაჭრო წარმომადგენლები, მათ თან ახლდნენ თი დირიბების შემოყვები, რომელსა გაბარებულენი მივიდინდით. აქ ამტკიცა შედეგისეს, დღარბები დროამებრე გადავიცვალა. ჩვენი თავი-ბარბანს ჩამბარეს და კეთილშობიანება მივიდინდით. ჩვენი ფიცი ევვატისკენ წყადი, ჩვენ კი საბერძნეთის მწიწე დავდენდით ფიცი.

132.000 კვ. სექტემბერის უკვე საბერძნეთში გართ. საბერძნეთი 130.000 კვ. კილომეტრს მოიცავს, აქედან 25.000 კვ. კილომეტრს ეკონტროლებს მდიდს. საბერძნეთის მთასილობა 8 მილიონს შეეადის. აქედან თი მსახიბდებ შეტი ქალაქებზე ცხოვრობს. საბერძნეთის დიდი ქალაქებია ათენი, სალონიკი, პირეი, ბარბანსი და ვილო.

საბერძნეთში ძირითადი დარჩე სოფლის მეურნეობაა. მსოფლიოში განთქმულია ბერძნული თამბაქო, ზეთის ხალი, ციტრუსები. როცა ვართ ათენი ბერძნული ვაჭრობენდნენ, სახელმწიფო მთასილოს ერთი მესამედი ტერენიზლად შევსოდა. დიდი წინა აქეს ავტორიტი საბჭოთა ფოლტსა, აფერაიკისა და დიდი ბრბანეთის შემდგე, საბერძნეთის საბჭოთა ფოლტს პირველი ადგილი უკეთავს.

ფორმალური საბერძნეთის სახელმწიფოს სთავიფიცი მეციფი, მგერამ სახელმწიფოს მთავის მინისტრისა საბჭო, რომელსაც ამტკიცებს პარლამენტი (კელო).

ჩამოვიდით თუ არა ვემილად, პირეიში არ გავჩერებულვართ. მინქანში ჩავსდითლი და ათენისკენ გავეგზავნეთ. ფიციურად პირეი ათენთანაა შეერთებული.

ფორმის, რომლის სტრუქტურები ჩვენ ვიყავით, აგრესიები ეწოდება. მის თვისის სასტრომი აქეს, რომელსაც აგრესიობისი ჰქვია. სასტრომი საკმაოდ დილია, კარგად მოწყობილი ნომრებშია და რესტორნით.

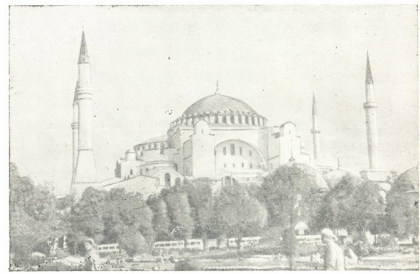
ნომრებში მოვიყავით. დავისყენეთ. ტანსაცმელი გამოვიყვალეთ და რამ დორი არ დავეცადეთ, ქალაქის დავითაღიერებას შევედღეთ.

ათენი მსოფლიო ქალაქია შორის ერთ-ერთი უძველესი ქალაქი. აკროპოლისის არქეოლოგიური გათხრებმა დაადასტურა, რომ ათენს ცირკიტროსის არქეოლოგიური მსოფლიო-ტყვის 27 სასტრუქტურის ცხოვრობდნენ ადამიანები. ბერძნული მითოლოგიის გადმოცემით, როცა ათენს ვაჩანდნენ, ზღვის ღმერთის პოსეიდონისა და სარბანის დმბრებელი ათენის შორის ხანძარბოვდა დედა ჩამოვარდნის იმის შუესახებ თუ ვისი სახელი დარჩებოდა ქალსუ. ბერძნული მითოლოგი იჩენს სხვა დმბრებელს. დედა ათენის სასარბოვდე გადამეციტეს და ქალსუ ათენი დარჩებეს: ბერძნების სწამებით: ის, რაც ულამაზესი და მშვენიერია, დავამოგებელია ათენის სახელთან. ამიტომ იყო, რომ ბერძნების დროინდელი ერთი მწერალი წერდა: აი, რა, გამთავაზინებელი, თუ შენ გჯერ ათენი არ ვინახავს, ვირო ხარ: თუ ვინახავს და აღმოჩნდა: ნებელია და დარჩენილია, მაინც ვირო ხარ; ხოლო თუ ვინახავს ათენისა და შენი ნებით მიგეტოვებია, მაშინ აქლში ყავილხარ". ათენსა თავისი ხანძარბოვდი ისტორიის მამისიბე შეგება-ყავილხარს ართავი ვერეი კანბა სიყვად და მსოფლიოდა გადართია. ათენის ისტორიული მდილი დღეის დღემდე თმისლის ჰქვია.

საბერძნეთის დღევანდელი დედაქალაქი ათენში პარმონიკულია შეხამებული უკვლასი ქალაქების ნაშთებს და თანამედროვე ევროპული ქალაქის სახსარე-მეცნიერ. მრავალსართულიანი სახლები, ღამნი ქუჩები, კეთილმოწყობილი სასტუმროები, მდიდარი მღახიბი, სკვერები და ბოლო უხვად იზიდავს მნახველს ფილის. ათენის ერთ-ერთი თავისებურება ის არის, რომ ქალაქში ბერძენი შობა-ბარბრებელი, ბუნებრივი ამაღლებული ადგილია. აგვალთ რომელიც გორაკზე და არა მარტო მთელ ქალაქს, არამედ ანახავარ" საბერძნეთისა კი ხელდავს. ქალაქის ცენტრში ყველაზე მაღალი მთა ლიკაბტოსია. ერთ-ერთი ამაღლებული ადგილი მდებარეობს აკროპოლისი — ძამარბილის ნაგებობათა რთული კომპლექსი. ყველაზე ღამბი, ყველაზე სრულყოფილია პარმონის — ვეგლი ზღვრული არქიტექტურის სათავე. ათენში ხელმძღვანელებდნენ არტეორი ხანის ერობალი. ხერათმოდურება იტერინისა და კალცარტე, ფილისის მიველდებოდა. პარმონის (ათენის მთავარი ტარბის) აგება 432 წელს დასრულდა. 438 წელს დაიწყო პარმონის მშენებლობა. პარმონები აგრესიობის მსახსრული ქართია. დასაბოლოებნი 438-420 წლებში აკროპოლის მსახსრულია აგებულ იქნა ათენის მცირე ტარბი. 420-406 წელს მიმდინარეობდა ერთეობისის მშენებლობა. პარმონისა და ერთეობისის შორის მოედანზე ამოართული იყო ათენის (რამბში ბერძენის მდგრადი ღმერთის) ბრინჯავის უღდისი ქანდაკება, რომელსაც მრავალმა ხელმძღვანელებმა დარბო — ნიკა ეპირა, ის მიღწედა დიდი იყო, რომ გადმოვიდნენ, მულაზებრები მასზე იღებდნენ ორივებრებებს. აგრესიობის ანსამბლს მთავარ შენობას პარმონიანი წარმოადგენდა. ის სხვა ნაგებობათა უკრთა მაღალ ადგილზე მდებარეობდა და ის იყო შეხამებული ადგილმდებარეობათაში, რომ ყველაზედ ერთად აღიუქული დარბრულული მთელს ქმნიდა და გავლენას ახდენდა მთელი ქალაქის გარეგნულ მსახეს.

პარმონიანი თავისი უამრავი სკვერებით, იატაკითა და სახურავით პენტკლორი მარბაილიზავენ იყო აგებული. პარმონიანი, აღმოსავლეთ მხარეზე, იდგა 12 მეტრის სიმაღლის ქალაქური ათენის ქანდაკება, რომელიც სპილის ძვლისა და იქორნისაც იყო გაკეთებული.

აგრესიობის ჩრდილოეთ ცენტრში მოთავსებული იყო ორ არბანანბარ ნაწილად გაყვანილი ერთეობისი. აღმოსავლეთ ნაწილში, რომელიც ქალაქის მვეულ ათენს პალადის ეკთვებოდა, ამათროული იყო ნინგან გამოკვეთილი ღმერთობა პალადის გამოსახულება, რომელიც თანამხედ გადმოვიდნენ, ციდან იყო ჩამოტოვნილი. შენობისა დასავლეთი ნაწილი ორად იყოფილდა, ერთი ნაწილი ეკუთვნოდა ათენის უკანამაზარული მთელი ცხოვრობის. მწერბის შუი იდგა ზეობისის ზე-სიმბოლი ნაყოფიერებისა. მის ერთი ნაწილი დასავლეთ-აღმოსავლეთ იყო ექვსი სტრეტი ქალაქული გამოსახულებით. დღეს თი მხოლოდ ხუთი-დასრინილი, ერთი იტგლისი წყაითია. ბერძნებს დღესაც სჯავრათ, რომ ყოველ მშაბი სადამის ხუთი და გამიღის და მოთქვამს, სჯავრათ ჩვენი დავიერებელი დაი.

„აია სოფია“ სტამბოლში

პოსტილიანი ტიპის ნანგრევები სურბონზე (საბერძნეთი)

პართიონის აგებობა მარმარილოს სხვადასხვა დიფერა, რომელია რიგზე 550 ულრიანა. სკულპტურის ჯეპ ამ შემორჩენილი ნაწილებიდან წარმოადგენს ადამიანს, თუ რა გრანდიოზული და ლამაზი უნდა ყოფილიყო ამართონი. სანერძელი ისტორიის მანძილზე მან დიდი ყვავილობა განიცადა 1204 წელს ჯვარისნებმა ქრისტიანულ ძვლენ-ცვლად განადგურა. 1460 წელს თურქებმა ეს მძევინილი მწიხნოლა თოფის წარღვის საწყობად წააღწიეს. 1687 წელს აქ დიდი აფეთქება და აგროვანთა ძეგლები დაიშალა. 1802-1813 წლებში იმგლისგანა ლორდ-მ. ედვინმა ბენჯამინმა აიღო, აგროვანთა მემბრათა დასველება შეეკრება, ინგლისში წაიღო და 34 ათას რუბლის ფუნდამ ბრიტანეთის მეფეებს მიჰყვდა.

აგროვანთა ანამაბლი საბერძნეთის და შიგლი საკაობიოთა კულტურის სიახვედრე წარმოადგენს. მაგრამ ათენი სხვა ძეგლებითაც აიხს ცნობილი. აგროვანთა მიდამოები სასეკა ისტორიული ადგილობრია და ანტიკური ხანის ძეგლები აქ ახლა არის აბრაბივი, სადც მძვალ-საქის სპაის სხობები მიღწერილია მათ შინა. როდესაც ატიკლის თეატრი, სადც ანამაბლი აგროვანთა ახლავ ანტიკური ტრაგედიის სექტაკლები ყველა ნაწილებიდან ახლავ ანტიკური ტრაგედიის სექტაკლები იმართება. აქვე ცნობილი დონოსის თეატრი; აღინაშნო ვეპაირი (რომელიც დეკორაციები), ზეგის ტიპის ნანგრევები, აგროა, თესკიანის ტაძარი და სხვ.

გველა აქ ჩამოთვლილი ძეგლები საუბრა შორს წაყვანიან. შევჩერდებით მხოლოდ ზოგიერთზე.

დონოსის თეატრი V საუკუნეშია აშენებული (მ. წ.) ფილოსოფოს პლტონის ცნობით, ამ თეატრში 25000 კაცი ეგებოდა. თეატრი დიდაც კეთილ იყო. მარმარილოს საჯლომები ახლავ მიწარბულია ანა მთლიანად. შემორჩენილი სკამების, სცენისა და სხვა ნაწილები ზოგიერთი ქანდაკიდან ჩანს, თუ რა ზღაპრული სილამაზე უნდა ჰქონოდა ამ თეატრს. როდესაც ბიკუკოს (ტოქოს) თეატრი I საუკუნეშია აშენებული (მ. წ.). ათასი დროული ამ გადგებურთა ყოფილ ახლა თეატრის სახეობა არა ბეჭს, მაგრამ, როგორც ზეით აღინაშნეთ, აქ ანტიკური აფიკოების წარმომავლები (ესკილი, სოფოკლი) დღესაც დღეობენ.

აგროვანთა დასავლეთით მდებარეობს ანტიკური მცენებელთა აზრობების ვილა — აგროა. აქ იყო თეატრის სასადგომი, ფილოსოფოსების სკოლები, აქ იმართებოდა მცენებელთა დისკამები, სახალხო კამები, დიდებულთა მკურნალები. აქ ხედივდა ახლად აღმადგენლ ბავშვების რევისტრაცია.

40 წლის წინათ აგროის ტერიტორია სახლებით იყო დაფარული. აგროვანთა ატიკოლოგებმა აწირბინო გათხრები და აგროის საფიკოლოგებმა გამოაჩინებურეს. სხვა ნივთებიდან ერთად, 25000 მარტო ვახა აღინაშნა. აქ მიკროლოგი ნივთები, როგორც კენამა გილმა გვიჩვენა, იმდენა, რომ ვერცერთი აგროვანთა არ არსებობდა.

თავის დროზე მართონებდა აქ ჩამოყვანილი ზეგის ტიპისა. მისი ნაწილებია მ. წ. 530 წელს დაუწყებო და 130 წელს (მ. წ. ა.) დაწინაურებულა. ამრიგად მშენებლობა, რომელიც დიდიხელ სტილზე დღეობდა, იმერს სტილზე გაუარესებლითა, კოინის ტიპის სტილზე დაუმჯობესებიათ, 600 წელს გაარქმულბო. ზეგის ტიპის 104 მანარინის სკეტი ჰქონდა. ახლა მხოლოდ 16 სკეტია შემორჩენილი. დანარჩენი თურქებმა მოუხსნიათ, ზოგი სამწეს მასალად გამოუყენებიათ. თანამედროვე ათენი მდიდარია მცენებელობით. საკაობიოთა მნიშვნელობის ექსპონატები დაცული ათენის ნაციონალური არქეოლოგიური მუზეუმებში. მუზეუმის უზამაზარა დარბაზები დასავლეთი კარის, გარდასვლი და კოსსიკური ხანის ხელოვნების მკვლელობა, კარის დარბაზში მოთავსებულია მიკენური ნივთები. მარმარილო, თქრო, მარმარილო უხვადია წარმოდგენილი. როგორც ცნობილია ბერძნული ხელოვნების თეატრული საფუძველი მთლიანადია. „ბერძნული მითი-

ლოგია“ — ამბობს მარტის, — შეადგენდა ბერძნული ხელოვნების არა მარტო არსენალს, არამედ მის ნიადაგსაც.

ზეგისი, ათინა-პალადი, პოლიდორი, აპოლონი, ჰერმესი, ჰერა და მრავალი სხვა ბერძნული სკულპტურის მთავარი პერსონაჟები ადევნენ. ამ მუზეუმში ისე დარჩებოდა არის წარმოდგენილი ხელოვნების ადვანსი. ხანია, რომ ერთი დარბაზიდან მეორეში გადასვლის დროს შეიძლება თვალი ხელგადასვლა ახალ, მაღალ საფეხურზე ასულ ხელოვნების ნიმუშებს.

თუ რა შთაბეჭდილება დატოვა ამ მუზეუმმა სპეცილისტებზე, საკმაოდ გაიხსენებო ერთი ამავე, რომლის მოშუშე ჩინებ ცვაფით-ზეგის თანამედროვეთა შორის ხელოვნების ისტორიის ორი სპეცილისტის რაიფიკსორი იყო. თურმე როვეც საბერძნეთის ხელოვნების ისტორიაზე მუშაობს. ისინი პირადად პირველად შეხვდნენ ერთმანეთს. ერთმა მათგანმა თავი გადაიქცია და თქვა: უადღერებია მთავარი ბერძნული ხელოვნების ისტორიის საკითხებზე საღებურად დისერტაციის იცავენ, ეს ძეგლები კი თვალთ არ აქვთ ნახული. მაგრამ უახლესი იყავნ ერთი მათგანი მეც ვარო, დღესაც ხანია არ არის დაღვირავი საფილოსოფიო კითხვებითა, საბერძნეთში კი პირველად ვარო. ამასთან თავისი დონოსიკური თვისა დასახლება გამოიყო, რომ უფალეს საბესტრაციის კომისიის ეს დისერტაცია საუკუნებოად ვადაცხლავ პირველსთავის და რაღაც ბრძენი საბერძნეთში პირველად იცვენ, მხოლოდ ახლა მიხვდნენ, რომ დისერტაციის და რეკონსტრუქციული საფუძველი შეკეთებულს მოითხოვდა.

ძალიან დიდი შთაბეჭდილება დატოვა ჩვენზე ბენჯის მუზეუმმა ანტიონის ბენჯი ბერძენი კოლექციონერი იყო. მას შთოლი თვისი სიძეხეა ანტიკარიონის შეგნის მთაბანა. იმდენად მდიდარია იყო, რომ აჯო ათენში ბრუნენულე სახალხები და ერთ-ერთი მთავარი სკულპტურა-პანკინური ნივთები მართო. მას მიზნა ჰქონდა დასავლელ ვერ-ფლავრი ეყვდა, რაც კი მთავრას იყო, გუბერნატორად იმისა, თუ მუზეონში როგორი ხარის კულტურის მუშაობა უნდა იქნებოდა. აქ ნახეთ ინტერ-მომობითი როგორი ხარის კულტურის მუშაობა უნდა იქნებოდა. აქ ნახეთ ინტერ-განესის ნაკლებობა, ენგობერ მთავარი თვისი თუ ინტელისტიკის სპობის მქონე დისერტაციის, ისინივე თვისი, თუ ინტელისტიკის ხმალს, სპობის ეს დისერტაციის ბერძნული ნაციონალური კოსტუმებით არის მიღებული. მათი რაოდენობა 500 აღწევს. ამ მხრივ საბერძნეთი მსოფლიოში პირველი ადგილს იჭერს.

აგროვანთის მუზეუმში დაცული უმათავრესად მისასლა, რომელიც ოდესღაც აგროვანთის მშენებლის შედგენილი და ეპოთა სიკვის გამო მიუხს კვეშ მოწყვა, ეს ნივთები გაიხსენის დროს აღმოაჩინეს და იქვე საგანგებოდ გაეყოფილა შემონახვის მთავარეს.

ათენის ათის: 1. ზინანტიური მუზეუმი, მაგრამ ჩვენ მის ნახვა ვერ მოხერხდით, რადგან რეზერვო მშენებლობაშია.

ცალკე უნდა შევხვედეთ სტადიონზე. ათენის სტადიონი აშენებულია 338 წ. (მ. წ. ა.). ოსტატურიშეულია 1917 წელს. ტიპე 60.000 კაცი. ათენის სხვა ღრმსეურობებიდან აღინაშნავია მცენებელობა აკადემია, უნივერსიტეტი, ნაციონალური ბიბლიოთეკა, უცნობი პრისიციუსის საფლავი და სხვ.

თანამედროვე ათენი ტიპური ევროპული ქალაქია. სახლები მრავალსართულიანია (ათენი მთავანი 14 სართულს აწევენ). სახლი უდიდესი უმათავრესობაა მარმარილოს ქანდაკებით აშენების, კედლები მარმარილოს პერსონაჟს ჩაყვლით. ქალაქი ისეა დაფიქსირებული უბანი თუ სახლი ვახლავდა დასავლეთით ანამაბლს წარმოადგენს და სისამაფირო შთაბეჭდილებას სტევენს.

ათენის ცენტრალური ქუჩები — უნივერსიტეტისა და სტადიონის ქუჩები გაიჭრა პრისიციუსის ჰეგის. აქია თამაყიერი უფლოვანი მკურნალები არა აქეთ. ამ გრძელ ქუჩებზე პოლიციელი მხოლოდ ორ თუ სამ ადგილზე დგას. ხალხი თვითონ უფლის თვისი თვის. მოიხიბლა ძალიან დიდი, მაქსიმალურად მისდობს, მაგრამ მსგებრალი მინიც ნაკლებია.

ათენის ქუჩებზე, თითქმის ყოველი სახლის წინ, ტროტუარზე დადგმულია მაგილები და სკამები, რომლებიც განთავსდებიან მუშაობა.

სულთანის სასახლე საბოლოოში

დადგებულა, მიუღებინე ესხმენ მაგდის, დედამით თითო ჰქონ ციკო წყალი, შვიც ყავა და საათობო ესაბურებინა ერთმანეთს. ავტო ძეგარი, სკამზე შევიდა ჩამოხვედა და შექცევით თავის ჰუკო წყალს. ციკო წყალს ბერძენის საყვარელი და სახატარა სასმელია. ძველად, როცა ბერძენი ბერძენს გამოემუდგებებოდა, ციკო-წყალს ვაჭარობას და ციკო წყალს სთავსებდნენ უსურველი და მდელი გარდაცვლის ახანაშვილის დროს ბუნების ეგვიპტეშიც, ციკო წყალი არ მიაღო საიქოს ვასწავნებულს.

ფარავა-ქარბენები, სახალაობრივ შინაგანში, (რესტორანსა და სასტუმროში) ზაფხულობო წყლის ციკო-წყალითადაც გაცივება ხდება, ინგანებთან ერთად ციკო წყალი გადის ექვსს.

ბერძნული კერძი მეთრე თავისუფლებოდა კილოსა სინდრალე. ყოველ ნაბაზუ კილოცა, ათასსა და პირველი 2,700 კილოს თალიანს. აქ უდიანს აბაღის, ტბისუფლს, სხვადასხვა სუნიერების, კერძო-გაზაფხის და სხვ. კილოცის დილით ადრე ოღბა და შევაამებულ არ ისტყობა.

ათენის ქუჩების ურბანულსა-ფორმა, მართად ძალიან სუფია. თითქმის ყოველ სახლის პირველ სართულს გამოემუდგებოდა მალაოზის მუდგობა. სამკარისა შეხედით, რომელიც გრენგა, მალაოზისა რომის იქ წყობა მისდებოდა — აქ საქონლი ბატონისა მიმხარებულზე.

შეხალა მალაოზის, 4-5 კაცი მოვარებუბა, რა გრენგა, რა მოვარა-ფორმა. თურქი ისეთი მალაოზის, რომელიც მთელი კვირის განმავლობის ერთევეს ჰყვიდს.

ჩვენ დასულები არ ვივით ვაჭრობას. ამიტომ რასაც გვივარ-სუბენდ, იმ ფასს ვაძლედი. თურქი მოივარებდა აქ გვიზობა. უღდა ვეჭარი, შეიძლება და გასაძვივლა ცილონად ერთმანეთი მოიჭურეს. ვინ მეთრე ვაჭრობს, იმე იაფად იყიდის, იღბსაზე და მოაქვს დღე-ღამე-ღამე — გვიზობის ბერძენს.

მალაოზის ურბანულს ურბანულიც შემტანალი საქონელი აწყავა. ავივარა, ინგლის, სფინანდელი, დასალოთ გრენგისა ერთმანეთს გვიზობან, ვინ უფრო მეტ საქონელს შეიკვას საბერძნული. ბერძნული წაწარმადი იყიდება, ურბანულს, თმის მუჭეც, კერძო-ჩაყრა, როგორც ჩანს, საბერძნული მსხალი მოიჭურებოდა არ არის. თამბაქოს ფაბრიკებიც კი უცხოური მარცის მანქანებით მუშაობენ.

ისეთი მამაუცლებლა გრენგისა, საბერძნული შხლოდ მალაოზისა ბერძნულს, საქონელს კი უცხოურია. საბერძნული ეკონომიურად სტაბელა დასოქვლებული.

ბერძენები ძალიან ჰგანან ქართველს. მათგანში და შრომის მოყვარულსა ხალხია. იყვანენ საქმედ სუფილს და ქარავლსა ბიზანს, განსაკუთრებით ქალბები. მუშები და დღესობა თავიანთად გვხვდებიან. საერთოდ ყველანს კარავდ გვიგებდებოდნენ. ჩვენ დასოქვლიერით პირის თამბაქოს ფაბრიკა, 3000-ლდ თავისი მარცისის სახელი — პასატარისის ეწოდება. რომელიც კაცი (ურბანულიც ქალბები) მუშაობს, მუშები გულმართლო გვესაზღებდნენ, ციკო წყალს გათავაზობდნენ და წაითხვლის წინ მოიჭურეს უსთოდებენ ჩვენი მუშების მუშებს.

თავისებობა საბერძნული შამა-სმის წყის. იყვებოდან დღესი სამკურნო, დილით ძალიან მეთრე ჰყვიდ იგიან. შამა საზემე შეიძება: ორ-ცხოზილი, კარაყი, ჯეში და ჩიპი. სალოლა ექვსი კერძისაგანა: 1. პირაყი, 2. მალაოზი, 3. თაბაქო, 4. თაბაქო, 5. ყველი, 6. ხილი, აქ ჩაწოთვლიერ მუშები მოიჭერ ციკო-წყალს, ვახშამი წყინით კურბით იწუება. მას მოსდებს თაბაქი, შვიდალი ხორცი, მურე ტბისუფლი, ან ჩიპი, ყავა ან კაჟო. პურს ძალიან ციკის სუნიერ. უფაერი რესტორნში სახალეო. ბანკები მოვარევი ამისაფორმა რესტორანს — ტაჯვანისა. ჩვენთვის წინასწარ გამოყვდილი მალაოზისა აბრად, ყველა მალაო სასეს იყო. კაცო, თუ მათას ნაბი არ არის, რესტორანში იმეიდათ შევა. აფურ-ქალბს უფაერი რესტორნებში სადილობს, თუ ვახშამი, თავისუფლად იყვებიან. აფური ოფიციანტები კერძის მოწოდების საუკეთესო ისტაბელი არიან. თითოეული მაგდის ორ-ორი კაცი ემსახურება. კერძს სიმ სურნალო მოივარებენ, რომ დასთავაზო კი ვერ მოსწონებ.

27 სექტემბრის სადილს, ათენის მალაოზად, სოფელ დოფინის წყვილით, იქ იყან ღამის ტრადიციული დღესასწაული, რომელიც 29 სექტემბრის 12 ოქტომბრად გრძელდება. საბერძნულის ყოველ კოორდინატ მოიჭერ ღამე 58 ხარისხის ოფია აქვს. ეს ოფიციანი ჩანსაქალა დად კარგებშია და დაფინების დღე ბაღში სხვადასხვა ადგილზე აწყავა. თითოეული კასთან ხის ოღბაზე ბერძენი ქალბელი და ოღბითო ბატყება სტუმრებს — გაბოჯო ჩემი ოღბი რაბიჭი.

წესი ასეთია: ბაღში შესასვლელ მიზლის ოფი, შეხალე, იქვე საღიერე გრანდის და კიბის მოყვებენ და ცხრა დრამის გამოაბრთმევენ. როცა პურბუღლს დაბერებენ, უკან მოიჭურენ. მიღობართ თქვენს პურბუღლს და ჩამოვლელი ღვინო სასეს კარგებს, განსვადიერ, რომელიც მოიჭურებოდა, ოფიბი და სკამი იმდენს, რამდენიც გინდათ. თუღვად ერთი იქვე სვით, ღვინო უკვასია.

ღამის 12 საათად ბაჭრით ამ „პირობაზაზე“. ბაღი სასეს იყო ბერძნული, ამერკანული, ინგლისელებით, ფრანგებით თუ გერმანელებით.

28 სექტემბრის დილით ადრე გვიწვი, ვისაქმეობ და 8 საათზე საბერძნული ისტორიული ადგილის დასაყოფიერებლად გვიგზავნიერ. პირველი ობიექტი, რომელიც ჩვენ უნდა გვეჩანს, ეს დელფისი იყო. დელფისი ათენიდან 160 კილომეტრითაა დაშორებული,

ზნად კვლავ დოფინინგ ვეიარეთ. იქ შეხვედრით და ბერძნულიც იქ იყო. დოფინინგს ეკლესია დაფალოური, იქიდან გზა განვარდებით ვნახეთ დელფისი, თუგეს პირველიც, ათენისა შიბით. სოფელ-ერთითვე (თიფლი სოფელი) ვინახეთ. ჩვენი ყურადღება მთლიანად მყრი პარანის მთამ, რომელიც ისტორიისა ცნობილია როგორც პიოზის მთა. ბიოტის პირველის ქალქე ოღბაშია შეხვედრით აქვე ქუჩების სკამზე ჩამოსახლანდებოდ ადგილობრივი მცხერ-რეზინი და ყვასა და ციკო წყალს შეიქვლებდნენ, მის ხარის თამბაქოს ღებდა. გზა გვივარებო. არბიტის მთებთან აბლოს ვეიარეთ. მიველი სოფ. არაბოზად, ამ სოფელს კილოს ის გზა, სადაც ვაჭროციები ოღბითისათვის თავისი მამა შიკო. ეს სალოლა ცნობილია გვიგებუ წყლის ხილის დღე მსივით, რომლის მსგავსი მსოფლიოში არასდ არ არის. იქიდან რამდენიმე კილომეტრით და მდელით დელფისში. ვიჭამინ დღე იყო. თურქი უნახსენებლ თან თვის საბერძნული ნაბი არ ყო-

ჩვენ მივარებენ წყინა, — ვეუბნებოდნენ ბერძენებს. დელფისის ცნობილი კილომეტრული სასტუმროსა ჩამოვარდა. ნონობის დელფისში. ვისადელი და დელფისის სოფლებიც დაფალოურიცა დაფ-წყით. დელფისის ისტორიული ადგილია, სიდაც პირველად აღიზარა მარხარისა ქანდაკებით. აქ უღდა არის მუშინახლო არქეოლო სკულპტურა — პანისის, აბოლინის, ათინის, ზეგის და სხვათა დე-ვერები, დემოზებისა და ბიოტისის ბრძოლების ამსახველი ქანდაკე-ბები და სხვ. ძველი ბერძნული მარხარისი, აქ იყო დემოზის უნტირი, რომლის სიმბოლოც გამოსახლებლა მარხარისი ქვევრითაა წარმოდგენილი.

დელფისის სკულპტურული სოფლებიც ძირითადად VI-IV საუკუნე-ების ეკუთვნის. აბოლინის ტაძარი VI საუკუნისაა. შესასვლელ დელფისში იყო მალაოზის ქვევრის ქანდაკება. გამოსახული იყო მასილიკეაყე ქალაქს მსახურისა სიძალად თურბინ მერქს ურდულია. იქვე იყო ვ. რ. რომელიც დასაბოლოდ განთავსებულია. მუშეში აბოლინის ტაძარი დაშვარა თუ დაწერულია, და მის ადგილზე IV საუკუნის აგებია ახლო ტაძარი. საზემე მსახურ და იგივე ტაძრის ნაწი-რებზე გამოყვებენია. ჰავსასი (პალაო ვ. დ. II ს) თქმით დელფისის სტატუების ტყე ოფია. როცა 146 წელს ამ მარხარისი მდელით შეხსენებენ, თავიანთი თვითი ნახს დელფისის მარხარისის ტყე, ბვერი ვაბაქოს, მაჭარ ამ ქოლდ დარბა 3000 სტატკო. შამ შინს 17 სტატკო ფილისის ნახელო იყო. სხვა ქანდაკა შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცის ახლახანად შექცეული თუ მეჯინისის ქანდაკი (მარინაჟი), რომელიც ისე კარგადაა შევსოვებული, რამ ვაკობია, ის სადაცა მას გაცემს და გამოვლადარკობია. სასურნა-ობა, ამ მდელიც წაწარმების ადგილი დღესაც უცნობია.

დელფისის მდელიც წაწარმების ადგილი დღესაც უცნობია. მველი ბერძნული მიოლოგიით, X საუკუნის აქ მარხარისის აბოლი-ნი, მალაო ვეგელშია, ცოლად შეირთო დარბა და აქ დაქვლიერებოდა. როგორც ყველად საბერძნული ისტორიული ადგილობრივი დელფისში დღესაც შემონახულია სტადიონი და თაფირი. მარიალია, იგი ვიბედე-რის თაფირის ვერ შეიძლება, მაჭარ ჩანს დელფისის თაფირიც ერთი საუკეთესოთაგანი იყო. იგი I საუკუნის ადგილობრივი და 4-5 ათას მანერულიც იტყვად. მუშეში მდელით დასოქვლიერ, რაც კი ვა-ბო სოფეს ვაჭარებინა.

29 სექტემბრის დილით 9 საათზე დელფისი დასოქვით და პიო-ზისის მხარეს გვიგზავნიერ. ჩვენი ვიღ გვიგზავნა: რაც ვნახეთ, მივარებოდა იმასთან შედარებით, რასაც ქალაქი, ჩვეთვლით კორინ-თის ყელს მარჯვნივ გვიგზავნიერ და მიველი ენახაქ ამისინი. ამისინი-ბის მთიანი ადგილები ვაჭარეთ და ჩვეთვლით ოფიის ნაწილიც. აქ, ამ არის ქალქი ნაწილი. ეს ის ადგილია, სადაც სტრინ-ტესმა მინაწილობა მიიღო თურქების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

აქ ცოტახანს მოვივლიერ. ნარბის გვი მივარებ. გვიმთ სულონი-ნის კენჭულზე გაცივით. აქ იქვეა ი. წ. ახალს პიროფინია. ბერძნული კლომეტრები ვეიარეთ და შეველი ქოლქ პარანის. ამ ღამეს ქალქში 120,000 მსოხრებია. აქ დასოქვლიერ, ვისადელი და გზა გვივარებენ. ეს მხარე ცნობილია თავისი მევენახეობით. მიოღს სა-ბერძნული ის ამნარევის სასუქურთა ყურნითა და საცეთვისა დე-ვერებით.

ბერძნული ქალქე ახაიაში შეველი. ვეიარეთ მქიროდ დასა-რულული სოფლები და დელფისის ოღბითი მიველი. ღამე ამ გვიგ-ბით და 30 სექტემბრის სადილობრივ სოფელთა დაფალოურიც ვნახეთ. ოღბითი მდელი მველა შემონახულია, რომ მდელით უღვებდა აქეს თქვას: ოღბითა სარბნების წარსული მუშეობია. ოღბითის სოფელი ზეგის სახელთან არის დასოქვნიებული. ზეგის იყო ოღბითური დემოზების და გმირების მამამთავრია. ოღბი-ბითი ქანდაკება ძირითადი პერსონაჟის დემოზების არიან. პირვე-ლი არის წარმოდგენილი ადამიანად თავისი ბიოლოგიის სახით. ოღბი-ბითს შეთინახავს პარალელ და ვაჭარებამადა პირობის ძეგლები. ძალიან კარგადაა მოქვებული ცენტრებისა და აბიტისის ბრძოლით, ჩოლოტი ცნობილია, ისინი აბოლინის მივევლიერები იყვნენ. ერთხელ დაიფინერ და ქალბს დაბერებენ. ოღბითის მუშეობის სახესი მიო-ლოგიური საწყაროს ქანდაკებით. აქ ნახავ ზეგის მუშეს ქოლქან: აბოლინი მამარეგების ოღბითი; ციან ფრინე დასოქვნიერ ნიკის, პარანის, პარაფის კანებთან მუშეობებით, ათინის და ვინ იყო, კიდე რას?

ოღბითის ტაძარი აღბის წყინის ტყეში იყო აღმართული. ვიბე-რებით ამ ტყეში ცხოვრობდა ზეგის მამა კოროსი, რომელიც თავისი სოფლები ვაჭარებდა. რიცა ზეგის გაიზარდა, იძიულა მამა მუცლიან,

აზის შემდეგ დაიღვა გ. როსებს „ლორმულელა“, შემდგომ კი ამავე ავტორის „კაცო“, რომელსაც დიდი წარმატება ხვდა წილად და ცდამწვეტი რაღო შესარსულ ქართული თოჯინების თეატრის არსებობის ისტორიაში.

შემდგომ სეზონში გ. მიქელაძის რეისორობით დაიღვა გ. როსებს „შამთარი“ და „პირველი მამის“.

1936 წ. თოჯინების ქართული თეატრის შეუერთდა საქ. სსრ განათლების სახალხო კომისარიატთან არსებული ი. წ. ლანდების თეატრი, რომელსაც მსახიობი გ. კოსტავა ხელმძღვანელობდა.

ამ თეატრმა პირველად დაიღვა გ. ჯუღელის პიესა „ტბილილი სპანჩო“, რომელზეც ამავე დროს წარმოდგენა ცდას სილუეტებით, ცერანის სახელებით, შეექმნა მიწოდებული და მრავალფეროვანი სექტაკლები.

თოჯინების თეატრი თანდათან იმართებოდა წესლი განსაკუთრებული წარმატება და სიხარული ა. ბელიაშვილის „თეატრმა ფინამ“ სურათების ამავე სახელწოდების მოხიზრობის მიხედვით არგუა თეატრის.

ზორჩამ მამუტებლებმა ნახეს ძველი დროის შავნიანი ცხოვრება. პატარა ღარიბი ბიჭუნა, მისი მოხუცი ბაბუა და მათი მარჩენალი „თეთრი ფინა“ მოვარჯიშე ძალი — იყვნენ ამ სექტაკლის მთავარი გმირები.

სექტაკლის შესახებ ვაჭოთი „ახალაზრდა კომუნისტი“ წერდა: ამ თეატრის მამუტებლებთან ბევრს ვერ კიდევ არ შესრულებიათ ახალი წელი, თოჯინების თეატრმა უკვე მოიპოვა თბილისის ბავშვების უღმრთესი სიყვარული, აი, ახლაც ვაგარბილენი არან იმანი. დღე-ნათი ნახეს „თეთრი ფინა“, ბავშვების თვალში უნებლა მათთვის უცნობი და უსწავლი დროის ამბები. ეს მამუტებლები ხომ იტკბებოდნენ შემდეგ გასულიყო ყველაფერზე არაინა მათ არასოდეს არ უსწავლიათ ყველა დროის შამთარი პერტა“. (№ 28, 1936 წ.).

ამვე მაგალი შეფასება მიესა ამ სექტაკლს ვაჭოთმა „მუშაში“: „ამ ბიჭუნა, რომელიც საინტერესოდ დაღვა ხელგონების საქმითა სამართაველის თოჯინების თეატრმა, მოქუტუბითა წარსულის სურათები. სამართა ნორჩი თამაზა, რომელსაც ის სილუეტური არ გავლენა და არ იტყვია არის შამთარი, დიდ ინტერესით უსმენს ძველ ამბებს“ (№ 28, 1936 წ.).

რეისორისა გ. მიქელაძემ დაჭირა მხატვრული გემოვნებით და სიყვარულით დაღვა გენერალ-გერის პიესა „მარია ჩინეთში“ (ბიჭუნა ჩინელი ბავშვების ცხოვრებაში), ამ დაღვაშელ ლენინარბებმა სპეციალურად მიწოდული იქნა მხატვარი — თოჯინების შემსრულებელი სულტარის ი. სიღვანე.

1937 წ. თოჯინების თეატრმა ღირსეულად აღინიშნა დღე-ღამეა ბავშვების დახმარებაში „საქართველოს“ დაღვაშელ „კაცო-ადამიანი“ (ინტერესები გ. გოჯაშვილისა, ლიდავა — მიქელაძის და გ. კოსტავა-ორი, მუსკოვა — ვაგარბიშვილისა, მხატვარი მიხ. გიციორისი).

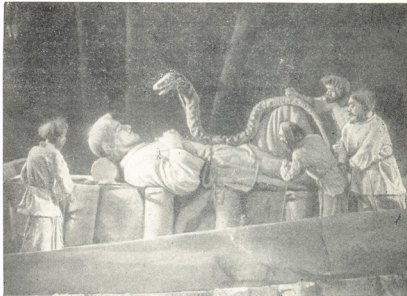
„დიდი ქართველი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის იმ. ჭავჭავაძის დახმარების ასო სოხოსის აღსანიშნავ საიბრელო თარღის, — წერდა ვაჭოთი „კომუნისტი“ 1937 წ. 23 ივნისის ნომერში, — ვამოგზმარა თოჯინების ქართული თეატრიც. მან ამ დღის აღსანიშნავად დაღვა ღამეა ჭავჭავაძის ცნობილი ნაწარმოები „კაცო-ადამიანი“!“. პიესის ავტორის, დამდგომელის ბევრი უმუშევარი იმისათვის, რომ ბიჭუნა არ დაეპყრებოდა ილიახებური იერი, პიესის სიტყვებით მასალა, გმირების მოქმედება და ცალკეული სცენები ძალიან ახლოს არიან ირინიზაციას. „კაცო-ადამიანი“! — დაღვა თოჯინების თეატრის საუკეთესო საშუალება ილია ჭავჭავაძისა და მისი ნაწარმოებისა პოპულარზაციისათვის ფართო მასკეში“.

1937 წ. დეკემბერში მისკოვიმ გაიმართა თოჯინების თეატრების საჯარო შორი დეკადი. მასში მონაწილეობა მიიღო ვაჭოთი კიდევ ახალიც დაღვა თოჯინების ქართული თეატრმა: მან მისკოვის აგრეთვე ილია სექტაკლები — „კაცო-ადამიანი“!“, „კაცო“ და სამკოვი ადგილიც დაიკავა უკან ნაჩიბილავა ლენინარბების, უახსნის, ვორნოვის, ღანის-არსტახტის, მისკოვის პირველი, მისკოვის საოლმო, ერეგვის, ბაქოს და ტანშენტის თეატრები“. — წერდა ვაჭოთი „მუშაში“ (15 იანვარი 1938 წ.). ხოლო დეკადის ფიორში ასე დაახასიათა თოჯინების ქართული თეატრი: „წარმოდენამ და საერთოდ თეატრმა მშვენიერი შთაბეჭდილება დასტოვა. ჩანს ხელმძღვანელობის სეროზული მუშაობა. თოჯინების ტექნიკის მხრივ თეატრი მაღალ საფეხურზე დგას. რეისორთა ვინაობა, ბევრია გამოგონებლობა. მოქმედება თოჯინურია. კარგად არის შესრულებული ცეკვები და სიმღერები. ჭარბადაა იუმორი. სექტაკლის მიზანდასახულობა მიწოდულია. კარგაა მუსიკალური ვაგონები“.

„კაცო-ადამიანი“! მაღალი შეფასება დამახასიათებს მსახიობებმა გ. სანჯარელომძემ („ლორასხა“) და ალ. ურიაშვილმა („დარჯანი“); განსაკუთრებული წარმატება ხვდა ივორ ციტრიშვილს, რომელიც ერთდამდეგ დროს ორ თოჯინას ათამაშებდა, ორ როლს განასახიერებდა („ლამაზისხელი“ და „ქიტა“).

მისკოვიმ საგანტროლოდ ყოფნამ და იქ მიღებულმა გამოცდილებამ მთელ კოლქტივის დიდი შემოქმედებითი მიზმი მისცა. თეატრი მტკი მოწოდებითა და ენერგიით შეღვადა მუშაობას და წარმატებასაც მიაღწია.

1939 წელს თეატრმა მამუტებელს უჩვენა ერთ-ერთი საინტერესო და საცტაო სექტაკლი — ვაჭოთის „ზღაპრის მიხედვით ე. კობელის

სცენა სექტაკლიდან „დიდი ივანი“

მეორე გადმოცემებული პიესა „ქიტა“ (დაღვა გ. მიქელაძისა, მხატვარი ი. მდგინა) ეს იყო პირველი გრანდიოზული მასშტაბისა, რომელსაც მამუტებლებზე დიდი შთაბეჭდილება დატოვა. სექტაკლში გამოყენებულ იქნა ცერანი, რომელსაც სილუეტები მობარობდნენ. ეს იყო თოჯინების ორი სახეობის შესანიშნავი შერწყმა, სცენიდან გასული თოჯინა მოქმედებს ცერანზე განაგრძობდა, რაც ცხდადა, უფრო მთლიან შთაბეჭდილებას მწიდა.

თეატრი ყველაზე პატარა ასაკის მამუტებელს — სკოლამდლებს ლანდების წარმოდგენებითაც უმასპინძლებდებოდა. საბავშვო ბაღში ამ თეატრის ყველა მისცა ბავშვებისთვის დიდი ზემოქმედ. ისინი სიხარულით ეტყობოდნენ გ. გოჯაშვილის „ბუკეას“ და „არწილსა და ქიანჭოლს“, გ. კოსტავას „მებადურს“ და სხვ.

იმ ნომრში დაღვაშლი პიესებიდან გამოირჩევა გ. როსებს „უკითარი“ (პიესა მუსხაზავითა ცხოვრებდა) და ვლ. პოლიაკოვის „სოფო-ზაურელი სექტაკლში შესრულების მხრივ კარგ შედეგებს მიაღწიეს მსახიობებმა ს. ცავარეშვილმა, ი. ციტრიშვილმა, ალ. კიტაკაძემ, ბ. მირიანაშვილმა და სხვ. ხოლო მეორე სექტაკლი გამოირჩევა როგორც დაღვის სიროულია და შესრულების მხრივ, ისე ახალი შემოქმედებითა ზუსტობით. აქ მსახიობები თოჯინას ათამაშებდნენ არა თითქმის, არამედ ი. წ. მამარბეგული იტრისცემით“ (ვაჭის თოჯინა).

ამვე პერიოდს ეკუთვნის ს. ცავარეშვილის „იქმინა აბოლოტი“ (ე. ჩუკოვსკის მიხედვით) და ე. გოჯაშვილის „ზღაპარი მემგობრები“ (დაღვა გ. მიქელაძის).

თოჯინების ქართული თეატრის ცხოვრებაში განსაკუთრებული მოვლენა იყო ს. პირობეშვილისა და ს. ობრაზცოვის პირველი საბავშვო საბჭოთა „დიდი ივანი“ (ორგანიზ. ა. ბელიაშვილისა, დაღვა გ. მიქელაძისა, მუსიკა ე. შვეფარაშვილისა, მხატვარი ა. მავსუნიძე).

იტკობმის რეკლამის ორმოც წლებიდან გ. მიქელაძე კვლავ განახალ თეატრმა ე. ყაზბეგის მხატვრული ვაგონობით. განსახიობებმა დაღვა ბევრად უკეთეს შთაბეჭდილებას სტოვებს. ამ პიესამ საერთოდ დიდ პოპულარობა მოიპოვა მამუტებლებში როგორც არსებობს, ისე ჩვენთვის, სექტაკლში თოჯინების ქართული

სცენა სექტაკლიდან „დიდი ივანი“

მოსკოვი, საქართველოს ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის ჭალა გგუფის ცეკვა „ნარნარი“ ჩაიკოვსკის სახელობის საკონცერტო დარბაზში

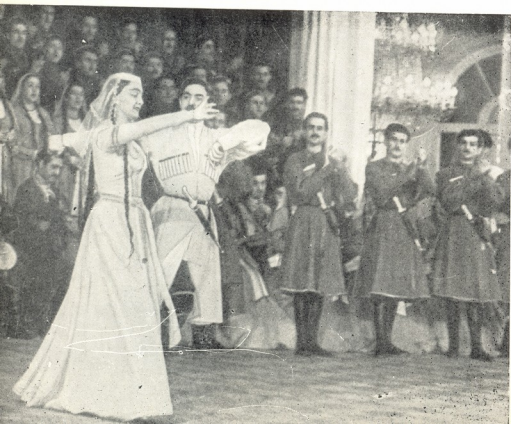
ცეკვა „პორიანები“ ციკლიდან „ძველი თბილისი“ ანსამბლის სოლისტთა შესრულებით

რუსთაველის სახელობის თეატრის შემოქმედების კოლექტივს

ცეკვა „ჭართული“ ქართული სიმღერის და ცეკვის სახელმწიფო
ამსამბლოს სოლისტების შესრულებით კავშირების სახლის სცენა-
ბიანი დარბაზის სცენაზე

მესალმებიან ვახტანგის სახელობის თეატრის წარმომადგენლები

ქართული წიგნის კოსკი კავშირების სახლის სეცტებიანი დარბაზის ფოიეში

ქართული სახსოვარი ნივთების კუთხე
ჩაიოცესის სახელობის საკონცერტო დარბაზის ფოიეში დეკადის დღეებში

სტუმრად საბუთია კავშირის სახალხო არტისტის ი. კოზლოვსკის ოჯახში შინაურ კონცერტზე—მარჯვნიდან მარცხნივ საბუთია კავშირის სახალხო არტისტი პ. ამირანაშვილი, სპე. სსრ დამსახურებული არტისტი ზ. ანჯაფარიძე, საბუთია კავშირის სახალხო არტისტი ი. კოზლოვსკი (დგას)

შინაური კონცერტი ი. კოზლოვსკის ოჯახში, გიტარებზე აყვლებით მღერიან (მარცხნიდან მარჯვნივ) ივანოვ-კრამსკოი, ობუხოვა, კოზლოვსკი

1926 წელს ქუთაისის თეატრში რ. ხუნდაძის სასილღორე მიხეილის მიხედვით დადგმულ სექტაკლს დირიჟორობდა ახალგაზრდა კომპოზიტორი გრ. კოკლეძე, როგორც ამ სასილღორე მიხეილის მწახველი მოწოდებ, სექტაკლი საიამაგრო მოსამგინ და საურთელო უყოფილა, თუმცა მას არ ეძებოდა დახვეწილი კომპოზიტორის ხელი. მუსიკალური მიხეი, უნდა იქნას ქრისტილი, კომპ. გრ. კოკლეძის ცნობით, თითქმის ხალხური შემოქმედების სახლს სიღვი უნდა ინახებოდა, მაგრამ იგი იმ არ აღიზინდა.

რ. ხუნდაძე შეუდგენია აგრეთვე ძველი ქართული სიტყვების ლექსიკონი სათანადო ახსნა-განმარტებით, რაოდენის უფროს ქალიშვილს ს. ლექსიკონი ვადაცოთა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიისთვის.

საინტერესოა რ. ხუნდაძის ლიტერატურული მოღვაწეობაც. 1884 წლიდან იგი ხისტობტრად თანამშრომლობდა „იერიკაში“, „დროებაში“, „კავშირში“, „სოციალიზმში“, „მეურნეობაში“, „ფარში“, „შინაურ საქმიანებაში“, „ჩვენს ქვეყანაში“, „განათლებლაში“ და სხვა პერიოდულ გამოცემებში, ლიტერატურაში რ. ხუნდაძე რაოდენ საჯაროებულს და ხელოვნებათმცოდნეობის ფუნქციონირებით იყო დაკავშირებული. სხვადასხვადასხვა სახის საინტერესო მასალის დაგროვების და ვარიეტეტის შესახებ, თავს ესმობდა ციმბირში აღიზინებოდა რევიმის, დაწერებოდა იმისი, რომ დადგებოდა დღე ციმბირის აღსასრულისა. ერთ ლექსში იგი ასე მიმართავდა თვითმშობლებს:

... და დახატე მტარვალობით,
დადგევა შენგ დღე მათღ.
წყა გახსნის შუბის მიქმუნსულს,
სხიბებს მიდევნებ მზე ბრქვიანულს.
იმდენ ღრუნს კი მოვიყვებ.
წაფულეობის მიმჭვე ხული,
მშინ ვიგრძნობ ნეტარებას,
წაშორის სუსხით დახარვალღ.

რაოდენ ესარჩობოდა ციმბირის მიერ დევილი ქართული ენას. განსაკუთრებით იმ დროს, როდესაც მეიხეი მოაგრობდა ქართულ ენაზე წერა-ლიცვა აკრძალა და ქართულ ენისათვის სოფელი შეშობოდა.

1898 წელს მეიხეი მოაგრობდა განსაკუთრებულ ქართულ ენის სახაყის — მაგარატის ტარის ნანგრევების აღება და მის აღიკოს სემი-

ნარიის შენობის აღება. ამ განსაკუთრებულ საზოგადოებო პუბლიცისტურ ღვაწლში, რაოდენ საზოგადოების პროტესტს გამოიხატებოდა მიიღობოდა რიგი ლექსებით.

აივსკებზე რა ტრანსლაცებებში პატრიოტულ ლექსებს, რაოდენი სხვა ქართველი მოღვაწეობან ერთად, მზარდალ მონაწილეობას იღებდა ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში.

რაოდენის ცხოვრებლად აღსანიშნავია ის თანგრძობა, რაც მან პოლიტიკური პატივების მიმართ გამოიჩინა. როგორც ცნობილია, მუშათა რევოლუციური კომიტეტის გადწვევით 1907 წელს ქუთაისის საპატრიოტო ვერხვის გაიყვანეს და იქიდან 30 კაცი ლეკური პატივით, მათ შორის, რამდენიმე სკიდალბიბილო პოეტის, ერთ-ერთი ვაცუელი, ცნობილი რევოლუციონერი თამაზ ჩიბინიძე, რომელსაც სკიდალი მკინდა მიხილღ, რაოდენი ხუნდაძე შეიფარა თავის თავში და რაოდენიმე დამის გაიყვანეს შედეგ სათის შრომა სახლობდა, თამაზ ჩიბინიძის წასვლის პოლიციელებს და მასინდლის რ. ხუნდაძის ცემს ქუჭარი შედილობა პოლიციელებს და მასინდლისთვის უძვედესი თანამგებ ბრძანებას, უნდა გაგზავნილი. შეიძლება თქვენ არ იყოლებო, ისე აივსკებ აღმეს ვილავ უცნობი თქვენს თქვენ არ იყოლებო, რაოდენი უპასუხობა: „რას ამბობთ ჩვენ ვარწმუნეი სახლის კარს ვეშობალებო“, ამის შემდეგ თვით რაოდენის თანდასწრებით პოლიციელებს ჩხეკა მოუხდებოდა, მაგრამ ბინაზე ვერავინ და ვერავინ აღმოჩენილია.

ახეთი მოქმედება იმ დროს გმირობის უღრბად, ახეთი თვადებული იყო რაოდენი საზოგადო და ეროვნული მნიშვნელობის მქონე საქმიანობის იმ იმდობ, რომ ციმბირის დამბობის შემდეგ ქართველ ერსაც მიდევნებდა თავისუფლება.

რაოდენ ხუნდაძე ვარდიცოდა 1929 წელს. იგი ქართველმა საზოგადოებამ დიდი მუხაბრებით მიაკვლია წავლის კარმად ბეჭი საყურადღებო რამ იქცვა რაოდენის შენარჩონი და წაყოფილი მოღვაწეობის შესახებ.

წაღლიერი ქართველი ხალხი არასოდეს არ დაიწყებს მის ამაგ ქართული მუსიკალური კულტურის წინაშე.

ქუთაისის ციხეში გაბრლო ვერხობის ცნობილებით განთავისუფლებულ პატივებს მითის თყენი რევიმე ცნობილი მწერლები: ლეო ქიქელი (შენველია) და დავით სულიაშვილი.

საბრძოლველ კალკეპის მომზადებისათვის

აქართველის სსრ კულტურის სამინისტროს კოლეგია ამ განიხილა მუსიკალური სასწავლებლებში საორკესტრო კადრების მომზადების საკითხი და აღინიშნა, რომ უფასოდელ ხანს საორკესტრო კადრების აღზრდა მზღო გარკვეული წარმატება მოიყვებოდა. ვ. საჩაიშვილის სახ. კონსერვატორიაში, ცენტრალურ მუსიკალურ სასწავლებლსა და თბილისის XI მუსიკალურ სკოლაში სავარძობლად გაიზარდა ორგანოთა კონტრაბატი და გამოიწყო ორკესტრანთა კვლიფიცირებული კადრები.

ამასთან ისიც იქცვა, რომ მუსიკალური სასწავლებლები არასამაგოდ იღვიანო მოსწავლეების მოსობლად საორკესტრო განყოფილებებზე; რომ სისტემატურად აღსრულდება ამ დარგზე მოსწავლეთა მიღებას ვეგმა. განსაკუთრებით მეორე რაოდენობის მზადებანი დღეიტის, ვალტორის, გობოის, საყვირის, ფაგოტის და კონტრაბასის დამკვრელები.

კვლიფიცირებულ შეღავათება ნაკლებობის გამო მრავალი ორკესტრანტი შეთავსებოდა მუშაობას, რაც, ცხადია, უაყოფიად მოქმედებს მოსწავლეთა მომზადების ხარისხზე.

თბილისის კონსერვატორიის სიმბებანი

და სასულ ინსტრუმენტების კაოდრები სულბლ ზემომდინელობენ მეოფილ მუშაობას სკოლებსა და მუსიკალურ სასწავლებლებში. კონსერვატორიის სტუდენტები ვერ იქნენ შეღავათურ ჩვეიბის სასწავლო პრაქტიკებში.

იგრძნობა სანაოო ლიტერატურის ნაკლებობა, არ არსებობს სახელოსნო ზემოანი ინსტრუმენტების შესავსებლად.

კულტურის სამინისტროს მიიღო ღონისძიებანი, რომლებიც გააუზომბესენ საორკესტრო კადრების მომზადების საქმეს.

1958/59 სასწავლო წელს საორკესტრო განყოფილებებზე სავარძობლად გაიზრდებოდა კონტრაბატი, — კონსერვატორიაში იგი მიაღწევს 30 კაცს, მუსიკალურ სასწავლებლებში 69ს, მუსიკალურ სკოლებში 500ს.

თბილისის მუსიკალურ სკოლებში მოსამზადებლად ჯგუფობა შეიქმნება მხოლოდ საორკესტრო განყოფილებებში.

სამინისტროს სათანადო განყოფილებას დავიკა მომზადის საკითხი სწავლის ქირისაგან იმ პირობა განთავისუფლების შესახებ, რომლებიც საორკესტრო განყოფილებაზე სწავლობენ; ხალხი მომზადების სამხარეიელის მიეცა წინადადება უახლოეს დროში უზრუნველყოს სასწავლებლებში მუსიკალური ინსტრუმენტებით.

საქს. სსრ კულტურის მინისტრის მოადგილემ ან. გ. ჯ. ქიქელია და ან. ვ. სხიტატაძეს დაეცლიათ ზემიანი და სხვა ინსტრუმენტების შემუშავებულ სახელოსნო მოწყობა.

გადაწყვეტილია, რომ სათანადო ორგანიზების წინაშე დიოსავს საკითხი თბილისის კონსერვატორიაშიან დაერსწერებოდა განყოფილების გახსნის შესახებ. მეოფილური მუშაობის, აგრეთვე, მოსწავლეთა პრაქტიკული ონბის ახალეების მიხეობი, სიმებიანი ინსტრუმენტების კაოდრის წვეტილი კონსულტატებად იქნენ განყოფილებული სხვადასხვა მუსიკალური სასწავლებლებსა და სკოლებს. ასე, მაგალითად, პრიოდ. ლ. შიუგაშვილი მიმებგრა თბილისის მეორე მუსიკალურ სასწავლებლს და სკოლას პრიოდ. ლ. იაშვილი — თბილისის პირველ მუსიკალურ სასწავლებლს, ქუთაისის მუსიკალურ სასწავლებლსა და სკოლებს. დიეტერი ი. ბერიძე — თბილისის IV მუსიკალურ სასწავლებლსა და ბათუმის მუსიკალურ სასწავლებლს; დიეტერი შ. შინაძე — სომხეთის მუსიკალურ სასწავლებლსა და სკოლებს.

ამ ომონიბიბობა ცხოვრებამი გატარება სავარძობლად გააუმჯობესებს საორკესტრო კადრების მომზადების საქმეს.

რობერტ კახტანგოვი

ივანე მაჩაბლის თარგმანები ურანგულიდან

ნატალია ოროლოვსკია

ივანე მაჩაბელი

ვანე მაჩაბლის შემოქმედებაში გარკვეული ადგილი უჭირავს მის მიერ თარგმნილ ფრანგულ დრამატურგთა. ამ საქმეს იგი ვასილი სუქუნის 70-იანი წლების დასასრულს და 80-იანი წლების დასაწყისში უწევდა. მაჩაბელმა ფრანგულადან მიქსების თარგმნა ქართული თეატრის ახლდგენადგმული პროექტიდან დაიწყო. ქართული თეატრის, ერთდროულად მიქსების აღორძინება მიიღო იმდროინდელი მწიწანივე საზოგადოების თვალდღობით ზრუნვის საგანი იყო. ასევე ჩამოყალიბებული მუშებიდან დასისთვის არა მარტო მატერიალური დახმარების და აღზრდა იყო საჭირო, მას ასევე ესპირიტობა სანდერგეცო, მაღალმახატველი პიესები, რომლებიც ხალხს თეატრში მიიზიდვდა. ირანდინალურ ქართულ რეპერტუართან ერთად საჭირო იყო მხოლოდ ლიტერატურის საფუძვლიანი ნაწარმოების დადგმა, რადგან ქართველი მაყურებელი დიდ ინტერესს იჩენდა მისთვის უცნობი სპიკერებისადმი. უცხოურიდან კარგად თარგმნილი ნაწარმოებების სპიკერებსა თოქმის ყველა მშინდელი მოღვაწე აღნიშნავდა. ამის შესახებ წერდა, მაგალითად გ. თუმანიშვილი (იხ. „სამხანაო“, ტ. 1, 1878 წ. გვ. 128—154). იგივე აზრია გამოთქმული ვაზ. „თეატრის“ ფურცლებზე: „საკვირვებელი არ არის, რომ ყოველ კუბოში ვაიბაიანო უფრო გამოირჩევიან, საკლასო ობსკურული თარგმანები არა გვაქვს, ვეკარებებო და სხვ. ეს ჩიოვლი საფუძვლიანი და სასურველია“ („თეატრი“, 1888, № 86, გვ. 428).

სხვა მიწვევა მოცემულია ერთად ივ. მაჩაბელს უდიდეს მწიფელობას ამიერბელ თეატრალურ ხელგონებას. „მოკრის ვერც გინიან — წერდა იგი — არის ღრმად და დრამატული მწიფელობა... მისი მოქმედება უფრო ძლიერია ადამიანის ბუნებაზე... და ამისათვის მისი რაობის სამახსოვრე ცვალებების წინაშე მისი სულიერის განვითარების შესახებ უფრო დიდი და უფრო საყურადღებოა“. მაგარი და ღრმად მათინ იქნეს მუტ სილიბრის, როგორცაც სცენაზე იტყვიან... ღრმად ათავსავად, უთავბრად, უფარბატელოდ დასად, მოკლედ-ბუღიათა თავის მიხედვით... („დროება“ 1885 წ. № 104). ამ უხებდღობებზედგამთარგმნარობის იმ მაღალი მოთხოვნილება მატერიალური სპიკერების მონაირ, რომლებსაც მაჩაბელი აუწყებდა თეატრის წინაშე.

სადავგარეოიდან დაბრუნების შემდეგ (1878 წ.), ივ. მაჩაბელი ინტენსიურ მუშაობას იწყებს უცხოელ ავტორთა პიესების სათარგ.

მნელად. შექმნის დასადგმელად ჯერ კიდევ არ იყო მზად ქართული თეატრი. საშელო დიდი ხნის წინ თარგმნილი „მეფე ლიპარი“ 1883 წელს დაიდგა მხოლოდ. ამიტომ ივ. მაჩაბელი იმ პიესების თარგმნას კიდებს ხელს, რომელთა დადგმა დაუყოვნებლივ შეეძლო თეატრს. მის მიერ ამ პერიოდში თარგმნილი ყველა პიესა დაწერილია პროზად. ჯერ კიდევ 1878-79 წლის ზამთარში, როდესაც ძმასთან ცხოვრობდა პეტერბურგში, ივ. მაჩაბელი რედაქციას უთხოვს პეტერბურგში მცხოვრები ქართველი სტუდენტების მიერ თარგმნილ მოლიერის კომედიის „იუწყა“. ამავე პერიოდში თიფლისად თარგმნა მოლიერის პიესა „იქვითი ავადმყოფი“. საქართველოში დაბრუნების შემდეგაც ვანეაქრობს თეატრისათვის მუშაობას.

ივ. მაჩაბლის მიერ 70-იანი წლების დასასრულს და 80-იანი წლების დასაწყისში თარგმნილი პიესების განხილვა სანდერგეცო მასხალს ვაძლევს იმ პერიოდის მისი პროზაული თარგმანების დასახასიათებლად. როგორც წესი, იგი თარგმნის ორიგინალდანი. შესრულებული თარგმანები გამოირჩევა სოხუტობით და მაღალმახატველობით; დაწერილია მათელი და ცოცხალი ენით; შენარჩუნებულია ადგილისა და დროის კოლორიტი. გოლიონის კომედია „როგორც ქეუსი, ისე არა სწვიმ“ გარდა, 1879-82 წლებში მაჩაბელი მხოლოდ-დამხოლოდ ფრანგულდანი თარგმნის. იგი თარგმნის როგორც კლასიკურ, ისე თანამედროვე ფრანგულ პიესებს.

მოლიერის განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ქართულ სცენაზე. ქართველი მხასიბები, რომელთა შორის მრავალს ბარქინავალ კიდევლი მოხატეები ჰქონდა, შესანიშნავ მასხალს პოპულარობდ დიდ ფრანგი დრამატურგ ნაწარმოებში. ახსანიშნავია, რომ დ. ყუფიანის მიერ თარგმნილი მოლიერის ორი კომედიის („სიყვარული მუწინაობას“ და „სიყვარული მატერიალს“) კამეცემას ასეთი ემატივე ჰქონდა წამლავარებული: „მოლიერა ამბობს: კომედია საციობავად კი არა, წარმოსადგენად იწებებს; საქმე წარმოდგენაა“ (ივარი, 1879, № 2, 8). სწორედ მოლიერის პიესების სცენურობა ხილვად ქართული თეატრის მუშაობას, რადგან ამ ნაწარმოებში ნათლად ვლინდობდა ქართველი კომიკის მხასიობა მაღალმეტივეობა.

„იქვითი ავადმყოფი“ ეს არის კომედია-ბალეტი პროლოგითა და ინტერმედიებით. მაჩაბლისეული თარგმნის ყველა ნაწილად დივიტრისენზე ამოღებულია; სანაწიველი კომედიის ძირითადი ტექსტი უხვად, გამოყოფილად არის თარგმნილი. ეს პიესა ქართულ სცენაზე დაიდგა მდებრივ დასის ჩამოყალიბების მიზნით წარსულ (1879 წლის 20-11) და ამავე წელს დიმიტევი კიდევ (იხ. „ივარი, 1879 წ. № 5—6). სიტყვების შესახებ დაბეჭდილი რეცენზიაში ს. შების მიტხადებლად მოლიერის ამ ერთ-ერთი საყურადღებო კომედიის ქართულ სცენაზე დადგმა („დროება“, 1879, № 85).

ქართველი მაყურებლის ძლიერ მოწონეს ეს კომედია. ამიტომ იყო, რომ იბოლისის შემდეგ საქართველოს სხვა ქალაქებზე დაიდგა იგი. „იქვითი ავადმყოფი“ არა მარტო პროლოგული დასები წარმოდგენდნენ ხოლმე, მას ხშირად დაამდენ დამდენ სცენისმეყვართა კოლექტივებიც. ასე, მაგალითად, „დროებაში“ (1885 წ. № 175) გამოქვეყნდა სიმონ ყიფიანის „აბტარა შინაშენა დ. ძვილი სნაგაღწეა“, რომელშიაც ნაიქამთ იყო — სცენისმეყვარებებმა სნაგაღწეა დადგეს ბიხე „იქვითი ავადმყოფი“ და წარმოდგენებიდან შემოსული ფული გადასცეს წერა-სიხების ვანაქრელებელ საზოგადოებასო. ამავე წელს ბიხე დაიდგა ხონში. შემოსავალი გადაიცა იქაურ ქალთა სასწავლებელს („დროება“, 1885 წ. № 178).

იბოლისის მუშებიდან დასი ამ პიესის მცირეოდენი კუბოურებით დადგმა. ამავე მუშებზედგამს ამ პიესის დაბეჭდილი ეგზეგეზისი, რომელშიაც განსაზღვრულია აღნიშნული და ამოღებული ადგილები თეატრალურ (ეს ეგზეგეზი დავაუსა საქართველოს სახელმწიფო თეატრალურ მუშაუბაში). ტექსტში ვხვდებით ზოგიერთ ცუდად, ძირითადში გაქაზარებული და ბიესის ისეთი ადგილების ხარჯზე, რომლებიც დადგმულთა აზრით, ნაგებლად სანდერგეცო იქნებოდა ქართული მაყურებლისათვის. მაგალითად, გამოიტყვევლთა ის ადგილები, სადაც დასავარა იმაზე, თუ როგორ გავლენას ახდენს მთავარ გმირზე — არანაშენ მის მიერ შესრული წამლები. შექმნილებულია აგრეთვე არგანის დილოგი ნობატიოსთან (მეგვიდვიტიობის ფრანგული კომედიის ავტორისაგან) და ა. შ. ცხელიცხელია შტაბალი პიესისა იმ მხარეად, რომ ჩვენს სცენაზე კომედია შესავალერის ნორმების გარეშე დადგმებოდა: მუსიკის საწარმოებლად როგორც საწარმოებლად ეწოდებოდა, სინდერის შეცვლილია დეკლამაციით და სხვ. იროილდ შესწორება შეტანილი თარგმანშიც. მოქმედა ქართული სის ვანეტილი მუწინაული პიესა შემარბუნებულთა ვერცხე: ამაში, შინა, შოკაეფონი, იმდღაშული, ტაპო (ალბათ, ტ. აბაშივი) და სხვ.

პიესში შედგნილი შესწორებების ხასიათი განიხილეს, რომ ამ შესწორებებში ავტორი თვარაღიერ საქმეში გამოცდილი ყოველი უნდა იყოს. როგორც ვიკორა, ტექნიკის ეს ცვლილებები 90-იან წლებში დასრულდა და 900-იანი წლების დასაწყისში შედგინდა, რაგან ჩანს ანაბოლოდ მსახიობი უზრავსებას. (აღნიშნული ინტელექტუალური, ნადასა და პრაქტიკული, ვიკორაში მათი უნდა იყოს, ცასი მათში) სწორედ ამ პრაქტიკული იწყებს გამოსვლას ქართული თეატრის ცენტრში.

პიესა „ადვოკატი მელაძე“ წარმოადგენს არა თარგმანს, არამედ შესაბამისობის ფორმული ფარის „დოკუმენტი პატრიონი“ გადმოქართვნილია. იგი მანამდე პიესის მოქმედება გადმოიტანა ქართულ გარემოში და აქედან გამომდინარე, შეცვალა მოქმედ პირობა სახელები, პატრიონს დარქვა ადვოკატი მელაძე; შემაღლდა-ვაპირა, რომელიც პატრიონი ადვოკატი სიმეონ სერგი ფორმული იქცა. ამ დროისთვის შედგინა მისაჲ ჰეგია, ხოლო მუყევის — სესია, ამ პერსონაჲებს საქართველოსთვის დამახასიათებელი ტრასაქციული ადგილი, რაზედც პიესის რეჟისორმა აროს დასაბამა; „სერგო“ — კანა-ახალთაში, მისაჲ — პიეტატი ან ხალათი, სესიაჲ — ფელსური ტანისმოსანი, თავზე ხლსახული ახვევია.

სახელებთან და ჩაცმულობასთან ერთად პიესაში გვხვდები ქართული გარემოს სხვა ნიშნებაც, სიტყვთა თამაშს და ა. შ. მაგალითად, პიეტელ სერაოში მელაძეს ფორმული გულის მივება სერგს და არჩუნიებს, ჩვენ დღეს ჩნის ნაცემობი ვართო. თავად პიეტელად იგი ამას ვერ ახერხებს:

- მ ე ლ ა ძ ე — მე ადვოკატი ადვოკატი მოვლავ.
- ს ე რ გ ი — გილე მთელი იუჯ, გინდ გელავა, სა მენაღვლებია მაგარი, შენცდე, როგორც იქნა მაგარი ადვოკატის ციციჩებთან, და ვაქარი ფორმული გიკოაბი არსი დადგეროს, რომ იმინი სიგინათაჲ კი სწავლავდე გიკოაბი.
- მ ე ლ ა ძ ე — მაგინა, მე და თვეწი, ერთად ვიყავით სკოლაში?
- ს ე რ გ ი — ხარფულის შეკომაში რაღა?
- მ ე ლ ა ძ ე — ზო, იქა.

მანამდე მიერ გადმოქართვნილი პიესა შეწობილად არის აკეთებული. ფრანგულ ტექსტთან შედარებით იგი შეიცვალა დიდა და ახალც გაიმართლებული ადვოკატი გვხვდება. იმის გამო, რომ ამ ნაწარმოების რამდენიმე ფრანგული ვარიანტი არსებობს, მწიგნობელი იმის გარეგნად, თუ სახელობარ რომელი მათგანი იხარებებოდა იგი. მანამდე, ყოველ შემთხვევაში პიესის ყველა ძირითადი ინტერესი შემოხაზულია ქართულ ვარიანტად და იგი ვახსავებდა ქართველი მკვლევარ-ლოცის, სწორედ ამიტომ წერდა თავის რეცენზიაში ნ. მუსხი, რომ „ინტერესობის შივარჯიში“ ერთი კომედიის ადვოკატი, რომელიც მწიგნობელს შევსებდა, განსაკუთრებით მკაცრად მოკრიჭი-ყოლილერ ქალაქებში, ცენტრში არ მოიპოვებინა“ („ლიტოგრაფი“, 1880, № 61).

ეს ნაწარმოები პირველად 1880 წელს 14 მარტს დაიდგა ქართულ სცენაზე ც. ერთსახლიან „ქუმურაჲ“ ერთად, და მან ს. მუსხის დაღებითი შეფასება დაიმსახურა. პიესის სცენიკურის მის ბრწყინვალე კომპოზი. მხატვრულ სახეთა მკაცრი გარკვევას აღნიშნავდნენ სხვა რეცენზორებიც. ერთი ამ პიესის დადგმის გამო სიცილი მკალიშვილი აღნიშნავდა, რომ განსაკუთრებით კარგად იყო წარმოდგენილი მაუღლის უდიდესი და გაგვიტოვა წარუჩევალ კომპოზიტი დაწერილი სცენები („ლიტოგრაფი“, 1880, № 61). ასეთვე შეფასებას აწლებს პიესას ილია კუჩუკია, მაგარი ამასთან ავს სპეციტიკებს შეწარმოდებებს, რომელსაც რომლებსაც სიცილიანი და მთელი წარმოდგენის განმარტობის თვალთ. სულთრობისაჲც კარგითა. სოჲ პიესით კმაყოფილად დარჩა საზოგადოებამ. — წერს იგი — ეს თვით ფარის სცენიკურს დარსდებს და მოქმედ პირო მდგომარეობას მიეჭრება“ („ლიტოგრაფი“, 1880, № 24). „ადვოკატი მელაძე“ შედგომოქმედნივ წარატობის იდებებშიც; 1899 წელს გამოქვეყნდა იოსებ იმედოშვილის კრიტიკული „ცხვირების საკაჲ“.

1881-82 წლებში იგი. მანამდე თარგმნის თანამედროვე ფრანგულ დრამატურგიის ნიმუშებს. ვახსავებია, რომ დასავლეთ ცეროსის კლასიკური ნაწარმოებებთან ერთად ქართულ თეატრს თანამედროვეობის ამსახველი პიესებიც უნდა ჰქონოდა რეპერტუარში და ამიტომ გასაკვირი არ არის, თუ ქართველ მაყურებლის თანამედროვე უცხოური დრამატურგიკის პირველ ყოვლისა მთელ ცეროსაში მო-შობილური ფრანგული ნაწარმოებები დაიტრეტებინა. მისი პირველია მისი-მისი წლებიდან დაიკვირებულ თეატრის გარეგნულ ბრწყინვალეობას, თავისი ინტელექტუალური იგი ვერ გაუტოვებდა წინა პიეროსის ფრანგულ თეატრს. ნალოცობი მესამის მარტუკულია-ნია, მკაცრი ცენტრული პირობებით, თეატრთან დაჯარვა მონივრად საზოგადოებრივი ფუნქცია და იგი გათავისცა კომპიტიული დაწესებულებად, რომელიც ბურჟუაზიული გემოვნების მიხედვით ვიარადი-ობდა. აიქრება მოუღოს პიესების დადგმა. საინტერესო შინაარსის პირობებითი დრამატურგიის ადგილი ბურჟუაზიული მდგომარეობა და ვიღვეთება დაიკავა. სცენიკად ნაჩოვია დაღმწინდებულნი პირობებების, თანადროულიების მკაცრული კონსულტების ამ-სახველი ნაწარმოებები. ახლად შექმნილი პიესების გმირებმა გამო-ყვენილობი არიან მაღალი კლასების წარმომადგენლები, ხოლო ნაწარ-მოების თხზვება ან მოიხდება ოჯახური დარღვევა. შივარჯიში სა-სიცილეს, იმით გამო, რომ ამ პიესებში მოქმედებები იყვენენ მინა-გან სიცილის და გმირულ ხუმს, მათი ავტორები ინტერესის დახმარა-ობაჲც, მწივარ სიტყვიტებს და გარეგნულ მდგომარეობას ექვე-ტანება ზარუჩადნენ. 70-იანი წლების დასასრულსა და 80-იანი წლებს დასაწყისში ფრანგულ სცენაზე ვახატონებულ მდგომარეობას

ინარჩუნებდა სწორიული მდგომარეობები და მხიარული, მაგარი შინა-განად ცარილად ვიღვეთებო.

მანამდე მიერ აღნიშნული პიეროლი თარგმნილი სანა პიესა 60-იანი წლების ფრანგულ დრამატურგიის ცნობილ ნაწარმოებს განეკუთვნებინა. ეს პიესები დიდს წარმატებულ იდავდა თავის დროზე და იმით მოდერე უნდა იყოს ვახატონებენ სცენურ სი-ცილებს. ამისად გამოირჩევიდა არ არის შესაძლებლობა, რომ მანამდეღა ეს პიესები სცენაზე წახა პირველი ყოვენს დრის, 1877-78 წლებში.

ახალი ფრანგული დრამატურგიიდან იგი. მანამდე პირველი ნა-მუშევარი იყო „ორი ცეცხლ შუა“; ეს არის იმის დე თვარგმნის პიესა „ჟელეს დასაჲ“ („Le Suppliee d'une femme“), რომელსაც შეიღეს ადვინადრე დიმიტროვს ვახსავებდა. ცნობილ დრამე ურჩხულებს მანადე და ბრწყინვალე სუბლი-ციტეს, მთელი დრამე გარეგნობის გამოცემულსა და რედაქციის იმედ დე ვიარადიებს თვალსაჩინო ადგილად იქარავს თავისი დრის ლიტე-რატურული და პოლიტიკურ ცხოვრებაში. მისი პოლიტიკური შეხე-დებულები ძალზე ცვალებადი იყო, რამაც პოლიტიკური ხასიათის დედე შედგომებშიმედ მიიყვანა ან. — ვიარადიანი მხარს უწერდა ლეო ბონინატის კანდიდატურას პრეზიდენტის პოსტზე, მიიზრდ იყო და ავტოკრატულ ცერულ სიცილისთან იმის დაწვევისთანავე.

ვიარადიანი მთელი თავისი პოლიტიკის მანამდე იდავდა ფრანგულ სუბლიციტის ურადილების ცენტრში. 70-იან წლებში მან განსაკუთრებით ვიკავა სახელი მარიალ მაჲ-ვარის რეპუტაციული პოლიტიკის წინააღმდეგ ბრძოლით. ვიარადიანი, როგორც გამოჩინული ვერნახლისი, მოღვაწეობდა, დედე ვერნახის, როგორც საქართვე-ლოს ლიტერატურულ საზოგადოებრივად მისი სახელი მოსწიგნუ-ლებული მთელი პიესაში. 5. ნოემბერამდე ქაპაროში ყოფნის დროს პირადად ვიკავი იგი. თვითი მონადავნი მუცლებისაჲმ. — ე. ვარადი-ნიშვილებს მინიჭებ ცერო-ერთარ მარიალ 5. ნოემბერად დაწვერილ-ლები აღწერს ვიარადიანის მის შეხვედრას. 5. ნოემბერად ვიარადი-ნიშვილებს და სასუქების ვიარადიურ თურნალობას, თუცდ ამასთან ერთად იგი ჯანსაღი თვალთი ფავსებს ვიარადიანის დასასუბრავ-სა და მის შედგომებსაც.

სანდრეტოია აღინიშნოს, რომ თავის მხრივ ვიარადიანი მაჲ-ვარა ურადილმა მიიჭრ ქართული თურნალობის, რაზედც ნათლად მხედველობის ის ფაქტი, რომ მან თავის გავტო „La France“-ში მთელი ვახსავებლები დაწვედა ნოემბერის მიერ 1871 წელს ქაპარო-ში გამოქვეყნებულ ბრწყინვალე „La Presse de l'indocent“ ფრანგული ლიტერატურული მოღვაწეობის დრამატურგიის ეთი-კურული ადგილად უნდა იყოს მისი პიესების დადგმა და კლასის დასაჲჲ; მოიკავა პოპულარობა მაყურებელთა შორის. ნაწარმოების თემა ცოლმკვრილი დაღლის ტრაგიკული შედეგები. პიესის მთავარი გმირია მარიალაც ცოლი მატალდა, რომელსაც ერთხელ დაუჯა სა-ხედისწერი შედეგში და იძულებულია ორმაჯი თამაში აწარმოოს ქმრასა და საყვარელ შორის. სწორედ ამთაში მის მდგომარეობის ტრაგიკული, „ორ ცეცხლ შუა“ ყოფნა, როგორც მანამდეღა უწიდა პიესის ქართულ თარგმანს.

პიესის ნაწილობრივ და პირველი ვარიანტი ვიარადიანი ცუცხურის მანამდე სცენაზე დასახველად მას აუცილებლად სწორედება გა-დამოვლდა. ვიარადიანი თვითონვე აღნიშნავდა, პიესის წინა-დასაჲ არა ზრუნავდალ დაწვეპოვებულს თეატრის და ხალხის მოთხოვნისთვის. პიესის სცენა ვიარადიანის დაწვევება ავტორმა მანადე ამ დროის ვიარადიანი ნაწივად დაწვევებულს, „მარჯავდა გო-ტიეს“ („პილა კამელიები“) ავტორს აღნიშნავდ დიმიტროვს. მაგარი ვიარადიანი და დიმიტროვს შორის თუამბობება იმისა თვი. პიესის გრძელ წინასიტყვიტობა ვიარადიანი მხარს ხინდა დიმიტროვს, ნაწარმოების იდეა დაამთხმავდა. თავის მხრივ დიმიტროვ დახვდა სა-სახურე წერილი, რომელშიც ამტკიცებდა, რომ ვიარადიანის პიესის თავადიარადიანი ტექსტი არასცენიკული და წინააღმდეგობების მიხედ-ვლი იყო. (ამ მომენტამ თვით დროზე დიმიტროვ სცენაში ვიარადიანი ლიტერატურულ წერიტში). სინამდვილეში პიესის ამ ორ ვარიანტს შორის არავითარი პრინციპული ვახსავებვა არ არის და სცენაზე დიმიტროვ მიერ ვახსავებულს ცეცხლებრივი იდებებო.

საქვეყნის დიმიტროვს წამოვლდა სხვა. ფრანგული ვიარადი ადვო-კატი რევილიანი მოუვლდა ავს ვიარადიანი იმით თანა მართალი და ახლადიარადიანი მისი უნაქსცენიკული სიტყვიტება — წერდა ცნობილი კრიტიკოსი პოლ დე სენ-ვიტორი. — მასში არავითარ არ არის ყლბი ის პირობები; ნაწარმოებისად სხვათი ინტერესი პირველ გარეში იმით არის გამოქვეყნად, რომ ავტორი ეტება ამ დროისათვის მხედვ აქტივული საციობს. იჯახური სიმოციკის რიგევის პირობებს მლიერ ადვლებმა მანამდე ფრანგულ საზოგადოებებს და ამიტომ ეს საციობს ფართოდ შეიღვება და ლიტერატურაშიც. პიესა „კლასი დასაჲჲ“ ეს საციობს შეიღვევდ არის დაუწინდელი და მისი აჲლ-წვევება მოცემულია არა ზედაპირულ, ფორმული პლანში, არამედ იჯახური მთლიანობის შინაარსებებისა და ვახსავებისათვის ნათლად მოიპოვებს პიესის პირობებისათვ ვიარადიანი. ნაწარმოებში მრავალი მსახული სიტყვიტება, რომელშიც უმთავრესად გამოიყოფიან სცენაზე და მკაცრად მაყურებელთა ადვლებმა მაგარი მხატვრული ფრან-გული თვალსაჩინოობა იგი სცენიკური დროზე დასა, როგორცად იმდროინდელი ფრანგული დრამატურგია იდავდა საზოგადოება; ხასია-თისად აკლით დაწვევება, ნაწარმოელი პირობების არ სცხლებდა იჯახური ნაჩარის და მორალურ სცენიკის, ე. ი. არ არის ფარულ გან-წივადებული.

ქართულ სცენაზე „კლასი დასაჲ“ დაიდგა 1881 წელს, ვიარადი-

ნის გარდაცვალებიდან ორი თვის შემდეგ, ეს ის პერიოდი იყო, როდესაც მთელი მსოფლიოს პრესა ახალსა უყუებდა ცნობილი პუბლიცისტის ნახევარსუფიდან მოღვაწისად. ამიტომ ვახანგაძის, თუ სხვა ეთარბების განსაუკურებით ვაჩაზაძის ინტერესი ერთგვარს შემოქმედებისადმი. ქართულ პრესაზე გამკვირვდა წარსულით და სახელმწიფო პარტიებისადმი. სტატიაში „ბეჭდვის ძალა“ იმის მიუხედავად განხილავს ვიარაღების, როგორც პრესის სკანის რეორმის, როგორც „ფრანკ-გაზეტების მამათ-მამარის“, მოღვაწეობას და ამბობს, რომ ვიარაღები იყო „უკეთესი ვერხალისები უკეთესი ვერხალ-გაზეტების ქვეყანაში“. ი. მურგანიას წერს, რომ ვიარაღები ისეთი პუბლიცისტი იყო, „რომლის ნაწერსა, უკეთესად, უფრო დიდი გავლენა ჰქონდა მთელს ევროპაში, ვიდრე პირველ ხანისიოვან ბილმანსა, ვინა ახას სჭერაწმის“ („დროება“ № 181, 21/IV, № 81).

ვიარაღების სწორედ ეს დიდი პოპულარობა იყო მისთვის იმისა, რომ ქართულმა თეატრმა განიჭარბა მყურებლისათვის გაცემული სახელმწიფოული მოქალაქეობითი უფლებების სიღრმისა და მანძილსა პრესა „ქალის დასესება“ ის უკანასკნელი ვიარაღები თარგნა, რომელიც ფრანგულ სენატის დემგებთან თარგნით უკეთესად ირიგანოვან იქნა შესრულებული. თარგნისა ზუსტად გამოტყობისა და გადაცემის გარეშე, ამ სახით დიბეჭდა თარგნისი ვერხალი „ივირიაში“ (1881 წლის № 4).

იმ თანამედროვე პიესებთან, მანახლებს რომ გადილობს, ეს ნაწარმოები ერთადერთია, რომელიც გამოქვეყნდა. იმის გამო, რომ მანახლის თარგნული თარგის ატორგარეები დიარავს, ძალიან ძნელად შედგება მის მიერ თარგნული ორ სხვა ნაწარმოებზე („ცქირაალა“ და „უან ზიღარა“). იმ რეკვირებისა და განცხადებების მიხედვით თუ ვინაზარავებით, რომელიც ქართულ პრესაში ქვეყნდებოდა, შეიძლება ვთქვათ, რომ ეს პიესების მთლიანად იყო თარგნული ქართულად, რაც შეეხება პიესა „ცქირაალას“, ცნობილია, რომ ეს სუბიექტებიანი ნაწარმოები ორ დამწერ თარგნა, გვ. 218-ს. სასურველად, რომ თარგნის, შესრულებული ასე სწრაფად, ვერ იქნებოდა ისეთი მაღალი დიხებისა, როგორც მისი სხვა ნაწარმოები იყო.

„ქირაალა“ ეს არის პირი მედლისა და დღესდღეობა ჰაღვისი პიესის „Fourou-ს“ ოარგმანი, ეს ორი ავტორი, რომელიც ერთად შემუშავებენ, ცნობილი არიან, როგორც თეატრალური პაროდებისა და ვოდევილების შემქმნელები. სწორედ მათ ეკუთვნის ოფენბახის უკლებს ცნობილი ოპერების ტექსტი („მუხენიერი ელენე“, „ორგევის ჯოჯობოზი“, „იკრიკოლა“ და სხვ.).

ქართული მყურებელი ღირეც იცნობდა მედლისა და ჰაღვისი შემოქმედების და ერისთავის მიერ თარგნული „მუხენიერი ელენე“ მიხედვით. ამ ნაწარმოების პირველი მოქმედება ავტორების მიერ პიესა „იოჯუმ, პარაელა ბიჭი“, რომელიც ბ. ჯორჯაძის და დ. რისაიაშა თარგნის, 1881 წელს დაღვდა ქართული თეატრში და დაღვანა არ ნამოსულს სციენიდა. თითო ოფენბახის ოპერებზე წარმატებით იდგებოდა თბილისის სცენაზე.

პიესა „ივრებუი“ მისი ავტორების სტილითავე კომედიითა რიგებს ეკუთვნის. იგი 1869 წელს დაღვდა დიხ წარმატებით და საყრდენი დიხანს შერჩა ფრანგულ სცენას. პიესის შთაგრ მგრის თავის დროზე სარა ბერარაც კი თამაშობდა. უნდა ვთქვათ, რომ მანახლებს ეს პიესა თარგნა სპეციალურად ამ როლისთვის, რომელიც მათ სავარგავს უნდა შეასრულებინ თავის ოფიბოლებზე.

ამ ნაწარმოებზეც კვლავ იგავის საკითხია წამოჭრილი. თავკარიანი ფიგურები მას ფრუჭურავს უწოდებენ (კოლხე მიხედვით დიხისათვის კაცს, რომელიც არიან ოფენბახის და რიგისი ელ წელს შემდეგ სტოვავს კოლხე ოფანს. შურაქცეფულთა ქმარი დღესში ჰკლავს მონიჭადღებებს, კვლავა ფიგურებიც). რომელიც უნდა აქოთან მამიდრ მიწადაღვდა მის მიერ ჩაღვნილი დანაშაულის შედეგად დაბრუნდებულმა უბედურებმა. პიესა მტვად მყოფოდა გვირგვინის იმდროინდელი სავარგავის მაღალი საზოგადოების ჩვეულებებს, მის სიცარიელესა და უწყასადობას. პიესა ინტერესის იწვევდა იმით, რომ მასში ოსტატურად იყო გადმოხედილი სავარგავის ეწველას, კერძოდ, პაროსის ყუფიანობების კოლორიანი და იმითაც, რომ მასში გადავიერი არის დაბარავი პაროსელითავის ცნობილი ავანტიურა. მხატვრული თვალსაზრისით კი, იგი ნაღებულად საინტერესოა.

კომპოზიტორად უფრო თბილიანა იგი. მანახლის მიერ თარგნული მესამე პიესა „უან ზიღარა“ ამ ნაწარმოების ავტორი, იმ დროისათვის საქმად ცნობილი პუბლიცისტი და შერეული ოფიგურ ვაკე

რი, მჭირდოდ იყო დაგვიწმობული შთავის ლტობარტურულ ნაღვასთან. ვაკერი შთავის დიდი პატვისმცემელი და მეგობარი იყო. 1881 წელს მუხენთან ერთად განმეზარა სავარგავითი და დასცობრების შეტყობის მოგონება კანსულ ჯერზედ გაბარებულ შეიღობინა ერთად ვაკერმა ავანტიურა, ბ. მერისთან და ჰაღვის ვაკერის ვაკერად იღამეზარდა ნაწილად მესამე „Rappel“, რომელიც საინტერესოა აღნიშნის, რომ ეს ვაკერი, რომელიც კანსალად იცნობდა მონიჭება ქართული ინტელექტუალს, მრავალჯერ არის მოხსენებულნი. ნ. ნოვალის მიმწერაში ვაკერს უწოდებენ: „ღირევა-ზიცი“ ხშირად იმდებოდა ხოლმე ამინაწილად ამ ვაკერისად.

პიესა „უან ზიღარა“ 1868 წელს დაღვდა პაროსში. სპეციალად საგრძობლი წარმატება მოიპოვა. მასში მოთხრობილია ამბავი, თუ როგორ უკეთესი ერთი და იგივე ქალმშობელი ვი ბიღარს — უყვებ ხანში შესულ კალიფონიოდ ავანტიან და მის აზრდების ოფიგურს. პიესის აგებულმა მოგონს რომანტიკული სტილის ერთგვარი ვაკენა, განსაუკურებელი, მღერე ვენების მჭირ ხანათიანი. მიუხედავად იმისა, რომ ვაკერის პიესა დაწმობილია რომოტიკების სიღრმით ვერ შედგება რომანტიკული დამატების საუკეთესო ნიმუშებს, ეს ნაწარმოები მნიშვნელოვნად განსაუკვლავა იმდროინდელი ფრანგული პიესებისაგან იმით, რომ მასში ვერ შეხედვინა ვაკეთული თემებს და უკლ პატეტიკობას.

მანახლის მიერ თარგნული ყველა პიესას დაუფიქრებლოდ დადგინდ ხოლმე სცენაზე, როგორც წესი, ეს სპეციალური მყურებლისა და პრესის ციხებელ გამომეზარება მოულოდინდ. იმდებოდა რციენ-ზიგით, რომელიც პიესისა და სპეციალური მყურებლისი ანაღვლი იყო მოქმედული. სპეციალის შეფასება მაღალი პოპოტივიდან ზღვრად, რციენიდან არ ცდილობდნ უტყობრი პრესის აზრს გაყოლოდნ პიესის დარსება-ნაღვადიგების აღნიშვნის დროს. და სურველად, „ცქირაალა, რომელიც წარმატებით იდგებოდა თარგნულად, პოპულარობა ვერ მოიპოვა ქართველ მყურებელთა განცხადებულ ნაიჭება იყო, რომ უკეთეს ქვეყნის სცენაზე, განსაუკურებია, პაროსისა, ეს პიესა ყველაგან დატყობილი მოულოდინე ციხად შეეგდა მას, და პრესაზე მის შემდეგ დაბრავერი ხაკა მასზე, ეს იმით უნდა აიხსნას, რომ პიესამ სხვა ქვეყნის სცენაზე დადგინა დროს დაავარა აეუბოლებო და მისთვის დაბახისათვიული მჭირდა პაროსული კოლორიანი; სწორედ მისი გამო გამოხლენდა მხატვრული ნაწიფიქრისა და ნაწარმოების კომპოზიციის უნდა მხარეები.

რაც შეეხება დაწარმებ ორ პიესას, ისინი მტკიცედ დამკვიდრდნ ქართული თეატრის რეპერტუარში და მიმდევრო წლებშიც წარმატებით საუკვლობდნ საზოგადოებაში. კერძოდ, ეს ნაწარმოებები მისი სპეციალის საყრდენი იყვნენ 1881 წლის რეპერტუარში (იხ. „იხტორების სარეკ“, წიგნი 1, გვ. 238—240). პიესის „ორ ციხელს შუა“ საინტერესო განხილვის მაგალითია ი. მურგანიას ციხელს, რომელიც ამ ნაწარმოების პირველი წარმოდგინის გამო დაიბეჭდა. აკრიტიკდა ან მოლოინად დაღვდა და ცალკეულ შემსრულებლებს, რციენებრი აღნიშნავს, რომ სათანადო გაფორმების გარეშე ეს პიესა ვერ მოახლდა მყურებელთა მჭირ შთაქმედობებს, რადგან „იყოფილი დარსება პიესის მდგომარეობის იმში, რომ პიესა, როგორც რუსები იტყვიან, ემდებოდა ამის სავსე“ („დროება“, 1881, № 130).

ქართულ სცენაზე 1882 წელს დაღვებოდა პიესის „უან ზიღარა“ მმჩარი პიესამ სათანადო ყურადღება გამოიჩინა. „ღირევაზის“ რციენებზე საუკვრის გარეშეც და თვით ვ. ახამიის მიხმართითაც კი როგორც რციენებზე განხილვის მასობის, რომ ეს პიესა ვოდევილის პიესის სწორი გადმოცემა სავარგავს („დროება“, 1882, № 218). „უან ზიღარა“ შეიღობილია დემგებულ ქართულ სცენაზე, რომლებს დაღვებდნ ისეთი ცნობილი მმახობები, როგორც იყვნენ ამანტი, ყვირანი, მესხი, სავარგავი და სხვ.

1881 წლიდან იგი მანახლებს შეწყვიტა ფრანგული ნაწარმოების თარგმანებზე შემუშავა, 80-იანი წლების მიერე ნახევრების კი დაუბრუნდა თავის ძირითად საქმეს — შექმნის რციენების თარგმანს. იგი მანახლის მიერ ფრანგულად თარგნულმა ნაწარმოებებმა გარკვეულთა რომლ შესრულებს ქართული თეატრის სტილითაში, ამ პიესების ქართული მყურებელი გაცემის თანამედროვე დასაღვლით დამატებებისა, ხოლო ქართული თეატრის რეპერტუარი შერეული რაღვინიმი საინტერესო ნაწარმოებით.

ბარდასული ტიპების მსახური-მსახიობი

აპოლონ მონიავა

ლ. ყიფიანი ერემია წარბას როლში.

ლიან ძველი ტიპები. „იცვლება ცხოვრება, იქნება ახალი ყოფა და მალე ძველი ისტორია ჩაბარდება. ვიდრე გვიან არ აიხს, ვიდრე ყველაფერს ევროპული სუბ არ მივლია, გადავიღო ჩვენი ქვეყნის ყოველი კუთხე, რომელიც სახეა ზღვარი კოლორიტით, შინა-გაგლეხივებით. რამდენი ძველი ლეგენა, ზღაპარი, თქმულება, თუნდა ლიტერატურული ნაწარმიც ვაქვს, რომელიც უნდა შევკრიბოთ კინოხელოთქმისა, — წერდა 1925 წელს ჩვენი დიდი რეჟისორი კიკე მარგალიტი (იხ. თურნალი „ხელნაწი“ № 11).

ჩვენი ქვეყანაში მიმდინარე დიდი სოციალური ძვრები ამსჯერდა და სპობდა ყველაფერს ძველსა და გაღიწივს. ეს განსაკუთრებით იგრძნობოდა საბჭოთა წყობილების პირველ წლებში. დიდი რეჟისორი ხედავდა რა ძველი ტიპების მოსპობის გარდაუვალობას, ზრუნავდა — მათ დოკუმენტურ აღებულებას, რათა მომავალ თაობებს საშუალება მოსცილობა შექსნალოთ მშვენიერ კლასიკური ბრძოლების და დიდი გარდაბების უკუტიპები.

ეს იყო ქართული კინემატოგრაფიის გარირაქუნე. ჩვენმა კინემატოგრაფმა, რომელსაც სულ რაღაც თოხიბიერ წლის ისტორია მქონდა, უკვე გადავხედა მტკიცედ და გარკვეულ ნაბიჯი თავისი გოგონა და სოციალური სახის გამოხატედა. ამ პერიოდში გამოხსულმა

სურათებმა „წითელმა ემპაუნებმა“, „სამმა სიცოცხლემ“, „ვინ არის დამნაშავე“ და სხვებმა საკვენიერ გათქვნი სახელი ქართულ საბჭოთა კინემატოგრაფიას. ქართული კინოხელოვნების მიერ ფართო მოპულარობის მოპოვება ადვილი საქმე რადი იყო ამ დროს, როცა კაპიტალისტური ქვეყნების კინოს თითქმის სახსენით დაპყრობილი ქონდა მსოფლიო კამობაზარი, როცა კინოეკრანებზე ბრწყინავდნენ დავით გრიფიტის, ტომას ინიის, კინრად ვაიდის სახელები.

შეიძლება თქვას, რომ ეს პერიოდი ყველაზე საინტერესო იყო ქართული კინოს განვითარების მთელს მანძილზე. ჩვენ აქ არ შევედგებით მის დაწვრილებით განხილვას. შევხებით მხოლოდ ერთ სურათს „სამ სიცოცხლეს“. ახრვენება და სილაპაპე — რა ახსიათებს ქართული სურათებს. — უნდა იმ დროს ა. ლენინისა, კი, — რა შეეხება კინოს სურათს „სამ სიცოცხლეს“, ეს არის საბჭოთა კინოს უდიდესი მიღწევა, რომელსაც ჩვენი კინო გავსე მსოფლიო არენაზე. ჩემის აზრით, საქართველო ვეასწავლის, თუ როგორ უნდა იმუშაოს ჩვენმა კინორეჟისორებმა. მხატვრობის მხრივ კი, ის მსოფლიო კინოსურათად უნდა ჩაითვალოს.

მარტო ეს პატარა ამონაწერი ემბრა იმისათვის, რომ სწორად შევავასოთ ეს კინოსურათი.

გოიგი წერეთლის რომანი „პირველი ნაბიჯი“, რომლის ფაქტურაზე გაკეთდა კინოსურათი „სამ სიცოცხლეს“ სცენარი, მეტად საინტერესო ლიტერატურული ნაწარმოებია. შეიძლება ითქვას, რომ ის საუკეთესო და პირველი იმთა შორის, რომლებიც საქართველოში კაპიტალიზმის შემოჭრას ასახვენ, რომანის გმირები სხვადასხვა სოციალური ფენის წარმომადგენლები არიან. მასში, რასაკვირველია, ბევრი აზრებია ჩვენი ძველი ადგილებიდან, მაგრამ გადამავალი ტიპები საკმარის რელიეფურობით არიან აბაღალი ვადაშვილის კინოსურათის სახელწოდება „სამ სიცოცხლე“ სამ გარდაავალ ტიპზე მივითითებს; ესენია: საქართველოში ახლად ვეხადგმული კაპიტალიზმის წარმომადგენელი ბაგვა ფულავა (მიხეილ გელვანი), მეტეჯე ქალი ემბრა (ნატო ვანაძე) და მისავალი წოდების — თავდაზნაურობის წარმომადგენელი ერემია წარბა (მსახიობი დიმიტრი ყიფიანი). პირველ ორ მსახიობს კარგად იცნობს მითხიბელი. მათზე ბევრი დაიწერა და, ალბათ, კიდევ ბევრი დაიწერება. ამჟამად ჩვენი გახსენების საგანი დიმიტრი ყიფიანია, რომელსაც თვალსაჩინო როლი შეასრულა ქართული კინოხელოვნების დაწვრიბით ეტაპზე.

ქუთაისის რეალურ სასწავლებელში მოქაფვიობის დროს დიმიტრი ყიფიანი სპხედრო კარიერაზე ოცნებობდა. 17 წლის ახალგაზრდა 1915 წელს მოხალისედ წავიდა ფრონტზე, ორი წლის შემდეგ სამშობლოში დაბრუნდა და სტენოგრაფიად დაიწყო მუშაობა ქართული დრამაში. გამოდიოდა კინოშიც, უმთავრესად, ეპოპულარო როლებში, მაქან ცნობილი კინორეჟისორის ივანე პერესტენისსა ყურადღება მიქცია.

ქართული კინემატოგრაფიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი ივანე პერესტენი უტყუარ ადღოს იჩენდა ტიპების შერჩევის საქმეში. მის მიერ გადაღებულ სურათებში ტიპების მთელი გაღერება. იგი არც ამ შემთხვევაში შეშედარა. რეჟისორმა რომანში მოცემული სოციალური მოტივები კიდევ უფრო გამაძაფრა ადამიანური ტრაგედია. სოციალურს ეტრება პირადული. იღუბება სამი ადამიანი — სამი სისკადე: ერთი იმისათვის, რომ ახალი და პირველყოფილი, მეორე იმისათვის, რომ დროშოქმული და საძირკველგამოკვლია, მესამე კი იმისათვის, რომ ძველსა და ახლს ქილილი მოაკვია.

რეჟისორმა რომანის ეტრანაზივით დროს დიდ მხატვრულ სიმართლეს მივლია. ნუნ წარსულს სოციალური მხარე რომელიც ყველა ცალკეულ ეპოპულარ და დეტალსა გაიხსივებს. ეს უნდა ვეხებოთ მისეში იმ დიდ გამოპაბილისა, რომელიც ამ სურათის ხედავს იგი დიდი შემოქმედებითა გამარჯვება, რომელიც, რეჟისორთან ერთად, მსახიობებსაც, პირველ რიგში, ნატო ვანაძეს, მიხეილ გელვანს, დიმიტრი ყიფიანს, მაქრო ბერიშვილს და სხვებს მიეწერება.

ვ. წერეთლის რომანის გმირი ერემია ფირადავ (წარბა) თავისი დროის პარაზიტი, თუ იგი უსიქუფი, ლთიო-ღვთა, გულდრი, თითქმის დემონური პერსონაჟია, ყიფიანის ერემია უფრო ადამიანურია. ის თავისი კლასის დეგრადაციის მსხვერვის უფროა, ვიდრე თავისი მზიანა ბუნებისა. ყიფიანი წარბა არ არის ბორკტიშქილი, „სამაპოთური ოხერი“ (სვე უნდა მას ქართული კინოს ერთ-ერთმა მიმოშოქმულმა) ახალგაზრდობის ერთი წარწლის სინონიმადაც კი ვაგვიყვას.

თბილისის ქუჩებში მხრავდ შეხვდებოდით ერემია ბერიშვილს ყანა-ღაბით თამბაქურთელ უფროსკლასილებს და სტუდენტებს. უაყყო-

ქალბი ფილიძე „ქინ არის დანშავე“ არსენი — დ. ყვირიანი
ჯუღუბანი — ელსაბედ ჩერქიზიძე, ფაქა — ნატო ვაჩიანი,
სალონი — ტეცილა წუწუბავა.

ვაგი გაიქცა, ნულუ ვერავითარი შთაბეჭდილება ვერ მოვახდინეთ. ახლა მისი სახე დაბნეულობას და გაკვირვებას გამოხატავს. მისი ხედი და პოზა... სახე ცხელდება. მასზე ჯერ გაანზობნება გამოხატული, ხოლო შემდეგ რაღაც სევდისმგავარი გრძობა. ამ გამოხატულებებში პატარა მკერავი შეკრით. და გოგომ მაღაზიის პატრონის ფრანგი ქალის კლთაში ჩაჩვი თავი.

აქედან იწყება წარბას ტრაგედია, თინის მოსაკლავად წამოწყებული არსებობა დიდ და სერიოზულ გრძობაში გადადის. ამას დაერთო შელახული თამოყარობა: ვიღაც ვაჭარი ფულავა გზაზე გადადგავს განხიზვებულ თავადშვილს.

ჩვეისონი ი. პეტრესიანი მოხიზვებულად ხლართავს პირადღეს ქალსაბრძოლისა და დიდობის სიუფეთა გორავი წერეთლის მიერ ასე ეხსოვებოდა მოციქვნიველი ხაზი ვითარდება.

საოუთი ვეკაცუთი ღირსწით მიღვე ვაჭისი გმირის ამ „სიმამათიური ოხრის“ გამოსახვას და ყოფიანი, სადაც არ უნდა იყოს წარბა, დუქანში თუ ავადმჯობის შუაგულში, ყველგან იგრძობა, რომ ეს აღმაინი სხვაზე ნაყლები არ არის. წარბისადეგი ვეკაცი უფროსად დასაბუღ მომენშიაც არ კარგავს „იქნეს“, გარეგნულ კეთილშობილებებს.

ესმას მოტკეების ებნოდი რევიოსის მეტად ორიგინალურად აქვს გადაწყვეტილი. სანახაობის ცენტრში ბავა ფულავას იმერული ოდაა წამოქმდილი. ქარი არბევს მის გარშემო ამართულ ხეებს, რომლებიც ხალხის კედლებს ებეჭებიან, თითქოს ცდილობენ გამოაფხიანონ ამ საბოლის მედღირნი და მოსალადგული საფრთხე აუწყონ. სახლის ამოლი ახალგაზრდა ტუკა, ქარი თითქმის წამოღვე უნაკლებ ნორს ხეებს, ერთობლივი მოტკეობის, რომელზე ცხენებთან დატურავთი, წამოხურული ნახაბი თამაქის ეწევა. ქარი პატარა ჰეგარებს ნაბიდან ამოსულ დეკაქალი ბოლს. მომტკეებლები უყვე აიგინე არიან. კარს ფრთხილად აღებენ და ოდაში შედიან. რევიოსის უფრო შორს მიდის ეგრანზე ორი ხელი გამოჩნდება, ისინი ოდის სვეამურებს დასწვდენ და სახლს მასურავი ხუფვითი ახადენ. მაურებელი ხედავს ოდაში გათამაშებულ კადრებს. მომტკეებლები ფრთხილად გადადიან ერთი ოთახიდან მეორეში, მათში გამოირჩევა წარბისადეგი ვეკაცი—თითრი უპალობით თავმებუფილი ერემია. მას დროადარი სახიდან უპალობის ტოტი უტურდება და თქვენს წინ დავებ მისი ანთებული თავლები; გამახსოვრდება მისი მოხდელი პიროფილი. როცა მინარე ბავა შეიშუშუნება, უნებურად შეკრთობთ, ხში შეპალებუბა გაიფილდის და სანაგბრო თოფით, რომელიც ექვეა, განგმირის ერემია.

ერემია ფლავს. ეს მიღვარება არ არის გამოწყველი შიშით. ის გერბადაცაა როდია, ძილს რომ გასურია და დამით სცვის კიბებზე დაკოცავს. ის როგორც ახალი კლასის წარმომადგენლისაგან მორალურად დადებრივებით შერს იძიებს, და ეს შერსიძებუბა კადმიტერებული პირადი გრძობით—მისი სიყვარულით ემსახურება. გორავი წერეთლის რომში ერემიას ვეკაცებმა მსმით უფრო ვინია, ვიდრე სიყვარული. პეტრესიანი კი ამ სიყვარულის გრძობას თავადმეწყვეული ვენებად წარმოხმისახავს. სოციალური და პირადული ამბების ასეთმა გადახორცვამ ძალზე დატვირთა მსახიობი. და ყოფიანის სასახლებზე უნდა იქნება, რომ შესინაშავდა გორავთა თავი დაისრებულ ამოცანას. მან ერემია ვეკაცეთა, როგორც ძალზე თავისებური და ამავე დროს მომწონებელი ფეფურა.

ფეფურა დამით მალულად შედის სცვის სახლში. შედის ვარკვეული ზირიკი განზახებით დაფარული ოჯახურა მუდგრობა, მისი ტაკის ანაბიანს სუყვარული მეუღლე, და მოუხევადა ამისა, იგი მინაც ინარჩუნებს მაურებელის სმსაბიას თუ მილიანად არა, ნაწილობრივ მინაც.

მსახიობის პოპულარობა რესპუბლიკის ფარგლებს გცხდა. თბილისში მივიდა ცნობა, რომ რუსეთის ქალაქებში გამოჩნდნენ ვიღაც ჩოხისანი არამახდები, რომლებიც დეპუტებთან კინოთეატრების წინ და თავი კინოშოპში დამიდობი კითხვანთ ახლებურა. ამ ინიცილებმა საშუალება მისცა ნ. გელუფანს. — მსახიობისა და რევისონის, გადელი კინოკომედი „კავკასიელი ყაჩაღი“, რომლის დამმმტკერებუბა ხდებოდა, „ნაშადელი კავკასიელის“ სახელმეფეობითა, კომედიის გმირია კინოსმსახიობი, რომელსაც დამიდობი ყოფიანი თამაშობაა. კინოკომედიის შინაარსი ასეთია: მოსკოვის ტროუკო კინოთეატრმა ინიცილებს „სამ სიციცხლში“ ხალხითი ვეკაცილი დარჩალი ვეკაციტეობი აღდგენს ოფილის გერანს გამოამაშებულ ტრაგედიას. ბურჟუაზი წასულ ნანადამდე მანდოლსნებს რენებურად, თითქოს კავკასიაში არიან და მათ ნაბიდან იგდებენ იტაცებენ. ერთი მათგანი სურათის დამმმტკერაციის შემდეგ კინოთეატრის წინ აღმართულ ტრანსპარანს მისჩრეხება. ტრანსპარანტზე ერემია წარბაა გამოსახული, და პოი, საციკრელებზე! — ერემია იბიბება, ერემია ტრანსპარანტიდან ჩამოდის და მანდოლსანს წარუდგება: — მსახიობი დამიდობი ყოფიანი ვალავარი!

ასეთი კურიოზული ებნოდეებით ხავე კინოკომედიი, მიუხედავად იმისა, რომ იდეურობით არ გამოირჩეოდა, მინაც საბაბოსი საყურებელი იყო.

დამიდობი ყოფიანის დებოიტეს „სამ სიციცხლში“ ფარადე გამოხებურა ჩვენი პრეზა, უფრანკო-ფაშუტებში იხებებოდა მისი პორტრეტები, რევიონები, სადაც მაღალ შეფასებას აძლევდნენ მას თამაშს.

ყოფილი ტანის პოპულარობისას ასეთი მავალით იწვიათი. ეს უპირველესად ყოველსა მსახიობის ოსტატობას უნდა მივაწეროთ. დამიდობი ყოფიანის პირველი გამოჩენა ეგრანზე თავისებური იყო. მაღაზიის სარკმელსა და ქრის შორის რკინის მოავიჯობა. სარკმელთან პატარა მკერავი ქალი ზის (ან ნანაძე). გულბარჯივით ზავმურობი გამოხატულებით დახერხება საშუალოს ეს „პატარა, თავდაბალი, უარტეტნოლი მოდისტკა“ (ასე დაახლოებით ის მოსკოვის პრესა). მოავიჯობა მოავდა ჩოხა-ახალგაზრდა წამოწყობი მოხდელი კაცი, თავისთავში დაწარმუნებული ვეკაცის თავისებური გამოხედვით იოლ დასარჯებებს შერეული ახალგაზრდა ავარულად შეისწორებს ფაფას და ურცხვი დამილით მიატრეფება გოგონას, გოგონა თავს ახწებს და უპაწივლ კაცს დიდ შავ თვალებს შეანათებს, შემდეგ ისევ საყვარელ დაიბრება.

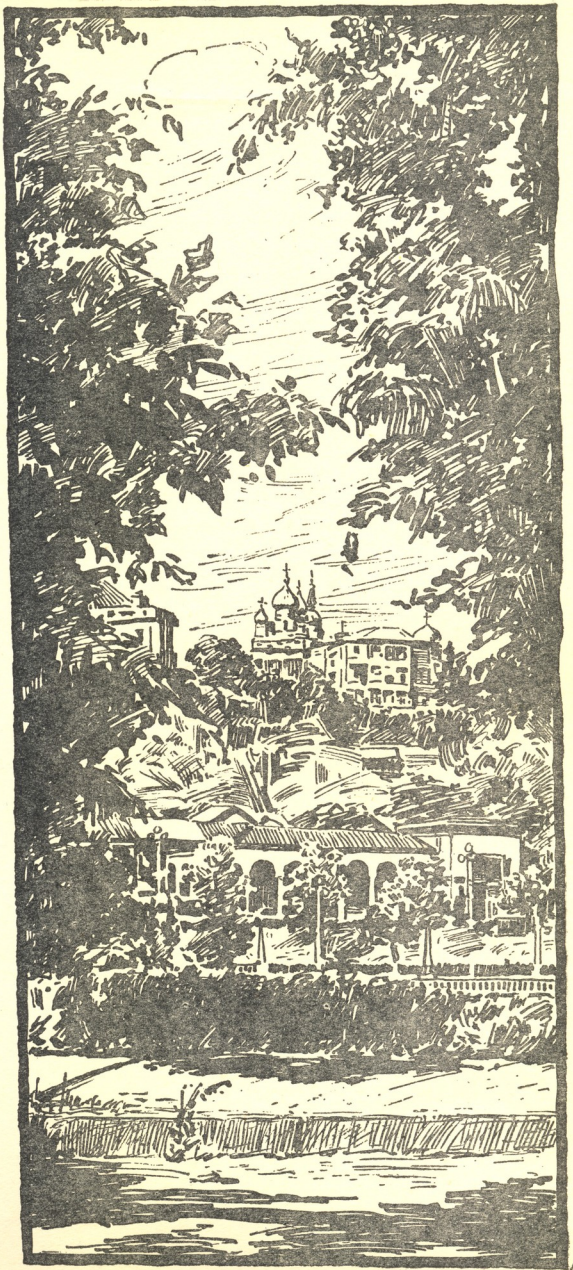

ქალბი ფილიძე „ნათელა“ („მეველები მიქვია“) შუაში დგას თავადი ჩინუა — დ. ყვირიანი.

ტ. ტაბაშვილი

მინარე ზეესერი

ბ. უარაშვილი

თბილისის ავტოსადგომი

რედაქციის გადარწმუნების შემოდის ირანული ვაჭრის ტანისამოსში გადაცვლა უნდა.

უცხო ენა — (კარგოდება პეტრუხის) ალაბი იუსი შენი შუშენი, კეთილი კაცი.

პეტრუხი ნი — რათა ალაბი, ქრისტე ღმერთი, მე ალაბისა არა მწესა ჩა.

უცხო ენა — რათა ვაჭარი, უყრი დაწივდი...

პეტრუხი ნი — რა გინდა, სიქი?

უცხო ენა — გინდა აქ ლამე ვაჭაილი, თუ შეიძლება...

პეტრუხი ნი — გინდათ და უფროსი მოახსენი.

უცხო ენა — მიგაგზავნე კეთილი კაცი, მოგვცეს ბინა და სადგომი ქარავანისთვის.

პეტრუხი ნი — (აღება, მიდის ბუღალაში) დაეხებებით უჯრო-უჯვლიდ, არ არის თქვენზე მოსვენე.

უცხო ენა — (თავადიერებს კარტავ) წამოყვანიე როგორც იქნა, ცელ-შედა ცვიბი. (ურუბებს სიღრმეში. შეამჩნევს ენაში მიმავალ მალაქას) ბატონო მალაქა!

მალაქოვი — (შეურთება ამ ხმის გაგონებაზე, უახლოვდება. ცივად ჩამოხვევით)

უცხო ენა — შევარსული თქვენი ბრძანება.

მალაქოვი — თქვენ შევარსული, მაგრამ მე კამეგრადაც ვერ შევადგინებთ გრობოვლებს. გეცნა ახლდ უნებრევი.

უცხო ენა — მე არ ვქმარბი, თქვენ უყვი იციო სად და როგორ.

მალაქოვი — საბაბი გინდა, კარგად იცოდეთ, მას არ უყვარს ბნელი წარსულის მქონე ხალხი. ეგვარება ენდარმერია და მსტორები.

უცხო ენა — (აუდახბილი) სამეგობრო, თანაშემწე, ვიგეოვლებს. პატება სცემს ერთგულ მსახურს და მათ ამაგს.

მალაქოვი — თანაშემწე გადამხდელი თავის უფროსს სწორი ცნობა მიპოვებს, ეს იტყვება დაიხსენი. რას მეტყვიოთ ამ მხარე საკულისხმოს?

უცხო ენა — მე შევარსული პეტრუხურღმი მიღებული დავალებანი.

მალაქოვი — სიცილი, გე გისმენია!

უცხო ენა — თქვენი-შაბის სურათი, რუსთა მინისტრი-რეზიდენტი გვიხილდეთ დიდი პატივით, მიღებს და საბაბი არავის მიხედს ენის და დულაქობისა. ესაა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მინისტრი შეუხსლებუქებს სპარსეთის შაჰს ხარკის გადახდის მძიმე უფლებს.

მალაქოვი — თუ არა და?..

უცხო ენა — თუ არა და... არა არის რა შეუძლებელი ქვეყანაზე.

მალაქოვი — მაინც?

უცხო ენა — (თიქვის ჩურჩილით) თქვენს მისას გაუძნელებდა მე-შაბა თერაზში.

მალაქოვი — (დანიტერსებული) როგორ?

უცხო ენა — გრობოვებს მტრებს კაშლია შაბის კარზე.

მალაქოვი — სახსილტვის ვინ?

უცხო ენა — ტახტის შემკვიდრე აპას მირზა.

მალაქოვი — კიდევ?

უცხო ენა — ალიარი ხანი, შაბის სიძე. მუსტიციები, ვეჯირები, კარასკები.

მალაქოვი — მტრების მიწაზე ვინ ვაივით?

უცხო ენა — რუსთა მეფის ქვეშევრდობის მსურველია და ტყვეების დაბრუნება იმეკარაში, რასაც მინისტრი განსაკუთრებით მფარველობს და იცავს ბელმურკოვლების დადების დროს.

მალაქოვი — ეგ ბოლო უსაზღვროდ ჩემს აზრით.

უცხო ენა — სიმბე მთელი რუსთა წამოყვანილი კავკასიაში მიტისმეტად გამაბრტვა შაჰის შაჰი. ყველა ცდილობს შეფაროს რუსთა მფარველობას. ირანის ჯარში ჩაირსებული რუსი ტყვეები სამ-შობლოში მისწრაფან. დაიცავთ იტრანის პარამენტს. მოწონაში გაყოლილ ასულებს გურჯისტანის საქართველოსკენ მიიღებენ. მუსტიციები სპარსეთისა, მოწინა და მოლოთხივები რუსთა ალაბის ჯარულს შეხალვას და მის დაშორებას ბრალად სდებენ გრობოვლებს.

მალაქოვი — ეს რაღაც მძიმე პარალელებია.

უცხო ენა — თანაგრძობა რუსეთის მეფის მინისტრისა ფედალი-შაბის კარსადმი, გააბათილებს ამ ბრალდებას.

მალაქოვი — ვერ ვაგვიძ.

უცხო ენა — შაჰის შაჰმა მშენიერად იცის რაოდენი დეალი მიუძღვის გრობოვლებს თურქმენების ხელშეკრულების დადებამ, რომელიც მძიმე ლოდად აწევს ირანის კარს. იმ იმედი აქვთ, რომ მინისტრი ახლა მაინც შეუხსლებუქებს სპარსეთის ამ ტიტრის და ამითი შაბის წილბას დაიმხარებებს.

მალაქოვი — ეგ ხომ მინისტრის ხელი არ არის?

უცხო ენა — ფედალი-შაჰმა კარგად იცის თუ რაოდენი გაცენდა აქვს გრობოვლების აზრს და სიტყვას მოვარამაობებელ პასკევიჩს, ხოლო სამკაყვის ნიკოლოსზე. თუ მოისურვა, ჩუხი-დუნეზი ადვილად მამოებს ვანოვლებს.

მალაქოვი — თუ არ ისტყვება ვეფხე უცხოვ?

უცხო ენა — მე უკვე ვთქვი, რომ ირანზე-თქვენ შაჰი არის ბატონი მინისტრი, რომ სპარსეთს ვერ გადახდის ამ მძიმე ხარკს ერთხმად და დაუყოვნებლივ, უნდა ურჩიოთ გრობოვლებს ცუცხლთან თამაშს თავი ამების და სპარსეთში გადახვეწილ რუსეთის ყოფილ ქვეშევრდობებს, რომელთაც ბედის ილხამის რეჯულს დაეკავშირებს, ხელი არ ჰყოს.

მალაქოვი — ძალიან კარგი, მინისტრს ყველაფერს მოგახსენებ (ხელს გაუწევის) იმედილი მოგაგზავნა არ მოგვალეობით თქვენს ურადლებას. დანარჩენი ჩემს სიტყვას.

უცხო ენა — იქნებოთ ჩემი იმედი. (ხელს ართმევს. მიდის). მალაქოვი გრობის ჩადიერებაზე დაიკვირდა. თუნებდა, კავკასიისს პევაიჯი. მისს სხვაგვარი აუღვარებენ დავალობა მწვერავლებს.

მალაქოვი — (შეამჩნევს გულ მიმავალ პეტრუხის) შე, ძმობილო, წადი, გრობოვი გაუფრთხიე მივცეხს უთხარს მოეწინააღმდეგე დროა ვადგობ, ეგვარება მალაქოს (მიდის).

პეტრუხი ნი — (გულს აკაულებს მალაქოს) აპას სკინია მეფეინი ბევრ ნაშინარეო უნდა იცოდეს. ნება გრობოვი უნდა არის? ეტლს წამინარეო გრობოვი და შეეძლე უახლოვდებანი.

გრობოვი ნი — ვინ მოიგინა ეს მწავარება, ერთი ვიღარ გამოვიძინე (იზმორბი).

მეეტლე — აი ჩავივით თბილისში და იქ იძინე, რამდენიც გბურს.

გრობოვი არა, ძმავ, ჩვენ იქ ძილობის არ გვცალდება.

მეეტლე — რატომ ვიიო?

გრობოვი არა — (მედღივრო ეტლგრობოვით) ჩვენ სპარსეთში უნდა ვაგვივლი.

მეეტლე — თუ არა გინდა, განა აქ ცოტა ადგალო?

გრობოვი არა — ჩვენ სპარსეთში ირანის შაჰი უნდა ვნახოთ.

პეტრუხი ნი — შო, უნუნდ თვალს რული არ შეკვიდებავო, შემო-უღოთა ირანის შაჰს.

გრობოვი არა — (ვიგადან ქვეითი) ვი ვიღაა?

პეტრუხი ნი — გორკ პეტრის ძე პეტრუხისა, ვთხოვი მიწინააღმდეგე გრობოვი — შენ ბაბუა, ეტიციტი არა ცოდნება.

პეტრუხი ნი — (ცერ გაიყო) პა?

გრობოვი არა — ეტიციტი... ეს იგი... როდესაც ირი ლაპარაკობს, მესამე უნდა ჩუმად იყოს. ასე არი დილომატში მიღლები. ჩვენ უნდა ვიციოთ, ჩვენ ვინაზებს. (უგზამდებელი ხელით მტერს გადაიწმენდას კობაჯვლებს).

პეტრუხი ნი — შენ, ძმობილო, ჩიტორეო უნდა იყო.

გრობოვი არა — დაჯერო! ჩიტორეო რას მიწევა. ჩენი მინისტრის ფერეფრების მსა გზავნაურთ. ერთად შეზღუდო ტახტელი ვაჭარს — ბატონი, მე ძიბის შეგლი. ის ალექსანდრე სერგევიძი ვინ გრობოვლი, მე უზარალოდ, საშუა გრობოვი.

პეტრუხი ნი — (გაკარებულ) დაიცადე, გრობოვლი მინისტრია?

გრობოვი — შო, ბაბუა, ვიფრთუთ და ასე ვარჩიოთ... ის მინისტრი, მე იმის კამრდინერი. სხვაინარ არა გამოვლი.

მეეტლე — კარგი, ლაპობის დრო არ არის. შენ, პეტრუხი, წადი ცხენების გამოვლა. (გრობოვს) მე და შენ ერთი ეს ურემი ვეიო შარაზე ჩავაჯიროთ.

გრობოვი — (იწმენდავს ტანისამოსს) ჩვენ, ურემი? (ურუბება იქით-აქით).

მეეტლე — არფერია, ირანის შაჰი ვინ ვაგვიცხ. აპა, მიოდი!

მოკარებენ ეტლს.

პეტრუხი ნი — (ქიას სწილბებს. დასურება. მარტო ვერაგოვი ვერ გამოვია. სადმე ანოვლებს დაუწიოთ, ცოცხალი თქვაქ. სიღამად მისიხს მწვიბარი მხედრული სიძლირა. აქრთეო ხელი ხელს ხედავს იკარა... შემოდის გრობოვლი ვილაშვილისა და რამდენიმე ქართველი იფიცოს თანხლებით. მათ უანს მოსადევნ მალაქოვი და რედუბის რამდენიმე მოხელე.

ქილაშვილი — (გაპირებს მომღერლებს. გაუწევის ჩარქვას გრობოვლებს) ჩემო კარო, რაოე ასე სპარსეცხოვნი გამაგვიპარე მაგიდლი, ერთი ჩარქვა საკაროვი უნდა მოიპოვო. ჩემს და დავლით რუსული ტყვეობის ვადიქტორის, ქართველი ხელის შემეგობრის და ჩარქვითა თანამართლის გრობოვლებს აად.

მეეტლე — (ჩამარტობს ჩარქვას) მაღლიბის ვწრავთ უნ-დავლიდა. მიწდა მერქმული მეგობრბო, რომ საქართველო ჩემს მეორე სამშობლოა, მე ის მიყვარს და ვფასებ როგორც ერთგულ მისი შილი. ამიტომ მიწდა და სამსიბით საქართველოს საღვარტყლო შემოვავაჯიროთ. (ცაშის. ყველანი ტარს უტრავებს).

შემოდის გრობოვი, ხელი გრობოვლის მოსახამი უქირავს. გრობოვი — ეტლი მზად გახლავთ, წამობმანლით. (გრობოვს) თქვენ ეს ალექსანდრე სერგევიჩი, დაჯერეთაო აქური ციბა-ცხენებდა? (გაშის მოსახამს, უნდა მოაუბრობს).

გრობოვი არა — (დაუვადებლად) კარო, შე ვაჭარი, ალექსანსა, აი მივხარობ, არ ვაუყვებთ. (მოსახამს მორიდებს, დასმურბო) ხელს ვიგობიბო მეგობრბო, გამაფრთხილოთ.

ქილაშვილი — ვა, ალექსანდრე სერგევიჩი, აჯრე ადვილად ვერ ვაგვივლი. თბილისადმი ქვეითი უნდა მიგაცილოთ. (ყველანი ადვილად).

გრობოვი არა — (ღმილით) დაჯერეთა. თქვენდას კაცი ასე იოლად თავს ვერაოვლს ვერ დაიძინებს. არა ვაჭარ, წაყვიდო მამს (მიდის, ყველანი მისდევს).

პეტრუხი ნი — (შემოდის. შეამჩნევს გრობოვს) შენ, ძმობილო, ამისხელს, გამაგვიბენ... ვინ არის ეს გრობოვლი, მინისტრით თუ მწვერავლი, სიტყვა რომ უქირს გამოვლიოთ.

გრობოვი არა, ბაბუა, შენ ვი არა, მეც დავიბენი ერთი სიტყვიო

მანც ასე უნდა ვიფიქროთ, აქ ავტორია კომედის იყო კეთუ-
სავანე, იქ, სპარსეთში მინისტრი და მეფის დისწანი. (აპირებს
წასვლას).

პეტრუხინი — დაიცო, მამ რათ მითხრა, ირანს მოკლესო
უღებური?

გრბიოვი — რაგას ზიდავ, ვინ მოკლესო, ვინა თქვა ეგ?

პეტრუხინი — გამწვანეს ვიცი, თითონ ვიცი, გარბოდვოვო,
ფულდოცი მომაც სადმე სათლები დაუნთყო. (უნწყენს ქი-
საქ).

სურათი მეოთხე.

1828 წლის ივლისი, თბილისი. ახედროვების ჩრდილოვანი
ბაღი სოფელში. მარჯვენა ბაღში ფართო ფიჭოლებანი კვირ
ჩამოდის პრასკოვია ნიკოლაევის ბინიდან, მარცხენა კი ახვე-
ვად გარდის ბუნებებსა და მის შტაგებს შორის, ქვევავანის
ბინის აივნის წაწილი და ღია ფანჯრები მოჩანს. შუადღე სა-
ღამოსგან ირბება. ცხელა. ახვლიანი ცაცხვის ძირში კაბინა
ქვევავანს და სოფო ავკატიანო-მურადოვისას ნიხი გაუშლი-
თა და მდიორულად ამორკრულ მთაქვეზე ნახევარ წა-
მოწოწილი ზღსაქმიით გარკულად. ბაღს ცაცხვანი იყო ჩაუ-
დის, რუსთან ახმახი როსტომ-ბეგი ჩამოგდარა და წყალს
დაუტყროს. ღია ფანჯრიდან ფორტიანოს ხმა მოისმის, ვი-
ლად ვალს უტარებს.

სოფო — (უხეხს უდგებს) გეგისის, რას უტარებს ჩვენი ნინო?

კაბინა — მამ რა უტარებს, აქა და გარბოდვების ვალსიამ, მა-
ვის მეტა არა ახმახი ვარ, პირდაპირ ვიცი იმე ვაწყუთა.

სოფო — (განაგრძობს კრებას) მოსწონს ალბად?

კაბინა — (შეშარულად) ვინ ნეტა, ვალსი იმე ვგრბოდვოვო?

სოფო — (მიიხედავს როსტომს) ამის შესახებ ხმ ამჟამლად არ
მესვლიობან.

კაბინა — მო, დამამალით ყველაფერი, აქა და უტყობარია. ვით-
თი არ ვიცი რას ჩურჩინებოთ ყოველ საღამოს! (მიადგებს
ხელსაქმეს).

სოფო — გაიქცე... უკვი ჩამოსვლა...

კაბინა — (წამოწევს დაინტერესებულ) ვინა?

სოფო — აუღესანდერ გრბოდვოვო. დღეი კაცია. მეფის მინისტრი-
რწმუნდელი სპარსეთის ვარჯ.

კაბინა — (წმინდება, ტანს შემოკრავს, ფანჯარაში წინა... წინა...
ფორტიანოს ხმა მიუწვება. ფანჯარაში გადმოგდება მომღი-
მარა წინა).

ნინო — (ფანჯრიდან) ვინ მივხება?

კაბინა — (ძლიან ეგზალტირებული) ბაღში ჩამოდე, სასხარულა
ამხავს გეგეთა, ოღონდ იცოდე სამხარბოლო მე გეუტყობო!

ნინო — (თიის დეუნქებს) კრებობ ალბად, გინდა ბაღში ჩამომი-
ვინა?

კაბინა — მამასა ვფიცავ, არ გაუტყვებ.

ნინო — დამაცე მამ, ცოტას კიდევ ვწავიგარებო და ჩამოვდი!

კაბინა — არა გეთუვა, ჩქარა ჩამოდე, დეუნქებუდი!

ნინო — კარგი, მოვადვარ! (მოიხალხება ფანჯარაში).

კაბინა — (მიიქრება სოფოვანი) სამხარბოლო რა მოვთხოვო?

ნინო — ჩამოხარ, რა მოვთხოვო სამხარბოლო!

სოფო — (აივნის) ივის წინაში. სამხარბოლოს ვერ მიიღებ!

კაბინა — (გაწმინდებული) ივის?

სოფო — როგორ არა, დღეს სადილდაც ველოდებოთ.

კაბინა — ვის?

სოფო — გრბოდვოს.

კაბინა — ეგეც ივის?

სოფო — როგორ არ ივის, ჩვენი მფოსის პატეხაცემად პატარა
წრეცი იყობება.

კაბინა — (გაქანასებული) რა საოქმელია, უწინაოდ როგორ იქნება.
მამ არა და მე კი არავინ დამამბებს!

სოფო — მოეწყობები, რა გერქნება?

კაბინა — ეგ, ყველა მამა მებუნებო, თითქოს მართა აღუა
ვიყო, (როსტომს) როსტომ, მითხარო, მითხალდა ისეთი პატარა
ვა, როგორც ან, ამბო გეგინათ?

როსტომი — (დაბნულად) წამოვდებო უსათოდო თადაინფოლო!

კაბინა — არ უსათოდო, ამას წინაში შენ არ ამბობდი, როგორ უნ-
დავს ბებიაბის ქაბითბო! დაჯალდა და ცოცრებით გაშა-
ლოა, ამა, როსტომებეგ მოიგინე, შენ არ ამბობდი, არ ამბობდი?

როსტომი — (მე ნინოზე მოკანასებული) მისე!

კაბინა — (კიდევ გაწმინდებული) ამას უფურეთი! ესეც ნინოზე მი-
ქადავებს! (ბირბის სახლსკენ, ვაშლი შეეჩხება ბაღში ჩამოი-
ვალს წინა).

ნინო — მა მიხარია, სამხარბოლოს რისთვის მოვბედი?

კაბინა — იყო რა გიობხრა, ეგ ვალს აღარ გამავინო, თორემ
ქუთუხეშულშია (გარბის).

ნინო — რა მოუვდა ამ დაშობულს?

სოფო — (დგება, ივივის) ჩვენ პატრბოლბა, დღიბობ, ქალი!

ნინო — (ივივის) გაბეჭდებოდა დაყო და რა ვაწყუთა.

სოფო — (მე შეტყობს). ფორტიანოვებუდი! დღეს შენ ძალიან ღა-
მანც.

ნინო — (მარცხედ) წუ მაწილებო!

სოფო — ღმერთმანი მართალს გეუნებო. აი თუ გინდა, როსტომს
გვიბოძო.

გრბიოვი — ეგ, ბაბუა, ან ურეც და ან უბურბია. (უღოსებოვან, მხალ-
მის გრბოდვოვის ხმა „გრობო“) უკაცრავად, ჩვენ გვეგვამასწინებო
(გარბის).

შარჯო მოისმის ეტლის დარბუნები, ცხენების ფეხის ხმა და
კარბოლო მებრელო.

პეტრუხინი — (გადღვამს რამდენიმე ნაბიჯს) არ უბურბია, გუ-
რბო უტყობო!

ხელეწუელი გარბოდვებს ერთ ადგილას. ხმაური და სიმღერა
შარჯო თანდათან მიწყდება.

ნინო — (ღმობლით) როსტომი ჩემი რანიდია, ეგ ვერ იგარბებს შე-
ფსებობებს (როსტომს) მაგნარ ცხენებს ვერა ვხედავ, მეწინა
არ ჩავეშალის დღეს მარბო.

როსტომი — რასა ბრბანებოთ თადავის ქალი, თქვენი ერთი უბრა-
ლო სიტუაა როსტომისთვის გარდავებოთ კანონია. ყრამბალბო
იორბლები წუხელ გაბლბო წინანდლიდან. როცა მეტყვით, შე-
ვაკანებინე.

ნინო — გაბლბობო როსტომ, დღივია გაბლბობო შეწმა გარბად,
ეგ არის, რომ მე მუდამ შენ მოვალ ვარ, სამავიგო ყურა-
დღება ვერაფრით ვერ გადავიბედი.

როსტომი — რასა ბრბანებო, ეგ ცოტა მინდა ქვევანაზე, სამავი-
გოროდ ერთი დღიბოცი კი მეუვა.

ნინო — თქვენი რას იტყვით ქალბატონო მურავივისავ, კარგი იქნება
ნინო — (შეუბნე დღიბოს შარჯო ცხენი თარბო?)

სოფო — (მიუღრებებს) რა საოქმელია, ეგ მუდამ ჩემი ოცნებაა!
მასხარბებს გადავინდა და დღეს წაიქნება ვააკვი.

ნინო — გეგვასა უკვე შეიკრბანენ ჩემი სტუმრები. (ჩაფიქრებული)
ნეტა ბაღში ჩამოსვლიყო, გული რააც ცუდად მიგერბა.

სოფო — დღედავ ალბად.

ნინო — რა სახები მაქვს მაგიაბისო?

სოფო — წუ ემადობ. დაგვიწოდე სენივანას კრბომებოც. ერ-
მოლოვის თადავიწყებობ გატაცება, შენი გარბობო იორბლები
ჩემი ოცხრა და ჩივბი.

ნინო — ეგ ყველაფერი ხუმრობა იყო, ჩემო სოფე, ახალგაზრდული
ეცლიბია და სხვა არაფერი.

სოფო — რაღა ხუმრობა, როცა საქმე, ცოტას გადარჩა, ორთობრბო-
ლად რა მივბედა.

ნინო — ალბობა ღმერთს, იმ ხანებში ყველაფერი მშვიდად დამ-
ბეჭდებოდა.

სოფო — შენა გავინა უკვე დამთავრად ყველაფერი?

ნინო — წუ მაწინებ.

სოფო — არა, ჩემი გრბოდვოც ტულოვარბობლად არ დაიცავდა
თავის სახელს, სხვა არა რომ არ ამოქმედებდა, რააც დღეი,
უსათოდო კეთილბოლო. როგორა დღიბობ, მართალს ვეგინებ?

ნინო — როგორი გიობხრა... მე ვერ გავიგე რა უნდა მას. ის გულუ-
ბობია, როცა ველო მიხენს მიწებს და ბოზობრბოს, როცა ჩემში
თანაგრბინას ვერა მოკლბობს.

სოფო — (ღერბინადად თაბე ხელს გადაუსვამს) რით ვერ მიზეხ-
ედი, ჩემი კარბო, ამ ბოზობრბოს არს და მიზეხს?

ნინო — ძენლია ეგ, ჩემთან ის მუდამ გაუბლბოდა ალბობია, მამა
ხედავბო მიგერბობო, ხან ორბოდვობა მგებობარ, დღეს მანა
სავით შარჯინდული და ხელ ორბოდვობა მუღმობრბოლო. ვერა-
ფერი ვერ გამიგია, მხედა თუ ვიღერ უტებრბოლად წაგვრ-
ედაწმენდლად. ახლა კი ამა, ჩამოსვლის შეუბნე, არ მინახავს
იქნეს სხლად გადაგვიწევა მეგობრები. (მიგერბობა სოფოს.
მეკნება).

ერთი მომდებარს კინებე პრასკოვია ნიკოლაევისა ახვედროვანი
ჩამოდის, მეორე მხრიდან სალომე ქვევავანე გამჩინდება თავი-
სი სტუმრებით, რომელია შარჯის არიან: სოლომონ დღიბოდ-
ვობა და მანანა ორბოდვობა.

ახვედროვანი — (მეხალხებს სტუმრების ვეგუფს) გრბოდვობა არ-
სად ჩანს, ველოვანება ჩემი სტუმარი!

მანანა — მეფის მინისტრის ეკებედა ყველაფერი, პრასკოვია ნიკო-
ლაევისა.

ახვედროვანი — აქა — ამ მიზეხებევაში თანამდებობას მწმუნებლობა არ
დღედავს მქონდეს. თქვენი სოლომონ ბატონ!

დღედავ — ეგეც დღედავს თანამდებობა ბორკილია პეტეისის
თევის.

ეგვადს მოულოდნელად შემოდის გრბოდვობა პეტრე ბე-
ტუტეევისი და მალციოს თანხლებოთ. შედგენ გრბოდ-
ვობა.

გრბოდვობა — (ყურს მოკრავს დაღმავალი რბეციას) მარ-
თალსა ბრბანებს პატეციტული დღიბოდვობა და მეც ამიტომ
სწორედ უწოდან გაიბელი!

ახვედროვანი — ახ, სოქმსანდრო! (მოხებება) მონ შერ ამი! (მკიცინს).
დამწმუნებო მისხარბული ხედავბის გრბოდვობის მოულოდნელ
შემოსვლას.

გრბოდვობა — (მკიცინს ხელზე სალომე ქვევავანეს) და აი, ისეც
თქვენთან ვარ, სალომე ივანოვი! თქვენ, მანანა, კიდევ უფრო
დამწმუნებლობთ, ჩემს საყმა სოლომონ ბატონ!

სოფო — გეგა მომეცი თქვენი უბელოვის საღამას და კიცინა დაღ-
მავკედი. (მკიცინს ხელზე უბელოვის ნინოს) რა კარბია, ისეც
თქვენთან ვარ მეგობრებო, ისეც ვარ ვარ. (დაქადავებდა ოღმ-
დებ შესამწევი პაუზა და უბრბოლობა. ბესტებულებე მესტებულებე
ივანობ, ჩემს მგებობრბის მარამ, ბიბლიო, ხმარბობა ამყო-

დოკუმენტური

ფილმი

მეცხოველეობაზე

ნ. გორგოზიანი

ნობილი, თუ რა დიდ ყურადღებას აქცევენ კომუნისტური პარტია და საბჭოთა მთავრობა სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთ წამყვან დარგს, მეცხოველეობას.

ასახლება და სხვა მნიშვნელოვანი რა მეცხოველეობის შემდგომი ზრდისა და განვითარების აცილებლობაზე, აღინშნა დაიასფდის მეურნეობაში მიღწეული წარმატებები და მისი განვითარების კარგი პერსპექტივები შესაძლებლობას გვაძლევს დაეყვანოთ და გადავიწიოთ დიდი სახელმწიფოებრივი ამოცანები. უახლოეს წლებში დავეუბნოთ ამერიკის მეცხოველეულ შტატებს ერთ სულ მოსახლეზე ზრდის, რძის და კარქის წარმოების მხარეზე.

ამ ისტორიულ მიწოდებას გაორკეცებულ შრომით გამოუმჯობესონ არა მარტო სოფლის მეურნეობის, არამედ ხელოვნების, კერძოდ კინემატოგრაფიის მუშაობები.

შეძლება თქვას, რომ საქართველოს კინოსტუდიის შეუძლებელი არ ჩანდა ჩვენი რესპუბლიკის ცხოვრების არცერთ მნიშვნელოვან მხარეზე. იქნება ეს ცნობილი შერალოთა და ხელოვანთა ცხოვრება, მრეწველობის და სოფლის მეურნეობის მიღწევა, ტექნიკის სახელზე, თუ ძველი ისტორიული ძეგლები. ამ მხრივ აღსანიშნავია ახლანდის ჩვენი კერძონებზე გამოხატული კინონარკვევი „მეცხოველეობა საქართველოში“ (სტენარის ავტორი და რეჟისორია ვ. პლატეცკი, ოპერატორი ო. დიკინსონი, ტექნიკის ავტორი ვ. ვერულო, ფილმის რეჟისორი კ. ჯავახიშვილი). ოქროვანი ფილმი და კერძოდ მეცხოველეობის ამსახველი ნ. გორგოზის სიტყვებს: სოფლის მეურნეობაში მიღწეული წარმატებების შესახებ ჩვენი ქვეყანაში, შემდეგ მუდმივი თვითი დადასტურ კავისიონს გვხვდათ. ვერცხლისფერი მარჯონისეც (ამდე აზიღელი მისი შეუძლებელი. შთების ზეიზვეს ფართოდ გამოილია იალაღები ცვლის.

ქრწინისის საბჭოთა მეურნეობა... კერძონებზე მოიანს საქონლის სადგომები, სასიღოსე კომპეტი და შექენიზაცია, რთავი დღის ეს დიდი მეურნეობა სარეგულბობს. დიდ შრომის კარგი ნაყოფიც გამოილია. ამ ყველა ძროხა საჩუკრითი რაიკეობის რესე იქნა. ეს წარბინი იქნა ეს შრომის კარგი რეგულბაცია და საქონლის მოვლა-პატრონობის შედეგია.

შემდეგ კადრებში მაყურებელი ხედვის საქართველოს ფართოდ ცნობილი მიწების საბჭოთა მეურნეობის, რომლისაჲ საოკოტოსი მარეგულბობს აქვს როგორც ჯიშიანი ზრილი ძროხების მიღწეების, ისე წველაღობის მხარეც. კადრი იცვლება და მაყურებელი კარგად ხედვის ძველი სენჯის მელბობობის საბჭოთა საქონლის მეურნეობას. აქვე ნაჩვენებია ქ. ცხაქაისი ვეტერინარ-პატრონობის ობიექტობობა, რომელიც სისტემატურად ამოწმებს საქონლის და ფრინველის მდგომარეობებს.

ფილმის ავტორებს ბრე საქონლის მეურნეობის საბჭოთა მეურნეობა დაეუწყობიათ. რომელიც ყურადწლებურად სახელმწიფოს 10-12 მილიონ ცალ კვრცესა და ათასობით ფრინველს აწვდის.

ყურადღების იპყრობს მდინარე ალაზნის უღამაზის ხედი. ისმის დიქტობის ხმა: „აგორიღილ შავი მერცხელი, გავყეი ალაზნის პირსაო, და მხედღეთ ჯავახიძის სახელე-

ბის კოლმეურნეობას, რომელმაც სხვა საქმეებთან ერთად სახელი გაითქვა კამეჩების მომარეგულბობითაც. კამეჩი ხომ ძალიან გარეკევი ძაიაა და რესეც ბლომად იძლევა: ამ კოლმეურნეობას 650 კამეჩი და ფურკამეჩი ჰყავს.

მაყურებლის თვალში იმლება წითელყურის რაიონის თვითვე ჯავახიძის მდინარის კოლმეურნეობა. სოციალისტური მშენებლობის წლებში გაიზარდა და დაშვერდა სოფელი ჯავახიძე, რომელმაც სულ სანა წლის ბნამიღზე საკეთვინო სასოფლო-სამეურნეო გამოყენებაზე ხეობა ოქროს მდელი მილიო. ცტარწი მოიანს მშველბულ კოლმეურნეობა მდინარე სახელზე. აი სოფლის ერთ-ერთი მკვიდრის, მოწინავე მუყევისის ოლია ჰაღავაძის თაზი, სადაც ნათლდ ჩანს მისი შრომის ნაყოფი.

ფილმის მომღვენო კადრები მოწმობს, რომ რაღოს, საქობეგული და კინო დღობინია ამ სოფლის ცხოვრებაში დამკვიდრდა. სოფლის კლებში ქო სადამაზობინი ჯავახიძის კოლმეურნეობი ტელეგადამეცემს და თვითმკმეტი და კოლმეობების გამოსვლებს ყურებენ.

ფილმში კარგად არის ასახული მეცხოველეობის ფერბემა. ნაჩვენებია ჰართილი ჯიშის ცხებრები, რომლებიც მალაზობარისხედა ნაზ მატყლს იძლევიან. ამ ცხებრის პარსეც ელექტრონით წარმოებებს.

საინტერესოდ არის ვაღაღებული ჯავახიძელი კოლმეურნეობის მიერ ცხებრის ვაღაღევა საოქრობისხედა. საოქრობისხედა მამაგული მუყეგებში კოტონთან ათენებებს დამს და მამაგულითაღდ ლორთან დაღაღებურ და საღამებურ.

კინონარკვევი ამეცხოველეობას საქართველოში მაყურებელი მიწინა საბარეგულბობს მეცხოველეობას, სამეურნეობის და საბჭოთა მეურნეობებს, საქონლის მოვლის და შრომის ორგანიზაციას, ავტრთვე ახალი სოფლების დღელაოსს და კოლმეურნე გლეზობის დღეგანდელ ყოფის.

კინონარკვევი საინტერესო საყურებელია: რეკისობა და ოპერატობა ორგანიზატორად გამოიყენეს საქართველოს მდინარი ბუნების სურათობი.

ფილმში ბევრი კარგად მიღწეული კადრია, რომელიც მაყურებელს ამ კინონარკვევის მოწმობებს. მათია: მათია, ვაგალოთად, ვამაღობარი გოზებს, ჭიღობაჲ და შრომის ორგანიზაცია, მსახობა. მესხობაჲ შესაფერისობა - საქონლის სასაცილო ბოძილი, რომელიც ვამღებული წყავს რესს საწოფარობის, დარწმუნებული, რომ იგი დღის ძეგლია და ა. შ.

ოპერატორ ო. დიკინსონის კარგი იცნობს ჩვენი მაყურებელი, როგორც ქრონიკელი-დოკუმენტური ფილმების რეჟისორი საკეთვინო ვაღამაღებულს. ამ შემთხვევაში მას ახალ-დოკუმენტობა თვითი გამოცდილება, რომ შექენა ოპერატორული ხელოვნებით ვამართული საინტერესო კინონარკვევი.

ფილმში გამოყენებული ხალხური მელოდები ამოღებულს ამ კინონარკვევის მოწმობებს. ამ ობიექტისთან ერთად ისიც აღინშნოს, რომ კინონარკვევის რეჟისორი კადრი გაიანარეგულია და საბარეგულბობი ტექნიკა დამეწმობს მოიბობებს. მიხედვად ამისა კინონარკვევი „მეცხოველეობა საქართველოში“ გრეკულბურ თემებზე შექენილი კარგი ფილმია, რომელიც მაყურებლის მოწმობებს ინსახებებს.

კაშუკი—შეიკი—ლადა

შალვა გინჩიძე

ს სპი სახელი ერთმეორისგან განუყოფელია: მგერალური ჩენი სატიაროსის შაჟიკი, მისი შეიკი და მხატვრობაში შეიკის განსხვავებული ოსურვ

ლადა. შაჟიკის უკუდაღი შეიკმა, მარიალია, გან. სახიერება მათა ხელსუფლების სხვა დარგებშიც, მავალიად, — კინისა და თატარნი.

ჩენისლოვკაჟიში შეიკმსა მხატვრობის ფორმი, „შეიკი“, რომელიც ჩვენს კინოტარებზეც იყო ნაჩვენები, ამ ფორმის დერაზაცა კუარულის კარელ სტელის, რომელიც სენარის ავტორია და ფორმის რეჟისორია, შეიკის როლს ამ მსახიობი რდელივ გრუმისკი ასრულებს.

ჩენისლოვკურმა თატარმა „D-34“, რომელიც მისიში მოსკოვს ეწეა საავტოროლად, საპროთა მავრებელს ურენა საქმედალი „შეიკი“. შეიკის სტუდირი განსახიერება ამ სპექტაკლში მოგვცა მსახიობმა ფინანტიკ პოლარმა.

შარამ შეიკის სხვ, ვადუარბილთა შეიძლება იტყვას, ვანუორბილთა სიმაღლავა აუვლითა ვერგერობით მხოლოდ მხატვრობაში, და ამში უდღესი დამსახურება მიუძღვის ჩენისლოვკაჟის სახალხო მხატვრის ოსურვ ლადს.

ოსურვ ლადა დიდად სანტერესო და თავისებური მხატვრობა. მთელი თავისი სიკაცსელ მან საუკეთესო ნაციონალური მხატვრობის ტრადიციების ვარგებელსა და განვითარების მესერია და უკანასკნელ ურუაიდ (ვარდაცვადა მიმდინარე წლის მარშიში) ხელდავან ვაუშეია უკლამი.

ოსურვ ლადა მეტეხის ოჯახში დაიბადა, პარლის მახლობელ სოფელ შუხიშიში, 1887 წელს. შატვა შვიდი წლის ასაკში დაწყო და ვერ კიდევ სკოლაში ვატარცა იგი სახლში. ვეგული ჩენი მხატვრის ნიკოლოზ ადუნიშვილსმდებდა, სკოლის დამთავრების შემდეგ და მუშაობდა პარლის ერთორი ვამოსეულაში, და ამან ვანასაქარა მისი ცხოვრების შუა. შატავს სურათებს იტმირისხელი ვურდებელსთვის, და მალე პოკლობს თავის ინდივიდუალურ მანერას შატავში. 1910 წლის სექტემბერშიწავს სკოლაში რენეს, რომელიც ტექნიკად ვამოყენებულა სახლური სიტავა-თქმინა, შემდეგ უშევის „ლიტერატურული ანაზრების“ ორ წინას და მთლი რე სახაშეუქმებრეს სკოლაში ოლსტარტიტობითა და ქვეტეხიკობა; შატავებისთვის ასურათებს ურადებდა.

რბოლ, ვულკანიული ოფორი და სიკაცსელის დურბიტი სიყვარული დიდად მძიმისლავის დას ლადს სტუდიაში, ამისთვის იგი უფრო რბორავ მოზრდილებს, ისე შატავებს.

თავის საგანგებოდ პრიმტიულ ნახაშეუქმებლს ემარგებდა გამოსახვის და დავაგობის დამაინის ხასითის ძირითადი, მთავარი თვისებები. ამ შრიკ ოსურვ ლადმ თავისი მანერის მწვერვალს „შეიკის“ ოლსტარტიტობაში მიიღეა. მხატვარი რბად ნაწედა შატავის ოსურბის ბუნებას, და ოლსტარტიტობი მთავრება ხაზი ვახვავა თიღებს ფურისი მთერ ვამოქმედება არახისთვის, კერძოდ, შეიკურ. ოსიხის პარდიული მორჩილებსა და ვამოქმედებაში. — ამისის ფურია, — თავისი მდინარე სურბისში შეიკი ძირის ოსიხის რე-პიკტიურების მთერ დიდი ვავაულობით შეიკის მალე დაუღედა.

პირმეგობარ, ვულკანიული სხვ, ვეთიკი ვანგვილილ ვურბის თიოქის შეიკის მამიკობაშიც მეტეხიკობას, შარამ მისი უმსაქური თიღით ამუშავებებს ვანად ვარაკიკის კის ნაშედილ ურახვებს, იგი კვეჩინა და

ძალიან კვეჩინიცი, მავრამ, თავის მოსკოვლებს და მგერალურებს ხოლმე, როცა რამეში ბრალს დადებენ; ენა რამე მათივადინე? ასეთი რა დავაშავე, ვერ ვამბოვია!

აი ასე ამტვეველებული შეიკი დავებრავა ოსურვ ლადმ მხატვრობაში. მეტხეველის თვალწინ ვავილითა შატავის ვენილური ტიპების სხვა პერსონაჟებიც: ვამთავავეწეული პოკოვინიკი რდებიც; ოსურვ ნავი, ვაუამდარი დენშიკი ზალუნი; მხატვრობიკნანტიკ ლეკუსა — ავსტრისის ამიბის ტიპური ოსიკური, ფრანკი; მიკიანი პალიკევი — უხუხი, მავრამ უზოროვ დამაინი, მონარისხაში ურბატიკეცმლოდ ვანუკობლი; პანი მისულგოვა — მოხუცი, მემულხეშილ დიდაკევი, ვულკანიული და ძალე ვანგვილიკევილი; პირუხიკი დუბი — კაკი ავგული, დნაშური, თავშეუკავებელი და დიდი კარკერი; ბრესწაილიკი — ტიპური ვაჟმურისი; და მავრდარი; ოცო კაკი — კალიკების ველდაკურავტი, ლითიბაში და ვარყენილი ხუკევი; ენაწინა უნტერ-ოსიკური ფლანდრეკა; — სადღეწინა პოლიკის ავტიკ; კადეტი ზელგური — პირმთინე და ლეკეკი უფრესების მიმართ, ქვედახალი და ურადი ხელკუთების მიმართ და ა. შ.

ეთივეთილ მთავან მხატვარი ისეთი ურბატობით ვევატავს, რომ მათი სხვ სანდალად ვევაშასურვებდა.

თუ როგორ ქნედა ოსურვ ლადა ამ შესანაშევს ოლსტარტიტებს, თვიონი ვევაშახის ოსურვ ლადმ შატავისხალი მიმდინარე თავის წარღობაში, როგორ დავაშავებე „შეიკის“ ეს წერილი, რომელიც „შეიკის“ დახრავა თავის იტმირში მოგვიბოხბის, იარსლოვსკიში შეიკის სხვაწარად არც შეიძლებოვდება და, კერძოდ, „შეიკის“ ავტობიოგრაფია: შატავი — თვიონი შატავი. ამიტომ შეიკის სხვის განხას ოსურვ ლადმ, ბუნებრივად, შატავის ბიოგრაფია დღესი საფუძვლად; მან დიდი მხატვრის ურბატობის ტიპიტი ხორცი შესახა თავის შეიკის თვი შატავის ურბატობი ვარგულად დამახასიათებელ შატავებს: „ნავსურობასა“ და „ოსურვლულობას“.

„იარსლოვსკი შატავი, — ვევაშახმ ოსურვ ლადა, — მე 1917 წელს ვევაშახი, ამ ვარკობა დიდად ვამახარა. მავრამ შატავის ვარკობითი, მათივადი ვართობა, მანიკლამანეც კამოკევიტი არ დავგრიდებარ. სულ სხვაწარად მუშავ ვარბადედილი შატავი — მანის უკვე ვარბადე ცნობით ავტორი ველტერინების რა, რატომც ვევიკობდი, იგი უფრო ხნიერი უნდა ყოფილიყო და უფრო მეტეხიული სხვი უნდა ქმნილიდა, ვინეც ნაშედილად ქმნიდა. ძუთულიდ ვეძებდი მის სახელე სტარტიტის დამახასიათებელ ნაკეთებს: ნაცვლად შატავისხური მოკაქეული ცხვირისა, თხელი ტურნების, დამსიკები, ველსონი ვამხედვისა, მე დავინახე პირმეგობარ, ნახვარი ვავსურისი სხვი, შატავი ისეთ შატავილულებს სარეუბელ, თიოქის იგი დიდად ნებიარ არ აწეწეწებდა თავი ვამოქმედება ათავსებლის პირბატეულად. პირბატეულად სხვი, ნაწილი ვავტიკი, ველსონიკად ვამახედა; — ვწედავური ეს უფრო ვულკანიული პირველკლასული მისწავლის სახასიათებელი იყო, ვინეც ვენილური ნატარტიტობაში. მავრამ სკავრისის იყო შატავი ურბატავიკეულიყო და შატავილულებს ერთხანად იცვლებოდა. მალე დავრწმუნდი კიდეს, რომ იგი დიდად კვეჩინი და ვონებაშეხელი დამაინი იყო.“

იარსლოვ შატავი

მე ძალიან ვუხედი ხოლმე, როცა იგი ურავტრის სადად ვადავარებდა. მისი ხუზრობა ანკრა წყაროს წყალივით მწვერვალს აწედა ვეღარ ვეძლებდი. შატავთან, მისი მშობლების ოჯახში, მხოლოდ ერთხელ ვაკევი. მეტი შატავი ყოველთვის ჩენთან დადიდა, როცა მე 1908 წელს დეტრბისი ქუჩაში დავახავიდი, შატავმა ჩენთან ვაინახი მისა, სანამ ვაწედა ვანუვეწენი, მთე ქვეითი პირული შეწავა სხვაშებანს შეიძლებოვდა ორითელი შეწავა სხვაშებანს მწვერვალს ნაყე მდღეწინე. იგი ჩენთან იმისად ცხოვრობდა, რომ დამის ვავაუევი არსად ვარდა. შატავი ამ ხანებში ვულკანიულად თანამშრომლობდა ურენაზე „იკარტიკურაში“, რომელსაც მე ვერხეპტორბობდი. იგი ავდივლად და ძალე ურადილად ვერდა, მისი ზეპირსტეხი ისეთი მახელი იყო, რომ ღირდა მათი ლადის თმაცა, უნდა იტყვას, რომ წერა მისი დიდი დროს არასოდეს არ ართებდა. წერდა ყოველგვარ პირხებში, — ორგვლად დიდი ხნაორც რომ ყოფილიყო, სიუხეტი წინასწარ ქონდა მოფიქრებულად, მავრამ უფრო ხნიად სიუხეტი მანის ივირბა, როცა უკვე სწავრ ვადგდს ურდა, თუ რაზე უნდა წერდა, ამისთვის მანიკლამანე დიდად თავს არ იშავებდა. წერდა დიწხად, თითქმის შესუხეხილად; თავისი ვარკეული ლამაზი ბუნებია. პირმეგობარ რომ მივხედავოდა სკეპმ, ამგობილად ხეგრე მთელი ვასარე ძალეც საწმურისი ჩარბებისანაც. შატავი ქვეტეკიული ვულკანი პირხებში იყო, და იგიც მის მხოლოდ შერტულდ იცნობდა, და დავებრდა, რომ ამ დამაინამ ძალიან უყარება ბუნება და ხნიად დიდი სიამოვნებით ვატარებდა თავისუფალ დროს ბუნების წიაღში, ქვეაუკარით, ძალიან უყარდა ავტიკეული კულნარობა, ამოწინა დიდად ლეხულოწინახა ხინდა. ასე ვცხოვრობდით ერთად, შეხატებულბულად, სანამ 91-ე პოკუსში ჩარბილებ და ჩენკე-ბიდიფიციტეში არ ვამაწეეს.

ამ დღეს იგი მის დახრულდა პირდაპირ ჩიკრეტული ვანუკეწეწეობით, ძიღებს მისახუხა ჩენს მისხლებლად, როცა ვაწედა ვაგულდ ჩინარა ვერტიტი, ურადი არ შემეხებულა და თავის ოსიხში შევიდა. ჩენს დაუხედილად შეიკეუბდა, რით დავარბედა ვაწევეა; — წყავიკევის თუ იგი ღმარში-მთეში, ათვალწუნებით მისახუხა, ამიერიდან აღარ მსურს ვი-

იოსებ ლადა

ღე ცნობილია, არასამხედრო პარტიდან საუბარი, ჩაიკეტა, სახარულში და თავისი არამუსიკალური ხმით კომპიუტრად წამოიჭო სახმედრო სიმღერები. ამ დროიდან ჩემს ბიწანე გულა ლურჯიდა, მალე გადავიკადე ჩემგან და ისე წვიდა ჯგარში, ჩემთან აღარც დაბრუნებულა.

1915 წლიდან ვიდრე 1921 წლამდე მამუკი აღარ მინახავს. მხოლოდ 1921 წლის შეგზენი ერთმანეთს, როცა რუსეთიდან დაბრუნდა და ჩემთან მოვიდა. მასში არავითარი ცვლილება არ შეინიშნავს. კვლავ ხალისიანად სწავლება მისი იუმორი და ასე შეგინა, რომ ეს იგივე ჩემი ძველი მეგობარია, ჩემი ძვირფასი მამუკი, მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ ექვსი წელიწადი ერთმანეთი არ გვეწყობა.

უიარისღად მამუკმა თავისი უიარისღად ჯგარისკაც შევიცო თავდასახალისი წერა ჯგერ კიდევ მხოლოდ იმდენად დაიწყო. ცალკეული თავები იბეჭდებოდა „კარიკატურაში“ და „დობრო კოშეში“. შედეგში მის სხვა მოხიბლობებთან ერთად თავები „შევიცო თავდასახალისიდან“ შეიღობა და ტურნიკის გამოქვეყნობამ გამოსცა. 1922 წელს მამუკი მოვიდა ჩემთან და რომცა, ჩემი რომანის „უიარისღად ჯგარისკაც შევიცო“ ცალკე გამოცემისთვის გარეკანი დაიხატა. შევიცის სახე მე არ შემიძინა რომელიმე გარკვეული პიროვნების სახეზე, არამედ გამოვიყენე მამუკის შიგნით მოცემული ამ შივარსი პერსონაჟის აღწერილობა. მე დავხატე შევიცი, როცა იგი მიხედვით დავს და ჩიხებს უკიდებს, ირავლდება ბუნებრივად და შრამდობები სდებდა ტყუილ სიტყვასათვის მოდის. ყოველი სახე, მშვიდა გამომეტყველება მოწმობს, რომ ეს აღმანი არასოდეს თავს არ წაადებს და თავისი „საბარკო“ სიყრითით უყოველივს ფუნს ვევა, გარკანის დანიშნულ დღეს მივიტანე რეტორიკა „ო მოხელისკისში“. მამუკსა და ფ. საუერის ის ძალიან მოეწონათ. მცირე დაფიქრების შემდეგ მამუკი დამპირდა მონორარს 200 კორუნის რაოდენობით. საუერის ეს ეცობოდა და 200 კორუნა შემოთავაზა. კარგა ხნის დღეობის შემდეგ მამუკმა შეუტოვა დანარა მედლის და გააუბრით წამოიტყვა, 1000 კორუნას მიიღებო, და ამით დამათვრა დასუსტა მონორარის ირავლად. მაგარა მივიტანე მანარარის ვანსურება, მათი ნაცვლად, მე მომიხდა. ვარკანა დაბეჭდეს, მონორარი კი არსად ჩანდა. რა თქმა უნდა, მის მიზეზზე არცერთი ისე დიდ ირავლეს ვაწყარებდი, და ეს დამწუხრებდა. მასზე აღარც კი ფიქრობდი, როცა ერთხელ ჩემთან საუთისკაც გამოგზავნა ნილი შევიცილი მოვიდა. ამ საუერის საცვლებს რაღაც მაღალა ჰქონდა, შევიცილმა მომიტანა რამდენიმე წყვილი ქვედა საცვლი და წინდა, თან დაამოცა, შეუხა (ფ. საუერმა) მივიციოთაო, გამოგზავნათ გარკანის მონორარი, უფრო აღერ არ შეუძლია გამოგზავნა, რადგან გაკორდაო.

1924 წელს, უკვე მამუკის გარდაცვალებას

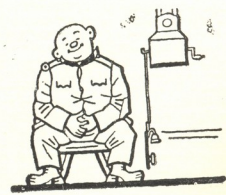
შემდეგ, მე, როგორც „ჩრეკე სლოვის“ თანამშრომელი, დავიწყე „შევიცის“ ციკლი ბუკედა საცვირაო დამატებში. თვითონი ნომრისთვის ექვს წავ სურათს გხატავდი. მათი ემეტატები მე თვითონ დავაშუშევი მოკლედ მამუკის მიხედვით. სურათების რაოდენობამ 500-მდე მიაღწია. სასურათო წარმოდგენითა და მამუკის დასურათებებით მე რომანის სხვა გმირებიც ვხატე. შემოიღია ვიკეა, რომ „ჩრეკე სლოვისში“ ჩემი ილუსტრაციებით გამოქვეყნებულმა „შევიცამ“ დიდ პოპულარობა მოიპოვა მთელს ჩემოსლოვაკიაში. და მალე ა. სინკის გამოქვეყნებამ შეუღდა ცალკე ილუსტრირებულ წიგნად მის გამოცემას. ილუსტრაციები ადრეული ეპოქურანობიდან, მაგარა შევიცის გამოსახულებით მე მთლად კმაყოფილი არ ვიყავი. მის გაუმჯობესებაზე კიდევ კარგა ხნს ვიშუშევი და მესამე გამოცემისთვის შევიტინი შევიცის ის სახე, რომელსაც დღეს უკვე შეგივეული ვარო.

ჩემი დიდი ხნის იცნება იყო „შევიცის“ ილუსტრირება ფერებში, მე, რა თქმა უნდა, ვიცოდი, რომ არ შემძლიო შევიცალა ცალკეული გმირების ტიპები, ჯგერ ერთი იმობო, რომ მათი მკითხველი მიგინჯა და მერე იმობოქო, რომ მათი ასახვა იქ სახეებით მამუკი უფლებად დასაწრავად ფერადი ილუსტრაციებისთვის დატოვებო იგივე. დარწმუნებული ვარ, რომ ყველა გმირის პორტრეტი ისე მაქვს ასახული, როგორც მის, უფოდა, იაროსლავ მამუკსაც ჰქონდა წარმოდგენილი, როცა იგი თავის რომანს წერდა. საშეხარია, რომ ჩემი მეგობარი მამუკი ვერ მოეწონო ილუსტრირებულ „შევიცის“ იგი, რა თქმა უნდა, ყველაზე კარგი და ყველაზე მეკაცე კრიტიკის იქნებოდა; მაგარა მეგინა, რომ ჩემი ილუსტრაციებით კმაყოფილი დარჩებოდა...

იაროსლავ მამუკი, საშეხაროდ, არა თუ ილუსტრირებულ „შევიცის“ ვერ მოეწონა მან სახითოდ „შევიცის“ დამატებებზე მედ მოასწავს. მაგარა მხოდა არამეგულებოები ამავა. მამუკის გარდაცვალების შემდეგ შევიცილმე ამ წიგნის ვაგარძელების წერას; ჯგერ მასთან მეგობარმა ვანეკმა მოკდა ხელი და საქმის, შემდეგ — ჩემი კომუნისტების ჯგუფმა სცადა, ბოლოს — თვით ხალხიდან გამოსულა უსახელი ავტორებმა. უიარისღად ჯგარისკაცმა შევიცმა თითქოს წიგნიდან გადმოახიჯა, და შევიცო თავდაპირობობით, სიმწიღითა და ირავდა შეხანინევი ემწავილი დილითი შეუღდა მშობლობურ მიწაწავილ მონაშურობას; იგი დღის და ავირადება, ამხელს და მწარედ დასცინის აღმანიათა ათობლობის უფოდეგარი თვითმამწავური პარადლობა და ყველად ფრანკოლოგია ახსუღამდე დახაყეს საუთისკაცობებო პარადლობის გავლენით. ასე აგრძელებენ ჩემოსლოვაკები თავისი საყვედური მწერლის რომანს, და „შევიცის“ დაუშობარებლობა ამირავად ახალი უკვეყნება სახაზეო სიტყვებების სახაზევა და უკვეყნო.

იაროსლავ მამუკისა და ირავფ ლადას სახელები მხოლოდო ლიტერატურაში იცნებლენ მანამდე, ვიდრე ციკლით იქნება შევიცის სახე. და სახეს კი დღეზე დიდი ხნის საცოცხელ უწერიაო, რადგან ებიოვა „შევიცის“ არსებობას, დღეობისა; ახსუღის „ოქტობრის გიორის“, სერგანების „დონ კოხოვის“, ბობარშეს „იფიაროს“, დიკენის „პატივის კლუბის“, შარლ დე კასტრის „მტლო უფენ“, შიავილის“ და სხვათა გვერდით მხოლოდო კლასიკურ სატარას ეცურებო.

უიარისღად ჯგარისკაცი შევიცი“

საბჭოთა ხელოვნება

Савиoma Хелოხიდა

შ ი ნ ა ა რ ს ი

საქ. კვ ცვ მისაღმბა საქართველოს საბჭოთა მხატვრების მე-4 ყრილობისადმი	3	შოთა კურაღელავაშვილი — თავისუფალი ეგვიპტის კულტურა და ხელოვნება	36
საქართველოს საბჭოთა მხატვრების მე-4 ყრილობა (ანგარიში)	4	დავით გვრიტიშვილი — წარსულის ხელოვნების ძეგლებთან	41
ივანე გვინჩიძე — 1957 — 1958 წ. თეატრალური სეზონი	7	კორე ავალიშვილი — თოჯინების ქართული თეატრი	46
ნადეჟდა შალუტაშვილი — ფურცლები მოძვე ხალხთა დრამატული თეატრების ურთიერთობიდან	11	ლადო გავაშვილი — ქართული მუსიკის დაუცხრომელი მოღვაწე	49
დ. კაპაბაძე, ი. ტყეშელაშვილი — „ლენინი კულტურისა და ხელოვნების შესახებ“	14	როზპირტ მახტანგოვი — საორკესტრო კადრების მოშაღებისათვის	51
რუბენ ალაბაბიანი — საბჭოთა არქიტექტურის კლასიკოსი	16	ნატალია ორლოვსკაია — ივანე მაჩაბლის თარგმანები ფრანგულიდან	52
ქართული საბჭოთა მუსიკა (მოსკოვში გამართული დისკუსიის მიმოხილვა)	17	საკოლონ მონიავა — გარდასული ტიპების მხატვარი მსახიობი	55
ოტარ მებაძე — ახალ ჩინეთში	21	მინაილ მრავლიშვილი — გვზნებარე მეოცნებე (გაგრძელება)	58
გივი ორჯონიძე — პირველი ქართული ბალეტი	30	ნუნუ გიორგობიანი — დოკუმენტური ფილმი მეცხოველეობაზე	62
ანა აბლაძე — სამხატვრო განათლების კერა და მისი აღზრდილი	33	შალვა გვინჩიძე — ჰაშევი, შვიცი, ლადა	63

უღის მერე გვერდზე: „ვაზაფხული“, მხატვ. გ. როინიშვილისა.
 უღის მესამე გვერდზე: „მოაწმინდა“, ნახატი მხატვ. ვ. კინაძისა.
 ტიტულზე: „ძველი ციხის ნანგრევები“ ნახატ. პ. შვერწყოსი.
 ყურნალის მე-2—3 გვერდზე: საქართველოს საბჭოთა მხატვრების IV ყრილობა, ფოტო ი. ზეინისა და კ. ოვანუშოვისა.
ჩანართ ფურცლებზე: 1. ქართული ლიტერატურის და ხელოვნების დეკადის ფოტოილუსტრაციები; 2. საქართველოს საბჭოთა მხატვრების IV ყრილობისადმი მიძღვნილი ფოტოილუსტრაციები, კ. ოვანუშოვის და ი. ზეინის; კინომსახიობი ქალბის დ. ვორჯოლიანის და ელ. ახვლედიანის ფოტობორტრეტები — დ. დავიდიასა; 3) ჩეხოსლოვაკიის სახალხო არქიტექტურის პრეზიდენტი ანტონინ ნოვოტნი თბილისში, ფოტო ი. ზეინისა და კ. ოვანუშოვისა. 4. ახალი ჩინეთის ამსახველი ფოტოილუსტრაციები.
ფერად ჩანართებზე: რეპროდუქციები სურათიდან გ. გაბაშვილის „მძინარე ხეცური; უჩა ჯაფარიძის „ეტიუდი“, ლადო გუდიაშვილის „ნათელა ახვლედიანის პორტრეტი“.
ფერად ჩანართების მერე გვერდებზე: მხატვ. კ. ყარაშვილის ნახატები— „ძველი თბილისის კუთხე“, „თბილისის სანაპირო ქუჩა“, „თბილისის ავტოსადგური“.

მხატვარი-ფოტოგრაფი ა. ბალაბუევი. ტექნიკური რედაქტორი ნ. კოკლაშვილი.
 კორექტორი ლ. ლენიაშვილი.

ხელმოწ. დასაბეჭდად 26/VIII-58 წ. თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5. ტელ. 3-10-24
 შიგვ. № 394. ში 03663. ტ. 5000. ფასი 10 მან.
 ბეჭდვათი სიტყვის კომბინატი, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

<p>Приветствие ЦК КП Грузии IV Всегрузинскому съезду художников . . . . . 3</p> <p>IV Всегрузинский съезд художников (отчет) . . . . . 4</p> <p>ИВАН ГВИНЧИДЗЕ — Театральный сезон 1957—58 г. г. . . . . 7</p> <p>НАДЕЖДА ШАЛУТАШВИЛИ — Страницы из истории взаимоотношений драматических театров братских народов . . . . . 11</p> <p>Д. КАКАБАДЗЕ, И. ТКЕШЕ- ЛАШВИЛИ — «Ленин о культуре и искусстве» . . . . . 14</p> <p>РУБЕН АГАБАБЯН — Классик советской архитектуры . . . . . 16</p> <p>Грузинская советская музыка (обзор дискуссион, состоявшейся в Москве в дни Грузинской декады) . . . . . 17</p> <p>ОТАР ЭГАДЗЕ — В новом Китае . . . . . 21</p> <p>ГИВИ ОРДЖОНИКИДЗЕ — Первый грузинский балет . . . . . 30</p>	<p>—</p> <p>3</p> <p>4</p> <p>7</p> <p>11</p> <p>14</p> <p>16</p> <p>17</p> <p>21</p> <p>30</p>	<p>АННА АГЛАДЗЕ — Очаг художественного образования и его питомцы . . . . . 33</p> <p>ШОТА КУРДГЕЛАШВИЛИ — Культура и искусство свободного Египта . . . . . 36</p> <p>ДАВИД ГВРИТИШВИЛИ — У памятников искусства . . . . . 41</p> <p>КОТЭ АВАЛИШВИЛИ — Грузинский кукольный театр . . . . . 46</p> <p>ЛАДО ГАВАШЕЛИ — Неутомимый деятель грузинской музыки . . . . . 49</p> <p>РОБЕРТ ВАХТАНГОВ — Подготовка оркестрантов . . . . . 51</p> <p>НАТАЛИЯ ОРЛОВСКАЯ — Переводы Ив. Мачабели с французского . . . . . 52</p> <p>АПОЛЛОН МОНИАВА — Художник ушедших типов . . . . . 55</p> <p>МИХАИЛ МРЕВЛИШВИЛИ — Пламенный мечтатель . . . . . 58</p> <p>ШАЛВА ГВИНЧИДЗЕ — Гашек—Швейк—Лада . . . . . 63</p>
---	---	---

На второй странице обложки: «Весна», рис. худ. Г. Роинишвили.

На третьей странице обложки: «Мтацминда», рис. худ. Г. Кикнадзе.

На титульном листе: «Развалины старой крепости», рис. П. Шевченко.

На второй странице журнала: фото — Заседание IV Всегрузинского съезда художников в конференц-зале Верховного Совета Грузинской ССР — фото Я. Зевина и К. Оганезова.

На вкладных листах: I. Фотоиллюстрации к декаде грузинской литературы и искусства в Москве: а) выступление танца в концертном зале им. Чайковского, б) танец «Сплетницы» из цикла «Старый Тбилиси», в) актеры театра им. Вахтангова приветствуют коллектив театра им. Руставели, г) танец «Картули» в исполнении солистов Госуд. ансамбля, д) уголок грузинских сувениров в фойе зала им. Чайковского, е) киоск грузинской книги в фойе колонного зала Дома Союзов, ж) народный артист СССР П. Амиранашвили и засл. арт. ГССР З. Анджапаридзе в гостях у народного артиста СССР И. Козловского.

II. Портреты киноактрис Д. Жоржоллиани и М. Ахвледзиани — фото Д. Давида; б) фотоиллюстрации к IV Всегрузинскому съезду художников.

III. Фотоиллюстрации к приезду президента Чехословацкой народной республики А. Новотного в Тбилиси.

IV. Фотоиллюстрации, отображающие жизнь нового Китая.

На цветных вкладышах: Репродукции с картин «Спящий хевсур» Г. Габашили, «Этюд» Уча Джапаридзе, «Портрет Нателы Ахвледзиани» Ладо Гудиашвили.

На оборотах цветных вкладышей: рисунки К. Карашвили: а) «Уголок старого Тбилиси», б) Набережная в Тбилиси, в) «Тбилисская автостанция».

**«САБЧОТА ХЕЛОВНЕБА»
(СОВЕТСКОЕ ИСКУССТВО)**

Орган Министерства культуры Грузинской ССР
(Выходит ежемесячно на грузинском языке)
Тбилиси, ул. Марджанишвили № 5. Тел. 3-10-24

Госиздат Грузинской ССР
Т б и л и с и
1958

